

MENININKŲ KŪRYBINĖS IR EKONOMINĖS APLINKOS VERTINIMAS

KONTEKSTAS

RUSNĖ KREGŽDAITĖ, KRISTINA MAŽEIKAITĖ, KAROLINA ŠULKUTĖ
2025

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

Dr. Rusnė Kregždaitė

Dr. Kristina Mažeikaitė

Karolina Šulskutė

Rusnei Kregždaitėi, Kristinai Mažeikaitei, Karolinai Šulskutei, Meno ir mokslo laboratorijai ir Lietuvos kultūros tarybai priklauso autorių turtinės teisės atgaminti bet kokia forma ar būdu, išleisti ir viešai skelbti (visą ar dalimis), įskaitant viešą prieigą kompiuterių tinklais, tyrimą ir visas pateiktas rekomendacijas. Šios informacijos naudojimas galimas mokslo ir nekomerciniais tikslais, nurodant cituojamą šaltinį.

Tyrimo priežiūros darbo grupė: Martynas Tininis (Lietuvos kultūros tarybos Stebėsenos ir analizės skyriaus vyresnysis analitikas), Radvilė Maskuliūnaitė (Lietuvos kultūros tarybos Stebėsenos ir analizės skyriaus vedėja), Asta Pakarklytė (Lietuvos kultūros tarybos pirmininkė), Rūta Stepanovaitė (Lietuvos kultūros tarybos administracijos direktorė), Jolanta Meiduvienė (Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos Profesionaliosios kūrybos ir tarptautiškumo politikos grupės vyriausioji specialistė).

Kalbos redaktorius: Teodoras Jucius.

Autorių išreikštas požiūris nebūtinai sutampa su Lietuvos kultūros tarybos požiūriu.

© Rusnė Kregždaitė, 2025

© Kristina Mažeikaitė, 2025

© Karolina Šulskutė, 2025

© Meno ir mokslo laboratorija, 2025

© Lietuvos kultūros taryba, 2025

Šio tyrimo apklausoje dalyvavo 1633 profesionalaus meno kūrėjai. Duomenis apie kūrėjus taip pat teikė Lietuvos kultūros taryba bei meno kūrėjų organizacijos, Lietuvos kultūros ministerija, Lietuvos kino centras, Lietuvos gretutinių teisių asociacija (AGATA), Lietuvos autorių teisių kolektyvinio administravimo asociacija (LATGA), Audiovizualinių kūrinių autorių teisių asociacija (AVAKA), Lietuvos architektų rūmai (LAR), Valstybinė mokesčių inspekcija (VMI), Valstybės įmonė Registrų centras (RC).

Nuoširdžiai dėkojame visiems profesionalaus meno kūrėjams ir kūrėjoms bei institucijoms, prisidėjusiems ir geranoriškai bendradarbiavusiems dalyvaujant apklausoje, dalinantis duomenimis ar įžvalgomis.

Nuoširdžiai dėkojame LKT viešųjų ryšių koordinatori Karolinai Bagdonei, aktyviai kvietusiai menininkus dalyvauti apklausoje, ir LKT Stebėsenos ir analizės skyriaus vedėjai Radvilei Maskuliūnaitei, atvėrusiai menininkų populiacijos duomenis.

Nuoširdžiai dėkojame LRKM viceministrei Editai Klaunauskaitei už įsitraukimą, įsigilinimą į tyrimą bei pastangą, kad skaičiai paskatintų pokyčius.

Šis bendradarbiavimas leido visapusiškai įvertinti meno kūrėjų situaciją ir bus aktualus mums visiems, kultūros politikos formuotojams ir kultūros bendruomenei, siekiant tvarių pokyčių, užtikrinsiančių menininkų gerovę.

TURINYS

SANTRUMPOS	7
ĮVADAS	8
1. MENININKAS (-Ė). KONTEKSTAS, TEISINIS REGULIAVIMAS IR SĄVOKA.....	11
1.1 Menininko(-ės) sąvokos teisinis reglamentavimas Lietuvoje	12
1.1.1 LR kultūros politikos pagrindų įstatymas	13
1.1.2 LR meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymas	13
1.1.3 LR profesionaliojo scenos meno įstatymas	14
1.1.4 LR architektūros įstatymas.....	15
1.1.5 Stipendijos	15
1.1.6 Kultūros ir meno premijos	17
1.2 Menininko (-ės) sąvoka. Apibendrinimas	18
2. MENINĖS VEIKLOS (DARBO) RINKA.....	25
2.1 Profesijos pasirinkimo argumentai	26
2.2 Slinktis nuo etatinio darbo link individualios veiklos. Darbas keliose rinkose.....	28
2.3 Pajamų nelygybė.....	30
3. MENININKŲ (-IŲ) POPULIACIJA LIETUVOJE	36
3.1 Lietuvos menininkų (-ių) raiškos sritys.....	40
3.2 Lietuvos menininkų (-ių) demografinės charakteristikos.....	42
3.3 Lietuvos menininkų (-ių) dalyvavimas kultūros sistemoje.....	48
4. MENININKŲ(-IŲ) ATSTOVAVIMAS	56
5. MENININKŲ (-IŲ) SOCIALINĖ IR TEISINĖ APSAUGA	71
5.1 Menininkams taikomos socialinės apsaugos priemonės.....	75
6. INVESTICIJOS Į MENININKĄ (-Ė).....	80
6.1 Vartojimo išlaidos kultūrai.....	81
6.2 LKT stipendijos.....	86
6.2.1 LKT stipendijų dinamika pagal menininkų (-ių) lytį.....	90
6.2.2 LKT stipendijų dinamika pagal menininkų (-ių) amžių.....	92
6.3 LKT projektinis finansavimas.....	97
6.4 Savivaldybių finansavimas	97
6.5 LKC stipendijos	101
6.5.1 LKC stipendijų dinamika pagal lytį.....	104
6.6 Atlygis kūrėjams (-oms) už kūrinių panaudojimą: LATGA, AGATA, AVAKA.....	106
6.6.1 AGATA išmokėtas atlygis kūrėjams (-oms)	108

6.7 Kūrėjų, turinčių paramos gavėjo statusą, privatus finansavimas	111
7. TEISINGAS ATLYGIS UŽ KŪRYBĄ.....	114
IŠVADOS.....	118
LITERATŪROS SĄRAŠAS	123
FOTOGRAFIJŲ SĄRAŠAS	127

SANTRUMPOS

KPPĮ – LR kultūros politikos pagrindų įstatymas
LAR – Lietuvos architektų rūmai
LKC – Lietuvos kino centras
LKT – Lietuvos kultūros taryba
LRKM – Lietuvos Respublikos kultūros ministerija
LMIC – VšĮ Lietuvos muzikos informacijos centras
LŠIC – Lietuvos šokio informacijos centras
MKO – meno kūrėjų organizacija
MDPS – Meno darbuotojų profesinė sąjunga
MRF – Medijų rėmimo fondas
RC – Valstybės įmonė Registrų centras
TIC – Teatro informacijos centras
VDA – Valstybės duomenų agentūra
VMI – Valstybinė mokesčių inspekcija

IVADAS

Visame pasaulyje menininkų gyvenimas ir veikla yra apipinti mitais. Visuomenė juos stebi kaip ypatingai kūrybingus, talentingus, kartais net genialius asmenis. Jų darbo procesas ir įkvėpimo paieškos yra romantizuojamos, o kūrėjo profesija kartais prilyginama pašaukimui. Šiuolaikiniame pasaulyje kalbant apie menininkus nebėra vartojamos bohemos sąvokos, patys menininkai racionaliau žvelgia į savo kūrybinę veiklą, tačiau dėl meno kūrimo ir pristatymo veiklos ypatumų ji yra analizuojama pagal specifinius parametrus.

Menininkai rinkdamiesi profesiją dažniausiai remiasi ne finansiniais argumentais. Kūrėjams yra svarbi kuriant ir pristatant meno kūrinius atsirandanti saviraiškos laisvė, galimybė formuoti visuomenės nuomonę, būti menininkų bendruomenės dalimi. Tačiau tuo pačiu kūrėjai susiduria ir su daugeliu iššūkių: tyrėjai iš viso pasaulio (šiam tyrime analizuoti Norvegijos, Australijos, Suomijos, Lenkijos, Nyderlandų, Danijos ir kt. šalių atvejai) pastebi, kad kūrėjų atlygiai už meninę kūrybą nėra konkurencingi, t. y. menininkų atlygis iš darbinės veiklos nėra pakankamas jų asmeniniams poreikiams patenkinti, kūrėjai yra priversti ieškoti papildomų pajamų šaltinių, o užimtumas dažniausiai yra fragmentiškas ir remiasi trumpalaikėmis sutartimis.

Analogiški klausimai kyla ir žvelgiant į Lietuvos kontekstą: kokia yra menininkų ekonominė situacija? Ar egzistuojantys finansiniai instrumentai, numatyti kultūros politikos formuotojų, institucinė struktūra, menininkus vienijančių ir atstovaujančių organizacijų veikla bei egzistuojanti meno rinka užtikrina / gali užtikrinti orias menininkų kūrybos sąlygas?

2020 m. pristatytas pirmasis per 20 metų Lietuvoje atliktas menininkų socialinės ir kūrybinės padėties tyrimas leido identifikuoti svarbiausius šalies kūrėjų ekonominio ir kūrybinio gyvenimo aspektus, jame buvo išryškinta ekonominės padėties problematika. Šis tyrimas tęsia sisteminę Lietuvos kūrėjų padėties analizę, o jo rezultatai leis įvertinti per 4 metus įvykusius pokyčius bei pateikti rekomendacijas dėl priemonių, galinčių pagerinti kūrėjų būklę.

Tyrimo objektas – menininkų kūrybinės ir ekonominės aplinkos vertinimas.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti esamą kūrėjų kūrybinę (fizinės ir finansinės sąlygos kurti), ekonominę ir socialinę padėtį ir ją palyginti su 2020 m. tyrimo metu nustatyta padėtimi, remiantis šio ankstesnio tyrimo metodika.

Tyrimo uždaviniai:

1. Įvertinus 2020 m. tyrime užfiksuotą situaciją, išanalizuoti ir įvertinti kaip pasikeitė socialinės apsaugos ir mokestinių lengvatų priemonės, taikomos menininkams;
2. Įvertinus 2020 m. tyrime užfiksuotą situaciją, išanalizuoti ir įvertinti teisės aktus, reglamentuojančius menininkų veiklą;
3. Įvertinus 2020 m. tyrime užfiksuotą situaciją, išanalizuoti ir įvertinti finansines intervencijas (LKT ir kitas), taikomas menininkų kūrybai skatinti;
4. Įvertinus 2020 m. tyrime užfiksuotą situaciją, išanalizuoti ir įvertinti kitas valstybės intervencijas, taikomas menininkų kūrybai skatinti;
5. Remiantis literatūros šaltiniais, teisės aktais ir kitais prieinamais šaltiniais, išanalizuoti kūrėjų kūrybinę, ekonominę ir socialinę būklę valstybės taikomų intervencijų aspektu;
6. Detaliai aprašyti imties apskaičiavimo metodiką, įskaitant statistiškai (matematiškai) pagrįstą metodiką, siekiant nustatyti, koks asmenų skaičius turėtų įeiti į nagrinėjamas demografinės dimensijas;

7. Parengti menininkų apklausos, atsižvelgiant į šalies menininkų pasiskirstymą pagal veiklos / rezidavimo vietą atitinkamai Klaipėdos m., Šiaulių m., Panevėžio m., Alytaus m. bei į atstovaujamą meno sritį (architektūros, cirko, dizaino, etninės kultūros, dailės, fotografijos, kino, literatūros, muzikos, šokio, tarpdisciplininio meno, teatro, žurnalistikos ir kt., metodologiją ir sudaryti klausimyną. Siekti, kad apklaustų asmenų iš Vilniaus m. sav., Kauno m. sav., Klaipėdos m. sav., Vilniaus apskr. bei Vilniaus m., Kauno apskr. bei Kauno m. ir Klaipėdos apskr. bei Klaipėdos m. imtis siektų atitinkamai bent po 100 žmonių;
8. Atlikti Lietuvos menininkų apklausą (atsižvelgiant į jų pasiskirstymą pagal lyties, amžiaus, gyvenamosios vietovės – 10 apskričių ir 6 savivaldybės: Vilniaus m., Kauno m., Klaipėdos m., Šiaulių m., Panevėžio m., Alytaus m. – bei meno srities – architektūros, cirko, dizaino, etninės kultūros, dailės, fotografijos, kino, literatūros, muzikos, šokio, tarpdisciplininio meno, teatro, žurnalistikos ir kt. – kriterijus) siekiant, kad ji būtų statistiškai reprezentatyvi ir leistų įvertinti kūrėjų kūrybinę, ekonominę ir socialinę būklę bei taikomų valstybės intervencijų poveikį jai;
9. Susisteminti statistinių duomenų bazes, identifikuojančias menininkų veiklą ir remiantis jomis, išanalizuoti Lietuvos menininkų lauko sandarą meno sričių (architektūros, cirko, dizaino, etninės kultūros, dailės, fotografijos, kino, literatūros, muzikos, šokio, tarpdisciplininio meno, teatro, žurnalistikos ir kt.), veiklų, amžiaus, regionų, aktyvumo dalyvaujant kultūriniuose procesuose ir kt. aspektais, įtraukiant į jas ir atliktos apklausos rezultatus;
10. Remiantis atliktos apklausos rezultatais ir prieinamų statistinių duomenų bazių duomenimis bei kitais šaltiniais, išanalizuoti ir palyginti kūrėjų socialinę ir kūrybinę padėtį, taikomų valstybės intervencijų poveikį 2020 m. ir 2024 m. bei nustatyti pokytį;
11. Remiantis metodologiškai pagrįsta analize, nurodyti, koks taikomų valstybės intervencijų efektyvumas, kurios valstybės intervencijos priemonės gali daryti didžiausią poveikį kūrėjų socialinei ir kūrybinei padėčiai ir kokios yra poveikio apimtys;
12. Sudaryti menininkų būklės indeksą ilgalaikiam menininkų būklės stebėjimui ir pateikti jo 2024 metų reikšmę bei 2027, 2030, 2033 m. prognozuojamas reikšmes;
13. Vertinant intervencijų ir kitas kultūros politikos dalis, pateikti tyrimo išvadas ir rekomendacijas, atsižvelgus į Lietuvos kultūros ir meno srities bei Lietuvos kultūros politikos formavimo kontekstą. Šie turi būti paremti kultūros srities eksperto įžvalgomis dėl esamos menininkų kūrybinės, ekonominės ir socialinės būklės, taikomų valstybės intervencijų (LKT ir kitų) efektyvumo ir jų tobulinimo, galimo oraus atlygio kūrėjui dydžio bei ilgalaikio sisteminio meno kūrėjų būklės stebėjimo, duomenų apie juos rinkimo ir analizavimo.

Tyrimą sudaro dvi pagrindinės dalys / ataskaitos. Pirmoji – KONTEKSTAS – skirta pristatyti menininko situaciją, žvelgiant į šalies teisinę bazę, taikomus finansinius instrumentus menininkų gerovei palaikyti, kūrėjus atstovaujančių institucijų ir tarptautinio konteksto perspektyvą. Antroji – APKLAUSA – pristato tyrimo metu atliktos menininkų apklausos rezultatus. Tai betarpiškas esamos menininkų situacijos vertinimas, gautas remiantis per 1600 menininkų užpildytos apklausos rezultatais. Pirmą kartą Lietuvos istorijoje pasiekta tokia didelė menininkų imtis grindžia šios apklausos aktualumą ir leidžia detalai įvertinti, su kokiais ekonominiais ir socialiniais iššūkiais menininkai susidūrė 2024 metais, kaip vertina ateities perspektyvas.

1.

**MENININKAS (-Ė).
KONTEKSTAS,**

**TEISINIS REGULIAVIMAS IR
SĄVOKA**

Menininko(-ės) veiklos apibrėžtis – nuolat aptariamas ir diskutuojamas klausimas tarp pačių kūrėjų, politinėse diskusijose ar akademiniuose debatuose. Dažniausiai noras atrasti unifikotą menininko veiklos aprašą nėra įgyvendinamas dėl skirtingų kūrėjų veiklos aplinkybių: veiklos srities, kūrybos būdo, savęs pozicionavimo visuomenėje ir pan. Tai lemia, kad iki šiol nėra vienos visoms meno sritims bendros menininko sąvokos, tačiau skirtingų tyrėjų darbuose galime atrasti dažnai pasikartojančias apibrėžtis.

Mokslinėje literatūroje, vienas pirmųjų pateiktų menininko profesiją apibrėžiančių kriterijų sąrašų (Frey ir Pommerehne, 1989) menininką pristato per kūrybinę veiklą ir jos finansinį bei socialinį įvertinimą. Tarp šių kriterijų yra:

- Įgytas meninis išsilavinimas;
- Laikas, skiriamas kūrybiniam darbui;
- Sukurtų meno kūrinių kokybė;
- Pajamos, gaunamos iš kūrybinės veiklos;
- Asmens kaip menininko pripažinimas visuomenėje;
- Pripažinimas tarp kitų menininkų;
- Narystė profesionalių menininkų asociacijose;
- Subjektyvus savęs laikymas menininku.

Žvelgiant į pastarojo dešimtmečio tyrimus, matoma, kad menininko apibrėžtis išlieka mažai pakitusi. Autoriai išskiria, kad menininkas turi:

- Atitinkamą išsilavinimą ir kompetencijas;
- Pasiiekti atitinkamas / susijusias su profesija darbo rinkas;
- Pastoviai įvertinti karjeros galimybes / perspektyvas ir priimti sprendimus dėl tolesnio karjeros žingsnio (nuolat priimami sprendimai ir daromi pasirinkimai);
- Turėti tam tikrą ekonominį pagrindą savo darbui (ir išgyvenimui);
- Stiprią motyvaciją savo kūrybinei veiklai, nepaisant neaiškių / neapibrėžtų karjeros perspektyvų ir, tikėtina, mažų pajamų (Mangset ir kt., 2018).

Menininko statusui apibrėžti yra skirtos ir 1980 m. pristatytos UNESCO rekomendacijos. Jose menininkas apibrėžiamas kaip asmuo, kuris sukuria arba perkuria meno kūrinius, laiko meninę kūrybą esmine savo gyvenimo dalimi, prisideda prie meno ir kultūros plėtros ir siekia būti pripažintas kaip menininkas, nepriklausomai nuo savo statuso ar priklausymo asociacijoms (Kregždaitė ir Godlevska, 2021).

1.1 Menininko(-ės) sąvokos teisinis reglamentavimas Lietuvoje

Lietuvos teisiniuose dokumentuose *menininkas* apibrėžiamas per *kultūros dalyvio*, *meno kūrėjo* ar *kūrybinio darbuotojo* sąvokas. Šios sąvokos vartojamos LR kultūros politikos pagrindų įstatyme, LR meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatyme, LR profesionaliojo scenos meno įstatyme, tad siekiant apibrėžti galimą menininko sąvoką, pirmiausia remiamasi šiais įstatymais. Menininko sąvoka taip pat išskiriama stipendijų (LKT, LKC ar savivaldybių ir kt.) kūrėjams aprašuose, pvz., LKT papildo prieš tai minėtas menininko sąvokas *pradedančiojo kūrėjo* sąvoka. Tad šioje potemėje aptariamos ir pagrindinės stipendijų skyrimo sąlygos, padedančios atskleisti menininko sąvokai svarbius kriterijus Lietuvos kontekste.

1.1.1 LR kultūros politikos pagrindų įstatymas

LR kultūros politikos pagrindų įstatymas (toliau – KPPĮ) nustato meno kūrėjų ir meno kūrėjų organizacijų vaidmenį kultūros politikoje, kultūros dalyvių kompetencijų tobulinimą (KPPĮ, 2024). Jame meno kūrėjai įvardijami kaip vieni iš kultūros dalyvių, kurie aktyviai, sistemingai ir kryptingai kuria kultūrą ar joje dalyvauja. Apibrėžiant meno kūrėjų ir meno kūrėjų organizacijų vaidmenį kultūros politikoje išskiriama (11 KPPĮ straipsnis):

1. Meno kūrėjai ir meno kūrėjų organizacijos užtikrina kultūros gyvybingumą ir aktualumą, kultūrinio tapatumo tęstinumą, reflektuodami ir kūrybiškai reaguodami į kylančius kultūrinius ir vertybinius iššūkius, kintančias geopolitines, ekonomines, socialines ir kitas aplinkybes;
2. Kultūros įstaigos bendradarbiauja su meno kūrėjais ir skatina meno kūrėjų veiklą, sudarydamos galimybę pristatyti visuomenei meno kūryboje atsispindinčią meninės raiškos įvairovę;
3. Meno kūrėjai ir meno kūrėjų organizacijos teikia nuomonę, išvadas ar siūlymus valstybės ir savivaldybės institucijoms ir įstaigoms dėl kultūros politikos formavimo ir (ar) įgyvendinimo, kultūros politikos prioritetų nustatymo, kultūros srities teisinio reglamentavimo tobulinimo (KPPĮ, 2024).

Taip pat 5 straipsnio (Kultūros horizontalumo principo taikymas kitose valstybės politikos srityse) 6 punkte nurodomas valstybės įsipareigojimas užtikrinti papildomas socialines garantijas meno kūrėjams: „Valstybė užtikrina meno kūrėjų, profesionaliojo scenos meno įstaigų kūrybinių darbuotojų papildomas socialines garantijas, sudarančias sąlygas vykdyti kūrybinę veiklą“ (KPPĮ, 2024).

1.1.2 LR meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymas

LR meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymas taip pat pateikia meno kūrėjo apibrėžimą: meno kūrėjas – meno kūrinius kuriantis, juos savitai atliekantis fizinis asmuo, kuriam už tai yra suteikiamas meno kūrėjo statusas (LR meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymas, 1996).

Meno kūrėjo statusas suteikiamas dviem būdais – meno kūrėjų organizacijos sprendimu priimant asmenį kaip organizacijos narį arba LR kultūros ministerijos sudarytos komisijos sprendimu. Profesionalaus meno kūrėjo statusą galima gauti už veiklą šiose meno srityse: architektūros, cirko dizaino, dailės, fotografijos, kino, literatūros, muzikos, šokio, tarpdisciplininio meno, teatro, tautodailės ir žurnalistikos. Meno kūrėjo statusas gali būti suteiktas už veiklą keliose srityse, jei jose asmens kūryba atitinka bent vieną iš statuso suteikimo kriterijų.

Papildomai įstatyme pateikiamos su profesionalia kūryba susijusios sąvokos:

- Meno kūryba – asmens arba kolektyvo sukurtų arba savitai atliktų meno kūrinių visuma.
- Meno kūrinys – originalus meninės veiklos rezultatas, bet kokio išraiškos būdo ar formos.

- Profesionalusis menas – originali aukšto meistriškumo ir meninio lygio kūryba, tokia pripažįstama profesionalių meno vertintojų¹ (LR meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymas, 1996).

Meno kūrėjo statusas suteikiamas profesionalųjį meną kuriančiam asmeniui, jeigu šio asmens meno kūryba atitinka bent vieną iš šių meno kūrėjo statuso suteikimo pagrindų:

1. Asmens individuali ar kolektyvinė meno kūryba yra teigiamai įvertinta kaip profesionalusis menas profesionalių meno vertintojų monografijose, recenzijose ar straipsniuose, paskelbtuose leidiniuose ar rekomendacijose, ir taip pripažinta profesionalia meno kūryba;
2. Asmens meno kūryba yra įtraukta į įstatymų nustatyta tvarka patvirtintas bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir aukštojo mokslo studijų programas;
3. Asmens individuali ar kolektyvinė meno kūryba yra įvertinta Lietuvos nacionaline kultūros ir meno premija, LR Vyriausybės meno premija, LR kultūros ministerijos meno premija ar tarptautine meno premija, kitomis meno kūrėjų organizacijų teikiamomis premijomis ir apdovanojimais, tarptautinio profesionaliojo meno kūrėjų ir (arba) atlikėjų konkurso (išskyrus moksleivių ir studentų konkursus) laureato diplomu;
4. Asmens meno kūrinių yra įsigiję Lietuvos arba užsienio valstybių nacionaliniai muziejai ar galerijos;
5. Asmuo ne mažiau kaip 5 metus skelbia meno kūrybą vertinančius straipsnius ir recenzijas Lietuvos ar užsienio leidiniuose, taip pat asmuo, kuriam už tiriamąją mokslinę veiklą atitinkamoje meno srityje yra suteiktas mokslo daktaro ar meno daktaro laipsnis;
6. Asmuo dėsto meno studijų krypties dalykus ir eina profesoriaus ar docento pareigas aukštojoje mokykloje, kurioje pagal meno studijų programas rengiami profesionalieji menininkai;
7. Asmuo individualiai ar su kūrėjų kolektyvu buvo atrinktas ir atstovavo Lietuvai tarptautinį pripažinimą turinčiuose profesionaliojo meno renginiuose (LR meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymas, 1996).

1.1.3 LR profesionaliojo scenos meno įstatymas

Kaip ir Lietuvos Respublikos meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymas, taip ir LR profesionaliojo scenos meno įstatymas papildomai pateikia su profesionalia kūryba susijusias sąvokas:

- Profesionaliojo scenos meno įstaigos kūrybinis darbuotojas – profesionaliojo scenos meno įstaigos darbuotojas, dirbantis pagal darbo sutartį ir vykdamas kūrybinę veiklą.
- Profesionaliojo scenos meno kūrinys – pasitelkiant erdvinius, garsinius elementus ir (ar) judesį sukurtas originalus aukšto meistriškumo ir meninio lygio kūrinys – spektaklis, koncertas ar kitas renginys.
- Profesionalusis scenos menas – autoriaus (autorių) ir (ar) atlikėjo (atlikėjų) aukšto meistriškumo ir meninio lygio scenos meno kūryba (sukurti, viešai atlikti ir (ar) įvairiomis

¹ Profesionalusis meno vertintojas – aukštąjį universitetinį išsilavinimą turintis asmuo, plėtojantis pažinimą kultūros ir meno srityje ir skelbiantis šios veiklos rezultatus monografijose, studijose, recenzijose ir straipsniuose Lietuvoje ir (ar) užsienyje (LR meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymas, 1996).

viešinimo priemonėmis skleidžiami kūriniai), įvertinta profesionalių meno vertintojų (LR profesionaliojo scenos meno įstatymas, 2004).

Kalbant apie menininką išskiriamas meistriškumas, profesionalių meno vertintojų teigiamas įvertinimas.

1.1.4 LR architektūros įstatymas

Lietuvos Respublikos architektūros įstatymas apibrėžia, kas yra architektas. Šiuo atveju architekto pozicija išsiskiria iš kitų, nes ji yra tiksliai reglamentuota, nurodytos architekto vykdomos veiklos. Įstatyme nurodoma, kad *architektas* – fizinis asmuo, turintis šiame įstatyme nustatytus reikalavimus atitinkantį išsilavinimą (turi būti baigęs ne trumpesnes kaip penkerių metų (ne mažiau kaip 300 studijų kreditų apimties) universitetinės architektūros krypties nuolatinės formos studijas ir įgijęs atitinkamą magistro kvalifikacinį laipsnį arba jam lygiavertę aukštojo mokslo kvalifikaciją). Taip pat nurodoma, kad *atestuotas architektas* – architektas, turintis architekto kvalifikacijos atestatą, o *architekto profesinė patirtis* – architekto kvalifikacijos atestatui gauti reikalinga patirtis, įgyjama vykdant architekto veiklą (LR architektūros įstatymas, 2017).

Įstatyme išskiriamos šios architektų veiklos:

1. Rengti šio įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nurodytus dokumentus vadovaujant atestuojamam architektui;
2. Projektuoti viešąsias erdves, kraštovaizdį ir urbanistines struktūras;
3. Projektuoti želdynus;
4. Projektuoti interjerą;
5. Kurti architektūros elementų ir objektų dizainą;
6. Vykdyti architektūros mokslinę ir (arba) pedagoginę veiklą;
7. Atlikti architektūros ekspertinį vertinimą;
8. Vykdyti kitą įstatymuose numatytą veiklą (LR architektūros įstatymas, 2017).

1.1.5 Stipendijos

Stipendijos menininkams yra valstybės finansinė parama, skiriama siekiant jiems sudaryti palankesnes galimybes kurti, tobulėti ir įgyvendinti kūrybinius projektus. Svarbiausios valstybės institucijos, kuriose įvairių meno sričių kūrėjai gali gauti stipendijas, yra Lietuvos kultūros taryba bei Lietuvos kino centras. Lietuvos kultūros tarybos Stipendijų kultūros ir meno kūrėjams skyrimo tvarkos apraše nurodoma, kad „gauti individualias ir mobilumo stipendijas turi teisę pilnamečiai kultūros ar meno kūrėjai, kurie yra Lietuvos Respublikos, kitų Europos Sąjungos valstybių narių ar trečiųjų valstybių piliečiai, jeigu jų veiklos objektas yra Lietuvos kultūra ir menas bei jų sklaida.“ Tuo tarpu pradedančiojo kūrėjo stipendiją gali gauti „asmenys, kurie yra Lietuvos Respublikos, kitų Europos Sąjungos valstybių narių ar trečiųjų valstybių piliečiai, jeigu jų veiklos objektas yra Lietuvos kultūra ir menas bei jų sklaida, ir jie ne ilgiau kaip pastaruosius 5 metus nuo paskutinės termino teikti paraiškas dienos vykdė profesionalią kūrybinę veiklą konkrečioje kultūros ir meno srityje“. Stipendijos

skiriamos architektūros, cirko, dailės, dizaino, etninės kultūros, fotografijos, literatūros, muzikos, šokio, tarpdisciplininio meno, teatro srityse ir atminties institucijų veiklose dalyvaujantiems kūrėjams.

Lietuvos kino centro individualias ir edukacines stipendijas kino kultūros ar meno kūrėjams gali gauti „pilnamečiai kino kultūros ar meno kūrėjai, kurie yra Lietuvos Respublikos, kitų Europos Sąjungos valstybių narių ar Europos ekonominės erdvės susitarimo narių piliečiai ar nuolatiniai gyventojai, jeigu jų veiklos, kuriai prašoma skirti stipendiją, objektas yra Lietuvos kino menas ir kultūra bei kino kultūros sklaida.“ Teikiant paraišką tiek LKT, tiek LKC stipendijai gauti nėra keliami meno kūrybos pripažinimo profesionalia, gautų apdovanojimų, atstovavimo Lietuvai tarptautinio pripažinimo profesionaliojo meno renginiuose ar kiti meno kūrėjo statusui gauti nustatyti kriterijai, pretendentams nėra būtinas ir meno kūrėjo statusas. Tačiau pateikus paraišką stipendijai, pvz., LKT individualių stipendijų atveju, didžiausias svoris ekspertinio vertinimo metu tenka planuojamų veiklų meninei ir kultūrinei vertei bei ankstesnės menininko kūrybinės veiklos vertei ir aktualumui, o pradedančiojo kūrėjo atveju – kūrybinis potencialas (Įsakymas dėl Lietuvos kultūros tarybos administruojamomis lėšomis finansuojamų projektų teikimo gairių ir stipendijų kultūros ir meno kūrėjams skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo, 2021).

Stipendijas skiria ne tik valstybinės institucijos, bet ir kai kurios savivaldybės. Savivaldybių stipendijas būtų galima skaidyti į skiriamas visiems savivaldybėje kuriantiems menininkams ir skiriamas jaunesiems menininkams. Į visus meno kūrėjus orientuotas stipendijas turi tokios savivaldybės kaip Klaipėdos m. sav., Panevėžio m. sav., Utenos raj. sav., Neringos sav., Joniškio raj. sav.. Dalies savivaldybių (Klaipėdos m., Panevėžio m., Neringos) skiriamos stipendijos orientuotos ne tik į pilnamečius Lietuvos Respublikos piliečius, o ir kitų Europos Sąjungos valstybių ar trečiųjų šalių piliečius, kurie gyvena ir (ar) dirba šiose savivaldybėse, jeigu jų veiklos objektas yra kultūra, menas, jų sklaida. Klaipėdos m. ir Neringos savivaldybėse stipendijas gauti gali ir tie menininkai, kurie yra kitų valstybių piliečiai, jeigu atvyksta tiksliai kurti į atitinkamą savivaldybę ir yra pakviesti Lietuvoje registruotos kultūros organizacijos. Neringos savivaldybės stipendijos iš kitų savivaldybių išsiskiria tuo, kad jas gali gauti tie kūrėjai, kurie „savo kūrybinę veiklą numatę vykdyti ne kurortinio, poilsio ir turizmo sezono metu (nuo spalio 1 d. iki balandžio 30 d.)“. Be to, stipendijų skyrimo nuostatuose išskirtas prioritetas tiems „kultūros ir meno kūrėjams, kurie yra užmezgę partnerystes su vietos įstaigomis ar fiziniais asmenimis, kurie padėtų veikti vietos bendruomenėje, dalintųsi patirtimi, turimais žmogiškaisiais ir infrastruktūriniais ištekliais kūrybinės veiklos metu; kultūros ir meno kūrėjams, kurie kūrybinės veiklos metu gyvens savivaldybėje veikiančiose rezidencijose Tarptautiniame vertėjų ir rašytojų centre, Nidos meno kolonijoje, taip pat viešbučiuose ir privačiame sektoriuje; kultūros ir meno kūrėjai, kurie numatę savo kūrybinės programos pristatymą bendruomenei (edukacijos, dirbtuvės, susitikimai su visuomene, sklaida žiniasklaidos priemonėse, socialiniuose tinkluose, leidiniuose ir kt.)“. Tuo tarpu kitose savivaldybėse (pvz. Utenos raj., Joniškio raj.) labiau linkstama stipendijomis skatinti tik Lietuvos piliečius, gyvenančius ir (ar) kuriančius atitinkamoje savivaldybėje, jeigu jų veiklos objektas yra kultūra ir menas, jų sklaida.

Savivaldybėje gyvenančius, dirbančius ar besimokančius jaunuosius menininkus stipendijomis skatina Alytaus m., Šiaulių m. ir Kaišiadorių raj. savivaldybės. Šiose savivaldybėse reikalavimai teikiantiesiems paraiškas stipendijoms beveik identiški – skiriasi tik amžius, pagal kurį skirstomi jaunesni menininkai. Alytaus m. sav. pretenduoti gali 18–35 metų amžiaus asmenys, Šiaulių m. sav. išsiskiria tuo, kad ten į stipendijas pretenduoti gali ir nepilnamečiai asmenys, t. y. asmenys nuo 14 iki 35 metų amžiaus. Kaišiadorių raj. sav. potencialius pretendentes apima kūrėjai, kuriems yra nuo 18 iki 29 metų. Panevėžio m. sav. neturi atskiros stipendijos jaunesiems kūrėjams, tačiau teikia prioritetą pilnamečiams kūrėjams iki 35 metų.

Meno kūrėjai yra skatinami ne tik nacionalinių institucijų, savivaldybių, bet ir Europos Sąjungos finansuojamų programų, skirtų remti kultūrą ir meną. Viena iš tokių programų pavyzdžių yra „Kūrybiškos Europos“ biuro koordinuojama individualaus kūrėjų mobilumo programa „Culture Moves Europe“. Šios programos apraše nurodoma, kad teikti paraiškas gali pavieniai menininkai ir kultūros specialistai arba vyresnių nei 18 metų asmenų grupė (nuo 2 iki 5 asmenų). Pareiškėjas turi būti aktyvus ir veikti bent viename iš šių sektorių: architektūros, kultūros paveldo, dizaino ar mados dizaino, literatūros, muzikos, scenos menų ir vizualiųjų menų.

1.1.6 Kultūros ir meno premijos

Lietuvos nacionalinių kultūros ir meno premijų skyrimo nuostatuose nustatyta, kad kūrėjus premijai gauti teisę siūlyti turi fiziniai ir juridiniai asmenys, pateikdami šiuos dokumentus:

1. Kūrėją siūlančio fizinio ar juridinio asmens rekomendaciją;
2. Kūrėjo gyvenimo ir kūrybinės veiklos aprašymą;
3. Kūrėjo kūrinių, už kuriuos siūloma premijuoti, sąrašą.

LR Vyriausybės kultūros ir meno premijų skyrimo nuostatuose reglamentuota, kad pretendentes turi teisę siūlyti kultūros įstaigos, meno kūrėjų organizacijos bei Lietuvos meno kūrėjų asociacija, pateikdamos šiuos dokumentus:

1. Asmens tapatybę patvirtinančio dokumento nuorašą;
2. Gyvenimo ir kūrybinės veiklos aprašymą;
3. Pretendentą siūlančios organizacijos rekomendaciją, kuri įrodo pakankamą rekomenduojamo asmens kultūros ar meno veiklos reikšmingumą.

Pažymima, kad jeigu pretendentas yra meno kūrėjas, tuomet papildomai pateikiamas dokumento, įrodančio meno kūrėjo statuso suteikimą, nuorašas. Be to, Vyriausybės kultūros ir meno premijos gauti negali Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatai.

Kultūros ministerijos Garbės ženklo „Nešk savo šviesą ir tikėk“ nuostatuose nustatyta, kad apdovanojami už pastarųjų dešimties metų veiklą kultūros ir meno srityje gali būti fiziniai asmenys, Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių piliečiai, kurie yra nepriekaištingos reputacijos. Kandidatus gali siūlyti fiziniai ir juridiniai asmenys, pateikdami laisvos formos siūlymą ir šiuos dokumentus:

1. Kandidato gyvenimo aprašymą;
2. Pastarųjų dešimties metų veiklos, už kurią siūloma skirti apdovanojimą, aprašymą.

Nacionalines ir LR Vyriausybės kultūros ir meno premijas skiria atitinkamų premijų komisijos, o sprendimą dėl Garbės ženklo „Nešk savo šviesą ir tikėk“ skyrimo priima ir įsakymu patvirtina kultūros ministras, atsižvelgdamas į Lietuvos kultūros ir meno tarybos rekomendacijas. Svarstant skirti šias tris premijas, svarbiausi yra menininko gyvenimo ir kūrybinės veiklos aprašymai, pretendentą teikiančių fizinių ar juridinių asmenų rekomendacijos. Nėra papildomai išskiriamos sritys, kuriose teikiamos premijos, ar kūrėjo, kuris galėtų pretenduoti gauti premiją, apibūdinimas.

Tuo tarpu, LR kultūros ministerijos premijos už gautus svarbiausius tarptautinius apdovanojimus kultūros srityje apraše yra detalizuojamos kultūros ir meno sritys, kuriose gali būti skiriamos premijos, t. y. premija gali būti teikiama „asmenims, kurie gavo apdovanojimus architektūros, bibliotekininkystės, cirko, dizaino, kino, kultūros paveldo, literatūros, muziejininkystės, muzikos, šokio, teatro, visuomenės informavimo, vizualiųjų menų srityse už savo kūrybą ar kitą kultūrinę veiklą“. Premija skiriama, jeigu:

1. Apdovanojimas konkrečioje meno ar kultūros srityje šios srities ekspertų yra pripažįstamas kaip reikšmingas pasauliniu mastu;
2. Apdovanojimą gavusio asmens kūryba ar veikla garsina Lietuvos vardą pasaulyje;
3. Apdovanojimas yra skirtas už geriausiai įvertintą kūrybą ar veiklą (pirmosios vietos, pagrindinio prizo laimėjimą, geriausio ar aukščiausio rezultato pasiekimą renginyje ar konkurse);
4. Apdovanojimas skatina jį gavusio fizinio asmens karjerą pasauliniu mastu arba skleidžia jo kūrybinį palikimą pasauliniu mastu;
5. Apdovanojimas teikiamas (renginys ar konkursas rengiamas) ne trumpiau kaip 3 metus;
6. Gauti šį apdovanojimą pretendavo (renginyje ar konkurse dalyvavo) asmenys iš ne mažiau kaip 10 skirtingų šalių;
7. Šio tvarkos aprašo nustatyta tvarka yra gautas Lietuvos kultūros tarybos narių susirinkimo pritarimas dėl premijos skyrimo arba Lietuvos kino tarybos pritarimas dėl premijos skyrimo, kai apdovanojimas gautas kino srityje.

1.2 Menininko (-ės) sąvoka. Apibendrinimas

Menininko sąvoka teisės aktuose tiesiogiai nėra vartojama. Įprastai pasitelkiamos *meno kūrėjo, kultūros dalyvio ar kūrybinio darbuotojo* sąvokos. Visgi dažniausiai vartojamos *meno kūrėjo ir kultūros ir / ar meno kūrėjo* sąvokos, papildomai jų nebetikslinant (pvz., LKT ar LKC, savivaldybių skiriamų stipendijų, kultūros ir meno premijų aprašuose). Stebimas pakankamai abstraktus tiek meno kūrėjo statuso, tiek atskirų stipendijų teisės aktuose vartojamas menininko apibrėžimas.

1 lentelė. Lietuvos teisės aktuose taikomos menininko sąvokos ir apibrėžimai. Sudaryta autorių remiantis LR kultūros politikos pagrindų įstatymu (2024), LR meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymu (1996), LR profesionaliojo scenos meno įstatymu (2004) ir kt.

Sąvoka	Apibrėžimas	Šaltinis
Kultūros dalyvis / meno kūrėjas	Kultūros paslaugas teikiantis asmuo ar kitas asmuo, aktyviai, sistemingai ir kryptingai kuriantis kultūrą ar joje dalyvaujantis.	Lietuvos Respublikos kultūros politikos pagrindų įstatymas, 2024

Meno kūrėjas	Meno kūrinį kuriantis, juos savitai atliekantis fizinis asmuo, kuriam už tai yra suteikiamas meno kūrėjo statusas.	Lietuvos Respublikos meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymas, 1996
Profesionaliojo scenos meno įstaigos kūrybinis darbuotojas	Profesionaliojo scenos meno įstaigos darbuotojas, dirbantis pagal darbo sutartį ir vykdamas kūrybinę veiklą.	Lietuvos Respublikos profesionaliojo scenos meno įstatymas, 2004
Architektas	Fizinis asmuo, turintis LR architektūros įstatyme nustatytus reikalavimus atitinkantį išsilavinimą (turi būti baigęs ne trumpesnes kaip penkerių metų (ne mažiau kaip 300 studijų kreditų apimtį) universitetinės architektūros krypties nuolatinės formos studijas ir įgijęs atitinkamą magistro kvalifikacinį laipsnį arba jam lygiavertę aukštojo mokslo kvalifikaciją).	Lietuvos Respublikos architektūros įstatymas, 2017
Kultūros / meno kūrėjas	<...> jo veiklos <...> objektas yra Lietuvos kino menas ir kultūra bei kino kultūros sklaida.	Dėl Stipendijų kino kultūros ar meno kūrėjams skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo, 2017
Kultūros / meno kūrėjas	jo veiklos objektas yra Lietuvos kultūra ir menas bei jų sklaida.	Stipendijų kultūros ir meno kūrėjams skyrimo tvarkos aprašas, 2021
Kultūros / meno kūrėjas	<...> gyvenantis ir (ar) kuriantis Utenos rajono savivaldybėje <...>, jeigu jo veiklos objektas yra kultūra ir menas bei jų sklaida.	Dėl Utenos rajono savivaldybės stipendijos kultūros ir meno kūrėjams skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo, 2022

Tai, kad skirtinguose teisės aktuose pasitelkiamos šiek tiek varijuojančios menininko sąvokos, parodo, jog vieningos nuostatos nėra. 1980 m. menininką apibrėžiančios UNESCO nuostatos pabrėžia menininko „statusą“, kuris dalinai išskiria menininkus visuomenėje, tačiau kartu pripažįsta jų laisves ir moralines, socialines bei ekonomines teises tenkinantį pajamų ir socialinės apsaugos lygį (Kregždaitė ir Godlevska, 2021). Vertinant teisės aktus, menininko statusas nesusiekinamas, pvz., KPPĮ kultūros dalyviu vienareikšmiai laikomi tiek kultūros kūrėjai, tiek dalyviai.

Lyginant kitų šalių kontekstus, detaliais ir nuosekliais tyrimais išsiskiria Norvegija. Norvegijos kontekste atliekant menininkų būklės tyrimus, įtraukiami tik tie menininkai, kuriuos profesinės sąjungos ir valdžios institucijos laiko profesionaliais menininkais (Mangset ir kt., 2018). Norvegijos

menininkų apklausoje (angl. *Norwegian Artist Survey*) menininkų populiacija apibrėžiama *ex ante* remiantis menininkų narystėmis sąjungose, valstybės stipendijų menininkams gavėjais bei asmenimis kurie turi individualios veiklos pažymą pagal ekonominės veiklos rūšies klasifikatoriaus kodą, kuris indikuoja asmenį vykdant meninę veiklą (Askvik ir kt., 2022).

Su menininko sąvoka susijęs ir sričių priskyrimas, kuris neretai būna nulemtas skirtingose šalyse susiklosčiusių tradicijų. Pvz., Norvegijos kontekste menininkų populiacija apima šiose meno srityse veikiančius menininkus: vizualaus meno kūrėjus, aktorius, meninės fotografijos kūrėjus, dizainerius / iliustratorius, rašytojus (angl. *fiction writers*), muzikantus, vertėjus, meno kritikus, šokėjus, kompozitorius (Mangset ir kt., 2018). Lietuvos atveju nėra vieningo kultūros ir meno sričių skaidymo, kitaip tariant, atskiruose teisiniuose dokumentuose jis skiriasi. Galima palyginti meno kūrėjų organizacijų (toliau – MKO) atstovaujamas sritis ir kultūros ir meno sričių sąrašus pagal skirtingus LKT vykdomus konkursus.

2 lentelė. Kultūros ir meno sričių sąrašai. Sudaryta autorių, remiantis LKT duomenimis ir Lietuvos Respublikos meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymais (1996).

MKO sritys	LKT stipendijų konkursuose taikomas sritis skaidymas	LKT projektinių veiklų finansavime taikomas sritis skaidymas. Kultūros ir meno sričių konkursai	LKT sisteminių projektų finansavimo duomenyse išskiriamos sritys, kurias pildydami paraiškas pasirinko jų teikėjai 2024 m. ²
- Architektūra - Cirkas - Dizainas - Dailė - Fotografija - Kinas - Literatūra - Muzika - Šokis - Tarpdisciplininis menas - Teatras - Tautodailė - Žurnalistika	- Architektūra - Bibliotekos - Cirkas - Dailė - Dizainas - Etninė kultūra - Fotografija - Kultūros paveldas - Literatūra - Muziejai - Muzika - Šokis - Tarpdisciplininis menas - Teatras	- Literatūra: grožinė, humanitarinė, vaikų ir kita - Muzika: klasikinė, šiuolaikinė, eksperimentinė, džiazas ir kita - Scenos menai: teatras, šokis, cirkas ir kita - Taikomieji menai: architektūra, dizainas ir kitos taikomojo meno rūšys - Vizualieji menai: tapyba, grafika, skulptūra, fotografija, instaliacija, medijų menas ir kita	- Architektūra - Archyvai - Asmenų su negalia bendruomeninės iniciatyvos - Audiovizualinė sritis - Audiovizualinės medijos - Bibliotekos - Cirkas - Dailė - Dizainas - Etninė kultūra - Fotografija - Kinas - Kultūrinė edukacija - Kultūros paveldas - Kultūros prieinamumas - Kūrybinės ir kultūrinės industrijos - Kūrybiškas mokymas - Literatūra - Muziejai

² Statistikoje išskirtos kategorijos papildomai grupuojamos pagal bendresnes sritis: literatūra, muzika ir pan.

			• Muzika • Scenos menai • Šiuolaikinė opera • Šokis • Taikomieji menai • Tarpdisciplininis menas • Tarpšritiniai projektai • Teatras • Vizualieji menai • Žaidimų kūrimas
--	--	--	--

Lyginant egzistuojančius sritinius skaidymus, taikomus vienos institucijos viduje, matoma chaotiška struktūra, kuri reprezentuoja skirtingus srities agregavimo lygmenis. Viena vertus, tai daro neigiamą įtaką sričių raidos stebėsenai, o kita vertus, siekiant apsibrėžti sričių sąrašą analizei, nepavyksta išskirti vieningo teisinio reglamentavimo, kuris grįstų sritinį pasirinkimą. Todėl apibrėžiant menininko galimas atstovauti kultūros ir meno sritis, pagrindinis dėmesys toliau bus skiriamas MKO atstovaujamos sritims. Remiantis MKO atstovaujamų sričių principu neįtraukiamos tokios sritys, kaip: bibliotekos, muziejai, archyvai.

2021 m. atliktame tyrime „Menininkų socialinės ir kūrybinės būklės vertinimas“ (Kregždaitė ir Godlevska, 2021) nurodoma tokia menininko sąvoka: „Menininkas – asmuo, kuris reguliariai vykdo kūrybinę veiklą: yra įgijęs meno krypties išsilavinimą ir (arba) kuria ar perkuria meno kūrinius, ir (arba) meninę kūrybą laiko esmine savo gyvenimo dalimi, ir (arba) gauna pajamų iš šios veiklos, ir (arba) prisideda prie meno ir kultūros plėtros, ir (arba) siekia būti pripažintas kaip menininkas.“ Minėtame tyrime Lietuvos menininkų lauko struktūra analizuota remiantis šiais duomenų šaltiniais:

1. LRKM informacija apie asmenis, įgijusius meno kūrėjo statusą iki 2020 m. liepos;
2. Susisteminta informacija apie meno kūrėjų sąjungų narius (2019 m. duomenys);
3. LKT informacija apie asmenis, gavusius edukacinę arba individualią stipendiją nuo 2014 m. iki 2020 m. gegužės;
4. LKC informacija apie asmenis, gavusius edukacinę arba individualią stipendiją nuo 2018 m. iki 2020 m. liepos;
5. Valstybinės mokesčių inspekcijos (toliau – VMI) duomenimis apie asmenis, turinčius paramos gavėjo statusą (Kregždaitė ir Godlevska, 2021).

Apibendrinus atliktą analizę ir atsispiriant nuo pirmajame menininkų socialinės ir kūrybinės būklės tyrime (Kregždaitė ir Godlevska, 2021) suformuoto apibrėžimo, pastarasis papildomas³ paliekant šią formuluootę:

Menininkas(-ė) – asmuo, kuris(-i) AKTYVIAI IR SISTEMINGAI vykdo kūrybinę veiklą: yra įgijęs(-usi) meno krypties išsilavinimą ir (arba) savitai kuria ar perkuria meno kūrinius, ir (arba) meninę kūrybą ir KŪRĖJO(-OS) POZICIJĄ laiko esmine savo gyvenimo dalimi, ir (arba) gauna pajamų iš šios veiklos, ir (arba) prisideda prie meno ir kultūros plėtros, ir (arba) JO(S) KŪRYBA YRA PRIPAŽINTA PROFESIONALAUS MENO VERTINTOJŲ.

3 lentelė. Menininko apibrėžimo pagrindimas (sudaryta autorių).

Teiginys	Pagrindimas
Aktyviai ir sistemingai vykdo kūrybinę veiklą.	Kūryba yra planingas pasirinkimas. Kartu kūryba yra nesibaigiantis procesas, susidedantis iš nuolatinio kūrybinio vyksmo tiek gilinant žinias ir įgūdžius, tiek ieškant būdų priartėti prie kūrybinės vizijos realizacijos. Aktyvi ir sisteminga kūrybinė veikla yra susijusi ir su asmenine menininko savivoka – savęs supratimo kaip menininko ir priklausymo menininkų bendruomenei.
Yra įgijęs (-usi) meno krypties išsilavinimą.	Išsilavinimas yra vienas iš kriterijų, galinčių pagrįsti menininko kompetencijas ir pasirengimą dalyvauti profesionalaus meno scenoje. Šiuolaikinėje meno rinkoje, kuri nuolat kinta, menininkai atranda įvairių būdų įgyti ir tobulinti menines kompetencijas (Throsby ir Petetskaya, 2024). Formalus išsilavinimas nėra būtinas reikalavimas norint vystyti menines praktikas, taip pat jis negarantuoja sėkmės (Hirvi-Ijäsir kt., 2024). Kai kurie autoriai (Colvin, 2008) byloja atvirkščiai – iškelia nuoseklus ir kryptingus kūrėjo darbo svarbą prieš įgimtas talento savybes. Didžiąją dalį kūrybai būtinos praktikos menininkai įgyja per praktines veiklas (Abbing, 2022). Tačiau, nors formalus išsilavinimas ir nėra būtina menininko karjeros dedamoji, daugelyje šalių menininkai yra labiau išsilavinę nei likusi darbo jėga (Throsby ir Petetskaya, 2024; Hirvi-Ijäs, Renko, Sokka, ir

³ Pakeitimai paryškinti didžiosiomis raidėmis.

	Leppänen, 2024). Taip pat, jeigu asmuo yra įgijęs meno krypties išsilavinimą, yra didesnė tikimybė, kad jis liks šioje profesijoje (Bille ir Jensen, 2018).
Savitai kuria ar perkuria meno kūrinius.	Individualumas, savitumas, unikalumas atskiria / išskiria menininką, daro įdomiu, aktualiu auditorijai bei kultūros / meno raidai. Menininko kūrybos / veiklos rezultatas – sukurtas meno darbas vienoje iš meno sričių.
Meninę kūrybą ir kūrėjo poziciją laiko esmine savo gyvenimo dalimi.	Kūrėjas savo meninę profesiją laiko esmine savo gyvenimo dalimi ir pagrindu, kuris teikia prasmę būčiai. Pasirinkdamas menininko profesiją asmuo rizikuoja, tačiau galimos sėkmės ir pasitenkinimo kūrybine veikla perspektyvos skatina priimti šią riziką. Kūrėjo pajamos iš kūrybinės veiklos gali būti mažesnės nei kitose srityse, tačiau nemonetarinis kūrybinės profesijos atlygis tai kompensuoja. Analizuojant menininkus taip pat svarbus ir menininkų pasišventimas kūrybinei veiklai, ir nesvarbu, kad tai nėra pagrindinis pajamų šaltinis, – svarbu ar kūrėjai patys save laiko menininkais. (Throsby, 2001)
Gauna pajamų iš šios veiklos.	Pajamos pagrindžia kūrybinę veiklą kaip profesiją. Vienas svarbiausių profesiją identifikuojančių kriterijų – pajamos. Kai kurie tyrimai (Throsby, Zednik, 2010; Ilczuk ir kt., 2015; Ilczuk ir kt., 2020) apibrėžia, kad asmuo, laikomas menininku, kai bent 50 proc. jo gaunamų pajamų uždirbamos iš kūrybinės veiklos, tačiau naujais tyrimais šios nuostatos atsisako. Kūrybinė veikla gali būti cikliška, pvz., menininkas galėjo parduoti didelį kūrinį prieš metus ir neturėti jokių pajamų einamaisiais metais (Throsby ir Petetskaya, 2024). 2024 m. Lenkijos menininkų atliktas tyrimas (Ilczuk, 2024) atskleidė, kad net 58 proc. apklaustųjų pajamos iš meninės veiklos neviršijo minimalaus darbo užmokesčio. Panašios tendencijos matytos ir 2021 m. Lietuvos menininkų tyrime (Kregždaitė ir Godlevska, 2021), kurios taip pat pagrindžia išskirtinę kūrėjų darbo rinkos specifiką ir parodo, kad pajamų kriterijus nėra pagrindinis apibrėžiant menininko profesiją.
Prisideda prie meno ir kultūros plėtros.	Dalyvauja profesionalaus meno scenoje, mato ir supranta savo indėlį į šiuolaikinę, aktualią kultūros plėtotę, kultūros istorijos tąsą.

Jo (jos) kūryba yra pripažinta profesionalaus meno vertintojų.	Šis veiksnys susijęs su noru pristatyti savo kūrinius viešai ir būti laikomam menininku kitų profesionalų bendruomenėje (priklausymas kūrybinėms sąjungoms, premijos ir apdovanojimai, suteiktas profesionalaus meno kūrėjo statusas). Tai kiti kriterijai, susiję su menininko kūrybos į(-si-)vertinimu, visuomenės požiūriu į kūrėją, kitų profesionalų priėmimas į savo gretas, kurie leidžia menininką apibrėžti per jo vykdomas veiklas. Profesionalumas yra vertinamas per meninių kūrinių kokybę, rengiant kritikų ir meno apžvalgininkų recenzijas ar teikiant komentarus. Kūrėjai, stodami į sąjungas, gauna savotišką savo veiklos reikšmingumo patvirtinimą iš tos pačios srities pripažintų kūrėjų, priimančių menininką į savo gretas (Throsby, 2001).
--	---

Šiame tyrime menininkų lauko struktūra, siekiant apibrėžti kuo tikslesnę galimą menininkų populiaciją, analizuojama išplečiant prieinamų duomenų šaltinius ir maksimaliai įtraukiant prieinamas ir egzistuojančias duomenų bazines, susijusias su menininkais. Remiamasi šiais šaltiniais:

- LKT, LKC, LRKM, AGATA, AVAKA, LATGA, VMI, MKO, LAR.

2.

MENINĖS VEIKLOS DARBO RINKA

2.1 Profesijos pasirinkimo argumentai

Menininkų darbo rinka pasižymi trumpalaikiais kontraktais, atlygiai yra nepastovūs, meno profesijų atstovų pajamos yra mažesnės nei atitinkamą išsilavinimą ir darbinę patirtį turinčių kitų profesijų profesionalų. Dėl mažo pajamų stabilumo, didelės konkurencijos varžantis dėl užsakymų menininkai jaučiasi finansiškai nesaugūs.

Autoriai (Askvik ir kt., 2022; Heikkinen, 1995; Mangset ir kt., 2018) bandydami nusakyti meninės veiklos darbo rinkos bruožus, išskiria šiuos požymius / aspektus:

- Paprastai aukštas išsilavinimo lygis menininkų bendruomenėje;
- Didelė klaidos / nesėkmės tikimybė;
- Perteklinė naujų meno kūrėjų pasiūla;
- Žemas meninių pajamų lygis;
- Netolygus pajamų pasiskirstymas, *superžvaigždžių* ekonomika;
- Skirtingų darbo vietų derinimas (paprastai menininkai dirba keliose skirtingose darbovietėse);
- Menininkų teikiama pirmenybė meniniam pripažinimui / atpažįstamumui, o ne ekonominei naudai;
- Greita ekonominė sėkmė (prieš meninį pripažinimą) gali prisidėti ir prie menininko prestižo;
- Paprastai nekeliamas pelno maksimizavimo siekis: esant galimybėms papildomą laiką skiria meninei veiklai, o ne papildomam pelnui / pajamoms / darbo galimybėms siekti;
- Galinti egzistuoti *pajamų bauda* (angl. *earnings penalty*) už pasirinkimą būti menininku (atskirose meno srityse atlygis gali būti labai menkas);
- Menininko pajamas sudaro skirtingi šaltiniai.

Dominuojančiu aspektu galima išskirti žemas ir nepastovias pajamas bei konkurencinę aplinką. Tačiau šias problemas atsveria menininkų gaunamas nemonetarinis atlygis – galimybė kurti, išreikšti save ir bendras jų pasitenkinimas vykdoma veikla. Tai pabrėžiama daugelyje menininkus analizuojančių tyrimų, tačiau šio požiūrio integracija į kultūros politikos gaires yra žalinga.

PAŠAUKIMAS. Tik kelių profesijų pasirinkimas yra siejamas su pašaukimu, ir menininko profesija yra viena iš jų. Kūrėjai paskiria savo gyvenimą kūrybai ir tai daro aistringai (Abbing, 2022, Throsby ir Petetskaya, 2024). Menininkams svarbu turėti balsą visuomenėje (Abbing, 2022), bei turėti galimybę gauti įvairius apdovanojimus (Menger, 1999). Tai atskleidė ir 2021 m. atliktas Lietuvos menininkų tyrimas – kūrėjams jų veikla yra reikšminga, jie pozityviai vertino galimybę prisidėti prie pokyčių visuomenėje, turėti įtakos visuomenės vertybių ir nuomonės įvairiais klausimais formavimui bei galimybę skatinti kultūros lauko plėtrą. Kūrėjams buvo svarbu ir tai, kad jų kūryba lieka ateities kartoms (Kregždaitė ir Godlevska, 2021).

Kadangi menininkai skiria daug laiko ir pastangų kūrybai, jiems svarbus jos įvertinimas. Lietuvos kūrėjai atskleidė, kad jiems yra svarbūs visų tipų įvertinimai: kritikų kolegų, žiūrovų, o didesnę reikšmę jie teikia neformaliai vertinimui, taigi ne premijoms, apdovanojimams, diplomams ir kt. (Kregždaitė ir Godlevska, 2021). Visgi, tiek daug atiduodami kūrybai, neretai kūrėjai jaučiasi nepakankamai įvertinami, pvz., naujausias Lenkijos menininkų tyrimas atskleidė, kad šios šalies kūrėjai būtent taip ir jaučiasi (tai lemia ir subjektyvus pajamų vertinimas) ir nemato perspektyvų, kad ši situacija galėtų pasikeisti (Ilczuk, 2024). Nepakankamai vertinami valstybėje jaučiasi ir Lietuvos kūrėjai (Kregždaitė ir Godlevska, 2021).

SAVIRAIŠKA IR KŪRYBINĖ LAISVĖ. Kūrėjo veikla siejama su plačiomis saviraiškos galimybėmis. Menininkai savo darbe gali aktualizuoti bei išreikšti save, būti autentiškais individais,

leisti pasireikšti savo kūrybingumui ir atlikti kūrybiškas užduotis, turėti paskutinį žodį dėl galutinio rezultato (Abbing, 2022). Menininkų pasitenkinimas savo profesija taip pat dažnai yra susijęs su savitu gyvenimo būdu, leidžiančiu būti savarankiškiems kūrybiniuose procesuose, rinktis kūrybines komandas bei užsakymus, laisvai planuoti savo darbotvarkes (Menger, 1999). Nors, profesijos neapibrėžtumas gali būti laikomas neigiamu aspektu, kai kurie autoriai (Abbing, 2022, Menger, 2006) nurodo, kad menininkams, vertinantiems nuolatinius iššūkius, tai gali tapti profesijos patrauklumą keliančiu veiksniu.

Svarbu ir tai, kad kūrėjai, nors dažnai dirba vienuoje, jaučia stiprų bendruomeniškumo jausmą, kuris taip pat pastebimas ir visuomenės, o tai irgi didina veiklos tiekiamą pasitenkinimą (Henrique, Machado, & Antigo, 2023).

GALIMYBĖ TAPTI ŽVAIGŽDE / SUPERŽVAIGŽDŽIŲ EKONOMIKA. Meno pasaulyje įsigalėjusi įžymybių sistema bei kuriami įvaizdžiai žiniasklaidoje išvien kuria ir mitus apie didelius kūrėjų atlygius (Ilczuk, 2024), o to keliamos finansinės sėkmės iliuzijos tampa dar viena paskata rinktis kūrėjo profesiją. Nėra įprasta, kad menininkai profesiją rinktųsi racionaliai – pasirinkdami šią profesiją asmenys dažniausiai nelygina kaštų ir naudos, bet vadovaujasi pajauta (Abbing, 2022).

Tačiau tik keletas kūrėjų gali pasiekti pačią viršūnę (Elberse, 2013), o įsivyraujanti superžvaigždžių ekonomika kreipia į situaciją, kai keli menininkai uždirba didelę dalį visų bendrų menininkų pajamų, – egzistuoja asimetriškas pajamų pasiskirstymas (Askvik ir kt., 2022). Tai patvirtina įvairūs tyrimai: jie atskleidžia, kad menininkų darbo rinka pasižymi dideliais atlygių skirtumais, – mažos menininkų dalies honorarai yra ženkliai didesni nei likusių, kartais honorarai gali skirtis ir dešimtimis kartų. Tai gali būti aiškinama ne vien talento veiksniais, bet ir menininkų žinomumu ir sėkmingu prisistatymu rinkai, medijų ir skaitmenizavimo poveikiu, sudarančiu sąlygas iškilti superžvaigždėms (Throsby, 2010).

Superžvaigždžių fenomenas nurodo, kad talentas yra svarbus veiksnys kalbant apie uždirbamas pajamas, tačiau priklausomybė čia yra netolygi – sąlyginai maži talento skirtumai gali lemti didelius honorarų skirtumus (Rosen, 1981). Šį fenomeną autorius argumentuoja nelanksčia paklausa ir tuo, kad talentui negalioja substitucijos dėsniai. Teoriją pagrindžia Danijoje atliktas menininkų tyrimas (jo imtis – 1000 vizualiųjų menų atstovų), kuris atskleidė pajamų netolygumus: 5 proc. menininkų, gaunančių didžiausias pajamas, kartu uždirbo 47 proc. visų sektoriaus pajamų, 25 proc. daugiausiai uždirbančių atitinkamai dalijosi 87 proc., o 50 procentų mažiausiai uždirbančių – tik 1 proc. visų rinkos pajamų (Baldin ir Bille, 2018). „Forbes“ žurnalo skelbiamuose daugiausiai uždirbančių muzikantų reitinguose matomos ir didelės superžvaigždžių uždirbamos sumos (Bille, 2020).

Menininkų darbo rinką analizuojantys autoriai ją tapatina su loterija, pabrėždami kūrėjų prigimtį norą rizikuoti tikintis nuolatinių užsakymų, didelių atlygių, pripažinimo ir žinomumo (Menger, 2006, Bille, 2020). Kadangi oportunitizmas yra ryškiau juntamas jauname amžiuje, kuomet asmuo renkasi profesiją, dažniau sėkmės perspektyvos nusveria loginį ir pragmatinį profesijos pasirinkimo aspektą (Bille, 2020, Banhamou, 2011). Ir nors, menininko pasirinkimą savo gyvenimą skirti kūrybai galima prilyginti loterijai, kai kurie autoriai (Menger, 2006) nėra linkę naudoti šios analogijos, nes būtų klaidinga manyti, kad karjeros sėkmė yra visiškai atsitiktinė ir neturi nieko bendro su individualiais gebėjimais.

CHARIZMATIŠKO MENININKO MITAS. Autoriai taip pat išskiria *charizmatiško menininko mito* (angl. *charismatic artist myth*) sąvoką, anot kurios menininkai paprastai save supranta ir pristato kaip „pasirinktus“ meninei veiklai, kad turi unikalų talentą ir ypatingą pašaukimą kūrybai, ir teigia, kad

kūryba yra vienintelė profesija, kuria jie galėtų užsiimti ir užsiims (Mangset ir kt., 2018). Šiuolaikinio menininko vaidmuo neretai jau nebetapatinamas su charizmatiško menininko mito pavyzdžiu, menininko rolės bei sampratos yra gerokai pakitusios. Visgi nagrinėjant Norvegijos menininkų ekonominę situaciją autoriai pažymi, kad ši menininko samprata yra vis dar aktuali ir gaji (Mangset ir kt., 2018). Mitas skatina pervertinti savo meninius gebėjimus: kitaip tariant, menininkai įeidami į meno rinką save mato ir potencialiai sieja su dideliais ir reikšmingais apdovanojimais, kuriuos gauna tik labai maža dalis menininkų, kol dauguma menininkų susiduria su skurdžiomis ekonominėmis sąlygomis ir ateities neapibrėžtumu. Tad įėjimas į rinką panašėja į loteriją, kur menininkai pervertina savo šansus (Mangset ir kt., 2018).

Kiti autoriai, priešingai, teigia, kad skurstančio menininko samprata yra klaidinanti: pavyzdžiui, Amerikoje buvo pastebėta, kad menininkų pajamos mažai skiriasi nuo vidutinių Amerikos gyventojo pajamų (Filer, 1986). Visgi toks rezultatas gautas susumavus visas 3 pajamų kategorijas, t. y. pajamas iš meninės veiklos, su menine veikla susijusios bei nemeninės veiklos. Panašūs rezultatai fiksuoti ir Norvegijoje 2015 m. (Mangset ir kt., 2018). Tai lemia, kad menininkas tampa daugybe funkcijų atliekančiu kultūros vadybininku, o ne vien tik savo kūrybai – vienai veiklai – atsidavusiu menininku. Bet iš kultūros politikos perspektyvos aktuali klausimu tampa tai, ar menininkas apskritai gali pasiekti ekonominį stabilumą vien tik iš kūrybinės veiklos gaunamų pajamų.

DOVANOS EKONOMIKA. Atskiri autoriai yra linkę meno lauką apibūdinti kaip *dovanos ekonomiką* (angl. *gift economy*), o ne *pelno ekonomiką* (angl. *profit economy*). Meno lauko agentai / subjektai (menininkai, galerijos, kuratoriai) ekonominius sandorius pateikia per *dovanos* sampratą (Abbing, 2002), tarsi vengdami monetarinio kalbėjimo apie meno pardavimą. Šiuolaikinio meno kontekste, ar bent dalyje meno sričių, ribos tarp meno ir verslo nebėra tokios mistifikuotos ir neapibrėžtos. Kita vertus, autoriai nurodo, kad Šiaurės Europos šalių kultūros lauke vis dar gajus ekonominio parametro neigimas (Mangset ir kt., 2018).

Menininkai taip pat nesiekia pelno maksimizavimo, t. y. esant galimybėms daugiau laiko skiria meninei veiklai, o ne darbui, kuris padėtų gauti papildomas pajamas. Atitinkamai tai lemia, kad **menininkai sutinka su prastesnėmis darbo sąlygomis, jeigu tai atveria galimybę įgyvendinti įdomias menines veiklas ar užduotis** (Askvik ir kt., 2022; Mangset ir kt., 2018).

2.2 Slinktis nuo etatinio darbo link individualios veiklos. Darbas keliose rinkose

Šiuolaikinėje meno rinkoje kūrėjai turi daugiau negu vieną profesiją, tai atskleidė ir Lenkijos tyrėjų sudarytas **daugiaprofesiškumo** (angl. *multi-professional*) indeksas (Ilczuk, 2024). Pirmiausia šios tendencijos matomos menuose, pavyzdžiui, šokėja yra ir choreografė ar muzikantas ne tik atlieka, bet ir kuria muziką. Tai gali būti susiję su noru ir galimybėmis save išreikšti daugiau negu vienoje veikloje. Tačiau tyrimai atskleidžia ir kitą tendenciją, – menininkai dažnai dirba ne vien kūrybinį darbą. To esminės priežastys yra finansinės – kuomet asmeniui nepakanka pajamų, gaunamų tik iš kūrybinės veiklos, jis yra priverstas ieškoti kitų pajamų šaltinių.

Daugiausiai apie darbą keliose rinkose kalba australų kultūros ekonomistas Davidas Throsby. Mokslininkas analizavo menininkų darbo rinkas įvairiose šalyse, ir jo ilgamečiai tyrimai atskleidė, kad visame pasaulyje profesionalūs menininkai negali viso savo laiko skirti vien kūrybai. Dauguma jų priversti užsiimti kitais darbais, kartais susijusiais su menu, o kartais visiškai kitose

sirtyse. Menininkai dažnai teigia, kad norėtų skirti daugiau laiko savo kūrybai, tačiau tai neįmanoma dėl įvairių priežasčių.

Menininkų darbinei veiklai skirto laiko analizė parodė, kad menininkų darbinę veiklą galima suskirstyti į šias kategorijas (Throsby ir Petetskaya, 2024):

1. **Kūrybinis darbas** – tai pagrindinė menininko kūrybinė veikla, kuri gali būti vykdoma tiek už atlygį, tiek be jo, ir kuri yra orientuota į pagrindinę menininko profesinę veiklą. Taip pat į šią kategoriją patenka visos kitos veiklos, susijusios su kūrybine praktika, įskaitant repeticijas, darbo praktiką, pasiruošimą, tyrimus, marketingą ir karjeros administravimą;
2. **Su kūryba susijęs darbas** – tas, kuris naudoja menininko kūrybinius įgūdžius, tačiau nesukuria pirminio ar originalaus kūrybinio rezultato. Tai gali būti edukacinė veikla, meno administravimas (nesusijęs su menininko pagrindine kūrybine praktika), mėgėjų meno plėtra ir rašymas apie meną. Menininkams, kurie nenori ar negali viso savo laiko skirti pagrindinei kūrybinei praktikai, su kūryba susijęs darbas pasiūlo patrauklią alternatyvą, nes leidžia panaudoti kūrybinius įgūdžius ir menines žinias ir padeda nenutolti nuo meno lauko aktualijų;
3. **Nekūrybinis darbas** – nesusijęs su menine veikla, kitos profesijos darbas.

2021 m. Lietuvos menininkų tyrimas (Kregždaitė ir Godlevska, 2021) parodė, kad ir Lietuvoje menininkai savo darbo laiką skiria kūrybiniam, iš dalies su kūryba susijusiam ir nekūrybiniam darbui. Darbo laiko proporcijos šiose trijose kategorijose labiausiai priklauso nuo srities, kurioje kuriama. Tyrimas atskleidė skiriamo laiko ir uždarbio disproporciją: nors vidutiniškai Lietuvos menininkai kūrybinei veiklai skiria pusę viso savo darbo laiko, tai jiems atneša tik 42 proc. bendrų asmeninių pajamų.

Analizuojant menininkų darbinę veiklą, svarbu akcentuoti ir tai, kad kūrėjai atlieka nemažai darbo, kuris yra susijęs su savivadyba, – pildo paraiškas finansavimui gauti, organizuoja savo kūrybos pristatymus, užsiima komunikacinėmis veiklomis. Šių funkcijų prisiėmimas dažniausiai atsiranda dėl finansų trūkumo specialistams samdyti, tačiau būtent todėl menininkas negali to laiko skirti kūrybai, be to, šioms funkcijoms atlikti menininkams trūksta įgūdžių ir kvalifikacijos.

Kita tendencija stebima menininkų kūrybinės veiklos / darbo rinkoje – tai **slinktis nuo pastovaus (fiksujamo etatu) darbo link individualios veiklos**. Tendencija fiksuota vertinant ilgesnę laiko perspektyvą Norvegijoje: 1993 m. apie 43 proc. menininkų turėjo pastovų (angl. *permanent*) darbą, o 2006 m. – tik 19 proc. (ši proporcija kuriam laikui nusistovėjo ir 2013 m. nebuvo pakitusi) (Mangset ir kt., 2018). Autoriai nurodo, kad ši darbo rinkos transformacija, tikėtina, įvyko dėl naujos darbuotojų pasiūlos padidėjimo (meno profesijų atstovų pertekliaus) bei atskirų meno rinkų paklausos sumažėjimo (Mangset ir kt., 2018).

Norvegų menininkų darbo valandos meninėje veikloje nuo 1994 iki 2006 m. sumažėjo 19 proc., o nuo 2006 iki 2013 m. – 13 proc. Atitinkamai išaugo darbo valandos su menu susijusiose veiklose, pvz., nuo 2006 iki 2013 m. – 32 proc., bei su menu nesusijusiose veiklose – 14 proc. Tai fiksuojama kaip pakankamai dramatiškas menininkų darbo sąlygų pasikeitimas (Mangset ir kt., 2018). Kartu prie šio pasikeitimo prisidėjo ir jaunos darbo jėgos pasiūlos perteklius: tai lėmė, kad vis dažniau menininkai nebepasitelkiami kaip darbuotojai dirbantys pilnu etatu, bet samdomi kaip daugelį funkcijų galintys atlikti kultūrininkai (Mangset ir kt., 2018). Visgi ši darbo transformacija autorių dažnai siejama ir su neigiama generuojamų pajamų dinamika (Mangset ir kt., 2018).

Išskirtinas atvejis, kai 2006–2013 m. Norvegijoje reikšmingai augo viešosios investicijos į kultūrą, taip pat augo bendros realiosios šalies pajamos (Mangset ir kt., 2018). Tačiau minėtu laikotarpiu realiosios menininkų meninės veiklos pajamos mažėjo. Nagrinėjant priežastis, nors autoriai ir atkreipia dėmesį, kad sunku pateikti vienintelį ir vienareikšmį atsakymą, identifikuojama, kad: 1) Nagrinėtu laikotarpiu reikšmingai sumažėjo meninių veiklų darbo valandų skaičius (angl. *artist's artistic working hours*) ir išaugo su menu susijusių (angl. *artistically related*) ar nemeningų veiklų (angl. *non-artistic*) darbo valandų skaičius; 2) Nagrinėtu laikotarpiu menininkai pradėjo gauti mažiau pajamų iš meno rinkos dėl reikšmingai mažėjančio norvegų kultūrinio vartojimo (išlaidų kultūrai) (Mangset ir kt., 2018). Šie du veiksniai, ypač antrasis, ir buvo pagrindiniai, lėmę menininkų pajamų mažėjimą.

Individualia veikla užsiimantys (angl. *self-employed*) menininkai paprastai uždirba mažiau negu samdomą darbą dirbantys (angl. *employed*) menininkai (Askvik ir kt., 2022). Papildomai išskiriamos *vidinio* (angl. *insider*) ir *išorinio* (angl. *outsider*) darbuotojo sąvokos: vidiniai darbuotojai yra tie, kurie ne tik turi užtikrintas darbo vietas darbo rinkoje, bet ir socialinį draudimą bei stabilias pajamas (Norvegijos atveju jų pajamos augo), o išoriniai – kurie susiduria su darbo vietos nestabilumu ir laikinumu, taip pat turi rūpintis savo socialiniu draudimu, spręsti realių pajamų mažėjimo klausimą (Norvegijos atveju) (Mangset ir kt., 2018). Tad darbo rinkos transformacijos ir slinktis link individualios veiklos gali tik pastiprinti menininkų ekonominės situacijos nestabilumą ir paskatinti kylančius iššūkius.

Taip pat svarbi menininko veiklos ypatybė – kūrybinė veikla gali būti finansuojama įvairių valstybės programų lėšomis. Tai taip pat didina kūrėjo savarankiškumą ir galimybes gauti papildomą finansinę paskatą per stipendijas ar kitas finansavimo priemones.

2.3 Pajamų nelygybė

Viena ryškiausių problemų, egzistuojančių menininkų darbo rinkoje – pajamų nelygybė, pasireiškianti skirtingais lygmenimis: nuo žemesnio menininkų atlygio ar lėtesnio pajamų augimo tempo, lyginant su kitų ekonominių sektorių darbuotojais, iki pajamų skirtumų tarp kultūros ir meno sričių ar tarp skirtingų menininkų amžiaus grupių.

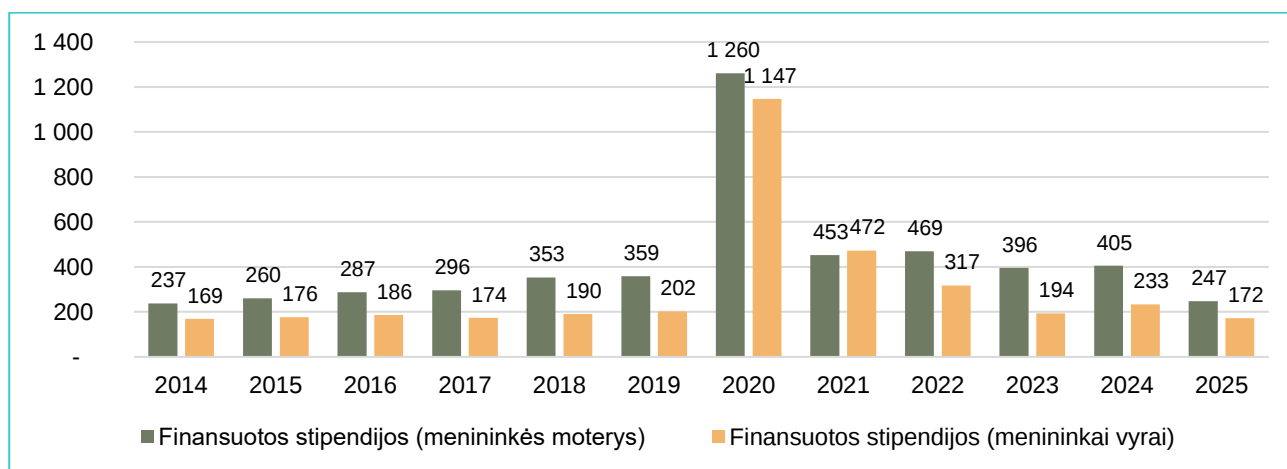
Neretai šalies ekonominis pajėgumas neužtikrina atitinkamos, lygiavertės su kitais sektoriais ekonominės menininkų gerovės. Pavyzdžiui, autoriai nagrinėdami Norvegijos menininkų situaciją pabrėžia, kad jie, kaip ir kitų šalių menininkai, susiduria su žemomis pajamomis iš meninės veiklos, neaiškiomis karjeros perspektyvomis, netolygiu pajamų pasiskirstymu, pertekline jų profesijos atstovų pasiūla (Mangset ir kt., 2018). Nagrinėjant atskirus Norvegijos menininkų pajamų dinamikos etapus, pastebima, kad jų pajamos kyla su reikšmingai vėluojant: 1993–2006 m. realios pajamos Norvegijoje kilo 40 proc., o menininkų augo tik 18 proc., 2006–2013 m. realios pajamos Norvegijoje kilo 23 proc., o menininkų sumažėjo 15 proc.

PAJAMŲ NELYGYBĖ PAGAL LYTĮ. Moterys menininkės paprastai uždirba mažiau nei vyrai (Askvik ir kt., 2022). Be to, pajamų atotrūkis dėl lyties tarp menininkų yra gerokai didesnis nei bendroje darbo jėgos populiacijoje (Norvegijos atvejis) (Askvik ir kt., 2022). Tai patvirtina ir ankstesnių tyrimų Lietuvoje rezultatai – įvertinta, kad vidutiniškai moterų menininkų pajamos buvo apie 200 Eur mažesnės negu vyrų menininkų (Mažeikaitė ir Čelutkaitė, 2022). Pajamų nelygybės

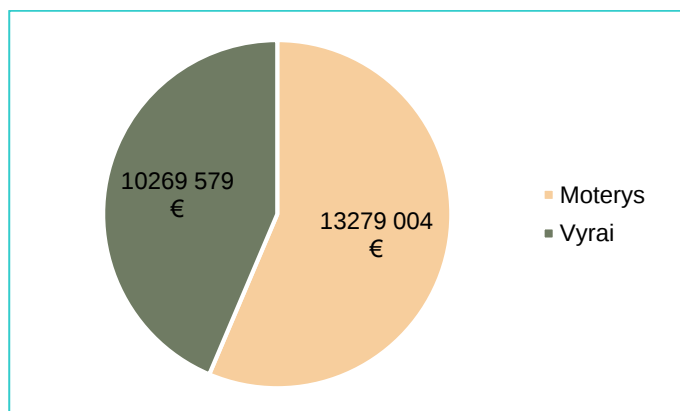
priežastys susijusios su skirtingomis profesijomis, pvz., moterys dirba daugiau edukacinio ir kuratorinio darbo bei vis dar turi nevienodas galimybes vystyti kūrybinę praktiką.

Kita vertus, autoriai nagrinėdami Norvegijos atvejį nustatė, kad pandemijos laikotarpiu moterų pajamos augo labiau nei vyrų, o tai atitinkamai išryškino papildomą tendenciją: moterys paprastai yra stipriau priklausomos nuo valstybinio finansavimo (kuris ypatingai augo pandemijos laikotarpiu), tuo tarpu vyrai dažnai didesnę pajamų dalį sugeneruoja iš rinkos, kitaip tariant, jie dažniau nei moterys gali generuoti pajamas iš kūrybinės veiklos (Askvik ir kt., 2022).

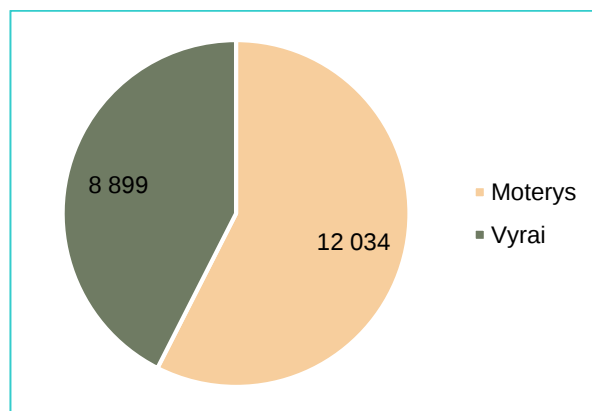
Tai, kad daugiau moterų menininkų dažniau gauna valstybinį finansavimą patvirtina ir LKT skiriamų stipendijų statistika. Visu nagrinėjamu laikotarpiu (2014–2025 m.⁴) mažesnė vyrų menininkų dalis kreipėsi siekdami stipendijų ir jas gavo, lyginant šiuos skaičius su moterimis (išimtis tik 2021 m.). Atitinkamai finansavimas dažniau skirtas ir bendra skirta suma buvo didesnė būtent moterims menininkėms.

1 pav. LKT 2014–2025 m. skirtos stipendijos pagal lytį (sudaryta autorių, remiantis LKT duomenimis).

2 pav. LKT 2014–2025 m. skirta stipendijų suma (Eur) pagal lytį (sudaryta autorių, remiantis LKT duomenimis).

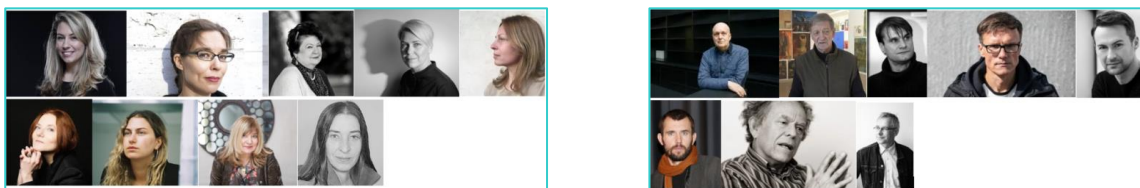
3 pav. LKT 2014–2025 m. skirtų stipendijų kiekis pagal lytį (sudaryta autorių, remiantis LKT duomenimis).

⁴ 2025 m. duomenys nėra galutiniai (dalis konkursų dar neįvykę).

Su nelygybe pagal lytį glaudžiai susijęs ir pripažinimas. Ar egzistuoja nelygybė galima įvertinti palyginus Lietuvos nacionalinių kultūros ir meno premijų laureatų pasiskirstymą pagal lytį. 1989–2021 m. apdovanojimus gavusių moterų buvo 3,5 karto mažiau nei vyrų (Mažeikaitė ir Čelutkaitė, 2022). Ir nors pastaraisiais metais (2022–2024 m.) apdovanojimuose išlaikoma pusiausvyra pagal lytį, bendras vyrų atotrūkis, vertinant laikotarpį nuo 1989 m., dar ilgai išliks.

4 pav. Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatai: pasiskirstymas pagal lytį 1989–2021 m. (šaltinis: Mažeikaitė ir Čelutkaitė, 2022).

5 pav. Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatai: pasiskirstymas pagal lytį 2022–2024 m. (sudaryta autorių⁵).

⁵ Nuotraukų šaltiniai:

<https://www.delfi.lt/kultura/naujienos/kompozitore-martinaityte-rosaschi-savo-salies-pripazinimas-yra-ypatingai-svarbus-92011633/>;
<https://www.voruta.lt/gaire/mantas-kvedaravicius/>; <https://www.opera.lt/istorija-teatro-zmones/edgaras-montvidas-a384/>;
<https://www.bernardinai.lt/autorai/kazys-saja/>; <https://rasytojai.lt/rasytojai/stankevicius-rimvydas/>; <https://www.vle.lt/straipsnis/qiedre-zickyte/>; <https://english.lithuanianculture.lt/lithuanian-culture-guide/2020/12/08/violeta-palcinskaite/>;
<https://awarewomenartists.com/en/artiste/egle-rakauskaite-egle-rake/>; <https://www.photography.lt/lt/lfs-nariai/item/64.html>;
<https://www.mic.lt/lt/baze/klasikine-siuolaikine/kompozitoriai/urbaitis/>; <https://www.imdb.com/name/nm0760598/>;
<https://fkmagazine.lv/2023/01/26/art-helps-society-to-breathe-interview-with-darius-ziura/>; <https://english.lithuanianculture.lt/lithuanian-culture-guide/2018/05/25/alvydas-slepikas/>; <https://lithuanianculture.lt/lietuvs-kulturos-gidas/2020/10/27/laima-kreivyte/>;
<https://mieloji.lt/marija-kavtaradze-didziausia-musu-kartos-stiprybe-yra-ta-kad-mes-kalbames/>;

PAJAMŲ NELYGYBĖ PAGAL AMŽIŲ. Amžius ir meninė patirtis autorių nurodoma kaip teigiamai veikianti pajamas, kitaip tariant, paprastai didesnes pajamas gauna vyresni menininkai (Askvik ir kt., 2022). Kiti autoriai pastebi, kad amžius neturi esminės įtakos menininkų pajamoms, o menininkų karjeros kreivės neatitinka kitų profesijų tendencijų. Viena iš priežasčių – profesija neturi įprastų karjeros pakopų ir pareigybinio augimo, taip pat, kai kurių profesijų atstovų karjeros yra palyginti trumpos (pvz., šokėjų).

Lietuvos atveju buvo pastebėta ir neigiama amžiaus įtaka pajamoms, vertinant pajamų pasiskirstymą pagal lytį. Apskaičiuota, kad iki 25 m. vyrų ir moterų pajamos yra vienodos, 25–35 m. amžiaus grupėje moterys uždirba 90 proc. vyrų pajamų, o nuo 35 m. – 70–80 proc. vyrų pajamų (Mažeikaitė ir Čelutkaitė, 2022). Tad didėjant menininkų amžiui pajamų nelygybė pagal lytį neišsispindžia.

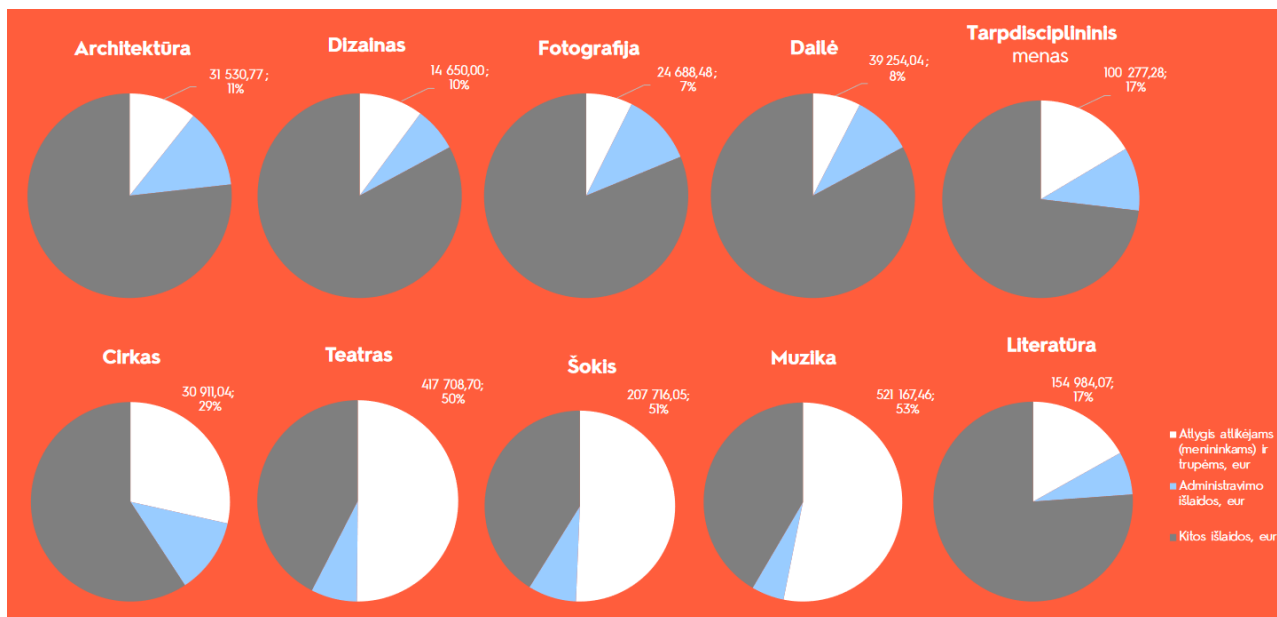
PAJAMŲ NELYGYBĖ PAGAL IŠSILAVINIMĄ. Menininkai paprastai pasižymi aukštu išsilavinimo lygiu, tačiau, nors bendrai rinkoje stebima tendencija, kad aukštesnis išsilavinimas yra susijęs su aukštesnėmis pajamomis, tai negalioja menininkų atveju: finansinės gerovės išsilavinimas neužtikrina (Askvik ir kt., 2022). Skirtingų šalių situaciją analizuojantys autoriai pastebi, kad įprastai menininkų pajamos yra gerokai žemesnės nei atitinkamą (tokio paties laipsnio) išsilavinimą turinčių kitų profesijų atstovų (Ilzcuk, 2024; Askvik ir kt., 2022; Throsby, 2010; Menger, 2006).

Įgytas išsilavinimas siejamas ir su noru likti profesiniame lauke, pvz., Danijos tyrimas atskleidė, kad aktoriai, muzikantai, rašytojai ir žurnalistai dažniausiai nėra linkę keisti savo karjeros krypties, tačiau vizualiųjų menų ar šokio išsilavinimą įgijusiems menininkams išsilavinimas nėra lemiamas veiksnys išlaikyti profesiją (Bille ir Jensen, 2018).

PAJAMŲ NELYGYBĖ PAGAL SRITĮ. Menininkų ekonominė situacija skiriasi ir priklausomai nuo meno srities arba, kitaip tariant, galima sudaryti hierarchinę pajamų piramidę, nurodant priklausomybę nuo atstovaujamų meno sričių. Įprastai egzistuoja reikšmingas ir pastovus (nemažėjantis) skirtumas tarp menininkų grupių: vizualaus meno kūrėjai (šią tendenciją patvirtina atskiri tyrimai, pvz., profesionalaus meno kūrėjų apklausa, vykdyta Norvegijoje 1979–2014 metais (Mangset ir kt., 2018)) nuolat atsiduria hierarchijos pagal pajamas apačioje, tuo tarpu aktoriai ir muzikantai įprastai turi santykinai aukštą pajamų lygį (Askvik ir kt., 2022; Mangset ir kt., 2018). Kita vertus, aktoriai, šokėjai ir pan. (angl. *performing artists*), paprastai dirbantys valstybės tiesiogiai finansuojamose institucijose, tokiose kaip teatras, orkestras / filharmonija ar opera, būdavo pajamų hierarchijos viršuje (Askvik ir kt., 2022; Mangset ir kt., 2018). Tad prie šių skirtumų išryškėjimo prisideda tai, kad tam tikrų sričių menininkai turi pastovias darbo pozicijas.

Panašios tendencijos fiksuotos ir Lietuvos atveju. 2021 m. atliktas Lietuvos menininkų tyrimas taip pat atskleidė pajamų netolygumus pagal sritį, – didžiausias vidutinės pajamas gavo architektūros ir kino menininkai, o mažiausias – etninės kultūros ir tautodailės srities atstovai (Kregždaitė ir Godlevska, 2021). Vertinant LKT finansuotų kultūros organizacijų projektų finansines ataskaitas nustatyta, kad vizualaus meno kūrėjams kultūros organizacijos atlygius numato reikšmingai rečiau nei scenos meno kūrėjams (Mažeikaitė ir Šulskutė, 2022).

<https://www.lrt.lt/radioteka/irasas/2000369563/arvydas-saltenis-tapyba-mirsta-tiems-kurie-neisiziuri-koks-grazus-pasaulis?season=%2Fmediateka%2Faudio%2Fbe-kaukiu%2F2024>; https://lt.wikipedia.org/wiki/Birut%C4%97_Letukait%C4%97.

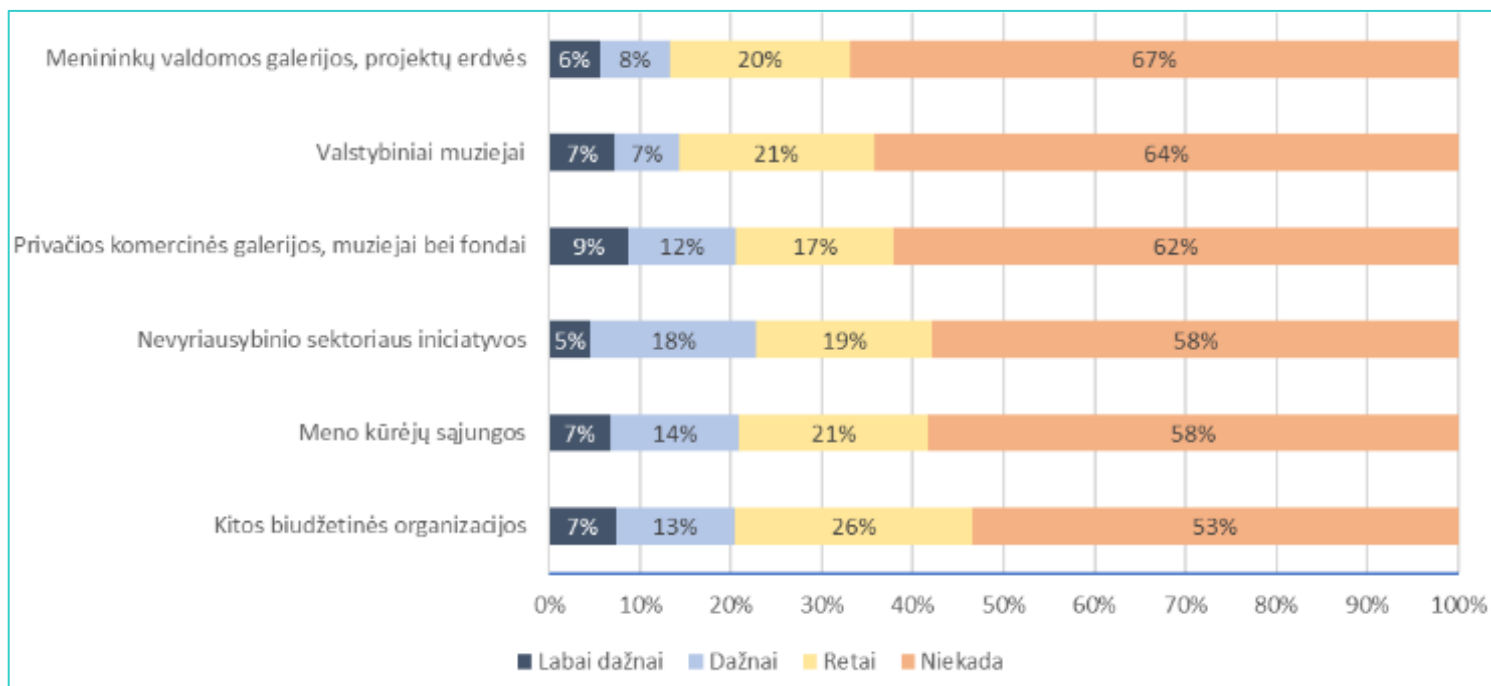
6 pav. Projektų išlaidų struktūrų palyginimas pagal sritis (balta spalva – atlygis menininkams (Eur); mėlyna spalva – administravimo išlaidos (Eur), pilka spalva – kitos išlaidos (Eur)) (Mažeikaitė ir Šulskutė, 2022).

Atskiras dėmesys vizualaus meno sričiai jo kūrėjus atstovaujančių sąjungų iniciatyva skirtas ir Tado Šarūno tyrime „Teisingas atlygis menininkams: Trys žingsniai, kaip tai pasiekti“ (Šarūnas, 2025). Apklausus 193 Lietuvos vizualaus meno kūrėjų sąjungų narius paaiškėjo, kad 87 proc. respondentų susiduria su neapmokamo darbo situacijomis, jiems atsakant į klausimą, kaip dažnai per pastaruosius 3 metus yra tekę dalyvauti parodoje ar kokiame nors kitokiame su jų kūryba susijusiame projekte, kuriame už tai jie negavo atlygio. Verta atkreipti dėmesį, kad minėtoje apklausoje tik 4 proc. respondentų nurodė, kad projektuose be atlygio dalyvauti atsisako. 9 proc. respondentų su neapmokamo darbo situacija nesusidūrė (Šarūnas, 2025).

Analizuodamas neapmokamo darbo priežastis, Tadas Šarūnas atkreipia dėmesį siekį sukaupti simbolinį kapitalą, – menininkui svarbu viešai pristatyti savo kūrybą, taip pat atitinkamai svarbus yra institucinis / kuratorinis prestižas, kurį gali sukurti kūrybos pristatymo lokacijos). Šis ypač ankstyvose kūrybos stadijose menkai monetizuojamas, tačiau brandesniuose kūrybos etapuose tikimasi sukauptą simbolinį kapitalą iškeisti į teisingą atlygį (Šarūnas, 2025). Taip pat į neapmokamą darbą menininkai yra linkę žiūrėti kaip į investiciją – neapmokamas darbas pateisinamas dėl potencialios galimybės parduoti savo meno kūrinį (Šarūnas, 2025).

Vizualaus meno lauke gana dažnos apmokėjimo barterio principu situacijos (Šarūnas, 2025). Taip pat atkreipiamas dėmesys, kad vizualaus meno kūrėjai sklaidos projektuose be atlygio dalyvauja ir dėl jų visuomeninio, filantropinio pobūdžio – socialinio kapitalo stiprinimo. Kitaip tariant, yra svarbūs socialiniai ryšiai su organizatoriais (kolegomis, bendrakursiais ar pan.), tad menininkai yra linkę palaikyti bendraminčių kūrybines iniciatyvas (Šarūnas, 2025).

Verta atkreipti dėmesį ir į tai, kad vizualaus meno srityje ilginiui nusistovėjo tendencija gauti menininko įdirbį neatlygintinai. Tai atskleidžia Tado Šarūno tyrime pateikiami apklausos rezultatai.

7 pav. Skirtingų kultūros organizacijų vizualaus meno kūrėjams mokėtų honorarų už dalyvavimą jų organizuojamose parodose dažnis. Duomenys surinkti respondentams atsakius į klausimą: „Čia išvardinti keli kultūrinių organizacijų tipai. Vertinant jūsų asmeninę patirtį per pastaruosius 3 metus, kaip dažnai tokios organizacijos mokėjo honorarus už dalyvavimą jų organizuojamoje parodoje (grupinėje ar personalinėje) arba renginyje?“⁶ (šaltinis: Šarūnas, 2025).

Nepriklausomai nuo kultūros organizacijos juridinio statuso ir veiklos modelio daugiau nei pusė menininkų negaudavo jokio atlygio. Ypatingai atkreiptinas dėmesys į valstybinius muziejus, kurie yra tarp vieno rečiausiai mokančių atlygius menininkams. Būdami nacionalinėmis institucijomis valstybiniai muziejai galėtų užimti lyderio pozicijas ir diegti vertybines nuostatas tapdami oraus atlygio menininkui išmokėjimo ir pagarbaus santykio su kūrėjais pavyzdžiu.

Be to, kaip pastebi Tadas Šarūnas, šalyje, kurioje meno rinka nėra stipri, finansavimą menininkams skiriančios institucijos turi didesnę įtaką menininkų kūrybinei, socialinei ir ekonominei padėčiai. Tad, keičiant taisykles ir principus, kuriais viešas finansavimas pasiekia menininkus, galima būtų mažinti socialiai neteisingų situacijų skaičių (Šarūnas, 2025). **Šiuo metu iš esmės visų vizualaus meno sklaidą finansuojančių priemonių strateginis planavimas remiasi derybomis dėl kiekybinių rodiklių – derantis dėl finansavimo, kultūros operatoriai yra netiesiogiai spaudžiami siūlyti kuo didesnę kokybiškos sklaidos (kūrinių pristatymo viešosiose erdvėse) kiekį už mažiausią kainą.** Meno pasaulio išskirtinumas yra tas, kad net neturėdamos pakankamai lėšų įgyvendinti sklaidos projektus, institucijos išlaiko derybinę galią, kylančią iš institucijos simbolinio kapitalo. Kadangi sklaidos operatoriai yra finansuojami neatsižvelgiant į teisingą atlygį už kūrybą, menininkų interesai tokiose derybose smarkiai nukenčia (Šarūnas, 2025). Kitaip tariant, numatant finansavimo nacionaliniu lygmeniu gaires būtų galima keisti nusistovėjusias tendencijas.

⁶ Pastaba: neįtraukti tie respondentai, kurie pasirinko atsakymus: „Neturėjau patirties“, „Nežinau / negaliu atsakyti“.

3.

MENININKŲ (-IŲ) POPULIACIJA LIETUVOJE

Šioje dalyje pateikiamas Lietuvos menininkų skaičius bei aptariamas šalies menininkų pasiskirstymas pagal sritį, demografinius rodiklius, dalyvavimą individualaus finansavimo kūrėjams sistemoje, priklausymą įvairioms sąjungoms bei asociacijoms.

Lietuvoje nėra visuotinės menininkus apimančios duomenų bazės, dėl to tyrimui buvo apjungtos šios prieinamos kūrėjus įtraukiančios duomenų bazės:

1. LRKM pateiktas asmenų, turinčių meno kūrėjo statusą, sąrašas (duomenys gauti 2024 m. liepos 30 d.);
2. MKO narių sąrašai (2024 m. pradžios duomenys, Kraštovaizdžio architektų sąjungos – 2025 m. pradžios duomenys, Dizaino sąjungos – 2022 m. pradžios duomenys);
3. LKT stipendijų gavėjų sąrašas 2014–2025 m.;
4. LKC stipendijų gavėjų sąrašas 2018–2024 m.;
5. AGATA narių sąrašas (duomenys gauti 2024 m. gruodžio 12 d.)⁷;
6. LATGA narių sąrašas (duomenys gauti 2024 gruodžio 16 d.);
7. AVAKA narių sąrašas (duomenys gauti 2024 m. rugsėjo 18 d.);
8. Kitų kūrėjus vienijančių asociacijų (Lietuvos architektų rūmų) narių sąrašas (duomenys gauti 2025 m. balandžio 24 d.);
9. VMI paramos gavėjų sąrašas (duomenys gauti 2024 m. lapkričio 17 d.);
10. LRKM prastovų išmokų gavėjų sąrašas (duomenys gauti 2024 m. lapkričio 13 d.).

Pasirinktos duomenų bazės ir jų pateikiami menininkų sąrašai leido praplėsti 2020 m. suskaičiuotą menininkų populiaciją (Kregždaitė ir Godlevska, 2021) įtraukiant kūrėjus, kurie nesiekia meno kūrėjo statuso ar nepretenduoja į valstybinį finansavimą, tačiau vykdo aktyvią kūrybinę veiklą ir iš jos gauna atlygį per autorių ar gretutinių teisių gynimo organizacijas.

Sudarant jungtinį menininkų sąrašą buvo apjungiama visa organizacijų pateikta informacija, ji peržiūrėta atsižvelgiant į Registrų centro mirčių duomenis (2025 m. balandį); į sąrašą neįtraukti nepilnamečiai kūrėjai. **Remiantis apibendrintais duomenimis, 2025 m. Lietuvos menininkų populiaciją sudarė 16 849 asmenys.**

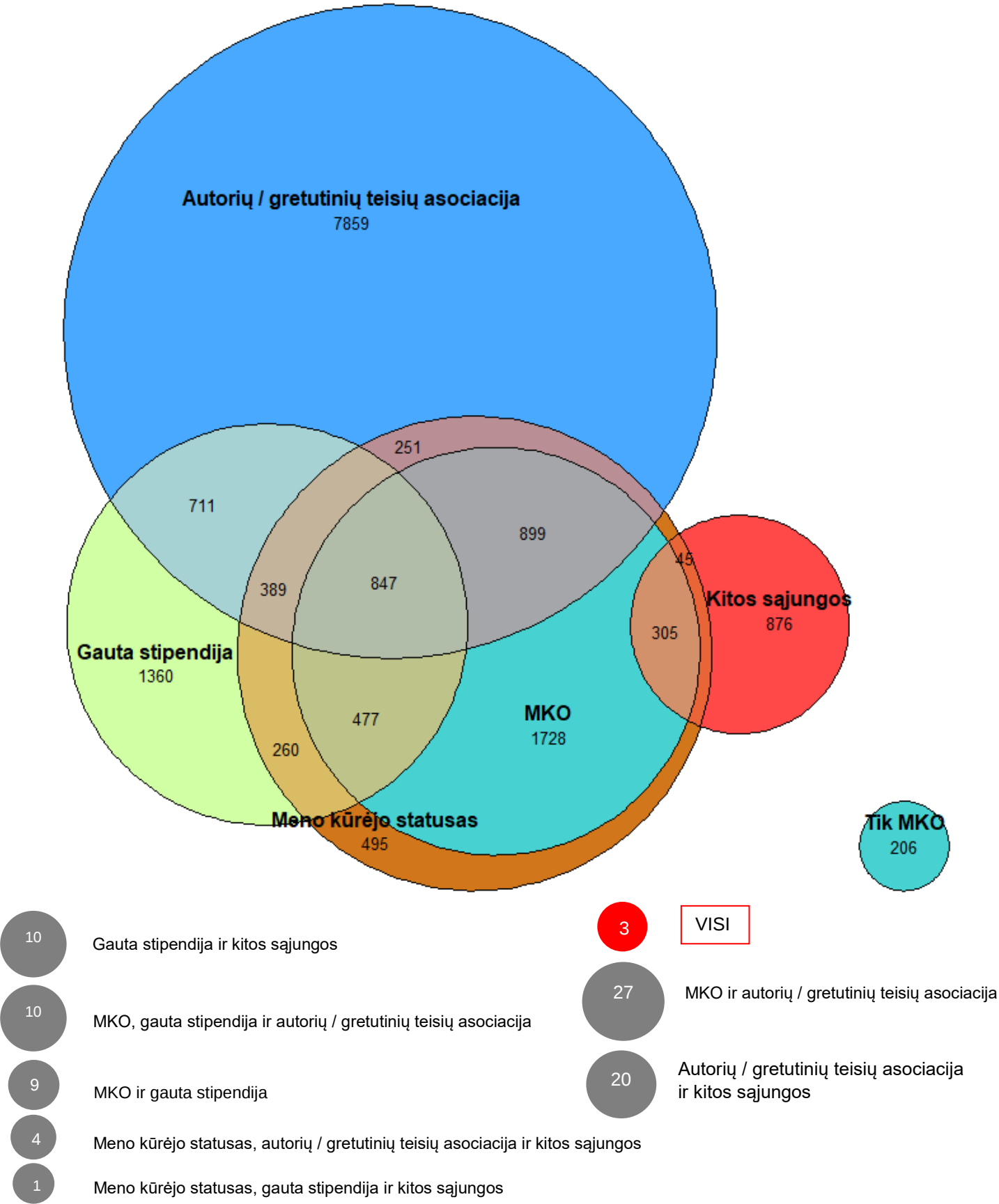
2022 m. prasidėjus karui Ukrainoje, šios šalies kūrėjams buvo suteiktos galimybės kurti Lietuvoje ir gauti stipendijas kūrybinei veiklai. Dėl stipendijų kreipėsi 210 kūrėjų, jie yra svarbi dabartinės Lietuvos kultūros ekosistemos dalis, tačiau kadangi tyrimo tikslas analizuoti Lietuvos menininkų situaciją, šie kūrėjai į bendrą analizę nėra įtraukiami.

Toliau pateikta Lietuvos menininkų populiacijos sudėtis pagal turimą statusą, priklausymą sąjungoms bei aktyvumą teikiant paraiškas stipendijoms gauti. Tai leidžia identifikuoti Lietuvos menininkų lauko kompleksiskumą ir sieti menininkų kūrybinės veiklos būdus su darbo rinkos teorijomis. Pagal šią informaciją galima išskirti keletą menininkų grupių:

- **Siekiantys įprasminti savo kūrybą ir kūrėjo statusą (iš viso 5715 asmenų)**, vertinantys meno kūrėjo statuso suteikiamą visuomenės pripažinimą bei socialines garantijas. Asmenų, kurie turi tik meno kūrėjo statusą, bet nepriklauso jokiai kitai menininkų grupei yra 495;
- **Kūrėjai, kurie buriasi į bendraminčių bendruomenes** ir vertina narystės meno kūrėjų sąjungoje suteikiamas galimybes (**4567 asmenys**). Tik šioje grupėje yra 206 asmenys;

⁷ Įtraukti bent kartą atlyginimą už kūrybos panaudojimą per AGATA gavę nariai.

- Ne vien vykdančios kūrybinę veiklą, bet ir **ieškančios galimybių finansuoti savo individualią kūrybą**, teikiančios paraiškas stipendijų konkursams **(4083 asmenys)**. Tik šioje grupėje yra 1360 asmenų;
- **Gaunantys pajamas už kūrybos panaudojimą** per kolektyvinio teisių administravimo asociacijas **(11027 asmenys)**. Tik šioje grupėje yra 7859 kūrėjai, didžiąją dalį jų galima priskirti prie populiaraus žanro atstovų;
- **Priklausantys kitoms, atskirų specialybių profesionalus jungiančioms organizacijoms (1321 asmuo)**. Tik šioje grupėje yra 876 kūrėjai, kurie aktyviai vykdo praktinę veiklą ir neturi poreikio jos finansuoti iš valstybės finansavimo šaltinių.

8 pav. Lietuvos menininkų populiacija 2024 m. Sudaryta apturių, remiantis LRKM, LKT, LKC, LATGA, AVAKA, AGATA, MKO, LAR, VMI, RC duomenimis.

3.1 Lietuvos menininkų (-ių) raiškos sritys

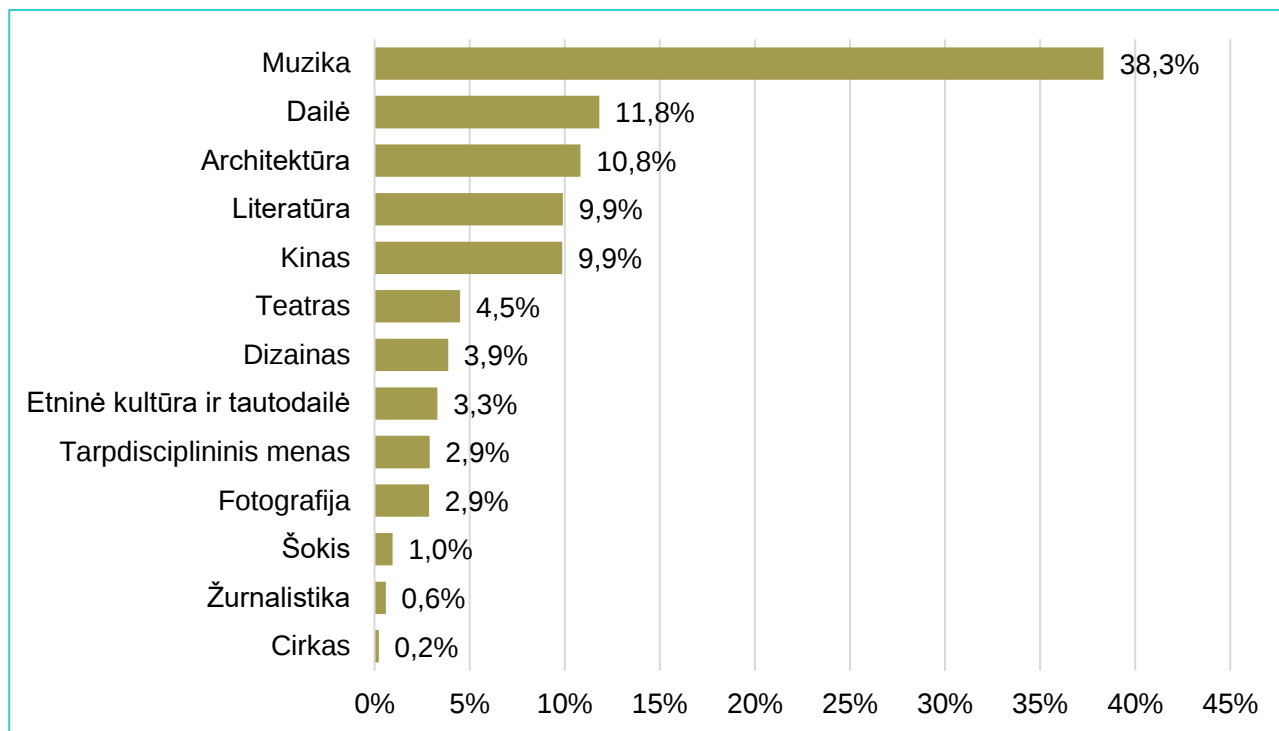
Žemiau pateikiamoje lentelėje matomas menininkų pasiskirstymas pagal pagrindinę kūrybos sritį.⁸ Lyginant 2020 m. ir 2024 m. menininkų būklę apžvelgiančius tyrimus, galima pastebėti ženklų kūrėjų augimą visose srityse. Tai susiję su ir natūraliu kūrėjų skaičiaus augimu: studijas pabaigę ar iš kitų sričių atėję asmenys įsilieja į kultūros lauką, menininkai įgyja meno kūrėjo statusą ar gauna finansavimą kūrybinei veiklai vykdyti. Tačiau pagrindinė kitimo priežastis – atsiranda daugiau duomenų šaltinių, kurie leidžia tiksliau identifikuoti kūrėjus ir įtraukti juos į bendrą menininkų skaičių. Autorių ir gretutinių teisių apsaugos agentūrų duomenys leido į bendrą sąrašą įtraukti kūrėjus, kurie nesikreipia dėl stipendijų ar nesiekia kitų valstybės garantijų, tačiau taip pat vykdo aktyvią kūrybinę veiklą.

4 lentelė. Lietuvos menininkų skaičius pagal pagrindinę sritį Sudaryta autorių remiantis LRKM, LKT, LKC, LATGA, AVAKA, AGATA, MKO, LAR, VMI, RC duomenimis.

Sritis	Menininkų skaičius 2020 m.	Menininkų skaičius 2024 m.
Architektūra	1105	1826
Cirkas	21	37
Dizainas	203	652
Dailė	1686	1991
Fotografija	322	483
Literatūra	620	1670
Muzika	893	6460
Šokis	141	161
Tarpdisciplininis menas	257	489
Teatras	597	759
Žurnalistika	93	99
Kinas	424	1664
Etninė kultūra ir tautodailė	480	558
Nenurodyta	134	0
Viso	6976	16849

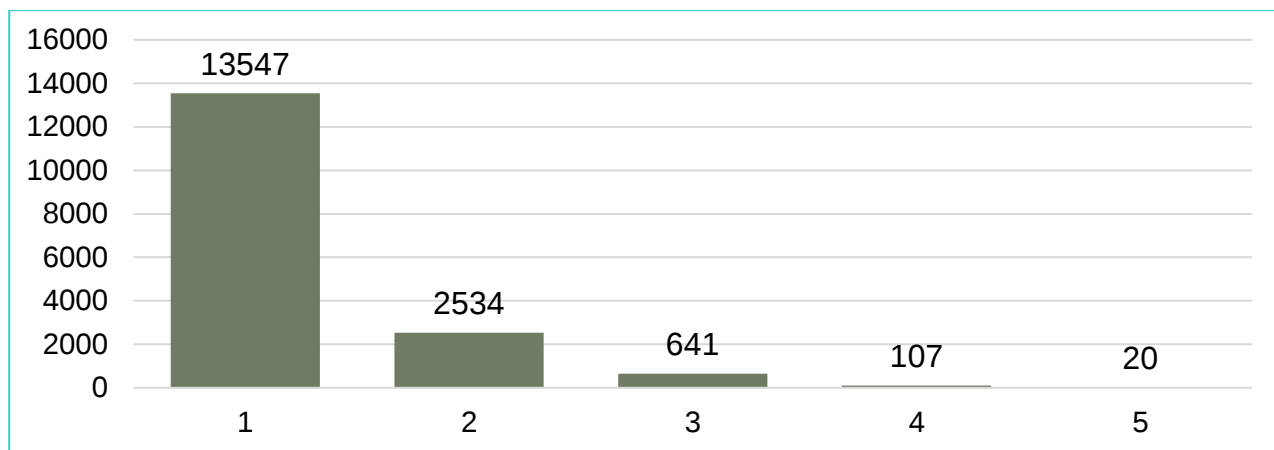
Didžioji dalis Lietuvos menininkų (38 proc.) kuria muzikos srityje, kitos daug kūrėjų pritraukiančios sritys – dailė (12 proc.), architektūra (11 proc.), literatūra ir kinas (po 10 proc.). Mažiausiai populiarios sritys – cirkas (0.2 proc.), žurnalistika (0.6 proc.) ir šokis (1 proc.).

⁸ Kai kurie kūrėjai priklauso kelioms sąjungoms, ar asociacijoms, tad pagrindinė sritis buvo priskiriama imant informaciją tokiu eiliškumu: sritis, kurioje suteiktas meno kūrėjo statusas; sritis pagal narystę MKO; sritis, kurioje gauta daugiausiai stipendijų; narystės kitose asociacijose priskirta sritis.

9 pav. Lietuvos menininkų populiacija pagal sritį 2025 m. Sudaryta autorių, remiantis LRKM, LKT, LKC, LATGA, AVAKA, AGATA, MKO, LAR, VMI, RC duomenimis.

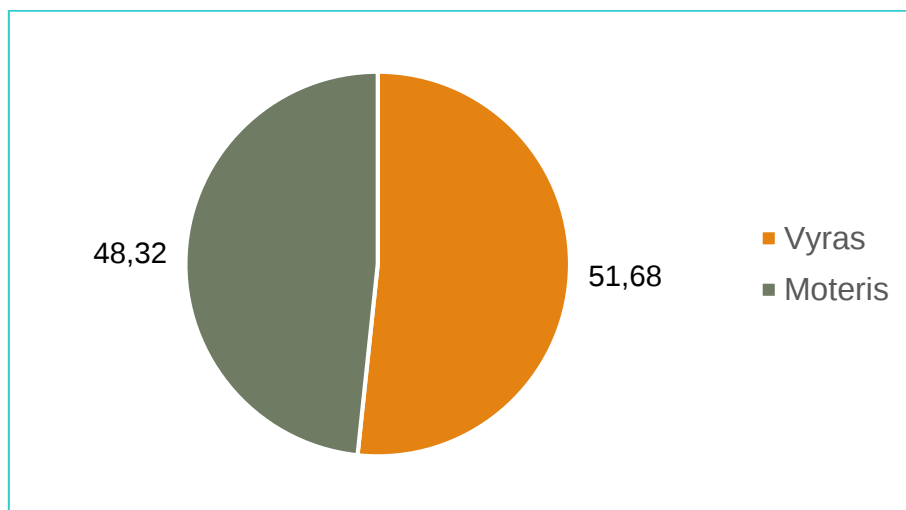
20 proc. kūrėjų atstovauja daugiau negu vieną sritį: 2543 kūrėjai (15 proc.) kuria dvejose srityse, 641 (3.8 proc.) trijose, 107 (0.64) keturioje, o 20 (0.12 proc.) savo kūrybą pristato net 5 srityse. Menininkų dirbančių keliuose srityse veiklos sričių kombinacijos dažniausiai yra tokios: muzika ir kinas, muzika ir literatūra, teatras ir kinas, teatras ir literatūra, dailė ir tarpdisciplininis menas, tarpdisciplininis menas ir kinas.

10 pav. Menininkų atstovaujamų sričių skaičius 2024 m. Sudaryta autorių remiantis LRKM, LKT, LKC, LATGA, AVAKA, AGATA, MKO, LAR, VMI, RC duomenimis.

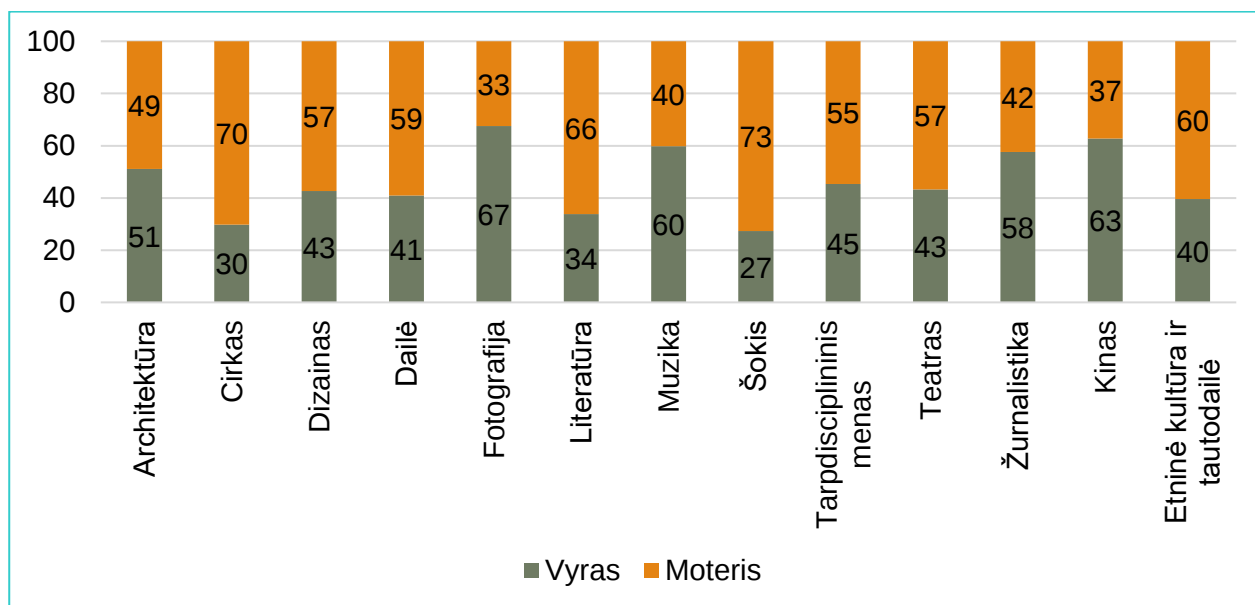
3.2 Lietuvos menininkų (-ių) demografinės charakteristikos

Bendrai Lietuvos kūrėjai pagal lytį yra pasiskirstę gana tolygiai, šiek tiek daugiau yra kūrėjų vyrų (51,68 proc.), tačiau atsiranda ryškūs lyčių netolygumai atskirose srityse.

11 pav. Lietuvos menininkų populiacijos pasiskirstymas pagal lytį 2024 m. Sudaryta autorių remiantis LRKM, LKT, LKC, LATGA, AVAKA, AGATA, MKO, LAR, VMI, RC duomenimis.

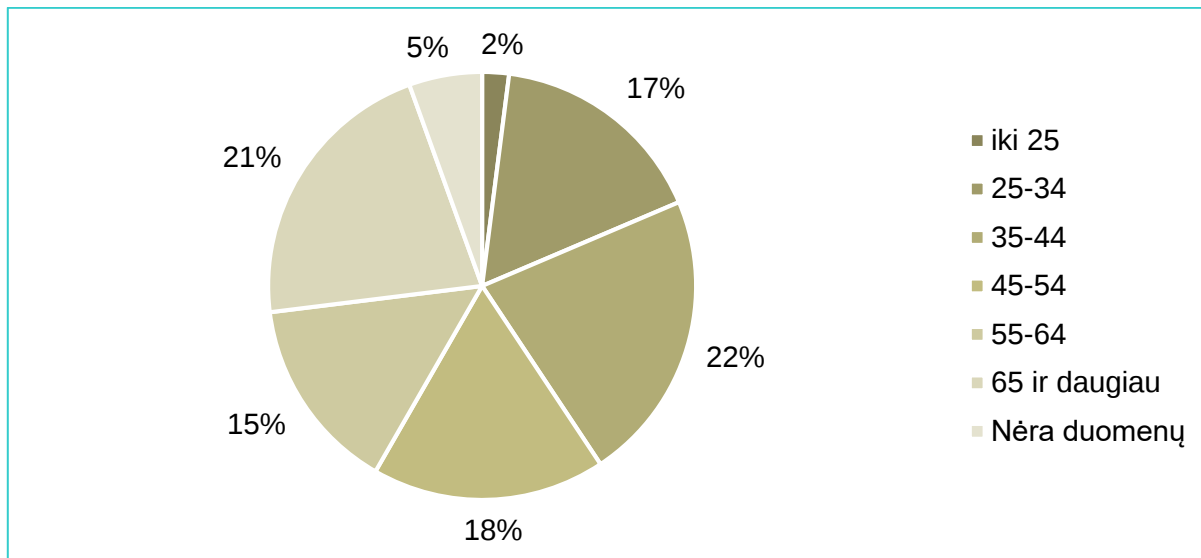
Sritys, kuriose vyrauja kūrėjos moterys yra cirkas, literatūra, šokis, etninė kultūra ir tautodailė. Sritys, kuriose ryškiai daugiau kūrėjų vyrų yra fotografija, muzika ir kinas. Vertinant lyčių pasiskirstymą srityse yra svarbi ir informacija apie profesijas, kuriose reiškiasi skirtingų lyčių atstovai, tačiau šiuo metu renkama statistika šios informacijos nepateikia.

12 pav. Lietuvos menininkų populiacijos pasiskirstymas pagal lytį ir sritį 2024 m. Sudaryta autorių remiantis LRKM, LTKT, LKC, LATGA, AVAKA, AGATA, MKO, LAR, VMI, RC duomenimis.

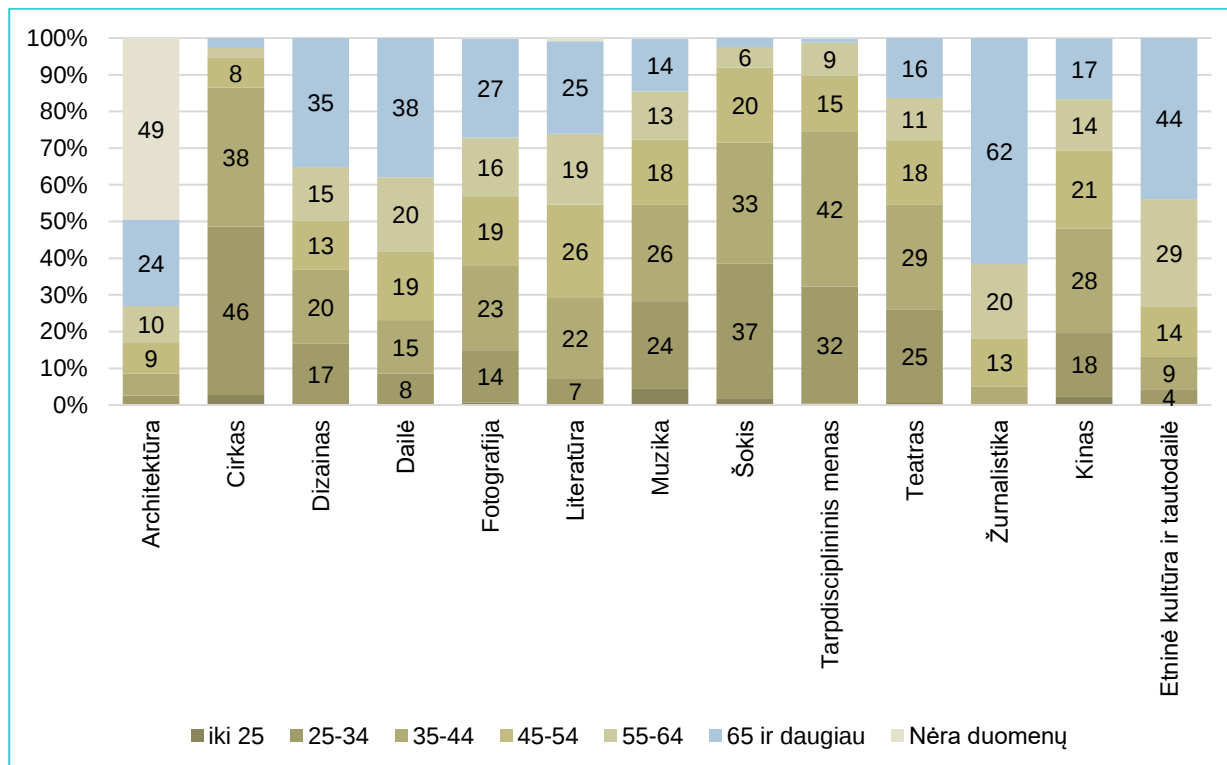
Lietuvos menininkai pagal amžių pasiskirsto gana tolygiai. Mažiausiai yra jaunų, iki 25 m. amžiaus menininkų (341 asm. arba 2.02 proc.), kurie dar studijuoja arba tik ką baigę studijas ir

įeina į kultūros ir meno lauką. Daugiausia kūrėjų (3719 asm. arba 22.07 proc.) yra tarp 35 ir 44 m. amžiaus, o kita didelė grupė – vyresni nei 65 m. kūrėjai (3612 asm. arba 21.44 proc.).

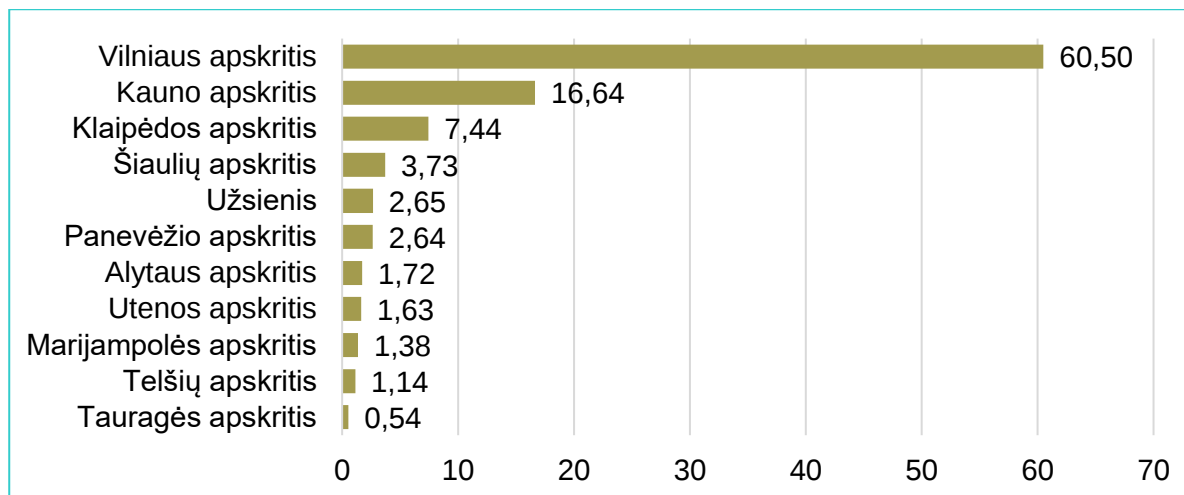
13 pav. Lietuvos menininkų populiacijos pasiskirstymas pagal amžių 2024 m. proc. Sudaryta autorių remiantis LRKM, LKT, LKC, LATGA, AVAKA, AGATA, MKO, LAR, VMI, RC duomenimis.

Sritys, kuriose daugiausiai jaunųjų kūrėjų (iki 35 m.) yra cirkas (18 asm. arba 48.65 proc.), šokis (61 asm. arba 38.41 proc.) ir tarpdisciplininis menas (158 asm. arba 32.31 proc.), tuo tarpu daugiausia vyresnių menininkų (virš 65 m.) yra žurnalistikos (61 arba 61.62 proc.), etninės kultūros ir tautodailės (245 asm. arba 43.9 proc.) ir dailės (755 asm. arba 37.92 proc.) srityse.

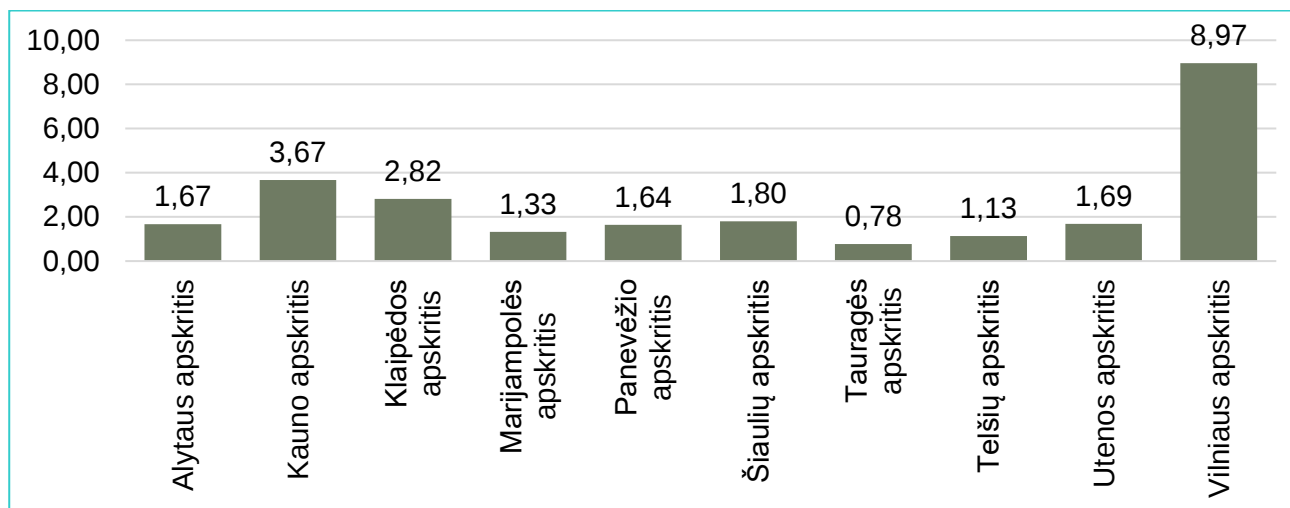
14 pav. Lietuvos menininkų populiacija pagal amžių ir sritį 2024 m. proc. Sudaryta autorių remiantis LRKM, LKT, LKC, LATGA, AVAKA, AGATA, MKO, LAR, VMI, RC duomenimis.

Daugiausia menininkų⁹ gyvena ir kuria Vilniaus apskr. (7827 asm. arba 60,5 proc.), Kauno (2153 asm. arba 16,64 proc.) ir Klaipėdos (963 asm. arba 7,44 proc.) apskr. Mažiausiai kūrėjų yra Tauragės (70 asm. arba 0,54 proc.) ir Telšių (147 asm. arba 1,14 proc.) apskr. Didžiausia koncentracija Vilniuje (69.32 proc. visos srities kūrėjų) yra tarpdisciplininio meno srityje, tolygiausiai visoje šalyje yra pasiskirstę etninės kultūros ir tautodailės menininkai.

15 pav. Lietuvos menininkų populiacija pagal apskritį 2024 m. proc. Sudaryta autorių remiantis LRKM, LKT, LKC, LATGA, AVAKA, AGATA, MKO, LAR, VMI, RC duomenimis.

Vertinant menininkų skaičių tūkstančiui gyventojų, matyti, kad daugiausia kūrėjų yra Vilniaus apskr. – čia vienam tūkstančiui gyventojų tenka beveik 9 menininkai, Kauno apskr. šis rodiklis siekia 3.67, Klaipėdos – 2.82. Mažiausiai kūrėjų tūkstančiui gyventojų yra Tauragės apskrityje – 0.78.

16 pav. Lietuvos menininkų populiacija pagal apskritį tūkstančiui gyventojų 2024 m. Sudaryta autorių remiantis LRKM, LTKT, LKC, LATGA, AVAKA, AGATA, MKO, LAR, VMI, RC, Valstybės duomenų agentūros (naudotas nuolatinis gyventojų skaičiaus 2024 m. liepos 1 d. rodiklis) duomenimis.

⁹ Pagal susistemintą duomenų bazių informaciją 3911 kūrėjų gyvenamoji vieta yra nežinoma, pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietovę analizuojamas naudojant turimus duomenis.

5 lentelė. Lietuvos menininkų skaičius pagal apskrį 2024 m. Sudaryta autorių remiantis LRKM, LKT, LKC, LATGA, AVAKA, AGATA, MKO, LAR, VMI, RC duomenimis.

	Alytaus apskr.	Kauno apskr.	Klaipėdos apskr.	Marijampolės apskr.	Panevėžio apskr.	Šiaulių apskr.	Tauragės apskr.	Telšių apskr.	Utenos apskr.	Vilniaus apskr.	Užsienis	Nenurodyta	VISO
Architektūra	2	175	131	7	17	49	2	3	8	414	7	1011	1826
Cirkas	0	10	1	0	0	0	0	0	0	23	3	0	37
Dizainas	8	75	30	6	7	11	2	11	11	361	26	104	652
Dailė	41	404	141	19	65	74	5	22	32	1108	31	49	1991
Fotografija	6	93	30	8	20	14	5	3	6	279	16	3	483
Literatūra	26	263	61	11	35	44	10	5	24	1079	69	43	1670
Muzika	90	718	376	97	114	177	37	75	68	2495	141	2072	6460
Šokis	0	31	12	0	1	3	1	2	1	100	8	2	161
Tarpdisciplininis menas	4	70	17	2	10	6	2	4	8	339	21	6	489
Teatras	6	117	64	3	18	28	2	2	9	465	7	38	759
Žurnalistika	0	23	3	0	1	4	0	0	1	62	1	4	99
Kinas	7	89	27	8	15	19	2	3	9	906	12	567	1664
Etninė kultūra ir tautodailė	33	85	70	17	38	53	2	17	34	196	1	12	558
VISO	223	2153	963	178	341	482	70	147	211	7827	343	3911	16849

Menininkų pasiskirstymą apžvelgiant savivaldybių lygmeniu matoma ta pati tendencija – menininkai koncentruojasi didžiųjų miestų savivaldybėse: **Vilniaus miesto savivaldybėje kuria 7 353 asmenys, Kauno – 1717, o Klaipėdos – 642.** Detalus pasiskirstymas pagal savivaldybę ir sritį pateikiamas lentelėje. Tačiau verta atkreipti dėmesį į egzistuojančius prieinamų duomenų trūkumus – bendrame populiacijos sąrašė yra beveik 4000 menininkų, kurių savivaldybė negalėjo būti identifikuota dėl duomenų spragų.

6 lentelė. Lietuvos menininkų skaičius pagal savivaldybę 2024 m. Sudaryta autorių remiantis LRKM, LKT, LKC, LATGA, AVAKA, AGATA, MKO, LAR, VMI, RC duomenimis.

	Architektūra	Cirkas	Dizainas	Dailė	Fotografija	Literatūra	Muzika	Šokis	Tarpdisciplininis menas	Teatras	Žurnalistika	Kinas	Etninė kultūra ir tautodailė	VISO
Akmenės raj. sav.	0	0	0	2	0	1	11	1	0	0	0	1	2	18
Alytaus m. sav.	1	0	1	6	2	8	40	0	1	2	0	2	8	71
Alytaus raj. sav.	0	0	0	6	0	7	9	0	2	2	0	1	4	31
Anykščių raj. sav.	2	0	2	5	0	10	8	1	2	2	0	4	6	42
Birštono sav.	3	0	0	4	0	4	3	0	0	1	0	1	3	19
Biržų raj. sav.	0	0	3	2	0	1	15	0	1	2	0	1	6	31
Druskininkų sav.	1	0	5	16	1	6	18	0	0	1	0	1	10	59
Elektrėnų sav.	1	0	1	2	0	2	14	0	0	0	0	2	1	23
Ignalinos raj. sav.	0	0	2	2	0	2	6	0	1	4	1	0	1	19
Jonavos raj. sav.	3	0	0	7	2	7	17	2	3	2	0	2	4	49
Joniškio raj. sav.	1	0	0	1	1	7	6	0	1	3	0	0	2	22
Jurbarko raj. sav.	0	0	1	4	1	3	15	1	0	0	0	1	0	26
Kaišiadorių raj. sav.	3	0	1	10	1	4	11	0	0	0	1	1	4	36
Kalvarijos sav.	0	0	0	2	0	1	5	0	0	0	0	0	3	11
Kauno m. sav.	152	7	63	320	83	203	560	23	58	106	19	71	52	1717
Kauno raj. sav.	12	3	9	48	5	32	79	3	7	5	3	10	14	230
Kazlų Rūdos sav.	0	0	0	1	1	2	3	0	0	0	0	0	1	8
Kėdainių raj. sav.	1	0	1	6	1	7	27	1	1	2	0	1	1	49
Kelmės raj. sav.	1	0	1	2	0	4	9	0	1	3	0	2	1	24
Klaipėdos m. sav.	102	1	13	97	22	33	246	9	11	54	1	21	32	642
Klaipėdos raj. sav.	2	0	6	11	2	7	52	2	1	5	1	1	18	108
Kretingos raj. sav.	1	0	4	11	0	4	26	0	1	0	0	3	4	54
Kupiškio raj. sav.	1	0	0	0	0	1	5	0	0	1	0	1	2	11
Lazdijų raj. sav.	0	0	1	2	0	0	9	0	0	0	0	0	1	13
Marijampolės sav.	4	0	4	9	3	5	59	0	0	2	0	3	3	92
Mažeikių raj. sav.	1	0	2	4	2	2	26	1	0	0	0	1	4	43
Molėtų raj. sav.	2	0	0	5	1	2	13	0	1	3	0	3	8	38
Neringos sav.	4	0	1	5	2	3	11	1	0	3	1	2	1	34
Pagėgių sav.	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	2
Pakruojo raj. sav.	0	0	0	1	1	0	3	0	0	0	0	1	2	8
Palangos m. sav.	17	0	5	11	2	6	14	0	4	2	0	0	5	66
Panevėžio m. sav.	16	0	2	37	16	23	55	0	6	12	1	8	12	188
Panevėžio raj. sav.	0	0	1	13	2	5	17	0	1	2	0	1	7	49
Pasvalio raj. sav.	0	0	0	4	0	3	10	0	1	0	0	1	4	23
Plungės raj. sav.	1	0	2	4	1	0	24	0	3	0	0	2	3	40
Prienų raj. sav.	0	0	1	7	1	3	9	1	0	0	0	1	3	26
Radviliškio raj. sav.	2	0	0	3	0	2	18	0	1	1	0	0	3	30

Raseinių raj. sav.	1	0	0	2	0	3	12	1	1	1	0	2	4	27
Rietavo sav.	0	0	0	0	0	1	3	0	0	1	0	0	0	5
Rokiškio raj. sav.	0	0	1	9	2	2	12	1	1	1	0	3	7	39
Šakių raj. sav.	2	0	0	4	1	3	21	0	2	0	0	2	5	40
Šalčininkų raj. sav.	1	0	0	2	2	2	8	0	0	1	2	0	0	18
Šiaulių m. sav.	43	0	8	60	12	22	113	1	3	20	3	14	33	332
Šiaulių raj. sav.	2	0	2	5	0	8	17	1	0	1	1	1	10	48
Šilalės raj. sav.	0	0	1	1	1	4	6	0	1	1	0	1	1	17
Šilutės raj. sav.	5	0	0	4	2	6	16	0	0	0	0	0	9	42
Širvintų raj. sav.	1	0	0	8	0	1	6	0	0	3	0	2	9	30
Skuodo raj. sav.	0	0	1	2	0	2	11	0	0	0	0	0	1	17
Švenčionių raj. sav.	0	0	0	1	0	4	4	0	1	0	0	0	1	11
Tauragės raj. sav.	2	0	0	0	3	2	15	0	1	1	0	0	1	25
Telšių raj. sav.	1	0	7	14	0	2	22	1	1	1	0	0	10	59
Trakų raj. sav.	0	0	1	9	2	10	27	0	4	4	0	10	5	72
Ukmergės raj. sav.	1	0	2	8	2	6	15	0	1	0	0	1	7	43
Utenos raj. sav.	3	0	6	13	1	8	23	0	3	0	0	2	15	74
Varėnos raj. sav.	0	0	1	11	3	5	14	0	1	1	0	3	10	49
Vilkaviškio raj. sav.	1	0	2	3	3	0	9	0	0	1	0	3	5	27
Vilniaus m. sav.	403	23	352	1032	265	1017	2321	97	325	442	58	858	160	7353
Vilniaus raj. sav.	7	0	5	46	8	37	100	3	8	15	2	33	13	277
Visagino sav.	1	0	1	0	1	0	7	0	0	0	0	0	0	10
Zarasų raj. sav.	0	0	0	7	3	2	11	0	1	0	0	0	4	28
Užsienis	7	3	26	31	16	69	141	8	21	7	1	12	1	343
Nenurodyta	1011	0	104	49	3	43	2072	2	6	38	4	567	12	3911

3.3 Lietuvos menininkų (-ių) dalyvavimas kultūros sistemoje

Lietuvos kūrėjai skirtingai dalyvauja kultūros sistemoje, dalis jų siekia būtų pripažinti kaip menininkai įgydami meno kūrėjo statusą ar prisijungdami prie meno kūrėjų organizacijų. Kai kurie menininkai yra aktyvūs ieškodami finansavimo individualioms kūrybinėms iniciatyvoms ir dalyvauja LKT ar LKC stipendijų konkursuose. Dalis kūrėjų nėra tiesiogiai gavę valstybės finansavimo ar meno kūrėjo statuso ir jo teikiamų garantijų, tačiau jie dalyvauja kūrėjų ar atlikėjų teisių kolektyvinio administravimo sistemoje, dalį atlygio gaudami už kūrinių panaudojimą.

33,92 proc. Lietuvos menininkų turi meno kūrėjo statusą, tačiau matyti, kad ne visi jo turėtojai naudojami statuso suteikiamomis galimybėmis ir socialinėmis garantijomis – tik 31,58 proc. jo turėtojų (arba 10,71 proc. visų menininkų) yra įgiję ir paramos gavėjo statusą. Meno kūrėjų socialinės apsaugos programos suteiktomis galimybėmis gauti kūrybinių prastovų išmoką pasinaudojo 12,16 proc. meno kūrėjo statuso turėtojų (4,12 proc. visų menininkų).

Meno kūrėjo statusą daugiausiai yra įgiję dailės (83,43 proc.), etninės kultūros ir tautodailės (78,14 proc.) kūrėjai, santykinai mažiausiai meno kūrėjo statusą turinčių asmenų yra cirko (10,81 proc.) ir muzikos (10,99 proc.) srityse. Taip pat visi tyrime analizuoti žurnalistikos srities atstovai turi meno kūrėjo statusą. Daugiausiai kūrėjų, dalyvaujančių MKO veikloje, yra žurnalistikos (84,84 proc.), etninės kultūros ir tautodailės (73,48 proc.) bei dailės (72,38 proc.) srityse. Tai pat matyti, kad narystė sąjungose aktuali vyresniems kūrėjams.

Maždaug ketvirtadalis visų menininkų (23,23 proc.) dalyvauja LKT stipendijų konkursuose ir yra gavę bent vieną stipendiją kūrybinėms ar mobilumo veikloms. Aktyviausi stipendijų konkursų dalyviai yra cirko (97,3 proc.), šokio (79,50 proc.) ir tarpdisciplininio meno (67,69 proc.) menininkai. Stipendijų konkursai mažiausiai atitinka architektūros kūrėjų poreikius, juose dalyvauja 6,9 proc. srities kūrėjų. Lietuvos kino centro konkursuose dalyvavę ir bent vieną stipendiją yra gavę 1,72 proc. visų menininkų, juose vyrauja kūrėjai, kurių pagrindinė kūrybos sritis yra kinas, tačiau yra ir kūrėjų, kurių pagrindinė kūrybinė išraiška yra tarpdisciplininis menas, teatras ar kita forma.

Didelė dalis kūrėjų priklauso kolektyviai jų teises ginančioms organizacijoms: 33,85 proc. menininkų yra AGATA nariai, 3,85 proc. AVAKA ir 42,88 proc. priklauso LATGA. Šios asociacijos yra svarbios kūrėjams gaunant atlygį už jų kūrybos panaudojimą, pagal atstovaujamas sritis matosi ir dalyvavimas asociacijų veikloje. Pvz., AGATA jungia 66,9 proc. visų muzikos ir 52,70 proc. visų teatro srities kūrėjų, tuo tarpu LATGA nariais yra 85,63 proc. visų literatūros bei 53,65 proc. visų muzikos srities kūrėjų.

7 lentelė. Lietuvos menininkų, turinčių meno kūrėjo statusą, skaičius 2024 m. Sudaryta autorių remiantis LRKM, LKT, LKC, LATGA, AVAKA, AGATA, MKO, LAR, VMI, RC duomenimis.

Turi meno kūrėjo statusą			
Proc., skaičiuojama eilutėje	N	TAIP	NE
Iš viso	16849	33.92	66.08
Sritis			
Architektūra	1826	39.70	60.30
Cirkas	37	10.81	89.19
Dizainas	652	62.73	37.27
Dailė	1991	83.43	16.57
Fotografija	483	53.83	46.17
Literatūra	1670	18.86	81.14
Muzika	6460	10.99	89.01
Šokis	161	42.24	57.76
Tarpdisciplininis menas	489	44.58	55.42
Teatras	759	63.24	36.76
Etninė kultūra ir tautodailė	558	78.14	21.86
Žurnalistika	99	100.00	0.00
Kinas	1664	19.83	80.17
Lytis			
Vyras	8707	31.79	68.21
Moteris	8142	36.20	63.80
Amžius			
Iki 25 m.	341	0.59	99.41
25–34 m.	2675	12.60	87.40
35–44 m.	3304	23.21	76.79
45–54 m.	2667	35.55	64.45
55–64 m.	2219	49.12	50.88
65 ir daugiau m.	3496	65.33	34.67
Nėra duomenų	931	0.00	100.00
Apskritis			
Alytaus apskr.	223	44.84	55.16
Kauno apskr.	2153	39.76	60.24
Klaipėdos apskr.	963	47.66	52.34
Marijampolės apskr.	178	29.21	70.79
Panevėžio apskr.	341	44.57	55.43
Šiaulių apskr.	482	45.23	54.77
Tauragės apskr.	70	24.29	75.71
Telšių apskr.	147	29.93	70.07
Utenos apskr.	211	47.87	52.13
Vilniaus apskr.	7827	40.72	59.28
Užsienis	343	22.16	77.84
Nenurodyta	3911	11.58	88.42
Savivaldybė			
Vilniaus m.	7353	41.04	58.96
Kauno m.	1717	42.22	57.78
Klaipėdos m.	642	49.07	50.93
Panevėžio m.	188	46.81	53.19
Šiaulių m.	332	49.70	50.30
Alytaus m.	71	29.58	70.42

8 lentelė. Lietuvos menininkų, priklausančių meno kūrėjų organizacijai, skaičius 2024 m. Sudaryta autorių remiantis LRKM, LKT, LKC, LATGA, AVAKA, AGATA, MKO, LAR, VMI, RC duomenimis.

Priklauso meno kūrėjų sąjungai			
Proc., skaičiuojama eilutėje	N	TAIP	NE
Iš viso	16849	27.11	72.89
Sritis			
Architektūra	1826	38.34	61.66
Cirkas	37	0.00	100.00
Dizainas	652	33.59	66.41
Dailė	1991	72.38	27.62
Fotografija	483	48.03	51.97
Literatūra	1670	16.65	83.35
Muzika	6460	8.99	91.01
Šokis	161	35.40	64.60
Tarpdisciplininis menas	489	30.06	69.94
Teatras	759	25.69	74.31
Etninė kultūra ir tautodailė	558	73.48	26.52
Žurnalistika	99	84.85	15.15
Kinas	1664	13.40	86.60
Lytis			
Vyras	8707	25.24	74.76
Moteris	8142	29.10	70.90
Amžius			
Iki 25 m.	341	0.00	100.00
25–34 m.	2675	6.06	93.94
35–44 m.	3304	14.41	85.59
45–54 m.	2667	26.55	73.45
55–64 m.	2219	41.96	58.04
65 ir daugiau m.	3467	59.68	40.32
Nėra duomenų	931	3.01	96.99
Apskritis			
Alytaus apskr.	223	37.67	62.33
Kauno apskr.	2153	35.90	64.10
Klaipėdos apskr.	963	45.28	54.72
Marijampolės apskr.	178	24.72	75.28
Panevėžio apskr.	341	41.35	58.65
Šiaulių apskr.	482	44.81	55.19
Tauragės apskr.	70	25.71	74.29
Telšių apskr.	147	28.57	71.43
Utenos apskr.	211	42.65	57.35
Vilniaus apskr.	7827	33.79	66.21
Užsienis	343	22.45	77.55
Nenurodyta	3911	0.03	99.97
Savivaldybė			
Vilniaus m.	7353	34.09	65.91
Kauno m.	1717	37.27	62.73
Klaipėdos m.	642	46.73	53.27
Panevėžio m.	188	45.21	54.79
Šiaulių m.	332	50.00	50.00
Alytaus m.	71	23.94	76.06

9 lentelė. Lietuvos menininkų, bent kartą pasinaudojusių meno kūrėjų socialinės apsaugos programos suteiktomis galimybėmis gauti kūrybinių prastovų išmoką, skaičius 2024 m. Sudaryta autorių remiantis LRKM, LKT, LKC, LATGA, AVAKA, AGATA, MKO, LAR, VMI, RC duomenimis.

Pasinaudojo LRKM prastovų programa			
Proc., skaičiuojama eilutėje	N	TAIP	NE
Iš viso	16849	4.12	95.88
Sritis			
Architektūra	1826	0.66	99.34
Cirkas	37	5.41	94.59
Dizainas	652	6.29	93.71
Dailė	1991	13.16	86.84
Fotografija	483	5.18	94.82
Literatūra	1670	1.68	98.32
Muzika	6460	0.94	99.06
Šokis	161	6.83	93.17
Tarpdisciplininis menas	489	9.20	90.80
Teatras	759	10.94	89.06
Etninė kultūra ir tautodailė	558	14.16	85.84
Žurnalistika	99	4.04	95.96
Kinas	1664	2.52	97.48
Lytis			
Vyras	8707	3.78	96.22
Moteris	8142	4.50	95.50
Amžius			
Iki 25 m.	341	0.29	99.71
25–34 m.	2675	3.63	96.37
35–44 m.	3304	4.81	95.19
45–54 m.	2667	3.90	96.10
55–64 m.	2219	8.83	91.17
65 ir daugiau m.	3353	2.39	97.61
Nėra duomenų	931	0.00	100.00
Apskritis			
Alytaus apskr.	223	10.76	89.24
Kauno apskr.	2153	4.83	95.17
Klaipėdos apskr.	963	6.44	93.56
Marijampolės apskr.	178	5.62	94.38
Panevėžio apskr.	341	5.87	94.13
Šiaulių apskr.	482	7.26	92.74
Tauragės apskr.	70	1.43	98.57
Telšių apskr.	147	3.40	96.60
Utenos apskr.	211	9.95	90.05
Vilniaus apskr.	7827	5.07	94.93
Užsienis	343	1.75	98.25
Nenurodyta	3911	0.26	99.74
Savivaldybė			
Vilniaus m.	7353	4.99	95.01
Kauno m.	1717	4.66	95.34
Klaipėdos m.	642	4.67	95.33
Panevėžio m.	188	3.19	96.81
Šiaulių m.	332	6.33	93.67
Alytaus m.	71	9.86	90.14

10 lentelė. Lietuvos menininkų, turinčių meno paramos gavėjo statusą, skaičius 2024 m. Sudaryta autorių remiantis LRKM, LKT, LKC, LATGA, AVAKA, AGATA, MKO, LAR, VMI, RC duomenimis.

Turi paramos gavėjo statusą			
Proc., skaičiuojama eilutėje	N	TAIP	NE
Iš viso	16849	10.71	89.29
Sritis			
Architektūra	1826	3.50	96.50
Cirkas	37	2.70	97.30
Dizainas	652	17.02	82.98
Dailė	1991	32.65	67.35
Fotografija	483	19.88	80.12
Literatūra	1670	5.33	94.67
Muzika	6460	3.45	96.55
Šokis	161	13.04	86.96
Tarpdisciplininis menas	489	17.79	82.21
Teatras	759	25.16	74.84
Etninė kultūra ir tautodailė	558	27.42	72.58
Žurnalistika	99	43.43	56.57
Kinas	1664	4.57	95.43
Lytis			
Vyras	8707	9.58	90.42
Moteris	8142	11.93	88.07
Amžius			
Iki 25 m.	341	0.29	99.71
25–34 m.	2675	4.82	95.18
35–44 m.	3304	10.62	89.38
45–54 m.	2667	11.44	88.56
55–64 m.	2219	16.81	83.19
65 ir daugiau m.	3387	15.74	84.26
Nėra duomenų	931	0.00	100.00
Apskritis			
Alytaus apskr.	223	22.87	77.13
Kauno apskr.	2153	13.42	86.58
Klaipėdos apskr.	963	17.13	82.87
Marijampolės apskr.	178	8.99	91.01
Panevėžio apskr.	341	22.29	77.71
Šiaulių apskr.	482	13.28	86.72
Tauragės apskr.	70	12.86	87.14
Telšių apskr.	147	11.56	88.44
Utenos apskr.	211	26.54	73.46
Vilniaus apskr.	7827	13.57	86.43
Užsienis	343	0.00	100.00
Nenurodyta	3911	0.00	100.00
Savivaldybė			
Vilniaus m.	7353	13.25	86.75
Kauno m.	1717	13.51	86.49
Klaipėdos m.	642	15.73	84.27
Panevėžio m.	188	21.28	78.72
Šiaulių m.	332	12.95	87.05
Alytaus m.	71	19.72	80.28

11 lentelė. Lietuvos menininkų, bent kartą gavusių Lietuvos kultūros tarybos stipendiją, skaičius 2024 m. Sudaryta autorių remiantis LRKM, LKT, LKC, LATGA, AVAKA, AGATA, MKO, LAR, VMI, RC duomenimis.

Bent kartą gavo LKT stipendiją			
Proc., skaičiuojama eilutėje	N	TAIP	NE
Iš viso	16849	23.23	76.77
Sritis			
Architektūra	1826	6.90	93.10
Cirkas	37	97.30	2.70
Dizainas	652	47.70	52.30
Dailė	1991	36.77	63.23
Fotografija	483	40.58	59.42
Literatūra	1670	23.89	76.11
Muzika	6460	13.82	86.18
Šokis	161	79.50	20.50
Tarpdisciplininis menas	489	67.69	32.31
Teatras	759	59.68	40.32
Etninė kultūra ir tautodailė	558	30.82	69.18
Žurnalistika	99	15.15	84.85
Kinas	1664	7.33	92.67
Lytis			
Vyras	8707	19.43	80.57
Moteris	8142	27.29	72.71
Amžius			
Iki 25 m.	341	5.87	94.13
25–34 m.	2675	37.38	62.62
35–44 m.	3304	34.41	65.59
45–54 m.	2667	22.46	77.54
55–64 m.	2219	18.16	81.84
65 ir daugiau	3371	13.53	86.47
Nėra duomenų	931	0.21	99.79
Apskritis			
Alytaus apskr.	223	28.70	71.30
Kauno apskr.	2153	29.12	70.88
Klaipėdos apskr.	963	20.25	79.75
Marijampolės apskr.	178	16.85	83.15
Panevėžio apskr.	341	20.23	79.77
Šiaulių apskr.	482	16.80	83.20
Tauragės apskr.	70	11.43	88.57
Telšių apskr.	147	20.41	79.59
Utenos apskr.	211	27.01	72.99
Vilniaus apskr.	7827	33.45	66.55
Užsienis	343	38.78	61.22
Nenurodyta	3911	0.05	99.95
Savivaldybė			
Vilniaus m.	7353	33.73	66.27
Kauno m.	1717	30.75	69.25
Klaipėdos m.	642	20.40	79.60
Panevėžio m.	188	16.49	83.51
Šiaulių m.	332	17.47	82.53
Alytaus m.	71	22.54	77.46

12 lentelė. Lietuvos menininkų, bent kartą gavusių Lietuvos kino centro stipendiją, skaičius 2024 m. Sudaryta autorių remiantis LRKM, LKT, LKC, LATGA, AVAKA, AGATA, MKO, LAR, VMI, RC duomenimis.

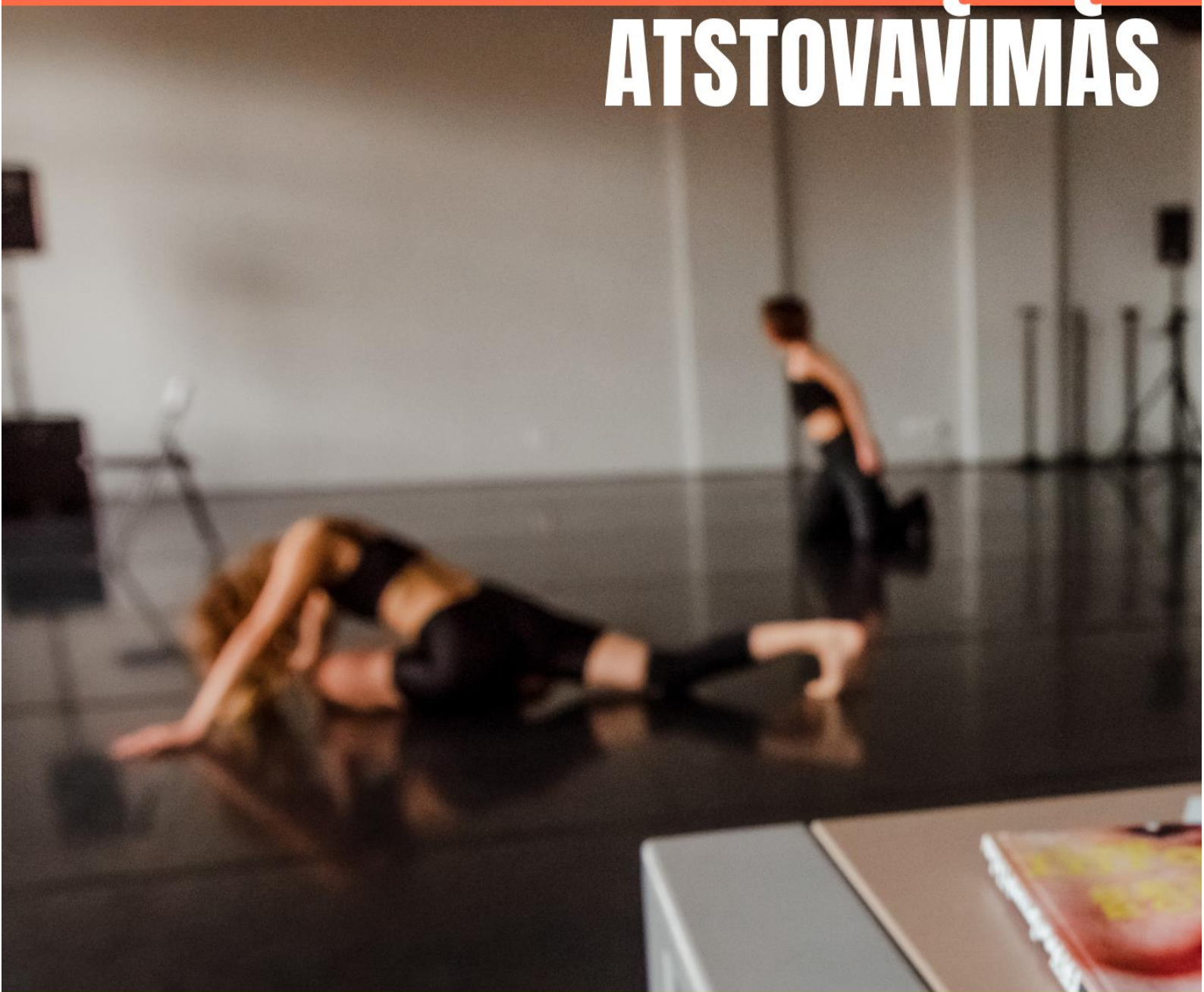
Bent kartą gavo LKC stipendiją			
Proc., skaičiuojama eilutėje	N	TAIP	NE
Iš viso	16849	1.72	98.28
Sritis			
Architektūra	1826	0.05	99.95
Cirkas	37	2.70	97.30
Dizainas	652	0.15	99.85
Dailė	1991	0.10	99.90
Fotografija	483	2.28	97.72
Literatūra	1670	1.38	98.62
Muzika	6460	0.09	99.91
Šokis	161	0.62	99.38
Tarpdisciplininis menas	489	8.38	91.62
Teatras	759	3.95	96.05
Etninė kultūra ir tautodailė	558	0.90	99.10
Žurnalistika	99	0.00	100.00
Kinas	1664	10.10	89.90
Lytis			
Vyras	8707	1.33	98.67
Moteris	8142	2.14	97.86
Amžius			
Iki 25 m.	341	0.59	99.41
25–34 m.	2675	3.40	96.60
35–44 m.	3304	3.12	96.88
45–54 m.	2667	1.39	98.61
55–64 m.	2219	0.45	99.55
65 ir daugiau m.	3337	0.42	99.58
Nėra duomenų	931	0.00	100.00
Apskritis			
Alytaus apskr.	223	0.00	100.00
Kauno apskr.	2153	0.93	99.07
Klaipėdos apskr.	963	0.62	99.38
Marijampolės apskr.	178	0.56	99.44
Panevėžio apskr.	341	1.17	98.83
Šiaulių apskr.	482	0.62	99.38
Tauragės apskr.	70	0.00	100.00
Telšių apskr.	147	0.68	99.32
Utenos apskr.	211	0.95	99.05
Vilniaus apskr.	7827	3.09	96.91
Užsienis	343	3.21	96.79
Nenurodyta	3911	0.00	100.00
Savivaldybė			
Vilniaus m.	7353	3.09	96.91
Kauno m.	1717	0.99	99.01
Klaipėdos m.	642	0.78	99.22
Panevėžio m.	188	1.06	98.94
Šiaulių m.	332	0.90	99.10
Alytaus m.	71	0.00	100.00

13 lentelė. Lietuvos menininkų, priklausančių AGATA, AVAKA, LATGA skaičiai 2024 m. Sudaryta autorių remiantis LRKM, LTKT, LKC, LATGA, AVAKA, AGATA, MKO, LAR, VMI, RC duomenimis.

Proc., skaičiuojama eilutėje	Yra AGATA narys			Yra AVAKA narys		Yra LATGA narys	
	N	TAIP	NE	TAIP	NE	TAIP	NE
Iš viso	16849	33.85	66.15	3.85	96.15	42.88	57.12
Sritis							
Architektūra	1826	0.60	99.40	0.05	99.95	1.70	98.30
Cirkas	37	13.51	86.49	0.00	100.00	5.41	94.59
Dizainas	652	0.77	99.23	0.46	99.54	34.51	65.49
Dailė	1991	1.26	98.74	0.30	99.70	40.03	59.97
Fotografija	483	2.28	97.72	2.48	97.52	45.55	54.45
Literatūra	1670	3.41	96.59	1.80	98.20	85.63	14.37
Muzika	6460	66.90	33.10	1.24	98.76	53.65	46.35
Šokis	161	11.80	88.20	1.24	98.76	13.66	86.34
Tarpdisciplininis menas	489	12.88	87.12	6.75	93.25	32.52	67.48
Teatras	759	52.70	47.30	3.95	96.05	30.57	69.43
Etninė kultūra ir tautodailė	558	4.66	95.34	0.36	99.64	10.04	89.96
Žurnalistika	99	0.00	100.00	11.11	88.89	41.41	58.59
Kinas	1664	45.61	54.39	26.38	73.62	32.69	67.31
Lytis							
Vyras	8707	40.13	59.87	4.84	95.16	46.97	53.03
Moteris	8142	27.13	72.87	2.80	97.20	38.50	61.50
Amžius							
Iki 25 m.	341	64.81	35.19	0.00	100.00	50.15	49.85
25–34 m.	2675	51.18	48.82	4.75	95.25	39.25	60.75
35–44 m.	3304	44.07	55.93	6.05	93.95	45.49	54.51
45–54 m.	2667	32.85	67.15	4.72	95.28	52.46	47.54
55–64 m.	2219	26.72	73.28	3.47	96.53	45.70	54.30
65 ir daugiau m.	3389	20.95	79.05	2.10	97.90	44.88	55.12
Nėra duomenų	931	0.00	100.00	0.00	100.00	2.69	97.31
Apskritis							
Alytaus apskr.	223	21.97	78.03	1.35	98.65	60.54	39.46
Kauno apskr.	2153	22.02	77.98	2.79	97.21	50.86	49.14
Klaipėdos apskr.	963	22.74	77.26	1.25	98.75	49.43	50.57
Marijampolės apskr.	178	19.10	80.90	4.49	95.51	66.85	33.15
Panevėžio apskr.	341	18.48	81.52	2.05	97.95	51.91	48.09
Šiaulių apskr.	482	21.58	78.42	2.07	97.93	50.00	50.00
Tauragės apskr.	70	20.00	80.00	4.29	95.71	75.71	24.29
Telšių apskr.	147	27.89	72.11	1.36	98.64	62.59	37.41
Utenos apskr.	211	19.91	80.09	2.84	97.16	54.98	45.02
Vilniaus apskr.	7827	26.23	73.77	6.62	93.38	56.93	43.07
Užsienis	343	15.16	84.84	1.17	98.83	51.60	48.40
Nenurodyta	3911	65.41	34.59	0.41	99.59	2.25	97.75
Savivaldybė							
Vilniaus m.	7353	26.08	73.92	6.70	93.30	56.52	43.48
Kauno m.	1717	23.06	76.94	2.74	97.26	49.50	50.50
Klaipėdos m.	642	22.43	77.57	1.56	98.44	45.95	54.05
Panevėžio m.	188	18.62	81.38	2.13	97.87	53.72	46.28
Šiaulių m.	332	21.99	78.01	1.81	98.19	47.29	52.71
Alytaus m.	71	30.99	69.01	0.00	100.00	70.42	29.58

4.

MENININKŲ(-IŲ) ATSTOVAVIMAS

Šioje dalyje aptariamos svarbesnės menininkų sąjungos, asociacijos ir kiti susivienijimai siekiant įvertinti, kiek potencialiai menininkai yra atstovaujami ir kokia ekosistema, susijusi su menininkais, funkcionuoja. Menininkus atstovaujančių struktūrų veiklos svarba akcentuojama ir autorių, pavyzdžiui, atkreipiamas dėmesys į tai, kad menininkai Norvegijoje, lyginant su kitomis šalimis, yra stipriau apsaugoti vyriausybės vykdomos kultūros politikos¹⁰, nes vyriausybės vykdomai politikai menininkų atžvilgiu tradiciškai stiprų poveikį turi meno kūrėjų sąjungos (Mangset ir kt., 2018). Svarbiu veiksniu tampa menininkų priklausymas meno kūrėjų sąjungai.

Vienos seniausių menininkus vienijančių organizacijų yra **meno kūrėjų organizacijos (MKO)**, – iš viso jų yra 19, visų jų nariai, išskyrus Lietuvos meno kūrėjų asociaciją, kuri vienija kitas MKO, yra menininkai, fiziniai asmenys. Remiantis LKT duomenimis, 2023 m. MKO bendrai turėjo 4982 narius¹¹. Meno kūrėjų organizacija – meno kūrėjus pagal meno sritis arba tokių sričių derinius vienijanti asociacija, kurios tikslai – vykdyti kūrybines programas, ginti meno kūrėjų kūrybines, profesines, socialines, autorių ir gretutines teises, įstatymų nustatyta tvarka atstovauti meno kūrėjams, ir kuriai yra suteiktas meno kūrėjų organizacijos statusas. (LR meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymas, 1996).

Išskiriamos šios sąjungos¹²:

1. Lietuvos architektų sąjunga (**633 nariai**);
2. Lietuvos dailininkų sąjunga (**1531 narys**);
3. Lietuvos dizaino sąjunga (**43 nariai**);
4. Lietuvos fotomenininkų sąjunga (**281 narys**);
5. Lietuvos kinematografininkų sąjunga (**229 narių**);
6. Lietuvos kompozitorių sąjunga (**182 nariai**);
7. Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjunga (**101 narys**);
8. Lietuvos literatūros vertėjų sąjunga (**175 nariai**);
9. Lietuvos muzikų sąjunga (**297 nariai**);
10. Lietuvos rašytojų sąjunga (**350 narių**);
11. Nacionalinė žurnalistų kūrėjų asociacija (**90 narių**);
12. Šiuolaikinio šokio asociacija (**63 nariai**);
13. Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjunga (**172 nariai**);
14. Lietuvos tautodailės kūrėjų asociacija (**340 narių**);
15. Teatro sąjungos meno kūrėjų asociacija (**195 nariai**);
16. Vilniaus krašto tautodailininkų – meno kūrėjų bendrija (**115 nariai**);
17. Lietuvos meno kūrėjų asociacija;
18. Scenos meno kritikų asociacija (**37 nariai**);
19. Lietuvos chorų sąjunga (**148 nariai**).

Detaliau MKO veiklos tikslai pateikiami lentelėje. MKO koncentruojasi ne tik ties narių atstovavimu, pvz., ginant jų interesus politikos formavimo kontekste, bet ir dažniausiai vykdo kūrybinę veiklą, siekia prisidėti prie atstovaujamos srities meno raidos, mezga tarptautinius ryšius, siekia plėsti auditorijas ar populiarinti atstovaujamą sritį. Į tai, kad MKO pirmiausia veikia kaip meno sklaidos projektus įgyvendinančios, o ne menininkų profesinius interesus atstovaujančios organizacijos dėmesį atkreipia ir Tadas Šarūnas (Šarūnas, 2025). Sklaida kaip pagrindinė funkcija

¹⁰ Nuo 2005 iki 2013 m. vyriausybės biudžetas kultūrai išaugo 48 % (Mangset ir kt., 2018).

¹¹ Dalis menininkų priklauso kelioms sąjungoms. Šiuo atveju sumuojami kiekvienos sąjungos narių skaičiai.

¹² Sąjungų narių skaičius pateikiamas remiantis LKT duomenimis (2024 m. pr.). Kraštovaizdžio architektų sąjungos – 2025 m. pradžios duomenys, Dizaino sąjungos – 2022 m. pradžios duomenys.

nukreipia šių organizacijų pastangas nuo tiesioginio profesinio atstovavimo veiklų, mažina jų autonomiškumą, – šios organizacijos yra priklausomos nuo valstybės, be to veikia visų pirma kaip menininkų samdantys kultūros operatoriai, o ne jų profesinius interesus atstovaujančios profesinės organizacijos (Šarūnas, 2025). Tai iš dalies yra viena kitai prieštaraujančių funkcijų. Todėl būtinas toks menininkų profesiniams interesams atstovaujančių organizacijų veiklos reguliavimas ir jų veiklos finansavimo modelis, kuriuo būtų užtikrinamas jų autonomiškumas (Šarūnas, 2025).

Visgi svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad atskiros MKO kelia klausimus dėl atlygio menininkams. Pavyzdžiui, Lietuvos dailininkų sąjunga yra inicijavusi tyrimus dėl teisingo atlygio vizualiųjų menų kūrėjams už viešai parodose eksponuotus kūrinius¹³. Kaip vieną aktyviausių šio klausimo sprendimų išskirti būtų galima Lietuvos kompozitorių sąjungą, kuri viena pirmųjų numatė ir viešai yra paskelbusi rekomenduojamus honorarų dydžius (pvz., rekomenduojami muzikos autorių honorarai)¹⁴. Kaip pastebi autoriai (Mangset ir kt., 2018; Šarūnas, 2025), menininkams atstovaujančios organizacijos yra svarbios derybose dėl menininkų gerovės, o egzistuojant stiprią derybinę galią turinčioms menininkams atstovaujančioms organizacijoms, galima siekti teisingo atlygio už menininkų darbą.

2023 m. siekdama papildyti jau egzistuojančias meno kūrėjų organizacijas / sąjungas ir atkreipti dėmesį į materialinę menininkų gerovę įsikūrė **Meno darbuotojų profesinė sąjunga** (MDPS). Meno darbuotojų profesinė sąjunga atstovauja vizualaus meno lauko darbuotojus¹⁵ siekdama gerinti kultūrinio darbo aplinką ir materialinę meno darbuotojų padėtį, skatinti meno darbuotojų solidarumą ir tarpusavio pagalbą. MDPS gali suteikti pagalbą sprendžiant nesutarimus dėl atlygio išmokėjimo pagal sutartą darbo užmokestį, laikino darbo sutartis, individualios veiklos pažymą ar verslo liudijimą (Meno darbuotojų profesinė sąjunga, 2024). MDPS, lyginant su MKO, turi labiau koncentruotus tikslus, yra susikūrusi siekiant spręsti konkrečią problemą – nepatrauklią menininkų ekonominę situaciją.

Kaip pagrindines Lietuvoje veikiančias asociacijas būtų galima išskirti LATGA, AGATA, AVAKA; detaliai aprašytos kiekvienos asociacijos funkcijos pateikiamos lentelėje.

Asociacija LATGA yra ne pelno siekianti nevalstybinė organizacija, kolektyviai administruojanti penkių sričių autorių (muzikos, literatūros, audiovizualinių, vizualiųjų ir dramos) teisių turėtojų teises, ir surenkanti bei paskirstanti autorinę atlyginimą už kūrinių panaudojimą. Taip pat ši organizacija: užtikrina teisėtą kūrinių panaudojimą tiek Lietuvoje, tiek užsienyje (LATGA turi abipusio bendradarbiavimo sutartis su 174 autorių bendrijomis iš viso pasaulio); rūpinasi autorių teisių įgyvendinimu; aktyviai dalyvauja kultūros politikos formavime tiek Lietuvos, tiek Europos mastu; finansuoja meno ir kultūros projektus; tiek autorius, tiek visuomenę edukuoja autorių teisių srityje (LATGA, 2024).

AGATA yra ne pelno siekianti organizacija, vienijanti atlikėjus (muzikantus, aktorius) bei muzikos leidėjus ir besirūpinanti jų teisių įgyvendinimu Lietuvoje. AGATA taip pat dalyvauja

¹³ Nuorodos: <https://shorturl.at/ttmZx>, <https://www.ldsajunga.com/post/teisingas-atlygis-menininkams-trys-zingsniai-kaip-tai-pasiekti>

¹⁴ Nuorodos: https://media.lks.lt/filer_public/ab/4d/ab4d3417-7d49-4b00-8fbf-ef67dc027183/rekomenduojami_atlygiai_muzikos_autoriams_20240827.pdf

¹⁵ Meno darbuotoja/s – dirbanti/s biudžetiniame, viešajame ar privačiame sektoriuje; pagal ilgalaikes ar terminuotas darbo sutartis, paslaugų ar autorines sutartis, individualios veiklos pažymas, ir kt. Meno darbuotoja/s – ne tik meninink*, bet ir dirbanti/s edukacijos, grafinio dizaino, techninio aptarnavimo, patalpų ir parodų priežiūros, teksto redagavimo, ir kt. srityse, turinti/s darbo santykius su vizualaus meno lauko institucijomis, organizacijomis, iniciatyvomis, privačiais asmenimis (šaltinis: <https://g1ps.lt/mdps?page=1>).

kultūriniame gyvenime ir vykdo visuomenės švietimo veiklą intelektualinės nuosavybės teisės srityje (AGATA, 2024).

AVAKA yra ne pelno siekianti organizacija, kuri administruoja audiovizualinių kūrinių¹⁶ autorių ir gamintojų (prodiuserių) teises. AVAKA surenka ir paskirsto audiovizualinių kūrinių autoriams ir gamintojams priklausantį atlyginimą bei vykdo kitą projektinę veiklą.

Be šių asociacijų būtų galima išskirti dar bent keletą, pavyzdžiui, Lietuvos žaidimų kūrėjų asociaciją, Lietuvos muziejų asociaciją, Lietuvos leidėjų asociaciją, Nacionalinę kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociaciją, Lietuvos specialiosios kūrybos draugiją „Guboją“, Lietuvos muzikos verslo asociaciją. Pastarosios asociacijos yra finansuojamos pagal LKT programą „Strateginis asociacijų ir (ar) skėtinių organizacijų finansavimas (2024)“. Jos nebūtinai tiesiogiai prisideda prie menininkų atstovavimo, neretai jų nariai, ar didesnioji narių dalis, – juridiniai asmenys.

Atskirai, kaip prisidedančius prie menininkų kūrybos sklaidos ir atstovavimo bei meno srities raidos, taip pat būtų galima išskirti informacijos centrus.

VšĮ **Lietuvos muzikos informacijos centras** (LMIC; specializuotas profesionaliojo scenos meno informacijos centras) siekia Lietuvos muzikos kultūros sklaidos vietinėse terpėse ir tarptautinėse auditorijose telkdamas, sistemindamas, viešindamas publikuodamas ir eksportuodamas Lietuvos muzikos kultūros profesionalią informaciją ir kūrybinę produkciją. Vykdydamas veiklą LMIC pagrindinį dėmesį skiria Lietuvos šiuolaikinei kompozicinei muzikai (angl. *art music*) ir XX a. klasikai. LMIC nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu bendradarbiauja su individualiais atlikėjais, muzikos ekspertais, renginių organizatoriais, žiniasklaidos atstovais, koncertinėmis organizacijomis, leidėjais ir prodiuseriais, Lietuvos Respublikos diplomatinėmis atstovybėmis, kultūros atašė (LMIC, 2024).

Lietuvos šokio informacijos centras (LŠIC; įkurtas 1995 m.) yra nevyriausybinė organizacija, kuri kaupia ir skleidžia informaciją apie Lietuvos profesionalų šiuolaikinio šokio lauką nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu. LŠIC skatina profesionalaus šokio lauko vystymąsi ir plėtrą vykdamas tinklaveiką, sklaidos bei kitas meno profesionalams skirtas veiklas. Pagrindinės veiklos kryptys apima: informacijos ir statistikos apie Lietuvos šokio lauką rinkimą, apdorojimą bei sklaidą; edukacinių veiklų organizavimą ir mentorystės iniciatyvų vystymą Lietuvos šokio profesionalams; profesionalaus šokio lauko interesų atstovavimą valdžios institucijose formuojant kultūros politiką; Lietuvos šokio meno sklaidą ir pristatymą kuriant bei palaikant tarptautinius ryšius, kontaktus (LŠIC, 2024).

Teatro informacijos centras (TIC; įkurtas 2020 m.) yra viešoji įstaiga, kurios tikslas yra nuolat pristatyti Lietuvos teatrą užsienyje ir tarptautinį teatrą Lietuvos žiūrovams, skatinti Lietuvos teatro kūrėjų mobilumą ir tarptautiškumą, stiprinti Lietuvos teatro žinomumą pasaulyje, vykdyti su teatru susijusių duomenų, informacijos rinkimą ir pristatymą Lietuvos ir užsienio auditorijoms (TIC, 2024).

VšĮ **Lietuvos muzikos atlikėjų informacijos centro** (LMAIC; įkurtas 2000 m.) tikslas yra supažindinti Lietuvos ir užsienio visuomenę su Lietuvos muzikos atlikėjais, kaupti ir skleisti informaciją apie Lietuvos muzikos atlikimo meną. Pagrindinį dėmesį LMAIC skiria profesionaliosios

¹⁶ Kino filmai, televizijos filmai, televizijos laidos, videofilmai, animacinių filmai, trumpametražiniai bei pilnametražiniai filmai bei kiti audiovizualinių kūrinių autorių ir gamintojų (prodiuserių) kūriniai (AVAKA, 2024).

muzikos atlikėjams, nuolat skelbia informaciją apie atlikėjus – viešina jų biografijas, atliekamų kūrinių sąrašus, garso įrašus, atsiliepimus spaudoje (LMAIC, 2024).

14 lentelė. Pagrindiniai MKO veiklos tikslai (sudaryta autorių remiantis MKO įstatais, MKO ir LKT duomenimis).

MKO	Tikslai	Nuo kada veikia	Nuoroda
Lietuvos architektų sąjunga (LAS)	- Skatinti ir ginti laisvą kūrybą, profesionaliosios architektūros sklaidą, jos įvairovę ir tautinį savitumą, ugdyti ir puoselėti krašto architektūrinę kultūrą vadovaujantis tradicijomis bei pasaulio architektūros pasiekimais, propaguoti LAS narių kūrybą Lietuvoje ir pasaulyje; - Tinkamai atstovauti LAS narių interesams Lietuvoje ir pasaulyje, ugdyti architektų profesinį meistriškumą; - Rengti ir dalyvauti ruošiant įvairius architektūrinius renginius, parodas, skelbti konkursus, organizuoti arba remti seminarus, temines konferencijas, profesines stažuotes; - Siūlyti kandidatus valstybinėms bei kitokioms meno premijoms gauti, vykdyti įvairias kūrybines programas; - Ginti LAS narių kūrybines, profesines, socialines, autorių ir gretutines teises, įstatymų nustatyta tvarka atstovauti LAS nariams, padėti sukurti teisinius pagrindus architektų veiklai; - Teikti pasiūlymus Lietuvos Respublikos viešosios valdžios institucijoms dėl ruošiamų ir įsigaliojusių įstatymų bei kitų teisės norminių aktų. Aktyviai bendradarbiauti su Lietuvos Respublikos viešosios valdžios institucijomis plėtros, urbanistikos ir architektūrinio vystymo, kultūros paveldo ir gamtinės aplinkos saugojimo srityje; - Savarankiškai ir kartu su Lietuvos valstybinėmis institucijomis, meno kūrėjų ir kitomis organizacijomis ruošti ir dalyvauti įgyvendinant Respublikos programas, susijusias su kultūrine veikla. Ypatingą dėmesį skirti programoms, tiesiogiai susijusioms su architektūros inovacijomis ir architektūrinio paveldo išsaugojimu; - Bendradarbiauti su svetur gyvenančiais lietuvių ir užsienio architektais, Lietuvos ir užsienio meno kūrėjų sąjungomis, kultūros, švietimo, mokslo organizacijomis, valstybinėmis įstaigomis, būti tarptautinių organizacijų nare; - Rūpintis architektūros mokslo vystymu ir architektūros specialistų ruošimu, jų profesinės kvalifikacijos kėlimu, aktyviai dalyvauti tam skirtuose renginiuose; - Propaguoti profesinės etikos pagrindus ir skatinti architektus jos laikytis; - Reikšti savo nuomonę ir duoti išvadas autorinės teisės ir autorystės klausimais; - Steigti laikinas ir nuolat veikiančias komisijas, komitetus, sekcijas atskiroms architektūros problemoms nagrinėti, jaunųjų architektų, asocijuotų narių ir kitų architektūrinę veiklą vykdančių asmenų kūrybinei veiklai vystyti.	1924 / 2015 ¹⁷	Lietuvos architektų sąjunga

¹⁷ Įregistruota 2015 m., LAS tęsia 1924 m. įkurtos Lietuvos inžinierių ir architektų sąjungos kūrybinę ir visuomeninę veiklą.

Lietuvos dailininkų sąjunga (LDS)	• Stiprinti LDS poveikį kultūros politikos formavime; • Skatinti meistrystę ir profesionalumą grįžtą individualią kūrybą, sudarant prielaidas profesionalios vizualios kultūros plėtojei Lietuvoje ir užsienyje; • Didinti kultūros ir meno prieinamumą; • Stiprinti LDS narių bendruomeniškumą ir profesines partnerystes su nacionalinėmis ir tarptautinėmis kultūros institucijomis.	1935	Lietuvos dailininkų sąjunga
Lietuvos dizainerių sąjunga (LDiS)¹⁸	Planuojamos veiklos: • Dizaino sektoriaus kompleksinis ištyrimas, MTEP / MTTP, inovatyvių veiklos metodų kūrimas, skatinimas ir plėtra, inovacinių tyrimų centrų ir gamybinių laboratorijų steigimas; • Klasterizacija ir inkubavimo praktikos diegimas ir plėtra remiantis gerąja ES ir pažangių pasaulyje veikiančių klasterių ir inkubatorių patirtimi, atitinkančia globalias integracijos ir tinklaveikos tendencijas; • Narystė ir bendradarbiavimas su specializuotomis tarptautinėmis tyrimų, konsultavimo ir tinklaveikos institucijomis ir struktūromis, veikiančiomis dizaino srityje, taip pat integracija į tarptautinius darinius, projektus ir mokslinių tyrimų infrastruktūras dizaino srityje; • Dalyvavimas reikšmingose tarptautinėse parodose pristatant Lietuvos dizainerius, dizaino sklaidą.	1987	Lietuvos dizainerių sąjunga
Lietuvos fotomenininkų sąjunga (LFS)	• Skatinti ir ginti laisvą kūrybą, jos įvairovę ir tautinį savitumą; • Ginti savo narių kūrybines, socialines, autorines, gretutines bei visuotinai pripažintas žmogaus teises įstatymų nustatyta tvarka; • Telkti ir skatinti profesionalius fotografus ir menotyrininkus Lietuvos kultūros plėtrai, raidos tendencijų analizei, visuomenės sampratos apie profesionalųjį meną ugdymui; • Rūpintis kūrybiniu fotografijos palikimu.	1969	Lietuvos fotomenininkų sąjunga

¹⁸ LDiS infrastruktūros šiuo metu neturi.

Lietuvos kinematografininkų sąjunga (LKS)	• Atstovauti savo nariams santykiuose su valstybinėmis institucijomis, įvairiomis organizacijomis; • Sudaryti sutartis bei susitarimus, kurie gina jos narių teises; • Atstovauti savo nariams ir įstatymų nustatyta tvarka ginti Sąjungos ir jos narių kūrybines, socialines, autorines bei gretutines teises ir teisėtus interesus valstybinėse institucijose bei privačiose įmonėse ir įstaigose, teismuose; • Teikti atitinkamoms valstybės valdžios institucijoms pasiūlymus dėl įstatymų bei normatyvinių aktų priėmimo, pakeitimo ir panaikinimo; • Naudotis teise nemokamai gauti iš valstybinių institucijų ir kitokių organizacijų informaciją apie įstatymų, kurie gina Sąjungos narių teises ir interesus, įgyvendinimą, susitarimų vykdymą; • Savo autoritetu, lėšomis remti kino meno žmonių kūrybinę iniciatyvą galėti turėti eksperimentines studijas, kino teatrus, filmoteką, videoteką ir kitas įstaigas; • Rengti festivalius ir peržiūras, kūrybines konferencijas, susitikimus, diskusijas, filmų aptarimus, kūrybinius konkursus, skirti premijas, kūrybines komandiruotes, dalyvauti kituose kino renginiuose; • Pateikti kūrinius ir kūrėjus įvairioms premijoms ir apdovanojimams; • Siūlyti savo nariams skirti valstybės stipendijas.	1931 ¹⁹	Lietuvos kinematografininkų sąjunga
Lietuvos kompozitorių sąjunga (LKS)	• Skatinti LKS narius aktyviai kūrybinei veiklai; • Per įvairius renginius ir kitokią kūrybinę veiklą skleisti LKS narių kūrybą Lietuvoje ir užsienyje; • Dalyvauti Lietuvos kultūros ir švietimo darbe; • Kaupti, platinti LKS narių kūrybą, rūpintis jos leidyba ir reklama; • Rengti arba dalyvauti rengiant įvairius muzikos bei kitus kultūros ir meno renginius; • Plėtoti ryšius su pasaulio muzikinėmis organizacijomis, firmomis, agentūromis.	1941	Lietuvos kompozitorių sąjunga

¹⁹ Pirmoji Lietuvos kino organizacija, pavadinimu Lietuvos kinematografininkų mėgėjų sąjunga, buvo įkurta 1931 m. Po SSRS okupacijos, LKS buvo dalinai inkorporuota ir veikė kaip dalis TSRS Kinematografininkų sąjungos su dalimi savo autonomijos. Atkūrus nepriklausomybę, 1990 m. buvo atkuriamas savarankiška ir nepriklausoma Lietuvos kinematografininkų sąjunga. 1992 m. įregistruota kaip profesinė-kūrybinė sąjunga. 2005 m. Sąjungai suteiktas Meno kūrėjų organizacijos asociacijos juridinis statusas.

Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjunga	• Ugdyti kraštovaizdžio architektūrą Lietuvoje, skatinti profesionalios kraštovaizdžio architektūros plėtotę; • Plėtoti Lietuvos kraštovaizdžio architektų bendradarbiavimą su giminingomis organizacijomis Lietuvoje ir užsienyje; • Remti kraštovaizdžio architektus ir studentus, studijuojančius kraštovaizdžio architektūrą ar ją besidominčius; • Ginti savo narių profesinius interesus, dalyvauti rengiant bei tobulinant teisės aktus, susijusius su kraštovaizdžio architektūra ir kraštovaizdžių architektų veikla; • Propaguoti krašto tvarkymo kultūrą visuomenėje; • Dalyvauti Tarptautinės kraštovaizdžio architektų federacijos (IFLA), Europos kraštovaizdžio architektūros federacijos (EFLA) ir kitų tarptautinių organizacijų veikloje; • Tenkinti viešuosius interesus vykdant visuomenei naudingą veiklą; • Skatinti kraštovaizdžio architektūros mokslinį tiriamąjį darbą ir profesionalią kūrybą; • Skatinti specialistų ir visuomenės dialogą aktualiais kraštovaizdžio architektūros klausimais.	1995	Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjunga
Lietuvos literatūros vertėjų sąjunga (LLVS)	• Vienyti grožinės ir humanitarinės literatūros vertėjus; • Skatinti profesionalaus, aukšto meistriškumo vertimo meną, puoselėti meninio vertimo teoriją ir kritiką; • Rūpintis savo narių profesiniais reikalais ir sudaryti sąlygas jų profesiniam tobulėjimui; • Ginti savo narių kūrybines, socialines, autorių teises, atstovauti savo nariams valstybės valdžios, teismo, autorių teisių gynimo ir kitose institucijose; • Atkreipti visuomenės dėmesį į kūrybinį, kultūras siejantį literatūros vertėjų darbą, kelti jo prestižą; • Ugdyti leidėjų ir skaitytojų sampratą apie vertimo kokybę; • Ugdyti pradedančiuosius vertėjus.	2004	Lietuvos literatūros vertėjų sąjunga
Lietuvos muzikų sąjunga (LMS)	• Puoselėti šalies muzikinę kultūrą panaudojant profesionalių muzikų talentą, jų meninę kūrybą ir veiklą; • Telkti ir skatinti profesionalius muzikus Lietuvos muzikinės kultūros plėtojimui; • Skleisti šalies muzikinės kultūros pasiekimus pasaulyje ir populiarinti Lietuvoje pasaulio muzikos vertybes;	1936 ²⁰	Lietuvos muzikų sąjunga

²⁰ Sąjunga tęsia 1936 m. įkurtos ir iki 1940 m. gyvavusios Lietuvių muzikų draugijos aktyvios veiklos tradicijas.

	- Analizuoti šalies muzikinės kultūros raidos tendencijas ir siekti jos optimalaus vystymosi; - Dalyvauti plėtojant visų šalies regionų muzikinę kultūrą; - Inicijuoti šalies muzikinę kultūrą reglamentuojančių teisinių aktų tobulinimą; - Rūpintis muzikinio paveldo išsaugojimu ir tinkamu puoselėjimu; - Plėtoti kūrybinį bendradarbiavimą su išeivijos lietuviais muzikais, užsienio šalių muzikų kūrėjų sąjungomis, atitinkamomis institucijomis; - Remti ir rūpintis žurnalo „Muzikos barai“, muzikos įrašų, natų, knygų bei studijų įvairiais muzikos klausimais leidyba, spausdinimu ir jų platinimu; - Aktyviai formuoti palankų valstybinių institucijų požiūrį į šalies muzikinės kultūros plėtojimą bei muziko profesiją; - Padėti jauniems muzikams integruotis į muzikinį gyvenimą, rūpintis menininkais veteranais; - Įstatymų nustatyta tvarka ginti LMS narių kūrybines, autorių ir gretutines teises, atstovauti jų interesus valstybinėse ir visuomeninėse šalies bei pasaulio institucijose.		
Lietuvos rašytojų sąjunga (LRS)	- Skleisti humanizmo ir demokratijos idėjas, skatinti ir ginti profesionalią (aukšto meistriškumo) laisvą literatūros kūrybą, jos stilių ir žanrų įvairovę ir sklaidą, puoselėti tautinį savitumą, ugdyti gimtąją kalbą, intelektualėmis galiomis ir priemonėmis padėti savo tautai ir valstybei; - Rūpintis rašytojų (savo narių) profesiniais reikalais ir etika, ginti jų autorines teises ir jiems atstovauti; - Ugdyti pradedančius literatus; - Rūpintis lietuvių literatūros vertimais į kitas kalbas ir pasaulio tautų literatūros vertimais į lietuvių kalbą; - Plėsti tarptautinius literatūrinius ryšius, dalyvauti tarptautinėse rašytojų organizacijose; - Rūpintis literatūriniu palikimu, jo leidyba bei propagavimu, rašytojų atminimo įamžinimu; - Bendradarbiauti su svetur gyvenančiais lietuvių rašytojais, lietuvių literatūros vertėjais bei leidėjais; - Rengti ir dalyvauti ruošiant įvairius literatūros renginius, minėjimus, konferencijas, festivalius, kūrybines dirbtuves, skelbti konkursus, siūlyti kandidatus Nacionalinei, valstybinėms, Vyriausybės bei kitokioms meno premijoms gauti, vykdyti įvairias kūrybines programas;	1932 ²¹	Lietuvos rašytojų sąjunga

²¹ 1922 m. buvo įkurta Lietuvių rašytojų ir žurnalistų sąjunga.

	Bendradarbiauti su Lietuvos ir užsienio meno kūrėjų sąjungomis, kultūros, švietimo, mokslo, gamybinėmis ir komercinėmis organizacijomis, valstybinėmis įstaigomis.		
Nacionalinė žurnalistų kūrėjų sąjunga (NŽKA)	- Skatinti kūrybinę veiklą, palaikyti kūrybinius, profesinius ir abipusiai naudingus ryšius su kitomis asociacijomis, valdžios ir valdymo organais bei visuomeninėmis organizacijomis, kolektyvais bei asmenimis Lietuvos Respublikoje ir užsienyje; - Ginti ir stiprinti NŽKA narių teises ir laisves, tinkamai atstovauti NŽKA narių interesams Lietuvoje ir pasaulyje; - Rengti įvairius renginius, skelbti konkursus, siūlyti kandidatus valstybinėms bei kitoms meno premijoms gauti, vykdyti įvairias kūrybines programas; - Teikti pasiūlymus Lietuvos Respublikos valstybinėms institucijoms dėl ruošiamų ir galiojančių įstatymų bei kitų teisės norminių aktų; - Skatinti ir ginti laisvą kūrybą, profesionalios žurnalistikos meną, propaguoti NŽKA narių kūrybą; - Ginti profesinę etiką ir žurnalistų solidarumą; - Rūpintis žurnalistikos istorija ir moksliniais tyrinėjimais žurnalistikos srityje; - Teikti informacinę, metodinę, konsultacinę, analitinę ir organizacinę pagalbą NŽKA nariams; - Kelti žurnalisto profesijos prestižą ir socialinį vaidmenį visuomenėje.	2006 ²²	Nacionalinė žurnalistų kūrėjų asociacija
Šiuolaikinio šokio asociacija	- Atstovauti šiuolaikinio šokio bendruomenės narių interesams formuojant Lietuvos kultūros politiką ir sprendžiant Lietuvos šiuolaikinio šokio kūrėjų kasdienio darbo sąlygų tobulinimo ir kūrybos pristatymo galimybių plėtojimo klausimus; - Savo veikla formuoti visuomenės poreikį profesionaliems šiuolaikinio šokio meno produktams, ugdyti publiką, jos skonį bei nuostatas šokio kultūros vertybėms; - Tarpininkauti vertybiniais mainais tarp šiuolaikinio šokio kūrėjų ir vartotojų, šiuolaikinio šokio meno produktų ir pirkėjų (miestų ir apskričių savivaldybių, teatrų, mokyklų, organizacijų, mecenatų, visuomenės); - Skatinti Lietuvos šiuolaikinio šokio bendruomenės narių kūrybinę veiklą; - Skleisti informaciją apie Lietuvos šiuolaikinį šokį Lietuvoje ir užsienyje; - Atstovauti Lietuvos šiuolaikiniam šokiui tarptautinėse organizacijose ir dalyvauti jų veikloje.	2007	Šiuolaikinio šokio asociacija

²² 2006 m. patvirtinti įstatai.

Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjunga	• Skatinti narius aktyviai užsiimti kūrybine veikla ir skleisti informaciją apie jų veiklą; • Vykdyti kūrybines programas; • Ginti meno kūrėjų kūrybines, profesines, socialines, autorių ir gretutines teises; • Įstatymų numatyta tvarka atstovauti kūrėjams; • Įvairiais būdais propaguoti tarpdisciplininį meną.	1997	Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjunga
Lietuvos tautodailės kūrėjų asociacija (LTS)	• Aktyviai ginti savo narių autorines teises; • Dalyvauti Europos meno tarybos (ECA) veikloje. • Inicijuoti renginius: kūrybinius-teorinius seminarus, simpoziumus, plenerus, parodas, dailės dienas, konkursus, mugės ir pan. • Rūpintis etnokultūrinių tradicijų tąsa šioje srityje, tautodailės puoselėjimu.	1989	Lietuvos tautodailės kūrėjų asociacija
Teatro sąjungos meno kūrėjų asociacija	• Atstovauti ir ginti savo narių profesines, darbo, kūrybines, ekonomines ir socialines teises bei interesus; • Skatinti profesinį meistriškumą; • Rūpintis Sąjungos narių užimtumu; • Rūpintis Lietuvos teatro istorijos paveldu; • Plėsti tarptautinius teatrų ryšius.	1989 ²³	Teatro sąjungos meno kūrėjų asociacija
Vilniaus krašto tautodailininkų – meno kūrėjų bendrija	• Išsaugoti ir puoselėti Lietuvos tautodailės etnokultūrinį palikimą; • Skatinti tautodailininkų kūrybą; • Rūpintis Vilniaus miesto, Vilniaus apskrities bei aplinkinių apskričių tautodailininkų profesiniais reikalais; • Telkti tautodailininkus bendrai veiklai.	2006	Vilniaus krašto tautodailininkų – meno kūrėjų bendrija

²³ Lietuvos teatro sąjungos ištakos sietos su lietuvių mėgėjų teatro sąjūdžiu, prasidėjusiu XIX a. pab. – XX a. pr., kada kūrėsi teatro ir muzikos draugijos Vilniuje, Kaune, Panevėžyje, Marijampolėje, Peterburge, Rygoje, Tilžėje, JAV ir kt. (<https://teatrosajunga.lt/about/>).

Lietuvos meno kūrėjų asociacija	• Koordinuoti meno kūrėjų ir jų organizacijų bendradarbiavimą Lietuvoje; • Atstovauti Lietuvos profesionalių menininkų ir literatų interesams užsienio šalyse; • Organizuoti menininkų ir politikų disputus dėl kultūros ir meno raidos.	1995	Lietuvos meno kūrėjų asociacija
Scenos meno kritikų asociacija	• Siekti profesinio narių tobulinimosi; • Išreikšti konsoliduotą požiūrį valstybės institucijose; • Deleguoti narius į įvairias tarybas bei komisijas, jose teikti pasiūlymus scenos menų klausimais; • Skatinti scenos meno kritiko profesiją ir kelti jos prestižą.	2017	Scenos meno kritikų asociacija
Lietuvos chorų sąjunga (LCHS)	• Vienyti chorų vadovus, chorinio meno veikėjus ir chorinio meno kūrėjo statusą turinčius asmenis bei organizacijas, puoselėjančius Lietuvos chorinę kultūrą; • Skatinti aukšto meistriškumo chorinio meno kūrybą, jos įvairovę ir sklaidą; • Sudaryti sąlygas LCHS narių meno kūrybai, kūrybinei veiklai ir profesiniam tobulėjimui; • Rūpintis chorinio meno kūrinių prieinamumu visuomenei; • Atstovauti chorinio meno kūrėjams; • Koordinuoti LCHS narių organizacinę bei meninę veiklą; • Remti LCHS narių kūrybinę- meninę ir mokslinę veiklą bei jų profesinės kvalifikacijos kėlimą; • Ginti LCHS narių kūrybines, profesines, socialines, autorių ir gretutines teises bei jiems atstovauti; • Vystyti tarptautinį LCHS, chorų ir chorvedžių bendradarbiavimą, įstoti į tarptautines organizacijas, kurių tikslai ir veikla neprieštarauja LR Konstitucijai, asociacijų ar kitiems įstatymams; • Remti ir skatinti mokyklinių chorų ir jų pedagogų veiklą; • Rūpintis chorinės muzikos atlikimo meno bei chorinės muzikos atlikėjų prestižo visuomenėje kėlimu; • Siekti, kad LCHS narių meno kūryba atitiktų reikalavimus, nustatytus LR meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatyme.	1989	Lietuvos chorų sąjunga

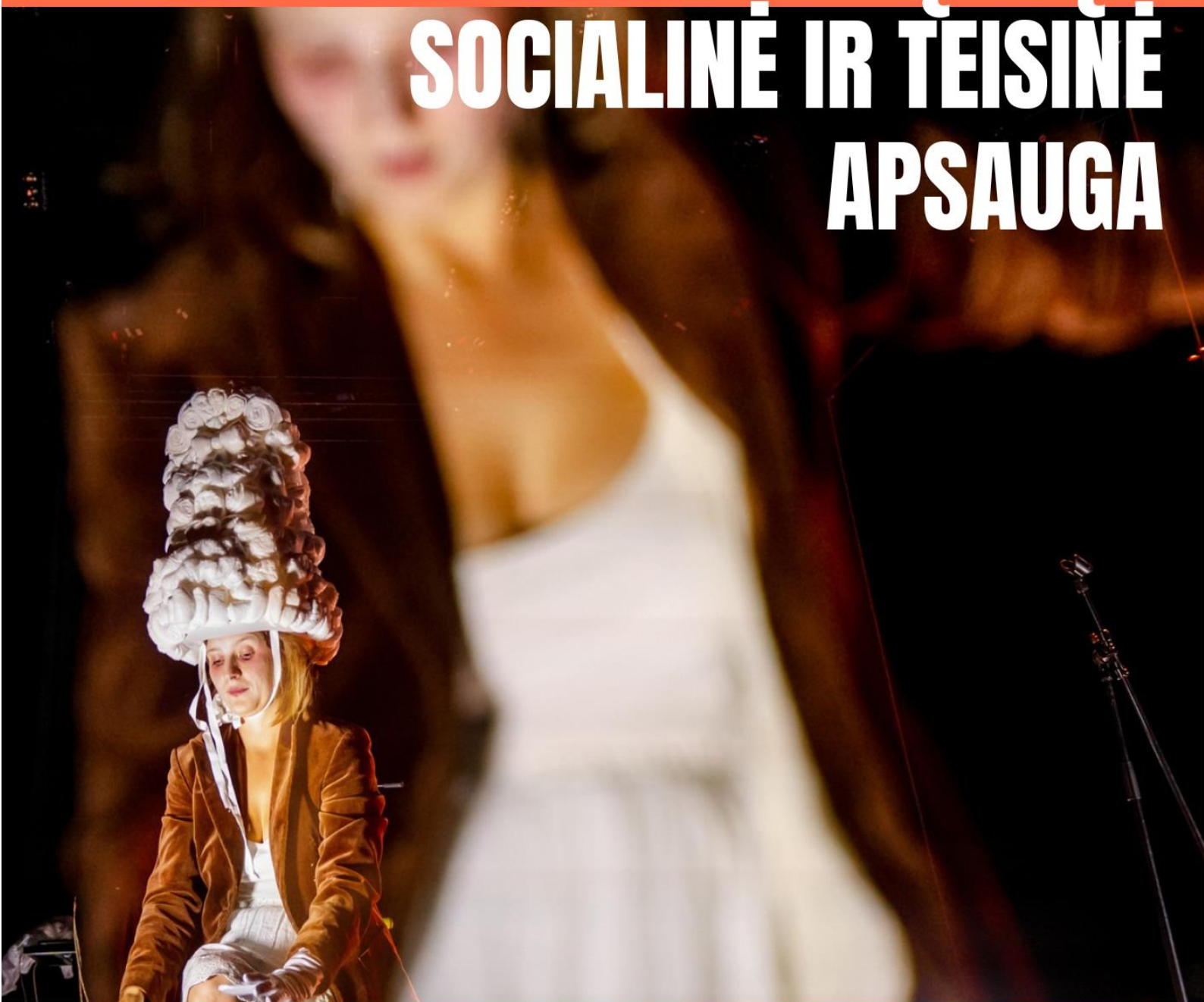
15 lentelė. Pagrindiniai asociacijų veiklos tikslai (sudaryta autorių).

Asociacija	Tikslai	Nuo kada veikia	Šaltinis
LATGA	- Kolektyviai administruoti Lietuvos autorių teisių ar gretutinių teisių turėtojų (toliau drauge – kolektyviai administruojamų teisių turėtojai) – Asociacijos narių bei kitų autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojų, atstovaujamų kitais nei narystė pagrindais, – teises pagal Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymą, kitus Lietuvos Respublikos teisės aktus, pasirašytas sutartis dėl teisių kolektyvinio administravimo, o užsienio kolektyviai administruojamų teisių turėtojų teises – pagal Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo nuostatas pasirašytas dvišales ir daugiašales sutartis su atitinkamomis užsienio valstybių kolektyvinio administravimo asociacijomis; - Atlikti kūrinių ir gretutinių teisių objektų naudojimo stebėjimą; prižiūrėti, ar nepažeidžiamos šios teisės ir įstatymų nustatyta tvarka jas ginti; - Bendradarbiauti su atitinkamomis užsienio organizacijomis; - Užtikrinti kuo platesnį ir kolektyviai administruojamų teisių turėtojams naudingesnį Lietuvos ir užsienio autorių kūrinių ir gretutinių teisių objektų panaudojimą, taip pat įstatymų ir sudarytų sutarčių nustatyta tvarka atstovauti savo nariams ir kitiems autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojams, kitais nei narystės pagrindais; - Saugoti ir ginti narių ir autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojų, atstovaujamų kitais nei narystė pagrindais, interesus, derinti juos ir šalinti galimus prieštaravimus; - Rūpintis narių bei autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojų, atstovaujamų kitais nei narystė pagrindais, autorių ir gretutinių teisių apsauga Lietuvos Respublikoje ir užsienyje, prireikus rengti siūlymus dėl autorių ir gretutinių teisių reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų tobulinimo; - Dalyvauti tarptautinių nevyriausybinių organizacijų renginiuose, kuriuose nagrinėjamos autorių ir gretutinių teisių gynimo ir kitos su kolektyvinio teisių administravimu susijusios problemos; - Dalyvauti tarptautinėse konferencijose ir pasitarimuose autorių ir gretutinių teisių klausimais; - Remiantis pasirašytomis sutartimis ir susitarimais, keistis su užsienio šalių analogiškoms organizacijoms autorių bei gretutinių teisių ir kūrinių bei gretutinių teisių objektų apskaitos informacija, taip pat kita dokumentacija, būtina autorių ir gretutinių teisių kolektyviniam administravimui ir apsaugai; - Vykdyti kūrybines programas, skatinti narių bei autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojų, atstovaujamų kitais nei narystė pagrindais, kūrybinę veiklą, kūrybos įvairovę ir sklaidą, sudaryti sąlygas meno kūrinių prieinamumui visuomenei, meno kūrybai, kūrybinei veiklai ir profesiniam tobulėjimui; - Skatinti aukšto meistriškumo meno kūrybą, jos įvairovę ir sklaidą; - Atlikti kitas teisės aktuose numatytas kolektyvinio administravimo organizacijų funkcijas.	1990	(LATGA, 2024)
AGATA	- Administruoti gretutines ir kitas intelektinės nuosavybės teises vadovaujantis Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymu, kitais LR teisės aktais ir tarptautinėmis sutartimis bei sutartimis su šių teisių subjektais; - Užtikrinti kuo palankesnes administruojamų teisių įgyvendinimo ir apsaugos sąlygas; - Užtikrinti platesnį, kolektyviai administruojamų teisių turėtojams naudingesnį kūrinių ir gretutinių teisių objektų panaudojimą; - Skatinti palankesnes sąlygas kūrybinei veiklai ir jos rezultatų sklaidai.	1999	(AGATA, 2024)
AVAKA	Lietuvos Respublikos įstatymu, ratifikuotų tarptautinių sutarčių ir dvišalių bendradarbiavimo sutarčių pagrindu administruoti audiovizualinių kūrinių autorių ir gretutines teises, atlikimų gretutines teises ir kitų kūrinių teisių turėtojų turtines teises;	2008	(AVAKA, 2024)

	• Rūpintis audiovizualinių kūrinių apsauga Lietuvoje ir užsienyje bendradarbiavimo sutarčių su užsienio šalių partneriais pagrindu; • Dalyvauti įvairių formų tarptautinių organizacijų renginiuose, kuriuose nagrinėjamos audiovizualinių kūrinių autorių ir atlikėjų (aktorių) teisių gynimo problemos; • Atstovauti savo narių interesams tarptautinėse konferencijose ir pasitarimuose audiovizualinių kūrinių autorių ir atlikėjų teisių gynimo klausimais; • Remiantis pasirašytomis sutartimis ir susitarimais, keistis su užsienio šalių analogiškoms organizacijoms audiovizualinių kūrinių duomenimis, kita dokumentacija, būtina audiovizualinių kūrinių apsaugai, surinkto atlyginimo paskirstymui; • Rengti pasiūlymus dėl norminių aktų, reglamentuojančių audiovizualinių kūrinių ir atlikimų panaudojimą bei apsaugą, tobulinimo, siekti nuoseklaus galiojančių įstatymų įgyvendinimo.		
--	--	--	--

5.

MENININKŲ (-IŲ) SOCIALINĖ IR TEISINĖ APSAUGA

Lietuvoje menininkai gali dirbti pagal įvairias veiklos organizavimo formas, vienu metu derinant veiklas pagal kelias iš jų. „Menininkų socialinės ir kūrybinės būklės vertinimo“ tyrime (Kregždaitė ir Godlevska, 2021) buvo išskirtos ir detalios aprašytos šios fizinių asmenų veiklos organizavimo formos:

1. Veiklos vykdymas pagal autorinę sutartį;
2. Veiklos vykdymas pagal autorinę licencinę sutartį;
3. Veiklos vykdymas pagal atlikėjo sutartį;
4. Veiklos vykdymas pagal paslaugų teikimo sutartį;
5. Individuali veikla pagal pažymą ir darbas turint verslo liudijimą;
6. Darbas pagal darbo sutartį.

Lietuvoje meno kūrėjams bei meno kūrėjo statusą turintiems asmenims taikomos mokestinės priemonės beveik identiškos toms, kurios taikomos visiems mokesčių mokėtojams (žr. 16 lentelę). Išimtis tėra autorinės ir atlikėjų sutartys, pagal kurias dirbant meno kūrėjo statusą turintiems asmenims taikoma valstybinio socialinio draudimo (toliau – VSD) įmokos lengvata.

16 lentelė. 2024 m. Lietuvoje taikyti įmokų tarifai pagal skirtingas veiklos organizavimo formas²⁴ (sudaryta autorių remiantis VMI, SODRA duomenimis).

Veiklos organizavimo forma	Gyventojų pajamų mokesčio (GPM) tarifas	Valstybinio socialinio draudimo (VSD) įmokos tarifas	Privalomojo socialinio draudimo (PSD) įmokos tarifas	Papildoma informacija apie mokesčius	Ar apmokestinimas skiriasi turint meno kūrėjo statusą?	Ar yra pokytis lyginant su 2020 m. tyrime užfiksuota padėtimi?
Autorinė ir atlikėjo sutartys, kai dirbantysis nesusijęs su draudėju darbo santykiais.	15% neviršijant 120 VDU ²⁵ , arba 20% viršijant 120 VDU.	12,52% ²⁶ , bet VSD įmokos mokamos nuo sumos, ne didesnės kaip 114 162 € (60 VDU).	6,98%	VSD ir PSD įmokos mokamos nuo 50 proc. gautų pajamų, tačiau per metus įmokos negali būti skaičiuojamos nuo didesnės sumos nei 43 VDU.	Taip, meno kūrėjo statusą turinčių darbingo amžiaus asmenų VSD įmokos mokamos nuo 50 proc. apskaičiuoto autorinio atlygio, nepriklausomai nuo to, ar tą atlygį asmuo gauna iš darbdavio, ar iš kito asmens, su kuriuo neturi darbo santykių.	Ne
Autorinė ir	20%	12,52%, bet	6,98%	VSD ir PSD	Taip, meno kūrėjo	Ne

²⁴ Įmokų tarifai pateikiami be papildomos 3% pensijų kaupimo įmokos.

²⁵ VDU – vidutinis darbo užmokestis, taikomas apdraustųjų asmenų valstybinio socialinio draudimo įmokų bazei skaičiuoti: 2024 m. 1 VDU – 1 902,70 Eur; 60 VDU – 114 162 Eur; 120 VDU – 228 324 Eur.

²⁶ Į 12,52% VSD įmokos įeina pensijų draudimas – 8,72%, ligos – 1,99%, motinystės – 1,81%

atlikėjo sutartys, kai dirbantysis susijęs su draudėju darbo santykiais.	neviršijant 60 VDU, arba 32% viršijant VDU.	VSD įmokos mokamos nuo sumos, ne didesnės kaip 114 162 € (60 VDU).		įmokos mokamos nuo 50 proc. gautų pajamų, tačiau per metus įmokos negali būti skaičiuojamos nuo didesnės nei 43 VDU sumos.	statusą turinčių darbingo amžiaus asmenų VSD įmokos mokamos nuo 50 proc. apskaičiuoto autorinio atlygio, nepriklausomai nuo to, ar tą atlygį asmuo gauna iš darbdavio, ar iš kito asmens, su kuriuo neturi darbo santykių.	
Autorinė licencinė sutartis	15% neviršijant 120 VDU, arba 20% viršijant 120 VDU.	-	-	-	Ne	Ne
Paslaugų teikimo sutartis	15 %	-	-	Paslaugos turi būti teikiamos ne nuolatos, kitu atveju turi būti pasirinktos kitos sutarčių formos.	Ne	Ne
Individuali veikla pagal pažymą	15 % (atėmus mokesčio kreditą)	90 % nuo apmokestinamųjų pajamų; 12,52 proc. tarifas.	Kas mėnesį nuo MMA ²⁷ (924 Eur) / kartą į metus – 90 % nuo apmokestinamųjų pajamų; 6,98 proc. tarifas.	Galima VSD įmokų nemokėti, jei gaunama senatvės ar darbingumo, negalios pensijos ir kitais VSD į 11 str. 2 dalyje numatytais	Ne	Ne

²⁷ MMA - Minimalioji mėnesio alga, nuo 2024 sausio 1d. - 924 Eur.

				atvejais.		
Verslo liudijimas	Fiksuotas (kiekvienais metais nustato savivaldybės) ir priklauso nuo pasirinktos vykdyti veiklos, teritorijos ir kt.	8,72 % nuo MMA, bet VSD įmokos dydis priklauso nuo verslo liudijimo galiojimo laiko.	6,98%	-	Ne	Ne
Darbas pagal darbo sutartį	20% neviršijant 60 VDU, arba 32 % viršijant 60 VDU.	12,52%	6,98%	Darbdavys iš savo lėšų moka 1,77% VSD įmoką.	Ne	Ne

Kaip atskirą mokestį būtų galima išskirti **pridėtinės vertės mokestį (PVM)**, kurio mokestinė prievolė atsiranda pajamoms iš individualios veiklos pagal pažymą, autorinių sutarčių ir / ar autorinių licencinių sutarčių viršijus 45 tūkst. eurų per paskutinius 12 mėnesių (pajamos gautos dirbant pagal darbo sutartį neįsiskaito). Tuomet asmuo turi registruotis kaip PVM mokėtojas ir sumokėti šį mokestį. Svarbu pastebėti, kad mokestinė prievolė atsiranda, jei ekonominė veikla yra vykdoma reguliariai. Tai yra jei gaunamos daugiau nei 45 tūkst. eurų viršijančios pajamos už parduotą meno kūrinį, tuomet mokestinė prievolė neatsiranda (pagal Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 71–75 str.). Vis tik įstatymas neapibrėžia, kiek parduotų meno kūrinių indikuotų reguliariai vykdomą ekonominę veiklą, dėl kurios asmuo taptų PVM mokėtoju.

Viena iš meno kūrėjams suteikiamų mokestinių lengvatų yra kūrybinių dirbtuvių (studijų) neapmokestinimas. Remiantis LR nekilojamojo turto mokesčio įstatymu (7 straipsniu) meno kūrėjo statusą turinčių asmenų **nekilnojamasis turtas (arba jo dalis) yra neapmokestinamas, jei yra naudojamas kaip kūrybinės dirbtuvės (studijos) individualiai kūrybinei veiklai**.

Remiantis LR meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymo 10 straipsniu, meno kūrėjų kūrybinei veiklai skatinti skiriamos **valstybinės ir savivaldybių stipendijos bei premijos**. Šios rūšies pajamoms taikoma lengvata ir jos **nėra apmokestinamos GPM mokesčiu**. Remiantis GPM įstatymo 17 straipsnio 1 dalimi neapmokestinamos „valstybės stipendija ir savivaldybių stipendijos, premijos, skirtos konkurso tvarka iš Lietuvos Respublikos valstybės ar savivaldybių biudžetų, iš užsienio valstybės, jos politinio ar teritorijos administracinio padalinio, vietos valdžios biudžetų, taip pat premijos, skirtos Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar savivaldybių tarybų sprendimais, ir premijos profesionaliojo meno konkursų nugalėtojams, skiriamos meno kūrėjų organizacijų sprendimais iš šių organizacijų lėšų.“ Be to, pagal to paties GPM įstatymo 17 straipsnio 1 dalį GPM neapmokestinamos „premijos, kurias inicijuoja pelno nesiekiančios organizacijos, veikiančios Labdaros ir paramos įstatyme nurodytais visuomenei naudingais tikslais, ir kurios yra skiriamos už nuopelnus Lietuvos kultūros, visuomenės ir mokslo srityse, jeigu tokių premijų gavėjai

nustatomi konkurso tvarka, o premijai nominuotų darbų vertinimo komisija sudaryta iš ne mažiau kaip 10 narių, kurių dauguma – mokslo ir studijų sistemos institucijų, įstaigų ar organizacijų ir meno kūrėjų organizacijų atstovai”.

Fiziniai asmenys, kuriems suteiktas meno kūrėjo statusas ir paramos gavėjo statusas, gali tapti **paramos gavėjais**. Remiantis LR labdaros ir paramos įstatymo 13 straipsniu, meno kūrėjo statuso turėtojai gali kreiptis į Meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų kompiuterizuotos informacinės sistemos (MKIS) tvarkytoją dėl paramos gavėjo statuso suteikimo. Paramos gavėjo statusas suteikiamas įregistravus asmenį LR kultūros ministerijos tvarkomoje MKIS. Tuomet gyventojai gali nuo atitinkamo mokestinio laikotarpio pajamų paskirti iki 1,2 proc. pajamų mokesčio paramos gavėjams. Meno kūrėjo gauta parama nelaikoma pajamomis, todėl nėra apmokestinama ir mokesčių mokėti nereikia. Vis tik menininkai, gavę didesnę nei 12 MMA siekiančią paramą, turi pildyti paramos gavimo ir panaudojimo metinę ataskaitą. Jei gauta parama mažesnė nei 12 MMA, tuomet šios ataskaitos pildyti nėra privaloma.

Apibendrinant, meno kūrėjai išsiskiria veiklų organizavimo formų įvairove ir vienu metu gali dirbti pagal kelias iš šių formų. Vis tik, nors didžiajai daliai veiklos formų yra laisvai samdoma ir jos negarantuoja pastovių mėnesio pajamų, tačiau menininkams nėra suteikiamos išskirtinės mokestinės lengvatos lyginant su kitais mokesčių mokėtojais. Lengvatos meno kūrėjo statusą turintiems asmenims taikomos tik dirbant pagal autorines ir atlikėjų sutartis. Kaip lengvatas galima išskirti valstybinių ir savivaldybių stipendijų, premijų neapmokestinimą, meno kūrėjo statusą turintiems asmenims taikomą nekilnojamojo turto mokesčio lengvatą kūrybinėms dirbtuvėms (studijoms) bei paramos gavėjo statuso suteikimą.

5.1 Menininkams taikomos socialinės apsaugos priemonės

Lietuvoje meno kūrėjams taikomos kelios socialinės apsaugos priemonės, siekiant užtikrinti kūrėjų socialinę apsaugą, sudaryti geresnes sąlygas kūrybai bei leisti susitelkti į kūrybinę veiklą. Kaip svarbiausios išskirtinos šios priemonės:

- I. Valstybinis socialinis draudimas (VSD) valstybės lėšomis – meno kūrėjo statusą turintys darbingo amžiaus asmenys draudžiami pensijų, ligos ir motinystės socialiniu draudimu valstybės lėšomis nuo Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos, jeigu jie neturi draudžiamųjų pajamų. Remiantis LR valstybinio socialinio draudimo įstatymu (6 str. 7d.), meno kūrėjo statusą turintys darbingo amžiaus asmenys, kurių draudžiamųjų pajamų suma per kalendorinius metus mažesnė už atitinkamų metų 12 Vyriausybės patvirtintų MMA sumą, yra draudžiami valstybės lėšomis, sumokant trūkstamą socialinio draudimo įmokų sumą;
- II. Privalomas sveikatos draudimas (PSD) – darbingo amžiaus meno kūrėjai, negaunantys pajamų pagal autorinę sutartį ir nepriklausantys asmenims, draudžiamiems valstybės lėšomis pagal Sveikatos draudimo įstatymą, nedirbantys pagal darbo sutartį ar savarankiškai ir nemokantys sveikatos draudimo įmokų, yra draudžiami valstybės iš Meno kūrėjų socialinės apsaugos programos lėšų²⁸;

²⁸ SDĮ 17 str. 3 d

- III. Socialinio draudimo lengvata dirbant pagal autorines sutartis – meno kūrėjo statusą turintys kūrėjai socialinio draudimo įmokas moka nuo pusės priskaičiuoto autorinio atlyginimo dirbant pagal autorines sutartis;
- IV. Kūrybinės prastovos išmokos gali būti skirtos darbingo amžiaus menininkui, jeigu jis laikinai neturi sąlygų vykdyti meno kūrybos ir (ar) jos rezultatų sklaidos ir jo pajamų, kurios gautos per paskutinius 3 mėnesius iki kūrybinės prastovos atsiradimo laikotarpio, suma nesudaro atitinkamų metų LR Vyriausybės patvirtintų 6 MMA dydžio sumos. Kaip pajamos skaičiuojamos atlygis pagal individualiai sudarytas autorines ar atlikėjų intelektualinių paslaugų teikimo sutartis, kolektyvinio autorių teisių ir gretutinių teisių administravimo organizacijų suteiktas licencijas, iš individualios veiklos gautos pajamos, su darbo santykiais ar jų esmę atitinkančiais santykiais susijusios pajamos, kitos pajamos, įskaitant valstybinio socialinio draudimo išmokas, iš Garantinio fondo mokamas išmokas, stipendijas (įskaitant kūrybinei veiklai skirtas stipendijas). Kūrybinės prastovos išmoka yra MMA dydžio ir mokama Vyriausybės nustatyta tvarka iš Meno kūrėjų socialinės apsaugos programos lėšų. Išmoka mokama 3 mėnesius ir nauja išmoka gali būti skiriama tik praėjus metams nuo skirtos kūrybinės prastovos išmokos mokėjimo pabaigos (išimtis taikoma Vyriausybei paskelbus valstybės lygio ekstremaliąją situaciją, karantiną ir dėl to apribojant ar draudžiant kultūros įstaigų lankymą, kultūros paslaugų teikimą ir renginių organizavimą);
- V. Pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinės pensijos skiriamos meno kūrėjams, kuriems buvo paskirta Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija. Valstybinės pensijos skiriamos ir mokamos nuo teisės į valstybinę pensiją atsiradimo dienos, tačiau ne daugiau kaip už 12 mėnesių iki prašymo skirti šią pensiją ir visų reikiamų dokumentų gavimo. Pirmojo laipsnio valstybinė pensija yra keturių valstybinių pensijų bazių dydžio (2024 metais siekė 289,40 EUR). Tuo tarpu antrojo laipsnio – dviejų valstybinių pensijų bazių dydžio (2024 metais siekė 144,70 EUR);
- VI. Socialinės garantijos profesionaliojo scenos meno įstaigų kūrybiniams darbuotojams. LR profesionaliojo scenos meno įstatyme numatyta, kad kūrybiniams darbuotojams, kurie dėl savo profesijos specifikos negali vykdyti kūrybinės veiklos ir dėl to buvo nutraukta jų darbo sutartis, Vyriausybės nustatyta tvarka iš valstybės biudžeto lėšų skiriama ir kas mėnesį mokama 13 bazinių socialinių išmokų dydžio kompensacinė išmoka. Svarbi išlyga, jog išmokos mokamos tik asmenims, neturintiems teisės gauti ar negaunantiems didesnių arba tokio paties dydžio socialinio draudimo senatvės, netekto darbingumo ar ištarnauto laiko pensijų bei kitų įstatyme nurodyto pobūdžio išmokų. Be to, įstatyme nurodoma, kad jeigu asmuo turi teisę gauti ar gauna kelias nuolatinės pensinio pobūdžio išmokas ir pensijų išmokas, nustatant jo teisę gauti kompensacinę išmoką, atsižvelgiama į bendrą asmens gaunamų nuolatinių pensinio pobūdžio išmokų ir pensijų išmokų sumą. Numatyta, kad kompensacinės išmokos skiriamos:
 - Baleto artistams ir šokėjams, cirko numerių atlikėjams, savo viešuose pasirodymuose naudojantiems jėgą ir (ar) miklumą (akrobatai, žonglieriai, ekvilibristai, gimnastai ir kiti) ir turintiems ne mažesnę kaip 18 metų kūrybinio darbo stažą atliekant profesionaliojo scenos meno kūrinius Lietuvos Respublikoje;
 - Solistams vokalistams, turintiems ne mažesnę kaip 20 metų kūrybinio darbo stažą atliekant profesionaliojo scenos meno kūrinius Lietuvos Respublikoje;
 - Muzikantams, grojantiems pučiamaisiais instrumentais ir turintiems ne mažesnę kaip 25 metų kūrybinio darbo stažą atliekant profesionaliojo scenos meno kūrinius Lietuvos Respublikoje;

- Muzikantams, dirigentams, choristams ir aktoriams, turintiems ne mažesnę kaip 30 metų kūrybinio darbo stažą atliekant profesionaliojo scenos meno kūrinius Lietuvos Respublikoje. Į choro kūrybinio darbo stažą atliekant profesionaliojo scenos meno kūrinius Lietuvos Respublikoje įskaitomas solisto vokalistų kūrybinio darbo stažas atliekant profesionaliojo scenos meno kūrinius Lietuvos Respublikoje;
- Kitiems kūrybiniais darbuotojams, kuriems buvo nustatytas netekto darbingumo, susijusio su darbe patirta trauma, lygis ar buvo nustatyta profesinė liga, neleidžianti dirbti pagal įgytą specialybę.

Socialinės apsaugos priemonė – VSD įmokomis valstybės lėšomis – vidutiniškai per metus pasinaudoja 2068 meno kūrėjai (žr. 8 lentelę). Didžiausias šia priemone pasinaudojusių asmenų skaičius buvo 2023 ir 2021 metais. Per stebimąjį 2015–2023 metų laikotarpį už vieną kūrėją per metus vidutiniškai sumokėta 683 Eur VSD įmokų. Didžiausia vidutinė įmokų suma buvo 2017 metais – 1120,73 Eur, o mažiausia 2023 metais – 536,55 Eur.

PSD įmokomis valstybės lėšomis per metus draudžiami vidutiniškai 1177 meno kūrėjai. Lyginant PSD draustų meno kūrėjų skaičių 2015 metais ir 2023 metais, matomas daugiau nei 3 kartus didesnis šia priemone besinaudojančių menininkų augimas. Didžiausias socialinės apsaugos priemone pasinaudojusių asmenų skaičius buvo 2023 ir 2021 metais. Vidutinė vieno kūrėjo PSD įmokų suma 2023 metais siekė 452,63 Eur.

Dar viena anksčiau aptarta socialinės apsaugos priemonė yra kūrybinės veiklos prastovos. **Vidutiniškai per 2015–2023 metų laikotarpį šią priemonę per metus pasinaudojo 189 meno kūrėjai arba 3,4 proc. meno kūrėjo statusą turinčių menininkų.** Didžiausias besinaudojančių priemonė šuolis buvo Covid-19 pandemijos laikotarpiu (2020 ir 2021 metais), – tais metais kompensacijas už kūrybinės veiklos prastovas gavusių kūrėjų skaičius išaugo daugiau nei 7 kartus, lyginant su ankstesnių metų vidurkiu. **Per 2015–2023 metų laikotarpį vidutinė kūrybinės veiklos prastovos išmoka vienam kūrėjui augo beveik 2,5 karto ir 2023 metais siekė 2333,33 Eur per metus.**

17 lentelė. Meno kūrėjų socialinės apsaugos programos rodikliai (sudaryta autorių remiantis LRKM duomenimis).

Metai	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Meno kūrėjų skaičius MK registre metų pabaigoje	5093	5310	5503	5654	5842	5364	5511	5583	5660
Meno kūrėjų, gavusių kompensacijas už kūrybinės veiklos prastovas, skaičius	46	48	73	63	86	457	499	225	207
Proc. nuo visų meno kūrėjų	0,9	0,9	1,33	1,11	1,47	8,52	9,05	4,03	3,66
Kūrybinės veiklos prastovų išmokų suma, Eur	43 675	60 590	93 040	74 57 1	130 325	737 222	915 492	529 250	483 000
Vidutinė kūrybinės veiklos prastovos išmoka kūrėjui, Eur	949,46	1262,29	1274,52	1183,68	1515,41	1613,18	1834,65	2352,22	2333,33
Bendras faktiškai VSD draustų meno kūrėjų skaičius	1465	1566	1646	2516	1726	1785	2906	1868	3136
Proc. nuo visų meno kūrėjų	29	29	30	44	30	33	53	33	55
VSD įmokų suma, Eur	961 094	1 416 413	1 844 721	1 595 900	906 140	1 037 587	1 259 073	1 405 454	1 682 633
Vidutinė vieno kūrėjo VSD įmokų suma, Eur	656,04	904,48	1120,73	634,3	524,99	581,28	433,27	752,38	536,55
Bendras faktiškai PSD draustų meno kūrėjų skaičius	482	785	971	1318	1385	1284	1454	1310	1604
Proc. nuo visų meno kūrėjų	9	15	18	23	24	24	26	23	28
PSD įmokų suma, Eur	160 112	211 377	258 352	382 823	472 891	455 778	500 127	603 445	726 011
Vidutinė vieno kūrėjo PSD įmokų suma, Eur	332,18	269,27	266,07	290,46	341,44	354,97	343,97	460,65	452,63

Apibendrinant, meno kūrėjams taikomos socialinės apsaugos priemonės padeda užtikrinti mažas, nereguliaras pajamas turinčių arba laikinoje kūrybinėje prastovoje esančių meno kūrėjų socialinę apsaugą, sudaro geresnes sąlygas meno kūrybai ir jos rezultatų sklaidai. Meno kūrėjų socialinės apsaugos programos rodiklių duomenys rodo, kad menininkai vis aktyviau naudojami jiems suteikiamomis socialinės apsaugos priemonių galimybėmis. Daugiausiai meno kūrėjų naudojami VSD įmokos valstybės lėšomis lengvata, tačiau vis aktyviau pradedama naudotis kūrybinės veiklos prastovų išmokomis.

6.

INVESTICIJOS

Į MENININKĄ (-Ę)

Daugybė vyriausybių mano, kad prioritetu turėtų būti menininkų skurdo mažinimas per įvairias subsidijas, bet Abbingo vertinimu, tai nesprendžia tikrosios problemos, nes subsidijos tik pritraukia būsimus menininkus ir kaip pasekmė pajamos išlieka mažos, o skurdas tik didėja (Abbing, 2002). Panašią mintį per pajamų baudos sąvoką ir klausimą, ar stipendijos yra pajamų baudos kompensacija, kelia ir kiti autoriai (Heikkinen, 1995). Heikkinen nurodo, kad jei viešojo politika nori atliepti ekonominę menininkų situaciją, ji turi daugiau dėmesio skirti menininkų įdarbinimui, o ne fragmentiškam jau pasiekusių tam tikrą pripažinimą menininkų finansavimui ir jų pajamų didinimui.

Stipendijos didina pajamas iš meninės veiklos ir kartu augindamos menininko kūrybinę patirtį gali prisidėti prie to, kad menininko pajamos iš kūrybinės veiklos ateityje didės. Ar stipendijomis apskritai siekiama spręsti menininkų ekonominę situaciją? Jei kriterijus yra menininko kūrybinės, o ne ekonominės situacijos gerinimas, tuomet tiesioginės investicijos į menininką negali būti optimaliu metodu spręsti jo ekonomines problemas. Tiesioginės investicijos į menininką gali lemti tokius netikėtus rezultatus, kaip auganti pajamų asimetrija tarp menininkų. Kita vertus, tiesioginės investicijos gali užtikrinti darbo sąlygas tiems menininkams, kurių rinkos yra sąlyginai nedidelės (pvz., poetams). Jomis taip pat galima parodyti, kad šias sritis norima išsaugoti, proteguoti (Abbing, 2002). Apskritai išlieka klausimas, ar siekiama įgyvendinti ekonominės gerovės aspektą, arba ar gali jis būti išpildytas pasitelkiant stipendijas?

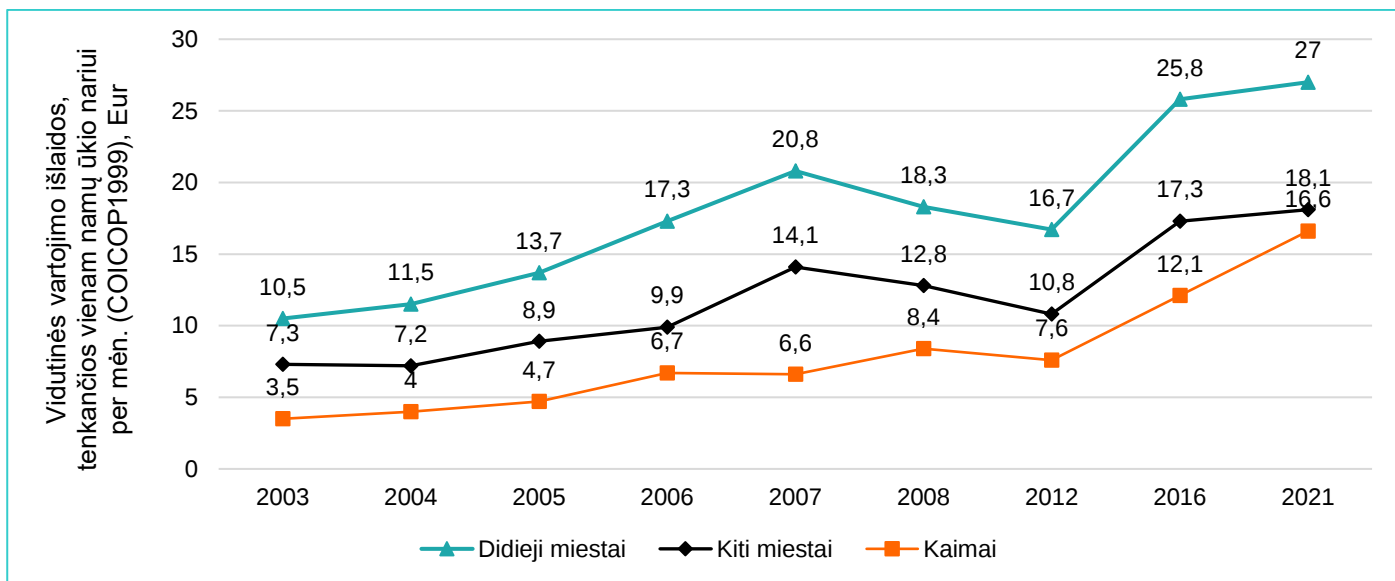
Vertinant ekonominę menininkų situaciją Lietuvoje bus siekiama, pagal prieinamus duomenis, apžvelgti skirtingus pajamų šaltinius:

- Darbo pajamas;
- Stipendijas (nacionalines, savivaldos, tarptautines): LKT, LKC;
- Projektinį finansavimą;
- Atlygį už kūrinių panaudojimą: LATGA, AVAKA, AGATA;
- Paramos gavėjo statusą: VMI;
- Privatų rėmimą.

6.1 Vartojimo išlaidos kultūrai

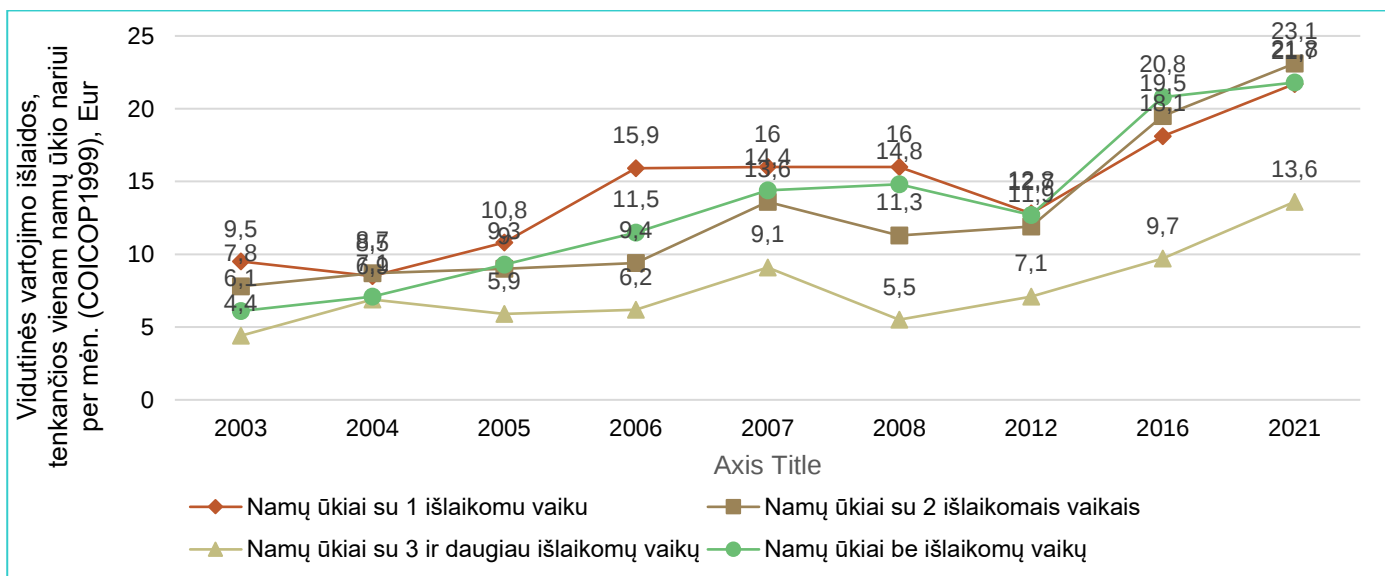
Autoriai pabrėžia, kad stabiliausiai ekonominę menininko gerovę galėtų užtikrinti šalyje egzistuojantis kultūros vartojimas (Mangset ir kt., 2018). Todėl, pirmiausia atkreipiamas dėmesys į egzistuojančias gyventojų kultūros vartojimo tendencijas Lietuvoje.

Bendrai, vertinant finansinę išraišką (Eur), matomas vidutinių vartojimo išlaidų poilsui ir kultūrai, tenkančių 1 namų ūkio nariui per mėn. augimas tiek didžiuosiuose miestuose, tiek kituose miestuose ir kaimuose (pvz., didžiuosiuose miestuose nuo 10,5 Eur / 1 n. ū. nariui per mėn. 2003 m. išlaidos 2021 m. paaugo iki 27 Eur). Kita vertus, visu stebimu laikotarpiu fiksuojamas didžiųjų miestų atotrūkis – iki kelių kartų lyginant su likusių savivaldybių gyventojais, – tad galimybės poilsio ir kultūros išlaidoms, priklausomai nuo teritorijos, yra skirtingos.

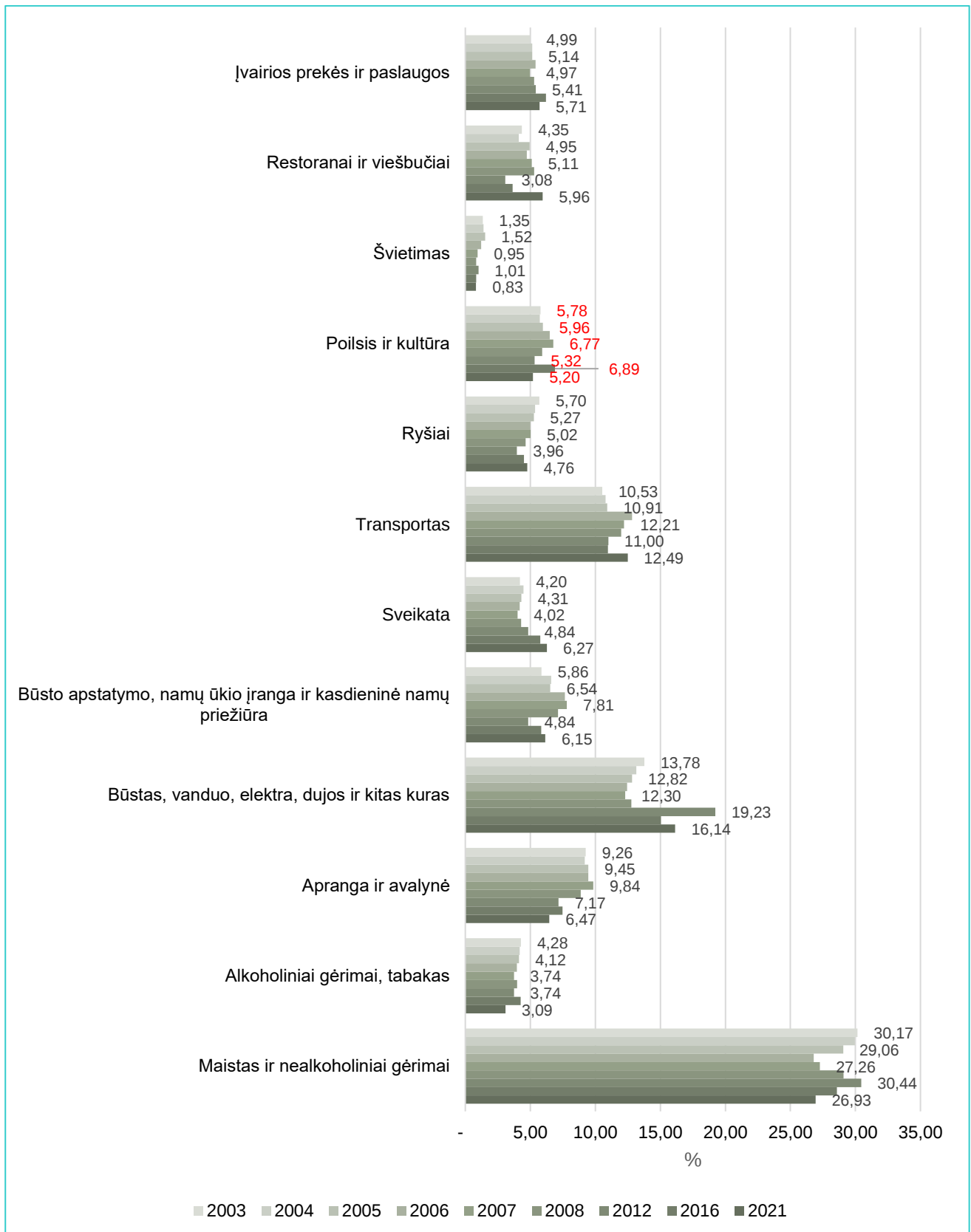
17 pav. Vidutinės vartojimo išlaidos (poilsui ir kultūrai) tenkančios 1 namų ūkio nariui per mėn. pagal vietovę (sudaryta autorių remiantis VDA duomenimis).

Analogiškai poilsio ir kultūros išlaidos priklauso ir nuo namų ūkio dydžio. Daugiavaikės šeimos išsiskiria keliais kartais mažesnėmis išlaidomis poilsui ir kultūrai.

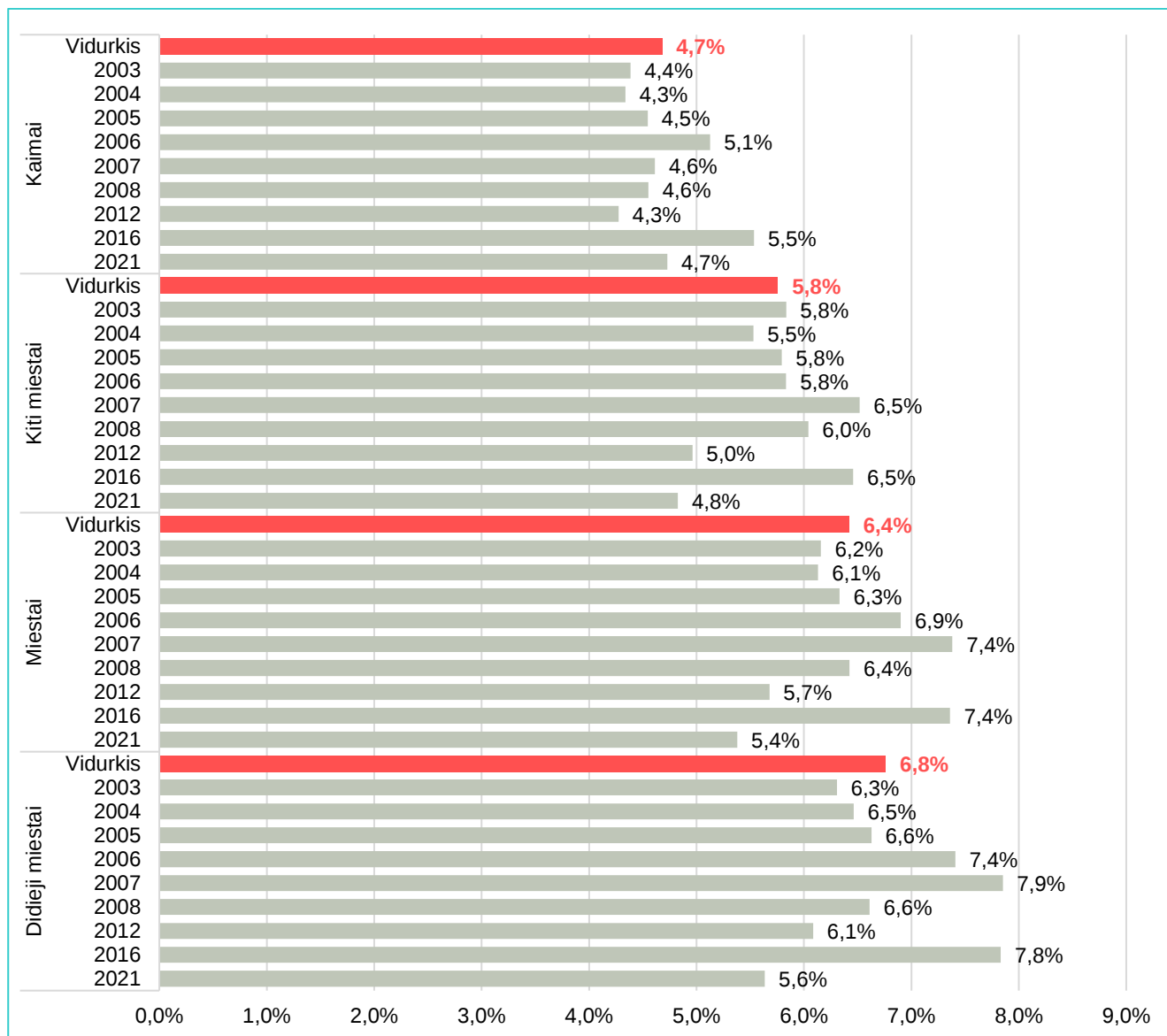

18 pav. Vidutinės vartojimo išlaidos (poilsui ir kultūrai) tenkančios 1 namų ūkio nariui per mėn. pagal namų ūkio dydį (sudaryta autorių remiantis VDA duomenimis).

Visgi ryškiausia tendencija matoma vertinant bendrą namų ūkio nario išlaidų krepšelį. Gyventojų vidutinių poilsio ir kultūros vartojimo išlaidų, tenkančių 1 namų ūkio nariui, dalis bendrame išlaidų krepšelyje per pastarąjį dvidešimtmetį reikšmingai nesikeičia (svyruoja 6 proc. ribose). Vadinasi, menininkų gerovės pokytis negali priklausyti nuo gyventojų kultūros vartojimo.

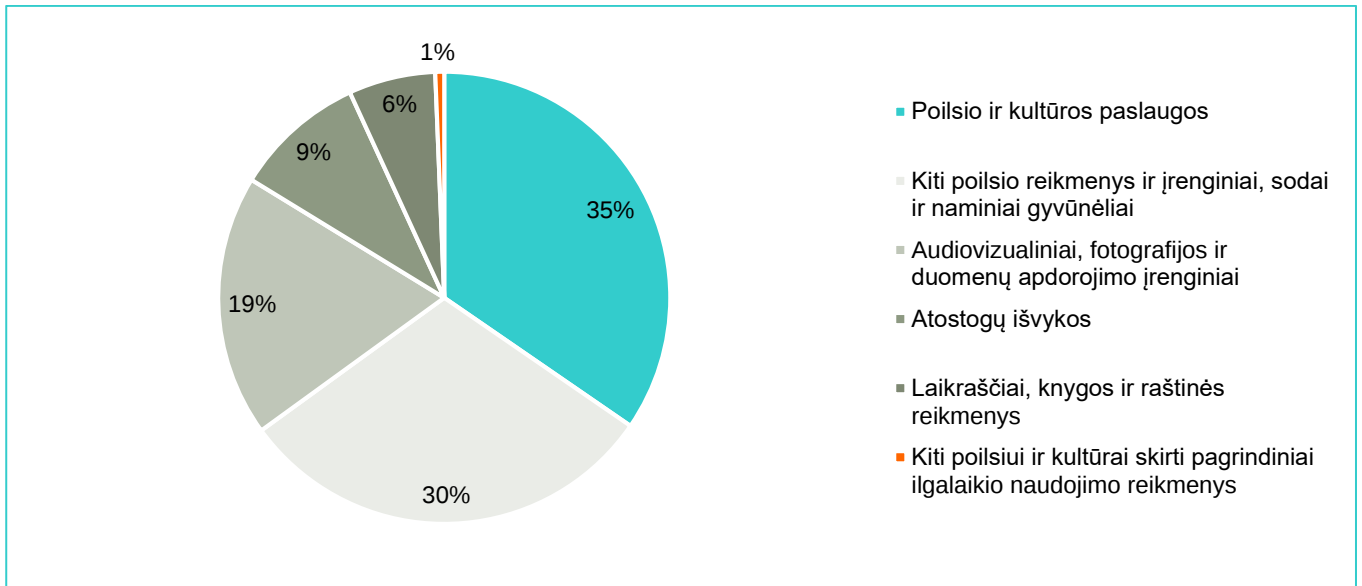
19 pav. Vidutinės vartojimo išlaidos tenkančios 1 namų ūkio nariui per mėn. pagal išlaidų grupes; proc. dalis nuo visų išlaidų (sudaryta autorių remiantis VDA duomenimis).

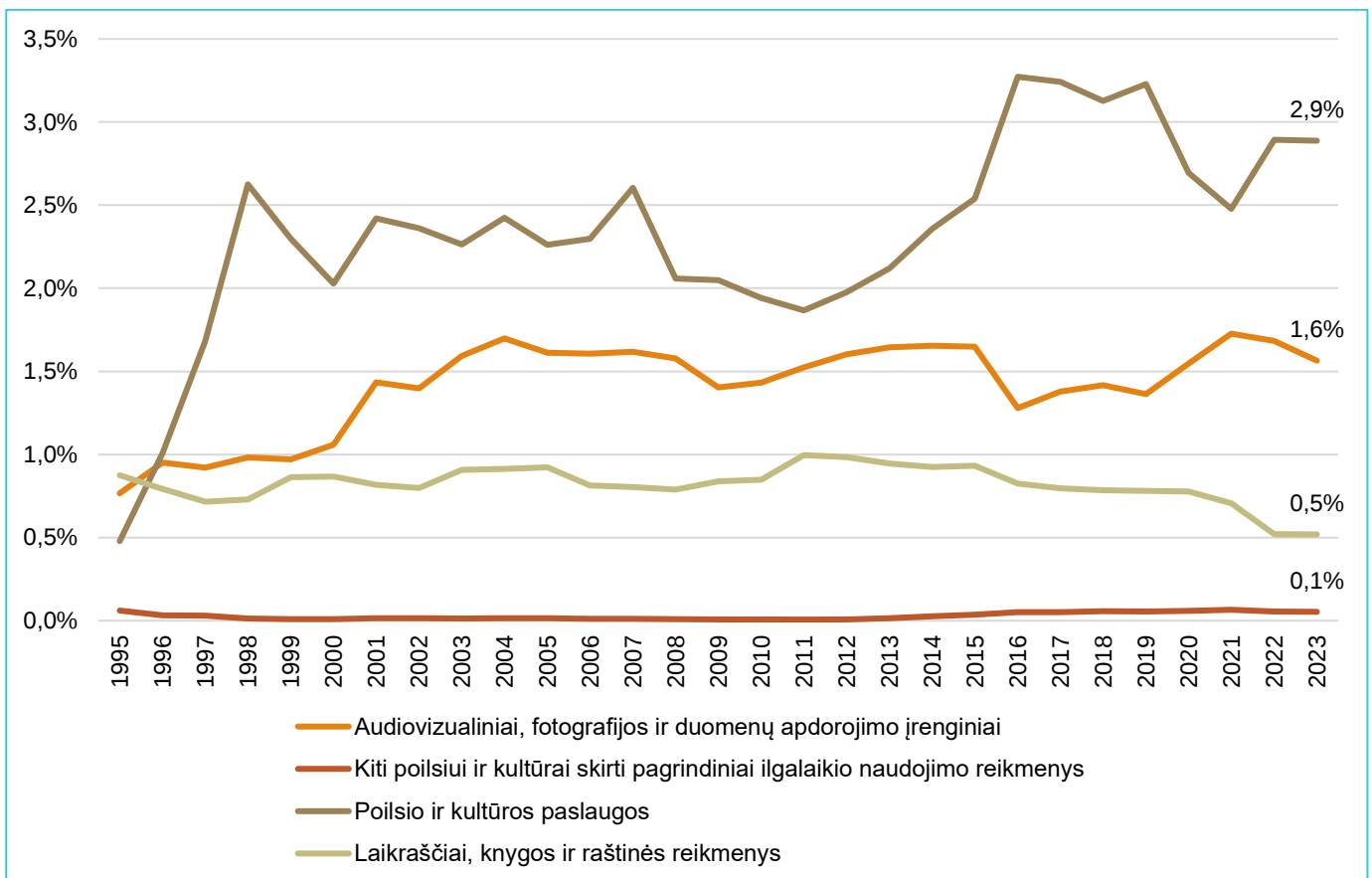
20 pav. Vidutinės poilsio ir kultūros vartojimo išlaidos tenkančios 1 namų ūkio nariui per mėn.; proc. dalis nuo visų išlaidų (sudaryta autorių remiantis VDA duomenimis).

Ir nors absoliutinės reikšmės parodė išlaidų poilsui ir kultūrai augimą, vertinant, kokią dalį šios išlaidos sudaro nuo visų namų ūkio nario išlaidų, matoma reikšmingai nepakitusi ar net priešinga tendencija. Didžiuosiuose miestuose išlaidų kultūrai ir poilsui dalis bendrai nuo visų išlaidų sumažėjo nuo 6,3 proc. 2003 m. iki 5,6 proc. 2021 m. (panaši tendencija ir likusiuose miestuose). Ir tik kaimuose, kur išlaidų kultūrai ir poilsui dalis yra mažiausia lyginant su kitomis savivaldybėmis, matomas minimalus augimas – 0,3 proc.

Kita vertus, reikia atkreipti dėmesį į tai, kas sudaro šias išlaidas, kurios nors ir mažos, visgi nėra skiriamos tik kultūros paslaugoms. Toliau pateikiama poilsio ir kultūros išlaidų struktūra.

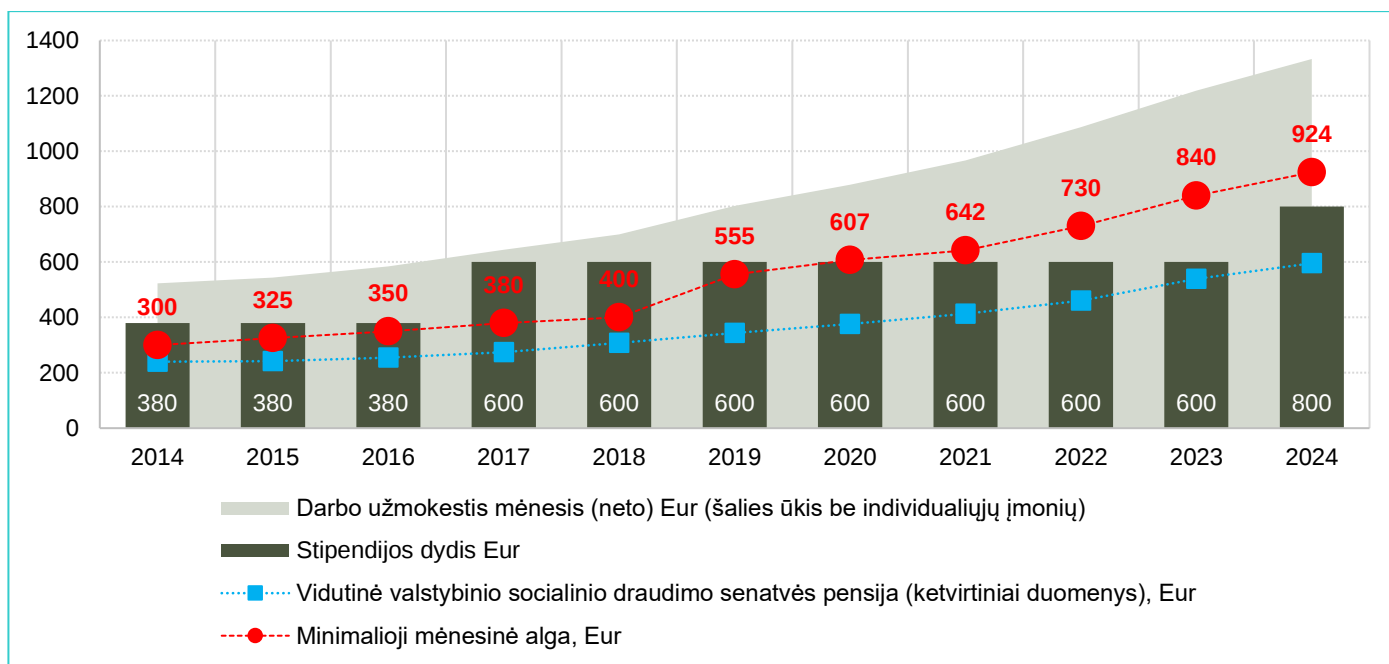
21 pav. Vidutinės poilsio ir kultūros vartojimo išlaidos tenkančios 1 namų ūkio nariui per mėn.; struktūra, 2021 m. (sudaryta autorių remiantis VDA duomenimis).

22 pav. Vartojimo išlaidų poilsio ir kultūros grupėms dalis namų ūkių individualaus vartojimo išlaidose proc., 2021 m. (sudaryta autorių remiantis VDA duomenimis).

6.2 LKT stipendijos

Per 2014–2024 m. laikotarpį LKT skiriama individuali stipendija kultūros ir meno kūrėjams padidėjo apie 2 kartus, tačiau išlieka mažesnė nei vidutinis šalies darbo užmokestis (neto), kuris, pvz., 2024 m. I ketv. siekė 1333,1 Eur / mėn., bei yra artimesnė minimaliai algai, kuri 2024 m. buvo 709 Eur / mėn. (neto). Stipendijos dydis per 10 m. laikotarpį kito 2 kartus – 2017 m. didėjo kiek daugiau nei pusantro karto nuo 380 iki 600 Eur ir 2024 m. didėjo 1,3 k. – nuo 600 iki 800 Eur.

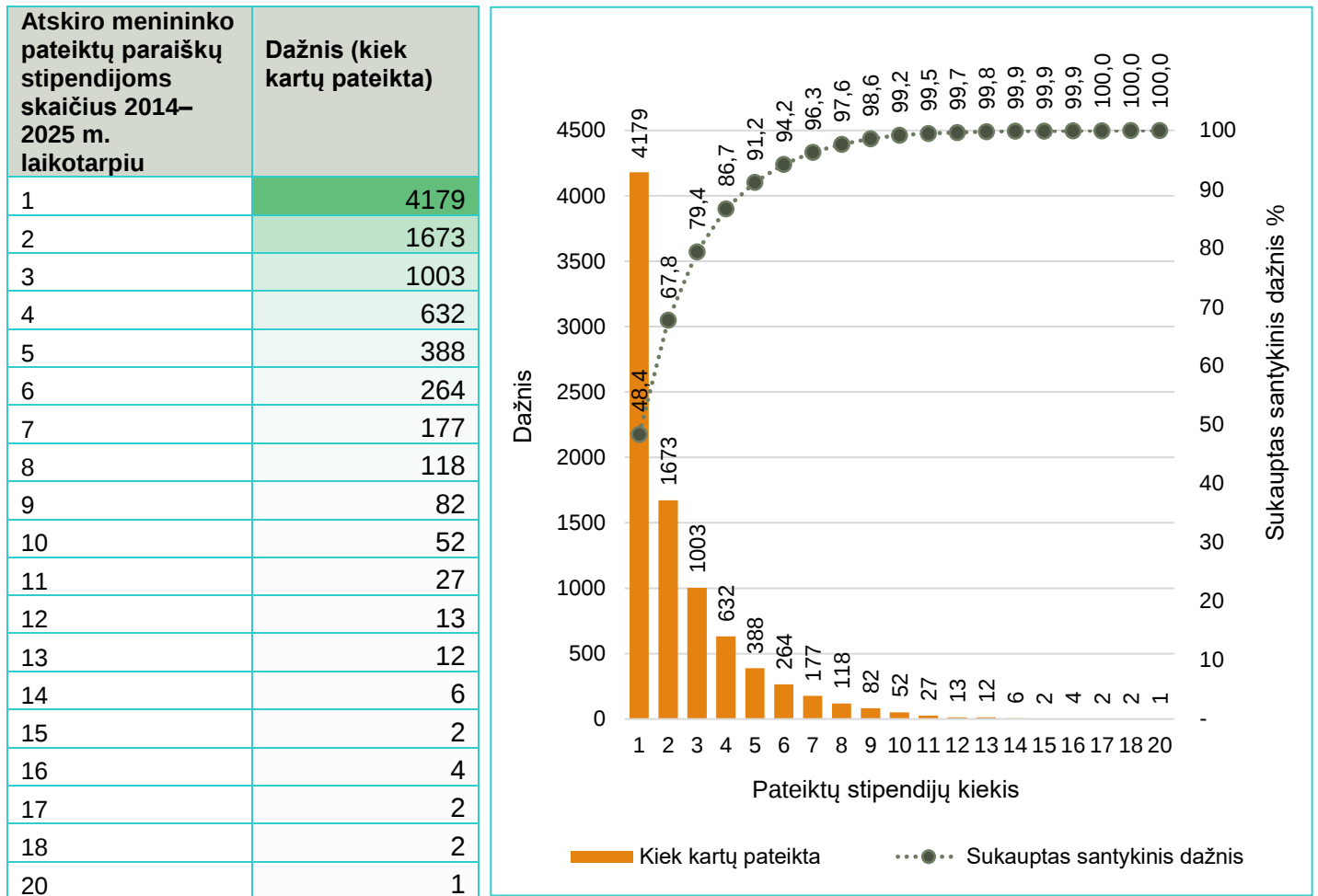

23 pav. LKT individualios stipendijos dydis Eur / mėn. stipendijų finansavimas (sudaryta autorių remiantis LKT ir VDA duomenimis).

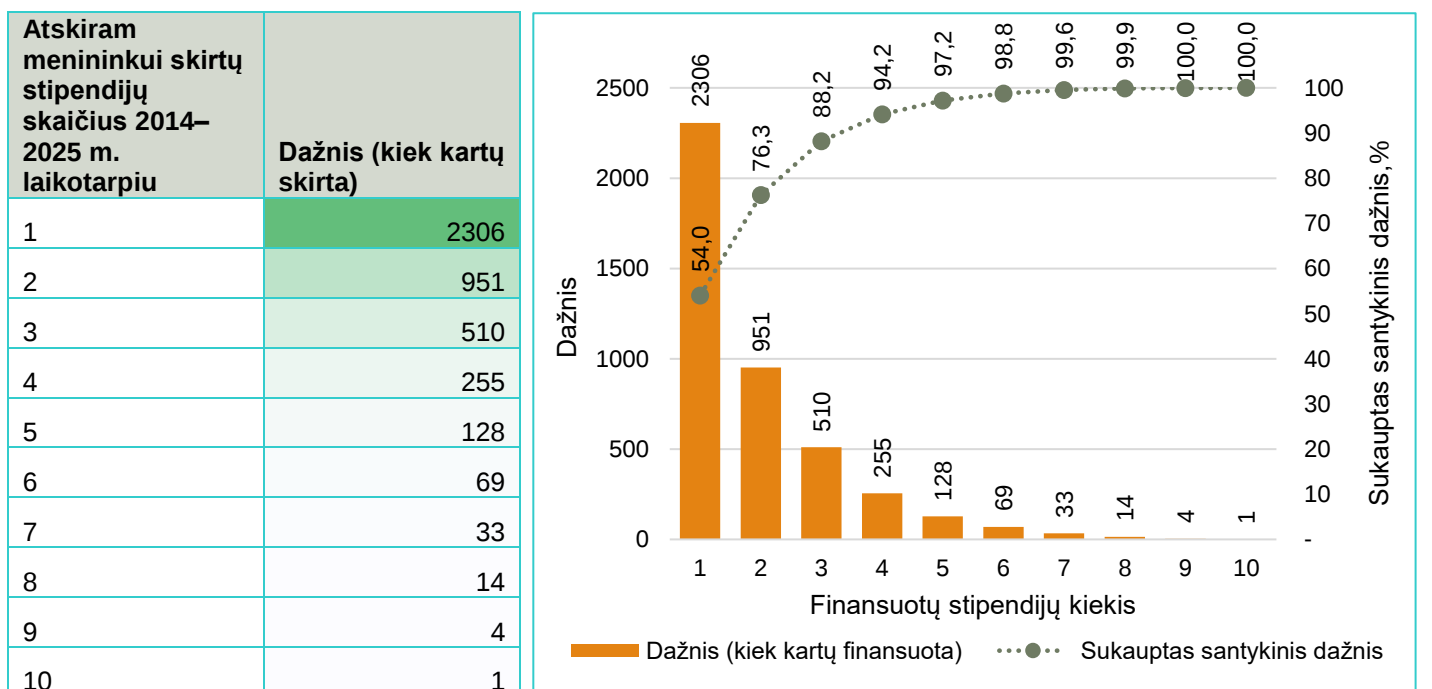
Finansavimą nuo 2014 m. iki 2024 m. LKT stipendijų (visų rūšių) konkursuose yra gavęs 4271 menininkas iš 8637 stipendijai paraiškas teikusių menininkų. Dauguma menininkų paraišką LKT yra pateikę 1 kartą (beveik pusė visų teikusių). Apie 90 proc. visų menininkų yra pateikę nuo 1 iki 5 paraiškų per visą LKT stipendijų finansavimo laikotarpį. 121 menininkas (1,4 proc. visų menininkų) yra pateikęs 10 ir daugiau paraiškų.

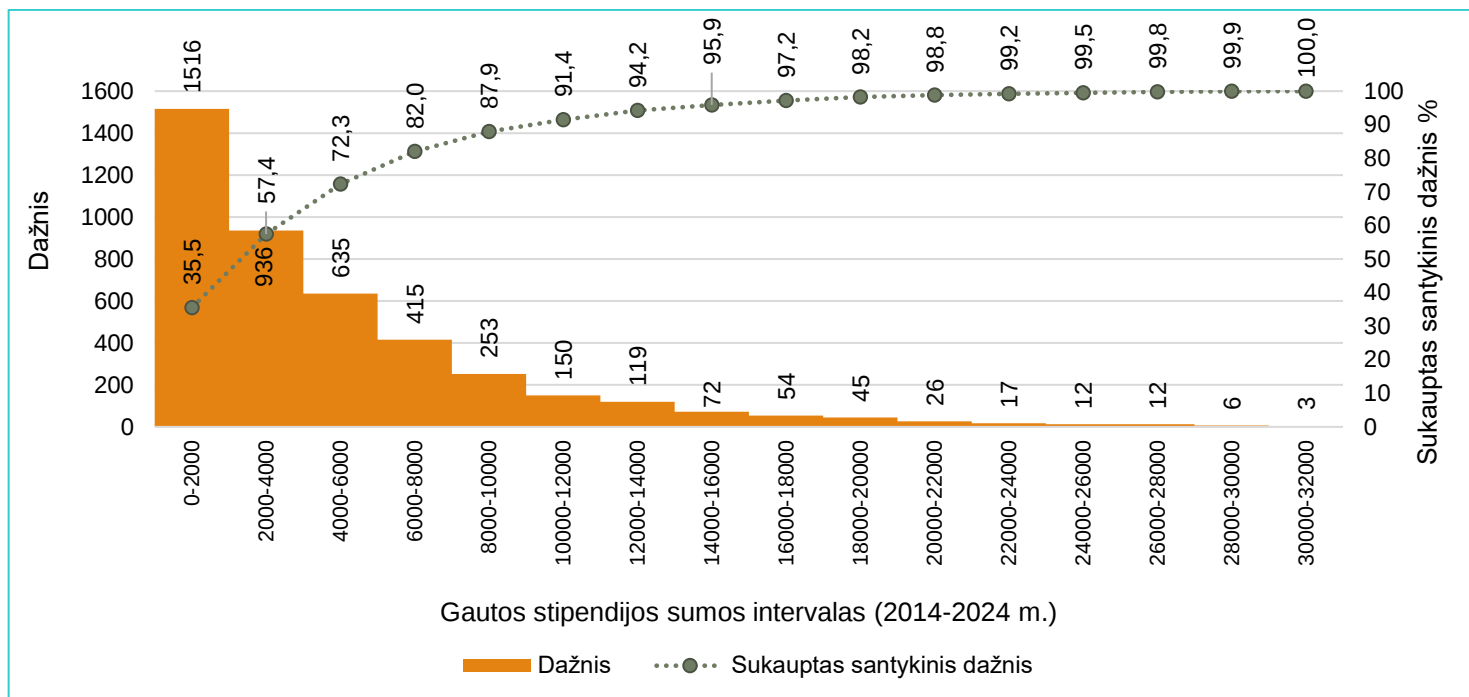
Apie pusę visų stipendijas gavusių menininkų ją gavo tik 1 kartą. Beveik 90 proc. menininkų (3767 menininkai) yra gavę iki 3 LKT stipendijų. 4 stipendijas yra gavę 255 menininkai (6 proc. visų stipendijas gavusių menininkų). 5 ir daugiau stipendijų per dešimtmetį yra gavę 249 menininkai (beveik 6 proc. visų stipendijas gavusių menininkų).

18 lentelė. Vieno menininko pateiktų paraiškų stipendijoms dažnis (sudaryta autorių remiantis LKT duomenimis).

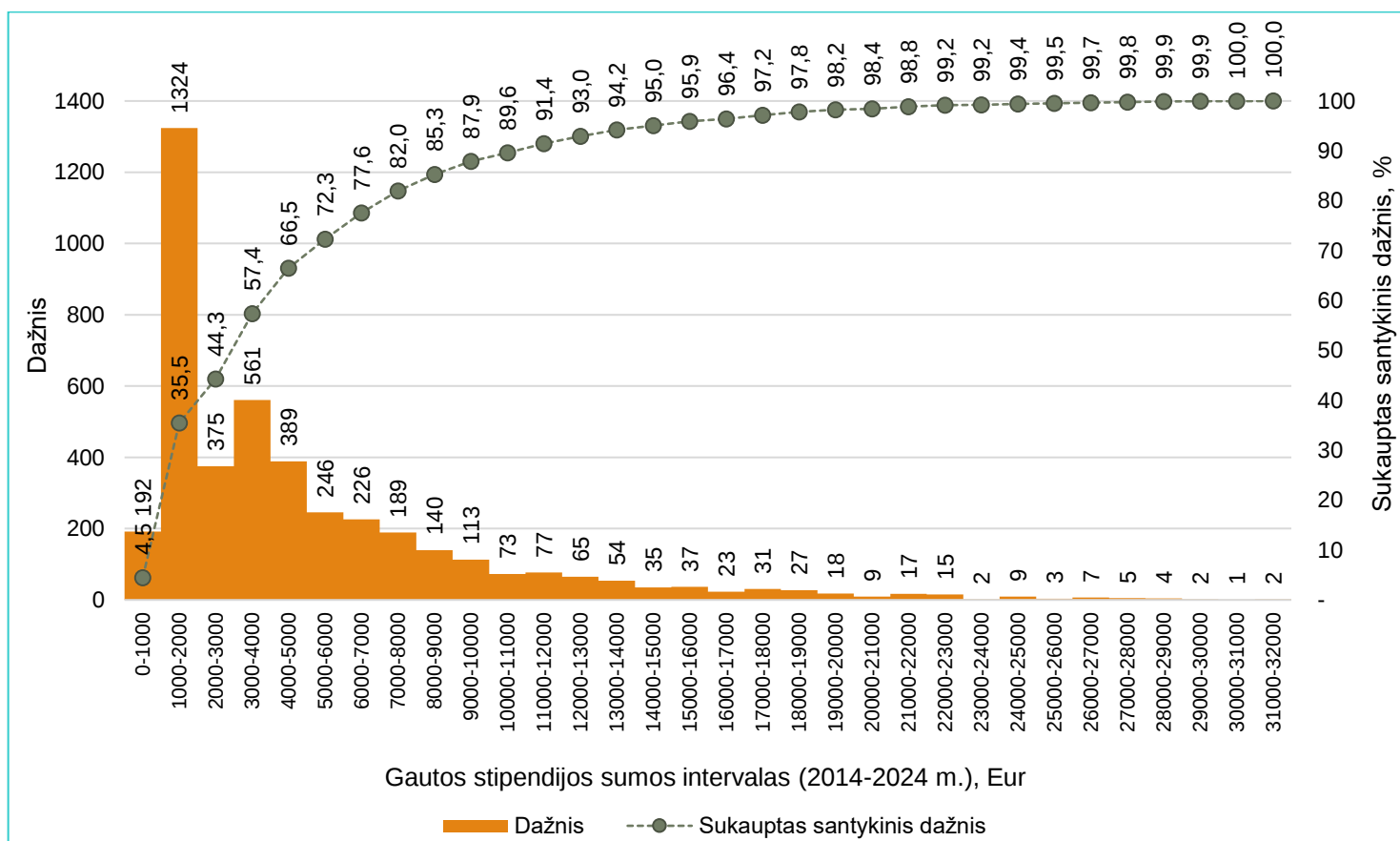

19 lentelė. Vienam menininkui skirtų stipendijų skaičius (kiek kartų skirta) (sudaryta autorių remiantis LKT duomenimis).

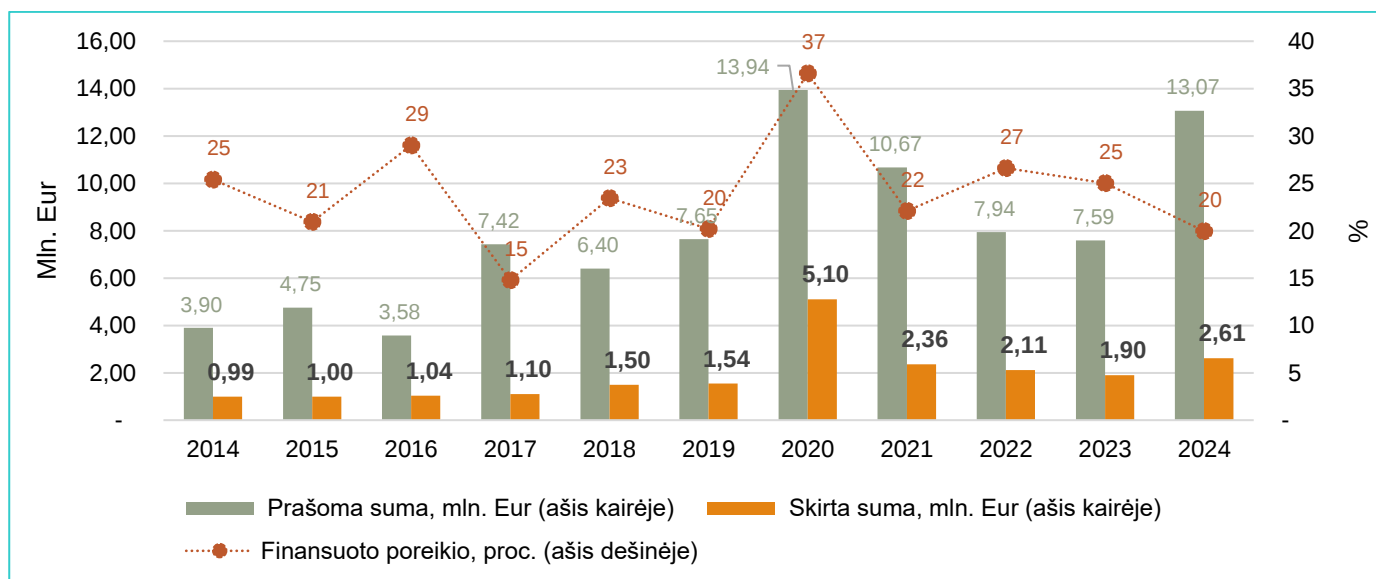
24 pav. Atskiro menininko gautos LKT bendros stipendijos sumos 2014–2024 m. pasiskirstymas pagal dažnį (intervalo plotis – 2000 Eur; sudaryta autorių remiantis LKT duomenimis).

25 pav. Atskiro menininko gautos LKT bendros stipendijos sumos 2014–2024 m. pasiskirstymas pagal dažnį (intervalo plotis – 1000 Eur; sudaryta autorių remiantis LKT duomenimis).

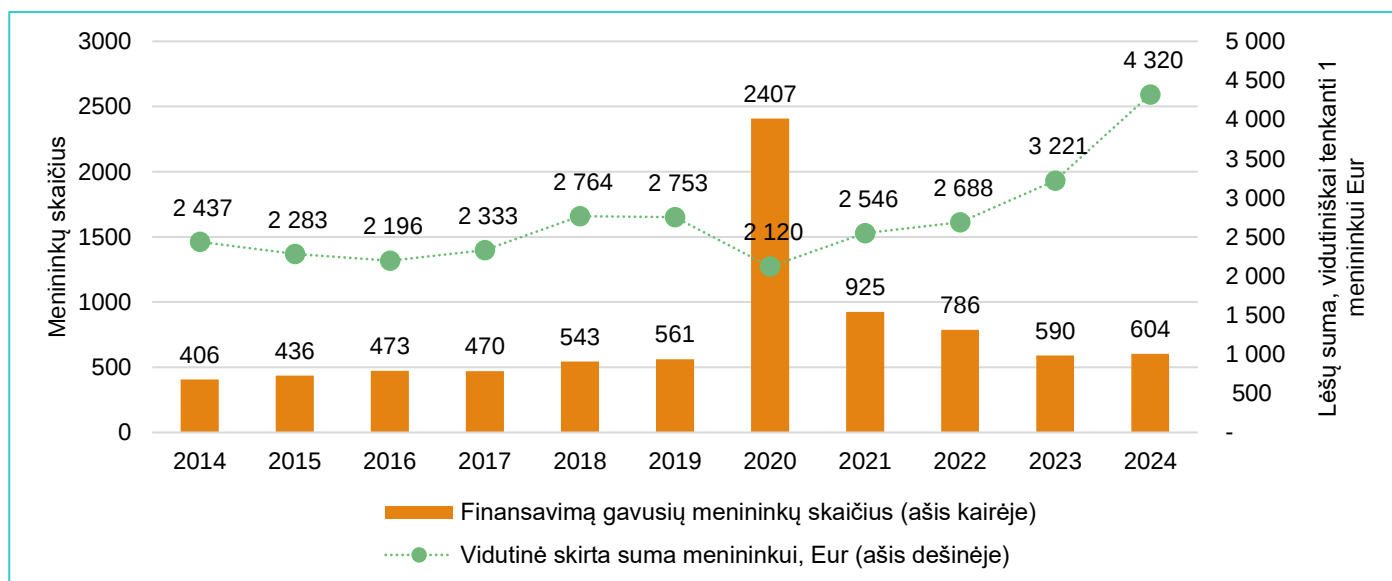
Daugiau nei trečdaliui LKT stipendijų konkursuose dalyvavusių ir jas gavusių menininkų (36 proc.) per dešimtmetį skirtas iki 2000 Eur finansavimas. 44 proc. menininkų gautų stipendijų suma per dešimtmetį siekė iki 3000 Eur. 57 proc. menininkų – iki 4000 Eur. 516 menininkų (apie 10 proc. visų stipendijas gavusių menininkų) per 10 m. gavo stipendijų, kurių bendra vertė b 10 tūkst. ir daugiau eurų. Visgi aukščiausiam gautų stipendijų rėžyje (nuo 20 iki 32 tūkst. Eur) yra tik 76 menininkai, kurie sudaro 1,8 proc. visų stipendijas per dešimtmetį gavusių menininkų.

Per dešimtmetį LKT skirtų stipendijų pagal pateiktas paraiškas finansinio poreikio atitikties vidutinė dalis – 24 proc.

26 pav. LKT stipendijų finansavimas (sudaryta autorių remiantis LKT duomenimis).

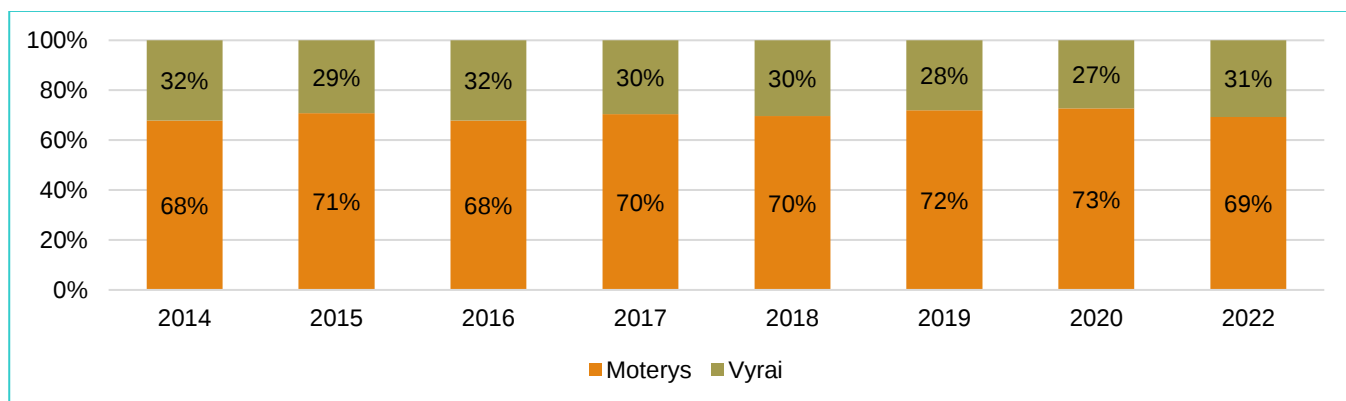
Vidutinė menininkui skirta suma nuo 2014 iki 2022 m. reikšmingai nesiskyrė ir svyravo daugiau mažiau apie tą patį dydį – kiek daugiau nei 2 000 Eur. Ir tik pastaruosius kelis metus vidutiniškai menininkui skiriama suma yra kiek paaugusi (2024 m. iki 4 320 Eur).

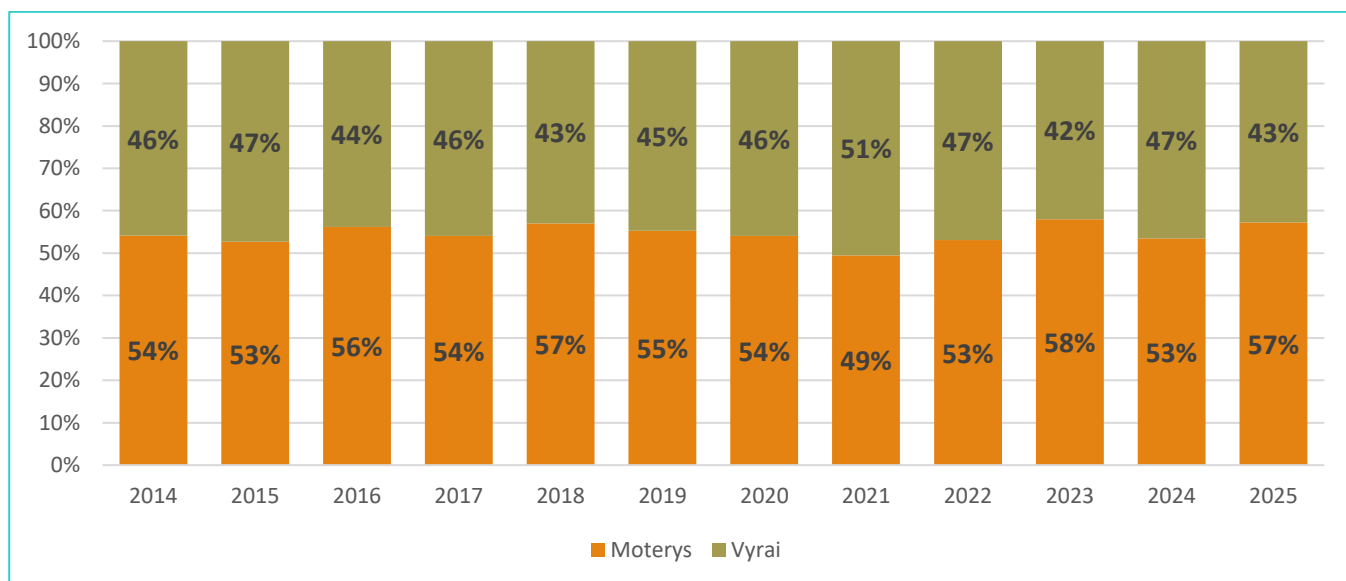
27 pav. LKT stipendijų finansavimas (sudaryta autorių remiantis LKT duomenimis).

6.2.1 LKT stipendijų dinamika pagal menininkų (-ių) lytį

Vertinant LKT stipendijų dinamiką pagal lytį stebimas moterų menininkių dominavimas. Paraiškas edukacinėms (mobilumo) stipendijoms paprastai pateikia apie 70 proc. menininkių, o individualioms stipendijoms – apie 57 proc.

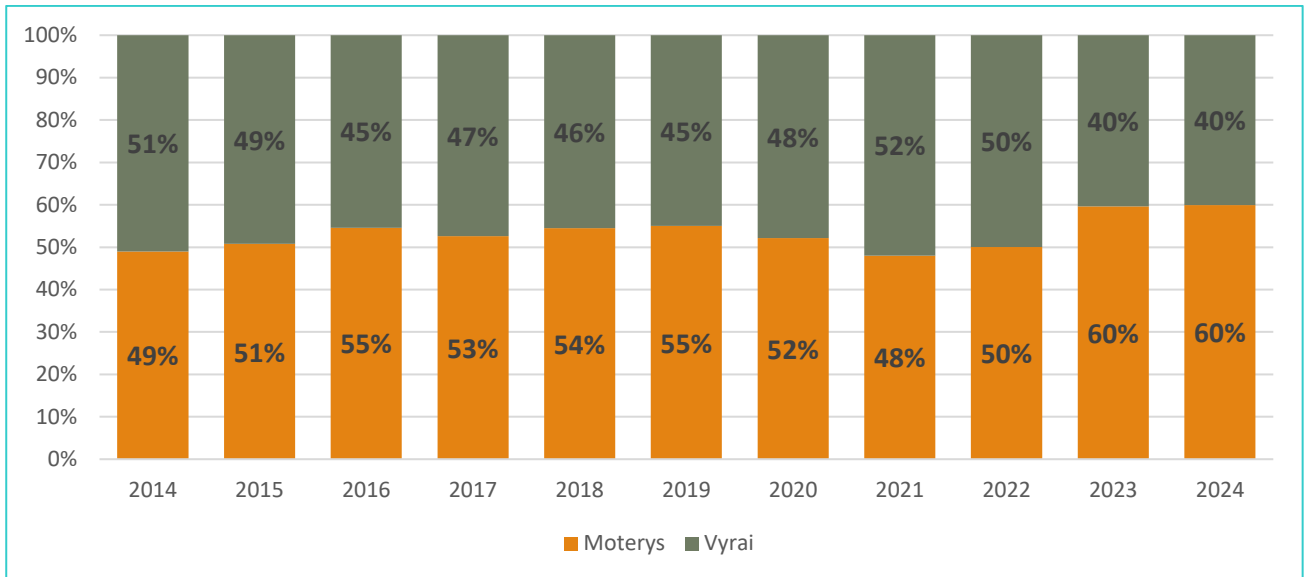

28 pav. LKT edukacinėms / mobilumo stipendijoms pateiktų paraiškų pasiskirstymas pagal pareiškėjų lytį (sudaryta autorių remiantis LKT duomenimis).

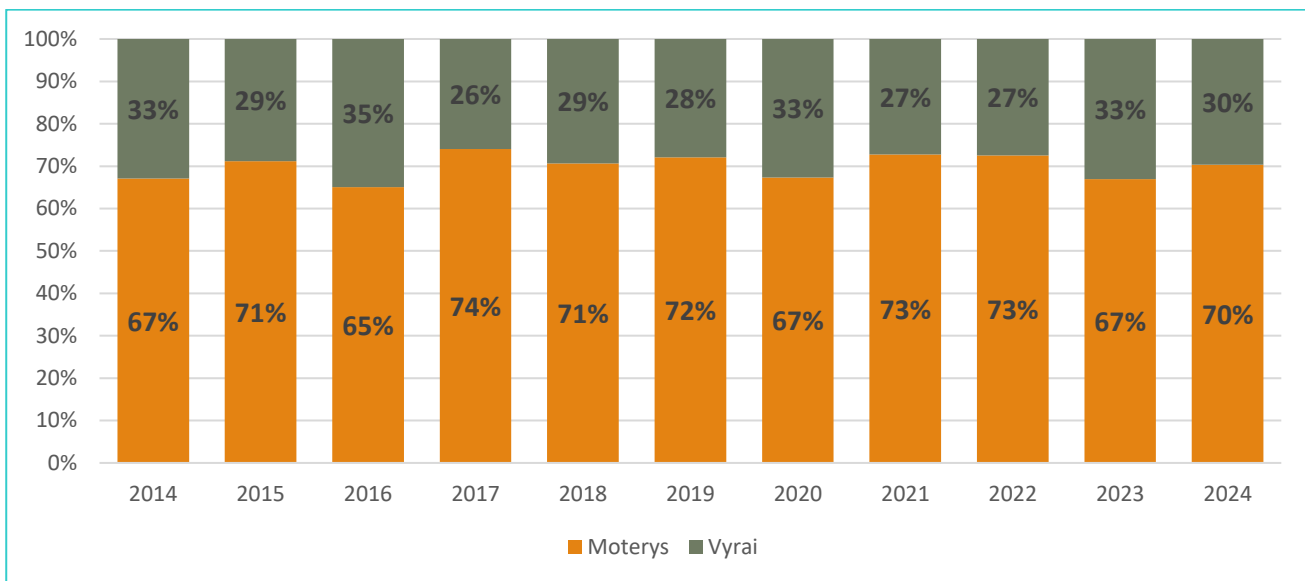

29 pav. LKT individualioms stipendijoms pateiktų paraiškų prašomos sumos (Eur) pasiskirstymas pagal pareiškėjų lytį (sudaryta autorių remiantis LKT duomenimis).

Panašios tendencijos išlieka ir pagal skirtas sumas: individualių stipendijų atveju moterims menininkėms 2023 ir 2024 m. teko 60 proc. visos individualių stipendijų sumos, o vertinant 2014–2024 m. laikotarpį bendrai, matoma, kad moterims menininkėms vidutiniškai buvo skiriama apie 54 proc. visos individualių stipendijų sumos.

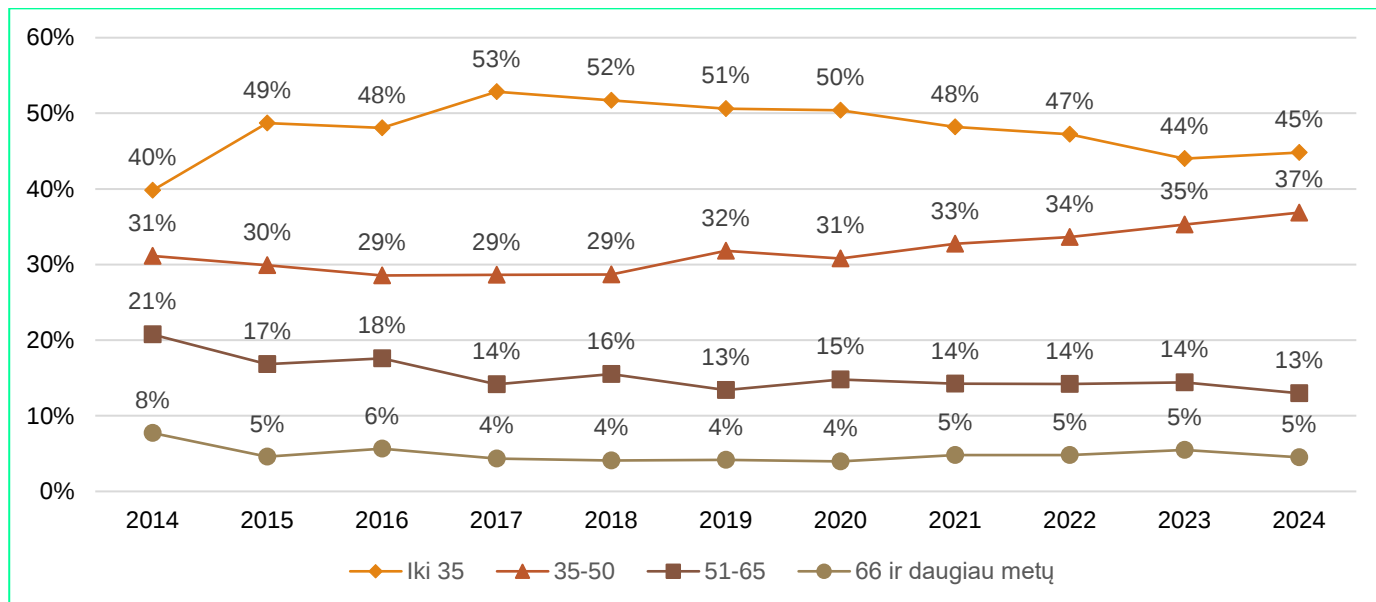
30 pav. LKT skirtų **individualių** stipendijų sumos (Eur) pasiskirstymas pagal pareiškėjų lytį (sudaryta autorių remiantis LKT duomenimis).

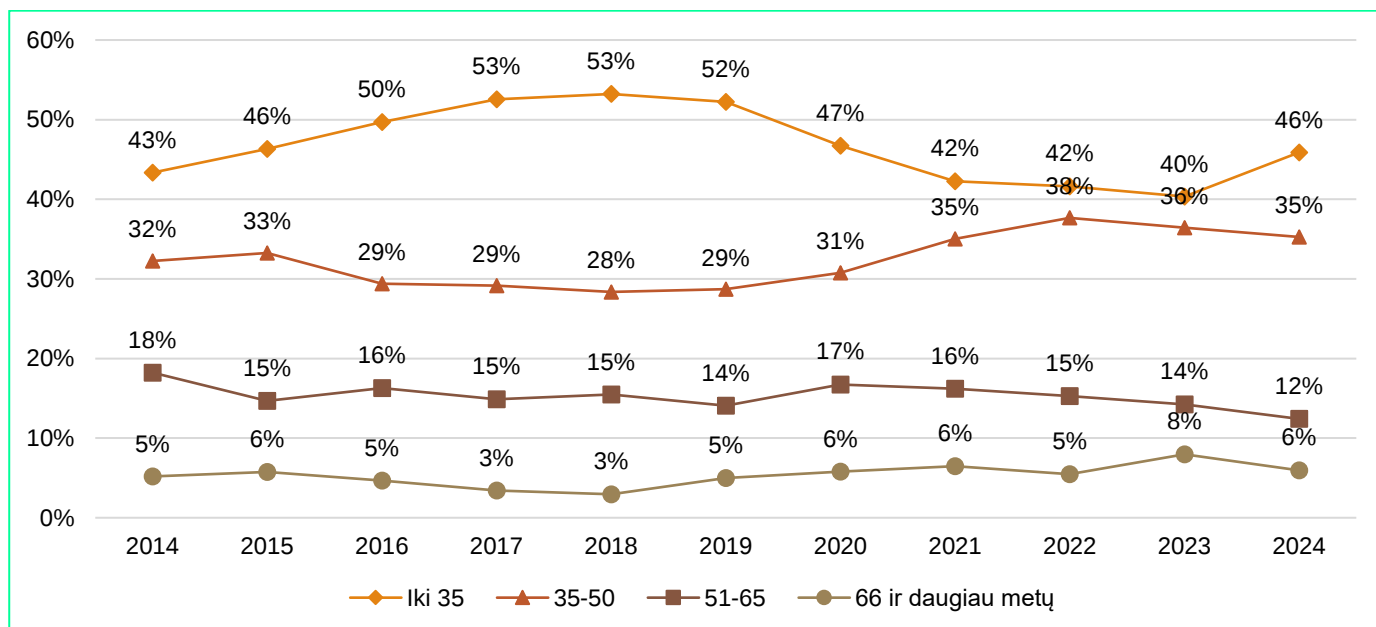
31 pav. LKT skirtų **edukacinių / mobilumo** stipendijų sumos (Eur) pasiskirstymas pagal pareiškėjų lytį (sudaryta autorių remiantis LKT duomenimis).

6.2.2 LKT stipendijų dinamika pagal menininkų (-ių) amžių

LKT stipendijų konkursuose dominuoja pareiškėjai iki 35 m.: tiek tarp paraiškų teikėjų, tiek tarp finansavimo (stipendijų) gavėjų.

32 pav. LKT stipendijų **pareiškėjai** pagal amžiaus grupes (sudaryta autorių remiantis LKT duomenimis).

33 pav. LKT stipendijas **gavę kūrėjai** pagal amžiaus grupes (sudaryta autorių remiantis LKT duomenimis).

Egzistuojanti atskirtis pagal amžių stipendijų konkursuose dar ryškiau atsiskleidžia vertinant neagreguotus amžiaus duomenis.

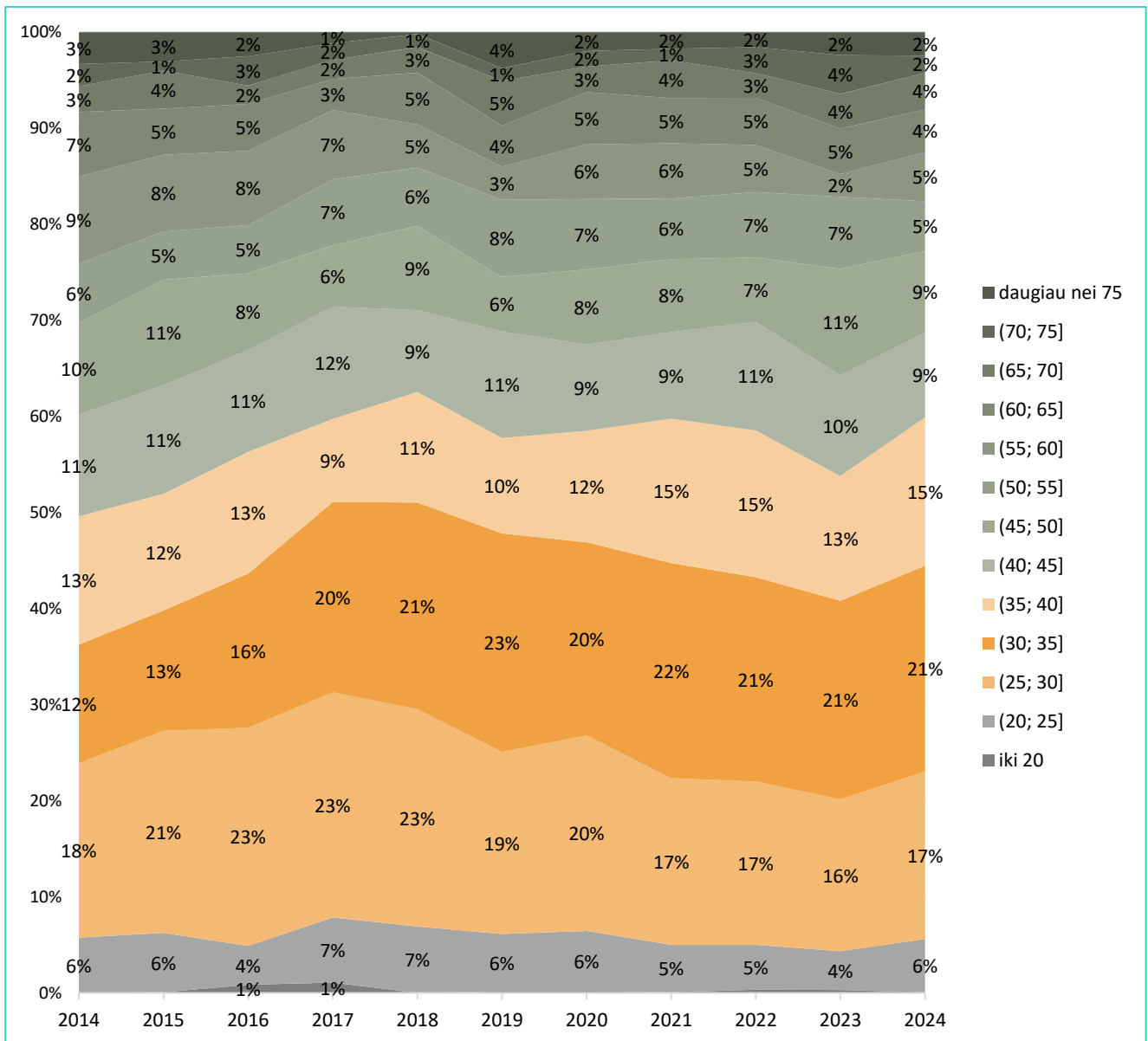
20 lentelė. LKT stipendijoms skirto finansavimo dalis pagal amžių 2014–2024 m. proc. (sudaryta autorių remiantis LKT duomenimis).

	METAI										
AMŽIUS	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
iki 18	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
19	0%	0%	1%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
20	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
21	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
22	1%	0%	0%	1%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%
23	1%	1%	0%	2%	1%	0%	1%	1%	1%	0%	0%
24	2%	3%	1%	1%	2%	2%	2%	2%	2%	1%	2%
25	2%	2%	2%	3%	3%	3%	3%	2%	2%	2%	3%
26	4%	4%	4%	3%	4%	3%	3%	2%	2%	2%	3%
27	3%	4%	5%	5%	5%	2%	3%	4%	3%	3%	4%
28	2%	5%	5%	2%	5%	5%	4%	3%	3%	3%	4%
29	3%	5%	5%	6%	5%	6%	4%	3%	4%	4%	4%
30	6%	4%	4%	7%	4%	4%	5%	5%	4%	4%	3%
31	3%	3%	3%	6%	6%	6%	4%	5%	4%	4%	4%
32	3%	2%	4%	4%	5%	5%	5%	4%	4%	4%	6%
33	3%	2%	2%	4%	4%	5%	4%	5%	3%	5%	5%
34	2%	3%	4%	4%	6%	3%	4%	4%	5%	3%	4%
35	2%	3%	3%	2%	2%	4%	3%	4%	5%	5%	3%
36	1%	1%	3%	2%	4%	2%	3%	2%	5%	4%	5%
37	3%	2%	2%	1%	2%	2%	2%	4%	3%	2%	4%
38	3%	4%	3%	3%	2%	1%	2%	3%	3%	3%	2%
39	3%	2%	2%	1%	3%	2%	3%	2%	2%	2%	1%
40	3%	3%	3%	3%	1%	3%	1%	3%	2%	2%	3%
41	2%	3%	2%	3%	1%	2%	2%	2%	3%	2%	2%
42	4%	2%	4%	3%	1%	3%	1%	2%	2%	3%	2%
43	1%	3%	2%	1%	1%	2%	3%	2%	1%	2%	2%
44	1%	2%	1%	2%	1%	2%	1%	2%	2%	2%	2%
45	3%	1%	2%	2%	3%	2%	2%	1%	3%	2%	2%
46	2%	2%	1%	1%	2%	1%	1%	2%	2%	3%	2%
47	2%	3%	2%	0%	2%	1%	2%	1%	1%	2%	3%
48	2%	2%	2%	2%	2%	1%	3%	2%	0%	2%	1%
49	2%	3%	2%	1%	2%	0%	1%	2%	1%	2%	3%
50	2%	2%	2%	1%	2%	2%	1%	1%	2%	3%	1%
51	0%	1%	1%	2%	1%	2%	2%	1%	1%	2%	2%
52	2%	1%	1%	1%	1%	2%	2%	1%	1%	2%	1%
53	1%	1%	1%	2%	1%	2%	1%	2%	1%	1%	0%
54	1%	1%	1%	1%	1%	1%	2%	1%	2%	2%	0%
55	2%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%
56	2%	1%	2%	1%	2%	1%	1%	1%	1%	1%	1%
57	2%	1%	2%	2%	0%	1%	1%	1%	1%	1%	0%
58	1%	3%	1%	1%	0%	0%	1%	1%	1%	0%	1%
59	1%	1%	1%	2%	1%	1%	2%	1%	1%	1%	1%
60	2%	2%	2%	2%	1%	1%	1%	2%	1%	0%	1%
61	1%	1%	1%	1%	2%	1%	1%	1%	1%	1%	1%
62	2%	1%	1%	0%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%
63	2%	1%	0%	1%	1%	1%	2%	1%	1%	1%	1%
64	1%	0%	2%	0%	1%	0%	1%	1%	1%	1%	1%
65	1%	1%	1%	0%	0%	1%	1%	1%	1%	1%	1%

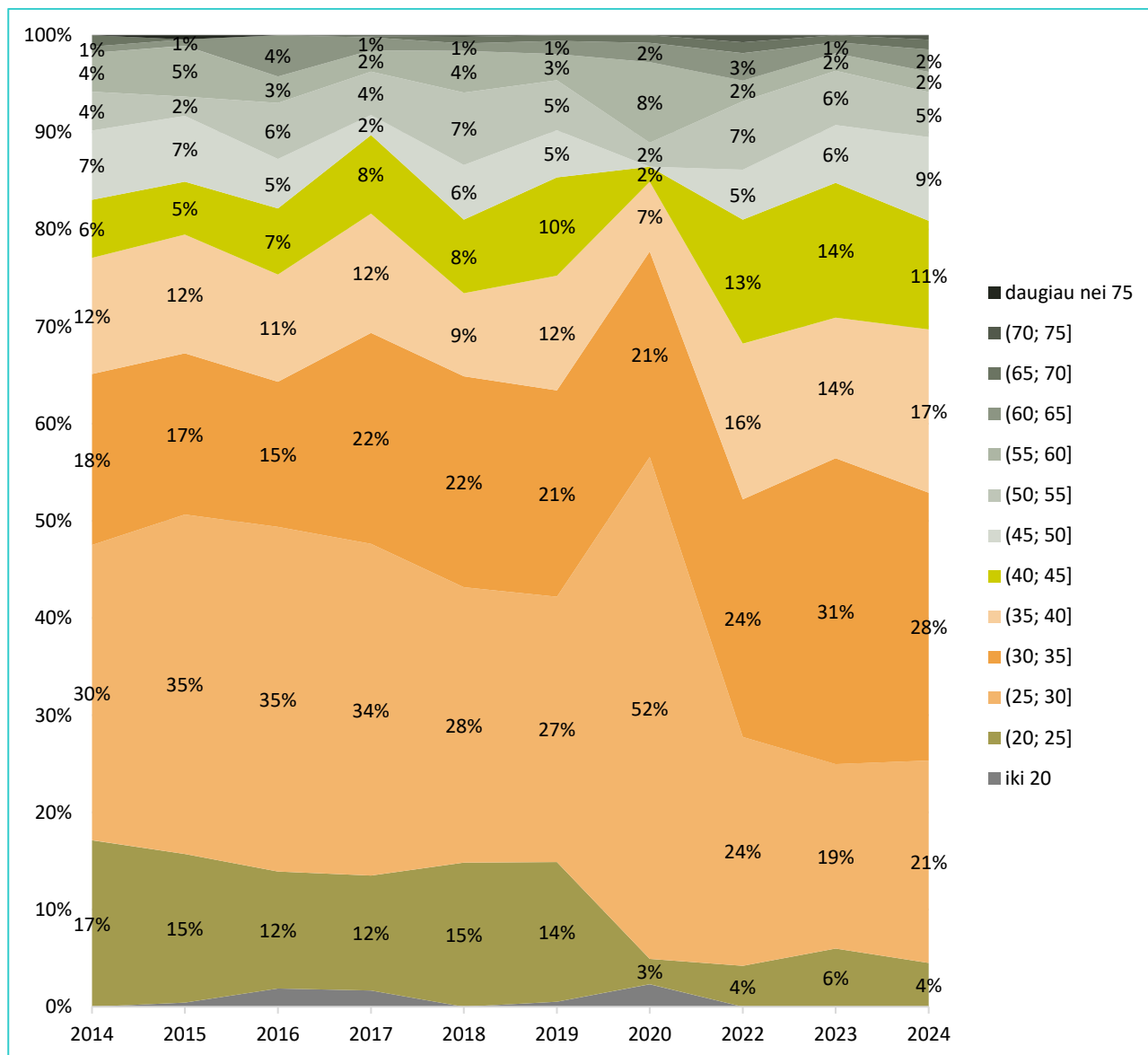
66	0%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	0%	1%
67	0%	1%	1%	0%	0%	1%	0%	1%	0%	0%	1%
68	0%	1%	0%	0%	0%	1%	1%	1%	0%	1%	1%
69	2%	0%	0%	0%	1%	1%	0%	1%	0%	1%	1%
70	0%	1%	0%	0%	0%	0%	1%	1%	1%	1%	0%
71	1%	0%	1%	0%	0%	0%	1%	1%	1%	1%	0%
72	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	1%	1%
73	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	1%	0%
74	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%
75	1%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%
76	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
77	0%	1%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	1%	0%
78	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
79	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%
80	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%
81	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
82	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
83	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
84	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%
85	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
86	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%
87	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
88	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
89	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
90	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
91	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
92	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
93 ir daugiau	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

Pastaba: žalia spalva nurodo santykinai aukštesnes procentines dalis, o raudona spalva nurodo santykinai žemesnes procentines dalis.

2014 m. kūrėjai, priklausantys (25; 40] amžiaus grupei gavo 44 proc. viso LKT stipendijų finansavimo, 2024 m. – 54 proc. Kūrėjai nuo 50 m. 2014 m. gavo 30 proc. viso LKT stipendijų finansavimo, 2024 m. – 23 proc.

34 pav. LKT stipendijoms skirto finansavimo dalis proc. pagal amžiaus grupes (sudaryta autorių remiantis LKT duomenimis).

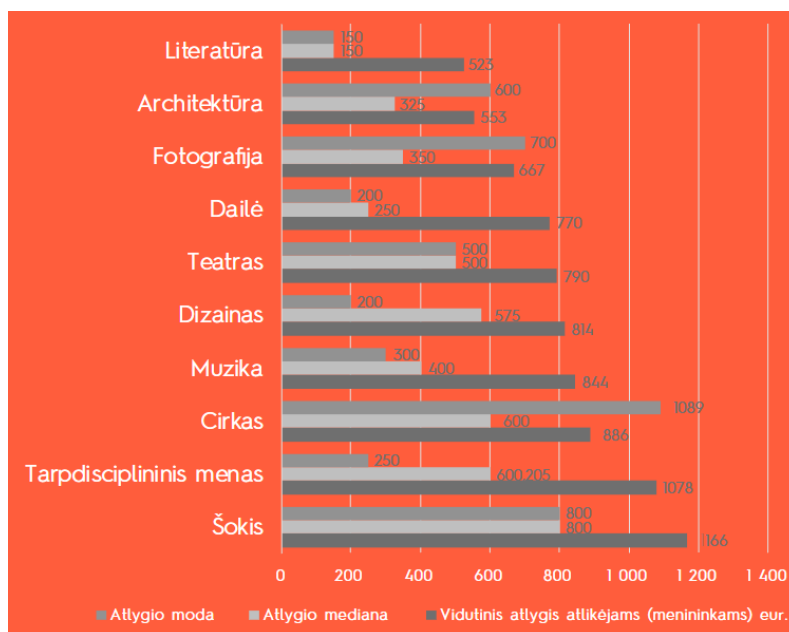
35 pav. LKT edukacinėms / mobilumo stipendijoms skirtos finansavimo dalys proc. pagal amžiaus grupes (sudaryta autorių, remiantis LKT duomenimis).

2014 m. kūrėjai, priklausantys (25; 40] amžiaus grupei, gavo 60 proc. viso LKT edukacinių / mobilumo stipendijų finansavimo, 2024 m. – 65 proc. Kūrėjai nuo 50 m. 2014 m. gavo 10 proc. viso LKT edukacinių / mobilumo stipendijų finansavimo, 2024 m. – 11 proc. Kūrėjai iki 25 m. 2014 m. gavo 17 proc. viso LKT edukacinių / mobilumo stipendijų finansavimo, 2024 m. – 4 proc.

6.3 LKT projektinis finansavimas

2021 m. duomenimis (Mažeikaitė ir Šulskutė, 2022) vidutiniškai iš LKT projekcinio finansavimo menininkams tenka apie 4,6 mln. Eur per metus (apie 23 proc. gauto finansavimo kultūros organizacijos skiria menininkų atlygiams), o sudėjus projekcinio finansavimo ir stipendijų lėšas, finansavimo menininkams suma siekia apie 7,6 mln. Eur per metus.

Visgi patys atlygiai menininkams, tenkantys per projekcinį finansavimą yra absoliutinėmis reikšmėmis, yra nedideli. Ypatingai mažais atlygiais (vertinant atlygio medianą) išsiskiria literatūros, architektūros, fotografijos, dailės sričių kūrėjai (Mažeikaitė ir Šulskutė, 2022).

36 pav. Atlygio menininkams, išmokamo LKT finansuotų projektų lėšomis, pasiskirstymas pagal sritis 2021 m. (Mažeikaitė ir Šulskutė, 2022).

6.4 Savivaldybių finansavimas

Savivaldybių skiriamas dėmesys menininkams apibendrintai analizuojamas Savivaldybių kultūros indeksu, kurio metu atliekama savivaldybių administracijų apklausa, užklausiama, ar skiriamas finansavimas (stipendijos, premijos ar kt.) fiziniams asmenims – profesionalaus meno kūrėjams (Mažeikaitė, 2022). 2022 m. 28 savivaldybės skyrė finansavimą profesionalaus meno kūrėjams, iš viso skirta suma sudarė 303 913 Eur. Finansavimas pasiekė 233 menininkus.

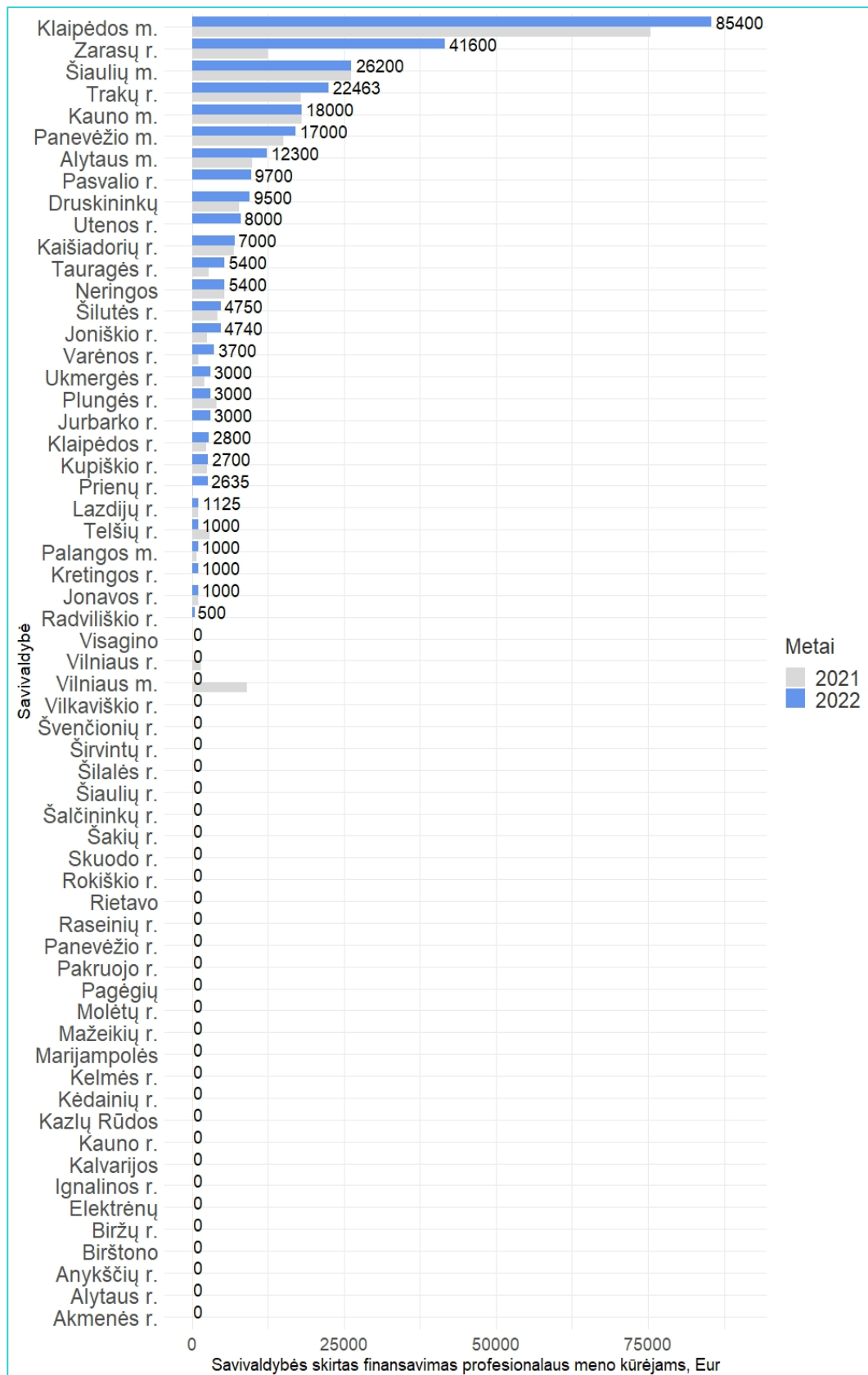
Didžiausia suma profesionalaus meno kūrėjams skirta Klaipėdos m. sav. – 85 400 Eur (lyginant su ankstesniais metais padidėjo 10 000 Eur). Finansavimas skirtas 21 menininkui. Antroje pozicijoje yra Zarasų r. sav., kuri finansavimą skyrė 47 profesionaliems menininkams. Skirta suma sudarė 41 600 Eur ir buvo daugiau nei 3 kartus didesnė nei ankstesniais metais (2021 m. skirta finansavimo suma bendrai siekė 12 500 Eur). Šiaulių m. sav., kaip ir ankstesniais metais, skyrė 26 200 Eur 11 profesionalaus meno kūrėjų. Trakų r. sav. taip pat išlaikė aukštą finansavimo menininkams sumą – 22 463 Eur buvo skirti 4 menininkams (2021 m. skirti 17 904 Eur). Kauno m. sav. taip pat išlaikė tą pačią finansavimo sumą, – kaip ir ankstesniais metais, 18 000 Eur skirta 6

profesionalaus meno kūrėjams. Panevėžio ir Alytaus m. sav. finansavimą kūrėjams šiek tiek padidino: Panevėžio m. sav. nuo 15 000 Eur (2021 m.) iki 17 000 Eur (2022 m.), Alytaus m. sav. – nuo 9 900 Eur (2021 m.) iki 12 300 Eur (2022 m.). Tai leido šioms savivaldybėms skirti finansavimą vienam papildomam menininkui: Panevėžio m. sav. 2022 m. finansavimą skyrė 12 menininkų, Alytaus m. sav. – 5.

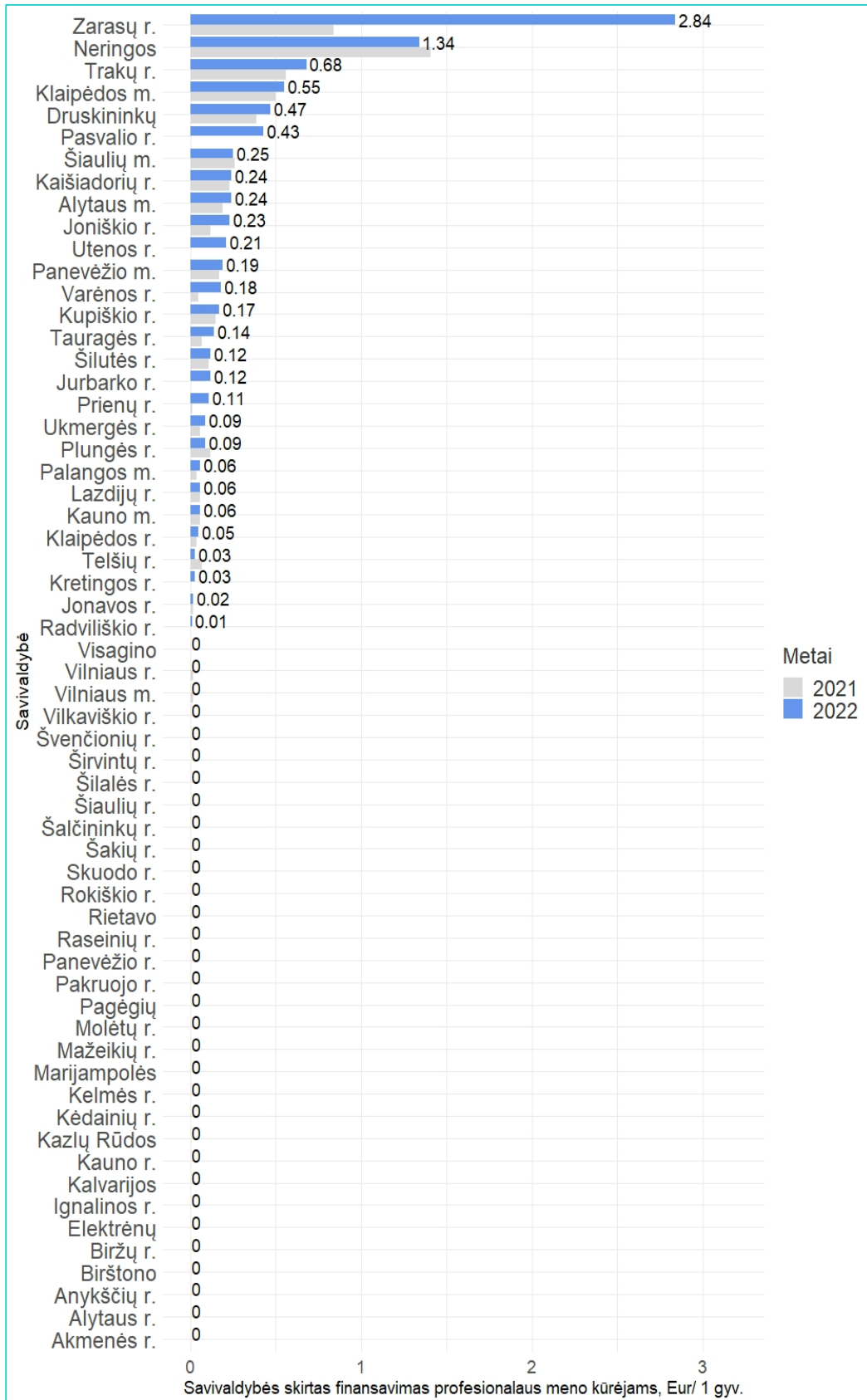
2019 ir 2020 m. finansavimą profesionalaus meno kūrėjams (kaip fiziniams asmenims) skyrė Vilniaus m. sav. (2021 m. – 112 500 Eur ir 2022 m. – 9000 Eur) ir Vilniaus r. sav. (2021 m. – 671,74 Eur ir 2022 m. – 1500 Eur). 2022 m. abi savivaldybės profesionaliems menininkams finansavimo nebeskyrė.

Iš anksčiau finansavimo neskyrusių savivaldybių galima paminėti: Pasvalio r. sav., kuri 2022 m. finansavimą skyrė 30 menininkų, o skirta suma siekė 9 700 Eur; Utenos r. sav., kuri skyrė 8 000 Eur 5 menininkams; Jurbarko r. sav., kuri skyrė 3000 Eur 2 menininkams; Kretingos r. ir Radviliškio r. sav., kurios skyrė finansavimą 1 menininkui, atitinkamai po 1000 ir 500 Eur.

Visgi dauguma savivaldybių nenumato finansavimo profesionalaus meno kūrėjams (kaip fiziniams asmenims). O tos savivaldybės, kurios numato, skiria gana nedidelės apimties finansavimą nedideliam skaičiui profesionalaus meno kūrėjų. Labiausiai išsiskiria Klaipėdos m., Zarasų r. sav., taip pat Šiaulių m. sav., Trakų r. sav.

37 pav. Savivaldybių skirtas finansavimas profesionalaus meno kūrėjams 2021–2022 m. Eur (sudaryta autorės remiantis savivaldybių apklausos duomenimis).

38 pav. Savivaldybių reitingas pagal jų skirtą finansavimą profesionalaus meno kūrėjams 2021–2022 m. Eur / 1 gyv. (sudaryta autorės remiantis savivaldybių apklausos duomenimis).

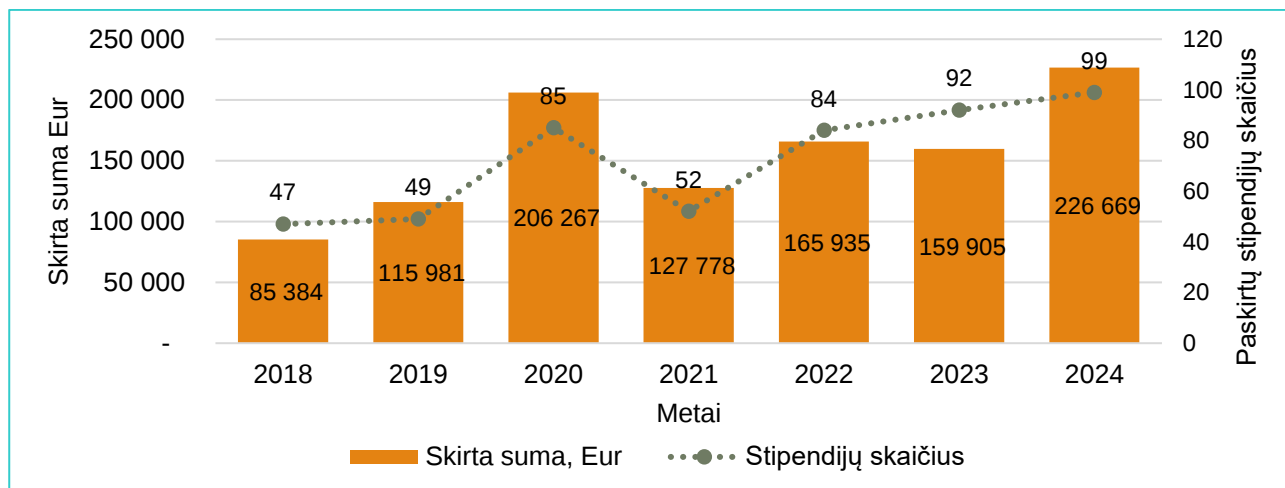
Stipendijas profesionalaus meno kūrėjams (fiziniams asmenims) skiria tik nedidelė dalis savivaldybių. Stipendijų dydžiai savivaldybėse varijuoja priklausomai nuo stipendijos rūšies (individuali, edukacinė ar kita). Individualios stipendijos dydis svyruoja nuo 500 iki 800 eurų per mėnesį, mažiausio dydžio skiriamos jauniems menininkams, kurios svyruoja nuo 125 iki 200 eurų per mėnesį. Savivaldybėse palyginti dažnai skiriamos stipendijos, kurios neturi apibrėžtos išmokų mokėjimo trukmės, ilgalaikio, periodinio kūrėjo finansavimo, ir yra labiau skiriamos kaip vienkartinės išmokos.

21 lentelė. Lietuvos savivaldybėse skiriamos stipendijos, jų dydžiai ir trukmė (sudaryta autorių).

Savivaldybė	Stipendijos rūšis (jei kelios)	Trukmė mėnesiais	Dydis eurai
Klaipėdos m. sav.	Individuali stipendija	Nuo 6 iki 12	800
	Edukacinė stipendija	Vienkartinė išmoka	Iki 3000
	Užsienio menininko stipendija	Nuo 3 iki 6	800
Neringos sav.	Stipendija kultūros ir meno kūrėjams	Nuo 5 iki 6	600
	Rašytojo stipendija	Vienkartinė išmoka	1000
	Meno stipendija	Vienkartinė išmoka	1000
Panevėžio m. sav.	Savivaldybės kultūros ir meno stipendija	Nuo 1 iki 5	500
Utenos raj. sav.	Savivaldybės stipendija kultūros ir meno kūrėjams	Vienkartinė išmoka	Iki 2000
Joniškio raj. sav.	Individuali stipendija	Vienkartinė išmoka	Iki 2000
	Edukacinė stipendija	Vienkartinė išmoka	Iki 1000
Alytaus m. sav.	Jaunojo menininko stipendija	12	200
Šiaulių m. sav.	Jaunojo menininko stipendija	12	150
Kaišiadorių m. sav.	Jaunojo menininko stipendija	12	125

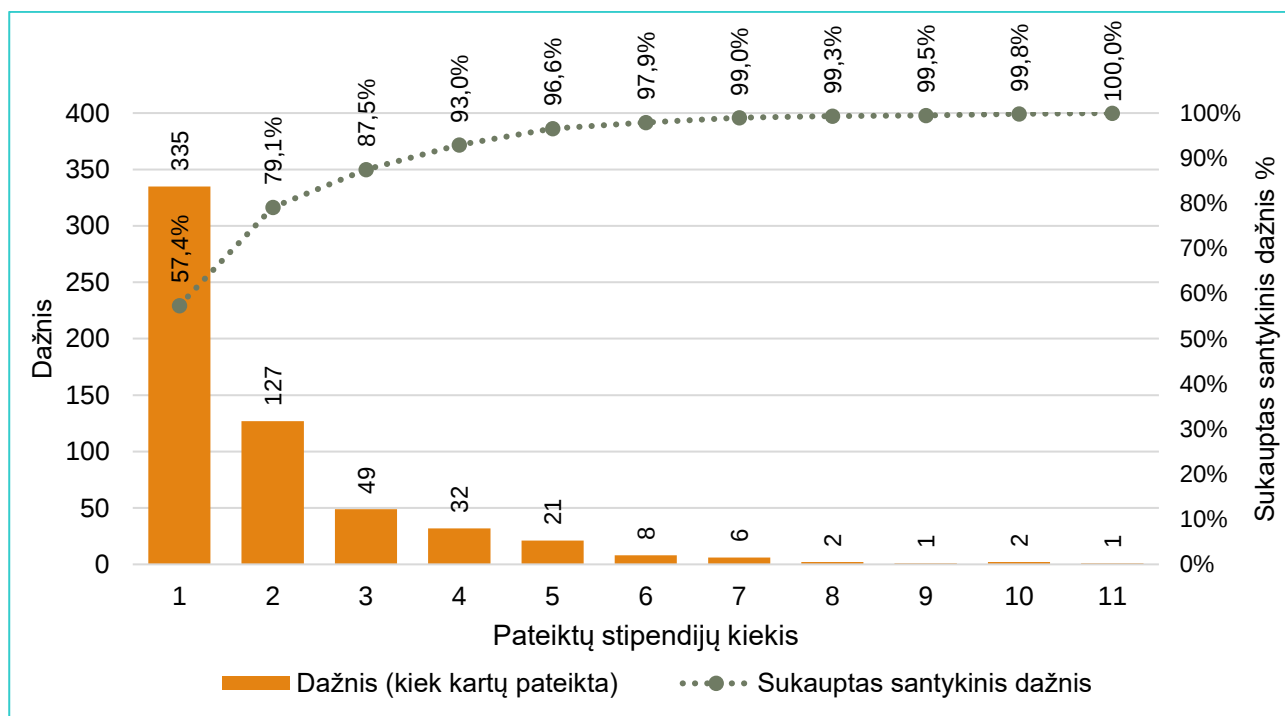
6.5 LKC stipendijos

Finansavimą nuo 2018 m. iki 2024 m. LKC stipendijų (visų rūšių) konkursuose yra gavę 302 iš 584 stipendijai paraiškas teikusių menininkų. Per visą šį laikotarpį individualių stipendijų dydis nekito ir siekė 600 eurų per mėnesį. 2018–2024 m. laikotarpiu stipendijoms (kartu individualioms, edukacinėms, o nuo 2022 m. – ir ukrainiečių) buvo kasmet skiriama vidutiniškai apie 155 tūkst. eurų, taip finansuojant vidutiniškai 73 menininkus.

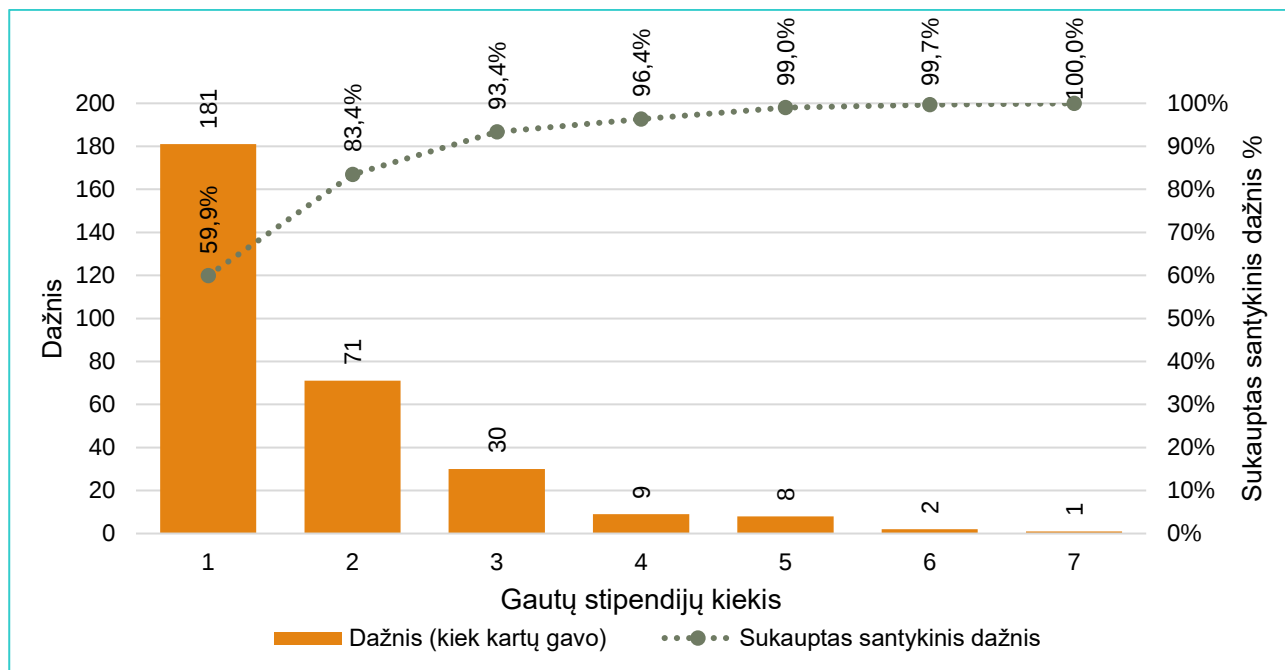
39 pav. Vieno menininko pateiktų paraiškų stipendijai dažnis (sudaryta autorių remiantis LKC duomenimis).

Beveik 60 proc. kūrėjų paraišką LKC yra pateikę 1 kartą, beveik 90 proc. yra pateikę mažiau nei 3 kartus. Tik 3 menininkai (0,5 proc. visų paraiškovų) yra pateikę 10 ir daugiau paraiškų.

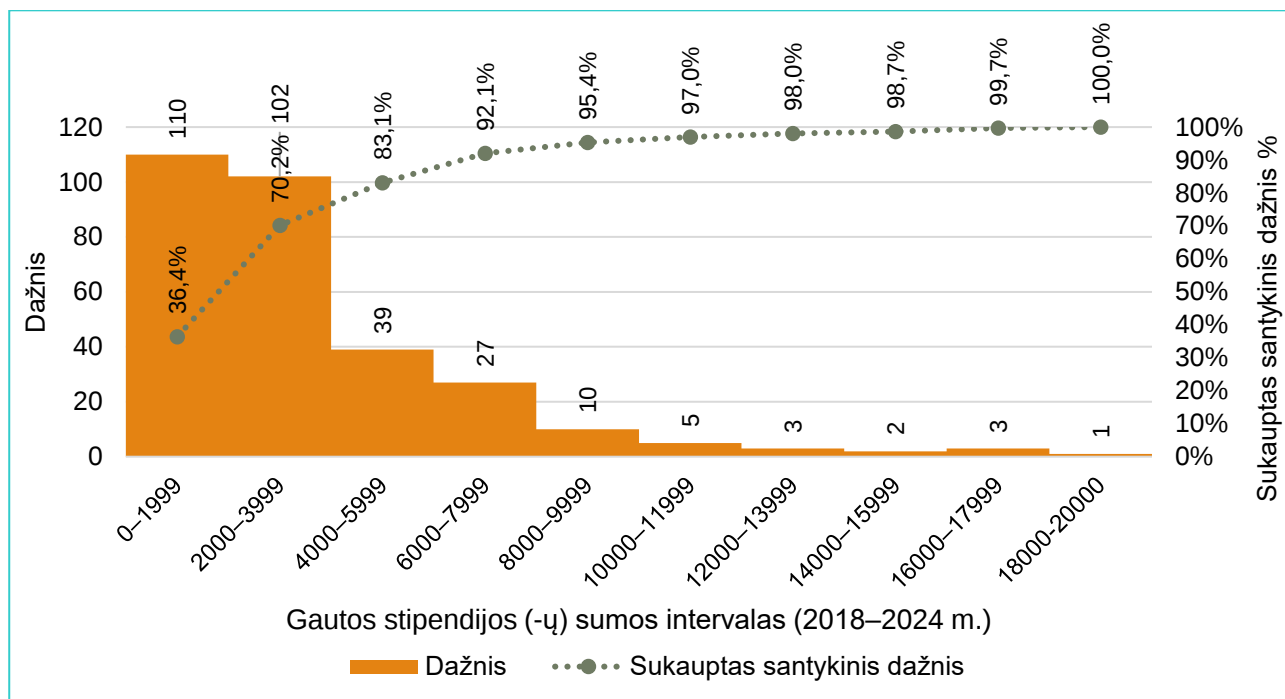
40 pav. Vieno menininko pateiktų paraiškų stipendijai dažnis (sudaryta autorių remiantis LKC duomenimis).

Beveik 60 proc. stipendijų finansavimą gavusių menininkų stipendiją yra gavę tik 1 kartą. Beveik 90 proc. menininkų yra gavę 1–2 LKC stipendijas.

41 pav. Vieno menininko gautų stipendijų dažnis (sudaryta autorių remiantis LKC duomenimis).

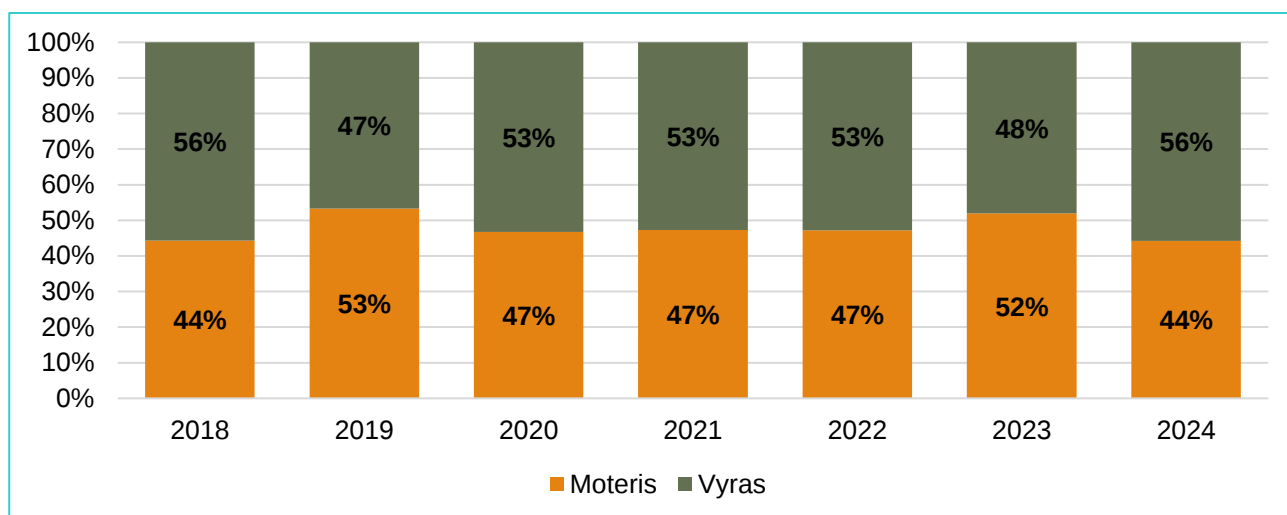
70 proc. LKC finansavimą gavusių menininkų atskirai iš viso yra gavę iki 4000 eurų per 2018–2024 metų laikotarpį.

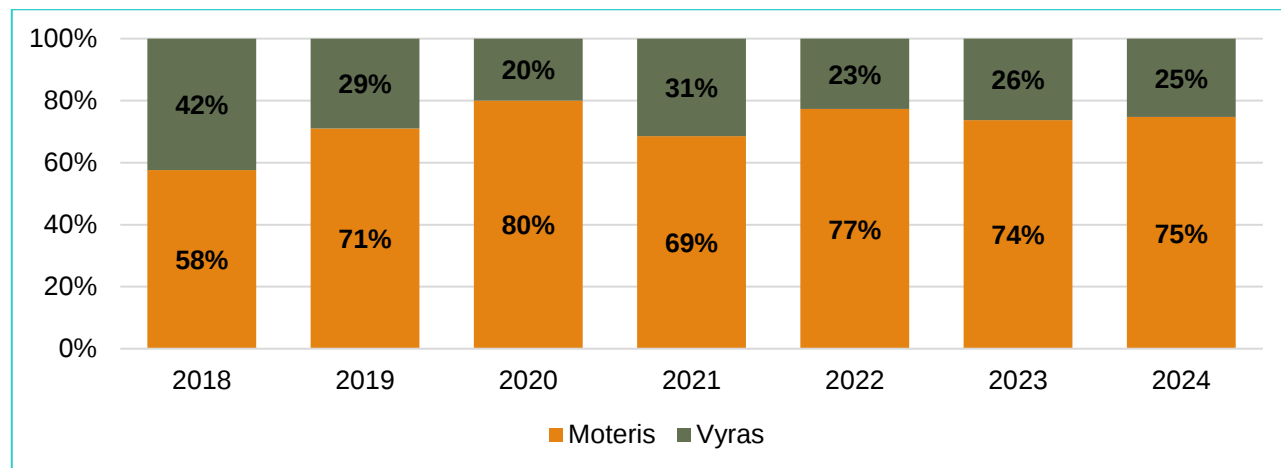
42 pav. Atskiro menininko gautos LKC bendros stipendijos (-ų) sumos 2018–2024 m. pasiskirstymas pagal dažnį (intervalo plotis – 2000 Eur; sudaryta autorių remiantis LKC duomenimis).

6.5.1 LKC stipendijų dinamika pagal lytį

Vertinant LKC stipendijų dinamiką pagal lytį 2018–2024 m. laikotarpiu, stebimas didesnis moterų menininkių dalyvavimas edukacinių stipendijų konkursuose, – juose dalyvauja apie 72 proc. moterų menininkių. Individualių stipendijų konkursuose nedidele persvara tarp paraiškovų dominuoja vyrai. Vidutiniškai individualioms stipendijoms paraišką pateikia 52 proc. vyrų ir 48 proc. moterų.

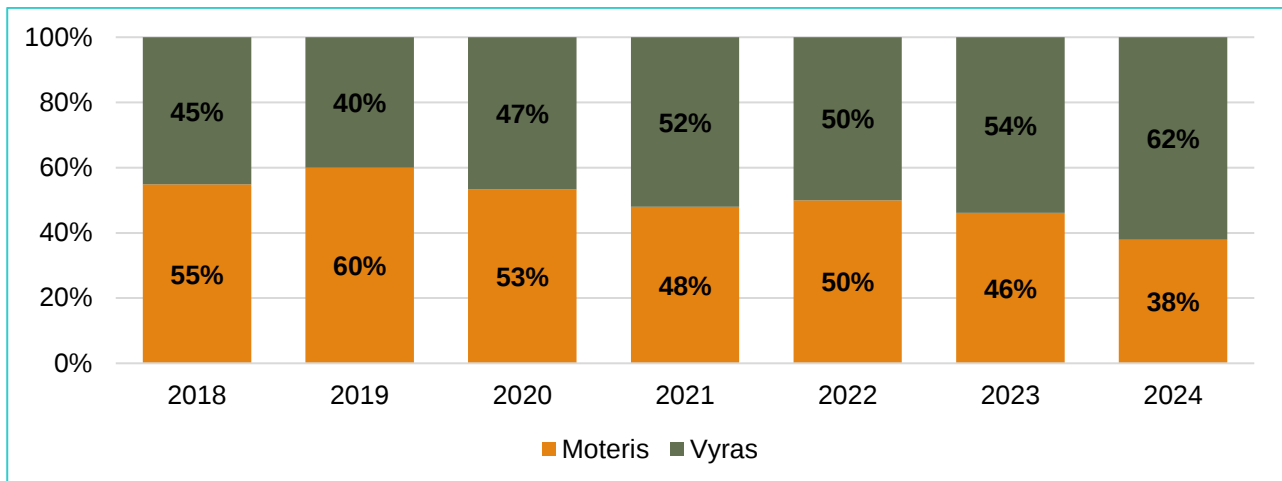

43 pav. LKC individualių stipendijų paraiškovų pasiskirstymas pagal lytį (sudaryta autorių remiantis LKC duomenimis).

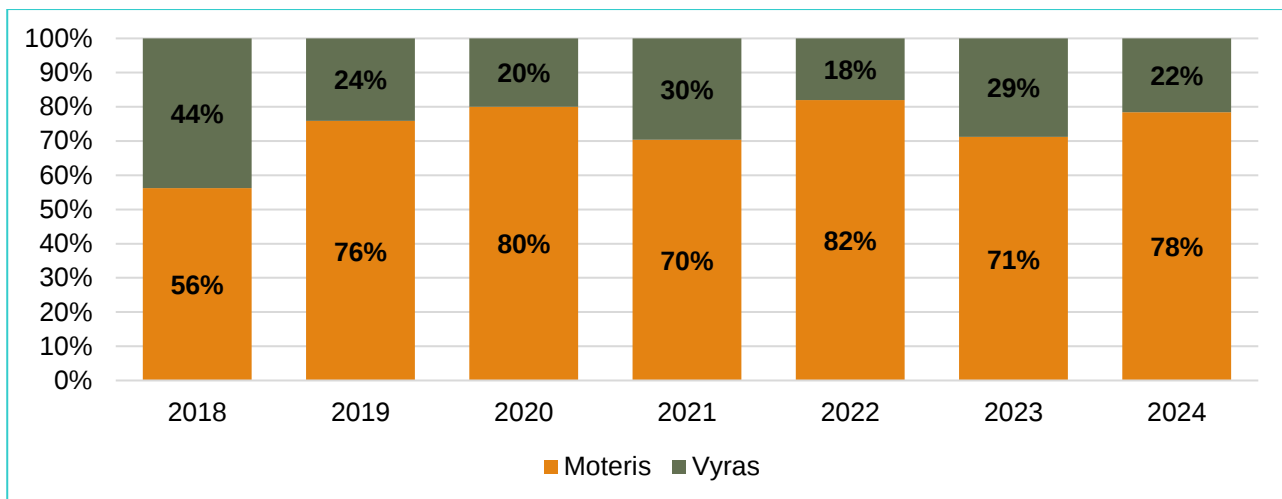

44 pav. LKC edukacinių stipendijų paraiškovų pasiskirstymas pagal lytį (sudaryta autorių remiantis LKC duomenimis).

Vertinant LKC stipendijų gavėjų dinamiką pagal lytį, stebimas moterų menininkių dominavimas tarp edukacinių stipendijų gavėjų, – jas paprastai gauna apie 73 proc. menininkių. Tuo tarpu individualias stipendijas paprastai gauna 50 proc. vyrų ir 50 proc. moterų, nors 2024 metais ryškesnė buvo vyrų persvara.

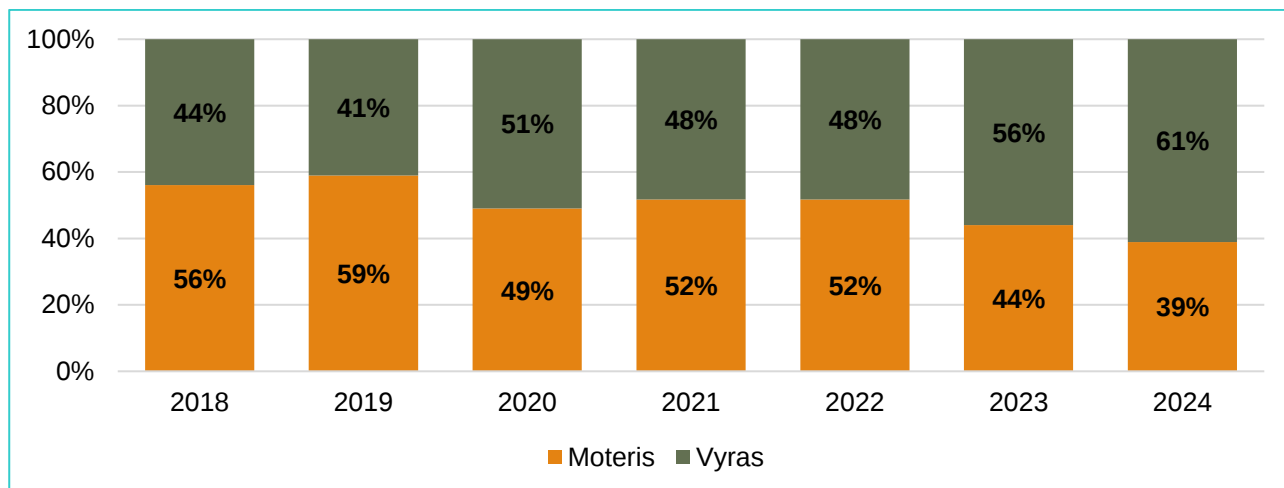

45 pav. LKC skirtų **individualių** stipendijų gavėjų pasiskirstymas pagal lytį (sudaryta autorių remiantis LKC duomenimis).

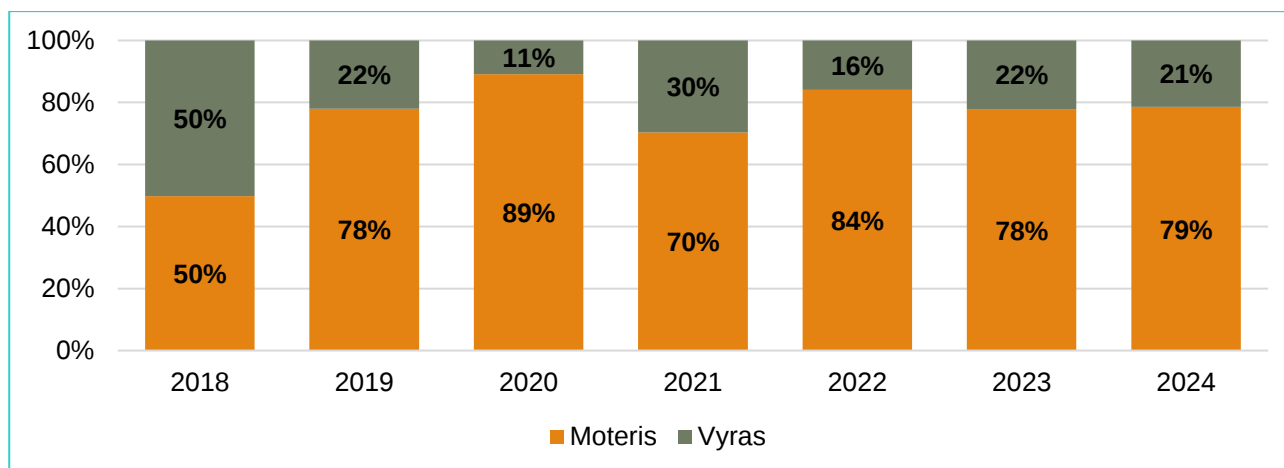

46 pav. LKC skirtų **edukacinių** stipendijų gavėjų pasiskirstymas pagal lytį (sudaryta autorių remiantis LKC duomenimis).

Vertinant stipendijų dinamiką pagal skirtas sumas, stebimas dar stipresnis moterų dominavimas edukacinių stipendijų gavėjų gretose, kur vidutiniškai 75 proc. finansavimo gauna moterys. Tuo metu tarp individualių stipendijų gavėjų moterims tenka apie 50 proc. visos skiriamos sumos.

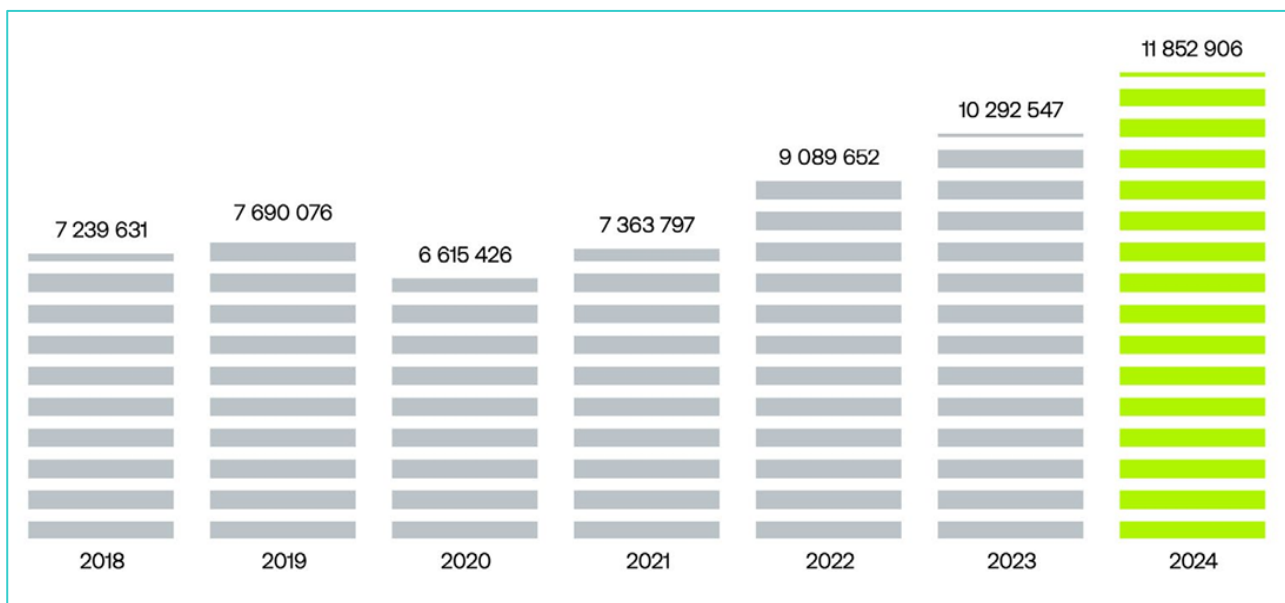
47 pav. LKC individualioms stipendijoms skirtų sumų pasiskirstymas pagal lytį (sudaryta autorių remiantis LKC duomenimis).

48 pav. LKC edukacinėms stipendijoms skirtų sumų pasiskirstymas pagal lytį (sudaryta autorių remiantis LKC duomenimis).

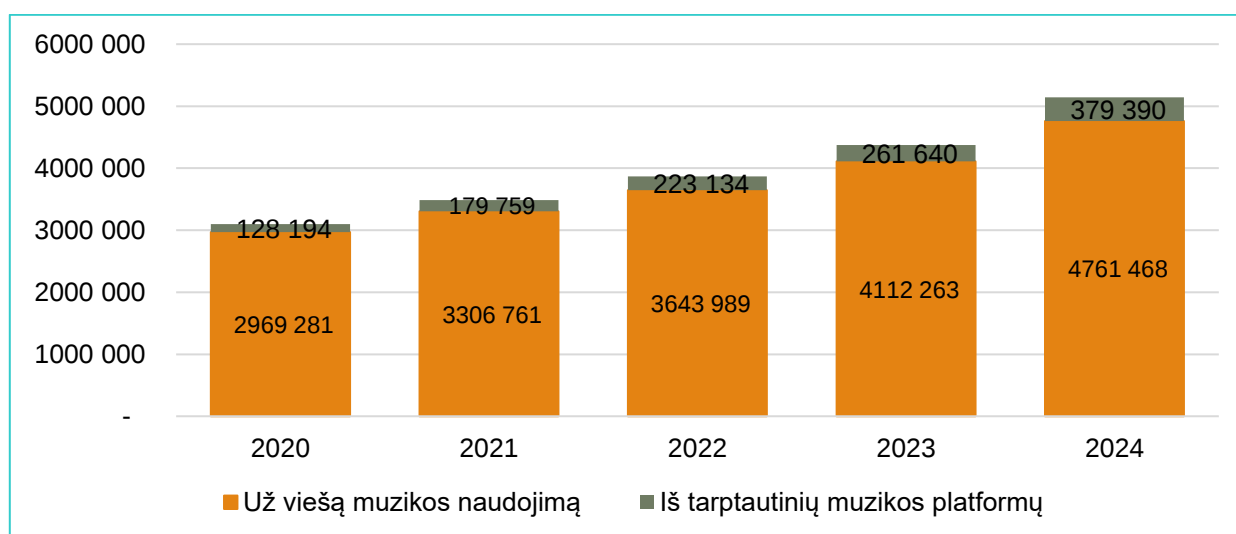
6.6 Atlygis kūrėjams (-oms) už kūrinių panaudojimą: LATGA, AGATA, AVAKA

Visų trijų autorių teisių ir gretutinių teisių organizacijų surenkamas autorinis atlyginimas pastaraisiais metais augo. Labiausiai 2024 m., lyginant su 2023 m., augo LATGA surinktas autorinis atlyginimas. Pastarasis 2024 m. siekė daugiau nei 11,8 mln. eurų. Didžiausią augimą sudarė muzikos kūrinių skyriaus įplaukos (lyginant su 2023 m. augo kiek daugiau nei 1,3 mln. eurų) bei dramos kūrinių skyriaus įplaukos (augo kiek daugiau nei 234 tūkst. eurų).

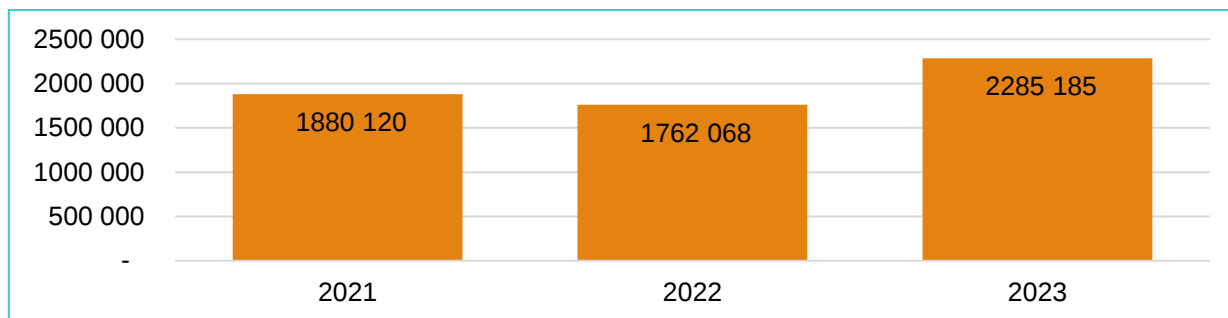
49 pav. LATGA surinkto autorinio atlyginimo palyginimas 2018–2024 m. (2024 m. LATGA skaidrumo ataskaita 2024).

AGATA surenkamas atlyginimas pamečiui auga. Nors didžioji dalis surenkamo atlygio yra už viešą muzikos panaudojimą, tačiau vis labiau auga atlygis surenkamas iš tarptautinių muzikos platformų. 2024 metais, lyginant su 2023 m., surinktas atlygis už viešą muzikos naudojimą augo 16 proc., o iš tarptautinių muzikos platformų surinktas atlyginimas augo net 45 proc.

50 pav. AGATA 2020–2024 m. surinkto atlyginimo palyginimas (sudaryta autorių remiantis viešai prieinamomis 2020–2024 m. AGATA skaidrumo ataskaitomis).

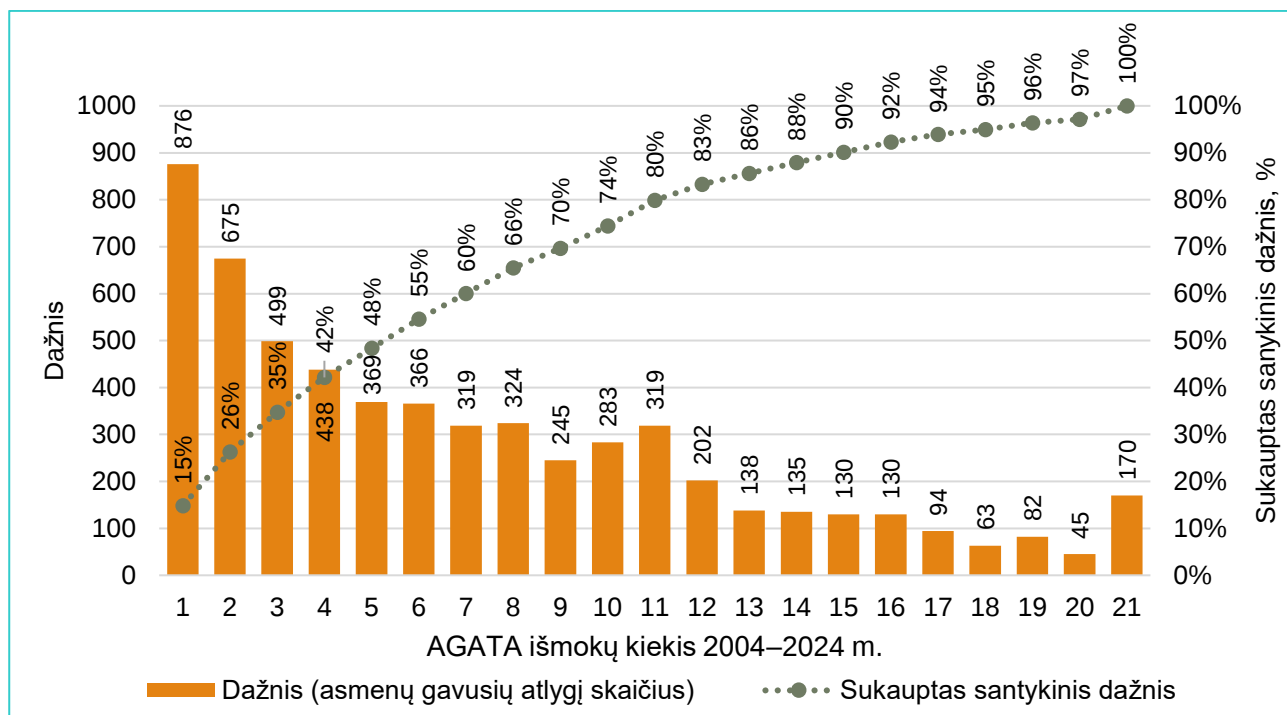
AVAKA surenkamas atlygis yra mažiausias tarp atlygį kūrėjams už kūrinių panaudojimą mokančių organizacijų. 2023 m., lyginant su 2022 m., labiausiai augo surinktas atlyginimas už teisę retransliuoti audiovizualinius kūrinius (augo beveik 421 tūkst. eurų arba apie 40 proc.).

51 pav. AVAKA 2021–2023 m. surinkto autorinio atlyginimo palyginimas (sudaryta autorių remiantis viešai prieinama 2023 m. AVAKA skaidrumo ataskaita).

6.6.1 AGATA išmokėtas atlygis kūrėjams (-oms)

Per 2004–2024 metų laikotarpį daugiausiai asmenų²⁹ atlygį gavo už vienus metus (beveik 15 proc. visų gavusių atlygį). Tuo tarpu 30,3 proc. kūrėjų atlygį gavo 10 ir daugiau metų, o beveik 3 proc. kūrėjų atlygį gavo kasmet 2004–2024 metų laikotarpiu.

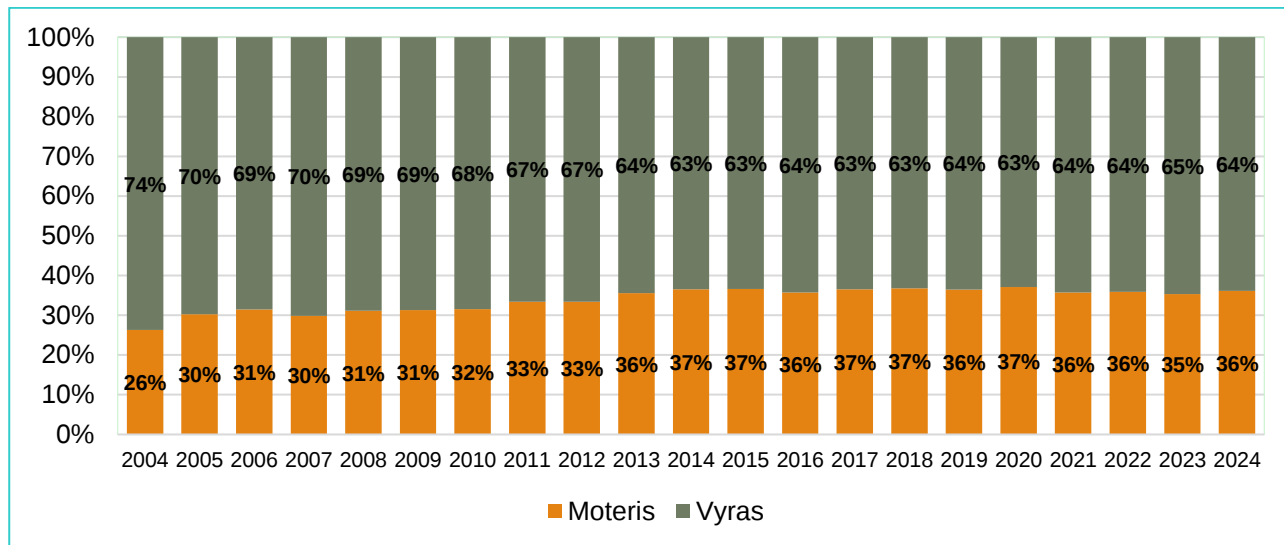

52 pav. Atskiro menininko gautų AGATA atlygių dažnis 2004–2024 m. laikotarpiu (sudaryta autorių remiantis AGATA duomenimis).

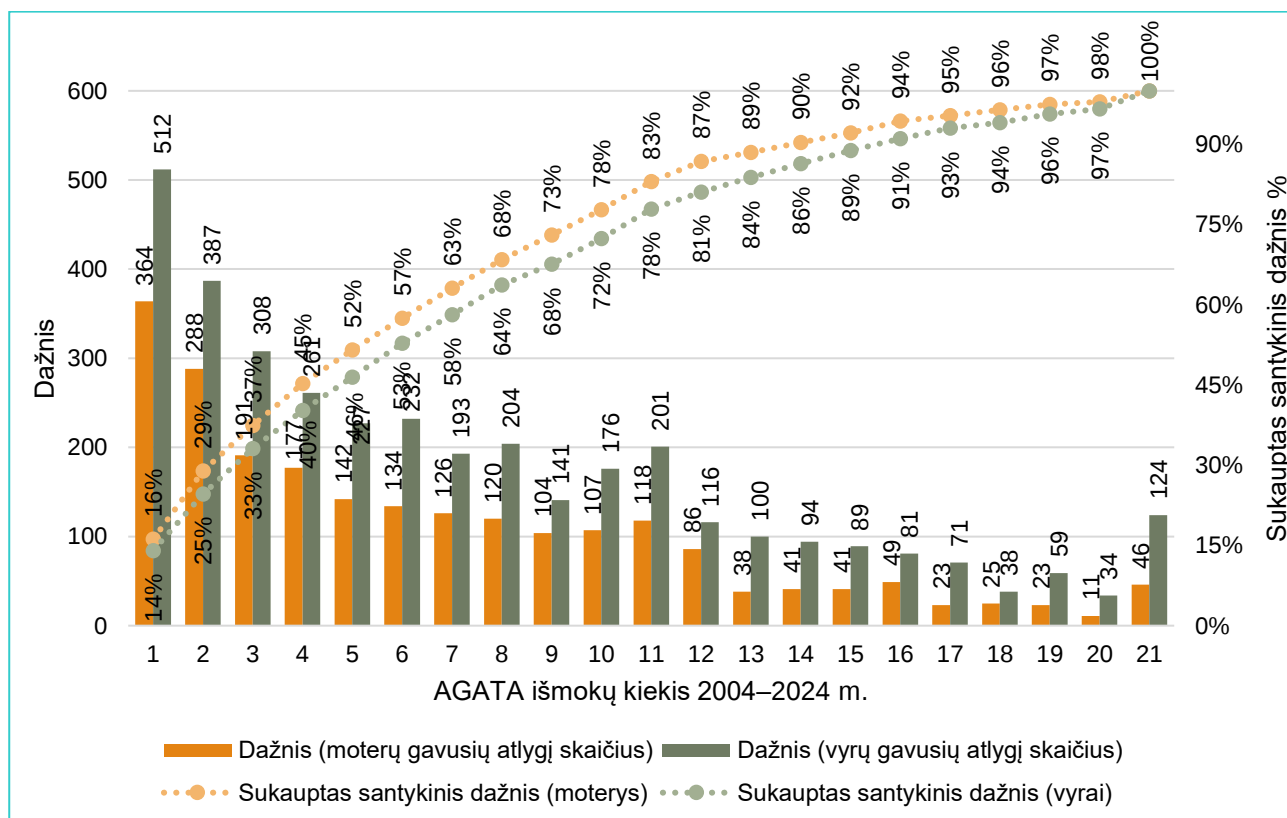
Vidutiniškai 2004–2024 m. laikotarpiu tarp atlygio gavėjų būdavo apie 34 proc. moterų ir apie 66 proc. vyrų – vyrams atlygis išmokamas šiek tiek dažniau nei moterims. Tarp abiejų lyčių kūrėjų dažniausiai atlygis buvo gautas vieną kartą per visą laikotarpį: 16 proc. moterų išmoką gavo 1 kartą, o vyrų – 14 proc., tuo tarpu apie pusė moterų atlygį gavo 5 kartus ir daugiau, o tarp vyrų apie pusė

²⁹ Įtraukiami tik atlygį gavę pilnamečiai asmenys

gavo 6 kartus ir daugiau. Atitinkamai moterų buvo mažiau nei vyrų ir tarp gavusiųjų atlygį kasmet 2004–2024 m. laikotarpiu (kasmet atlygį gavo 2 proc. moterų ir 3,4 proc. vyrų).

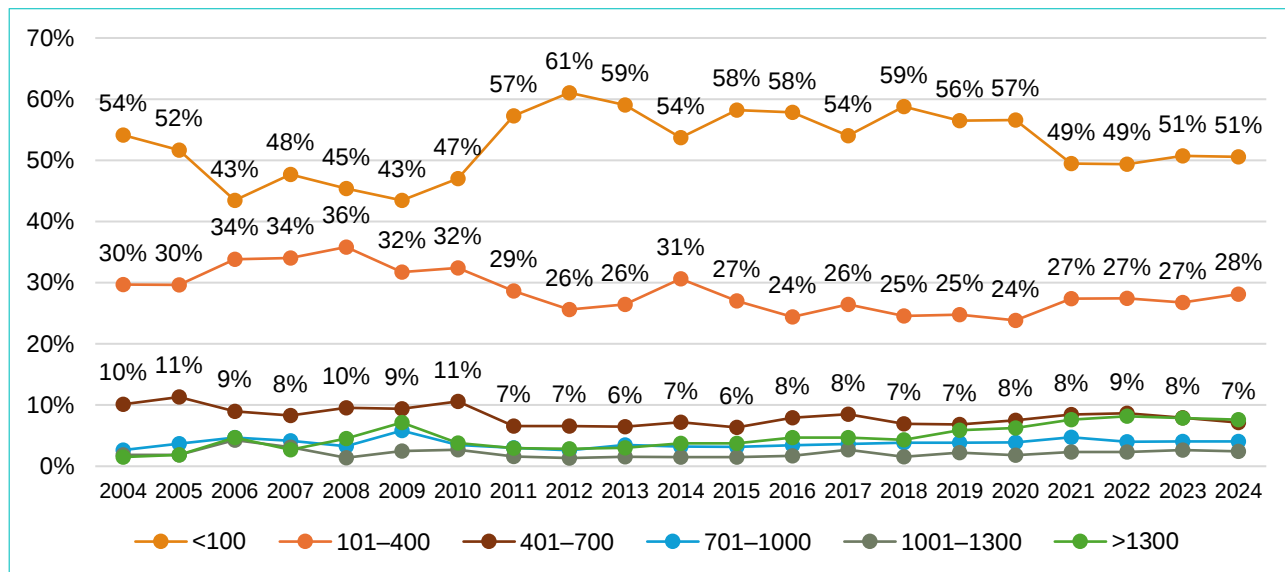
53 pav. AGATA atlygių pasiskirstymas pagal lytį 2004–2024 m. laikotarpiu (sudaryta autorių remiantis AGATA duomenimis).

54 pav. Atskirų menininkų gautų AGATA atlygių dažnis pagal lytį 2004–2024 m. laikotarpiu (sudaryta autorių remiantis AGATA duomenimis).

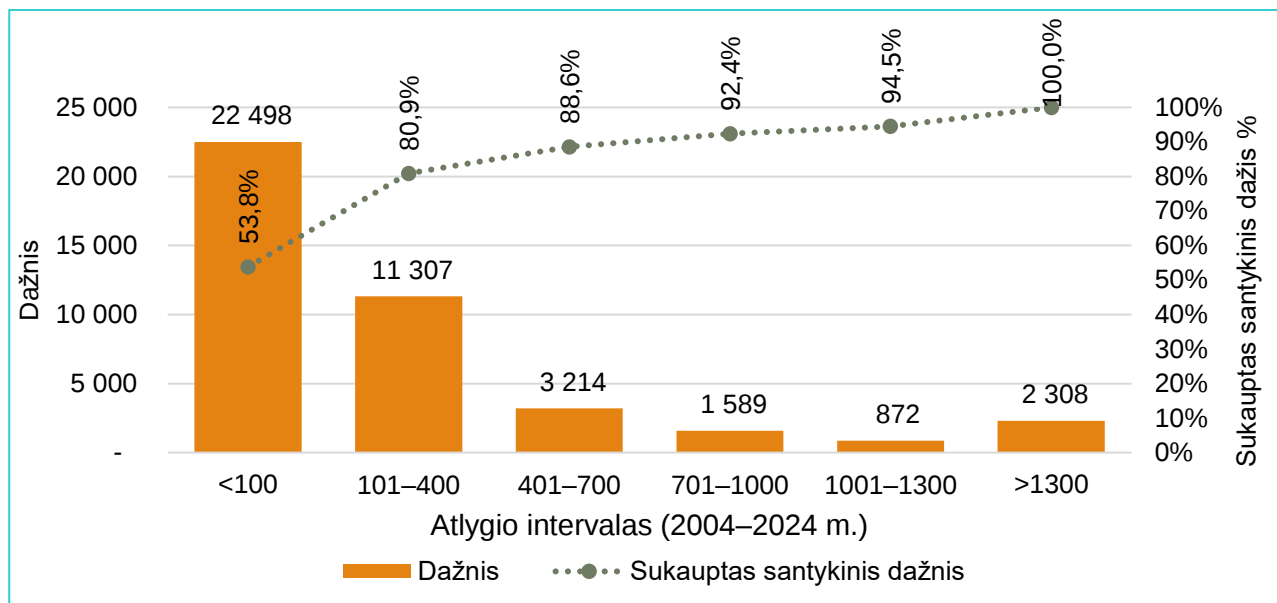
Apie pusę kasmet AGATA išmokamų atlygių siekia sumas iki 100 eurų ir beveik trečdalis atlygių siekia 101–400 eurų vienam kūrėjui (55 pav.). Panaši tendencija išlieka beveik visą 2004–

2024 metų laikotarpį. Nuo 2021 metų ėmė labiau augti didžiausio, daugiau nei 1300 eurų per metus siekiančio, atlygio išmokama dalis, – tokio dydžio atlygis pastaraisiais metais sudaro apie 8 proc. visų išmokų.

55 pav. AGATA atlygių intervalai 2004–2024 m. laikotarpiu (sudaryta autorių remiantis AGATA duomenimis).

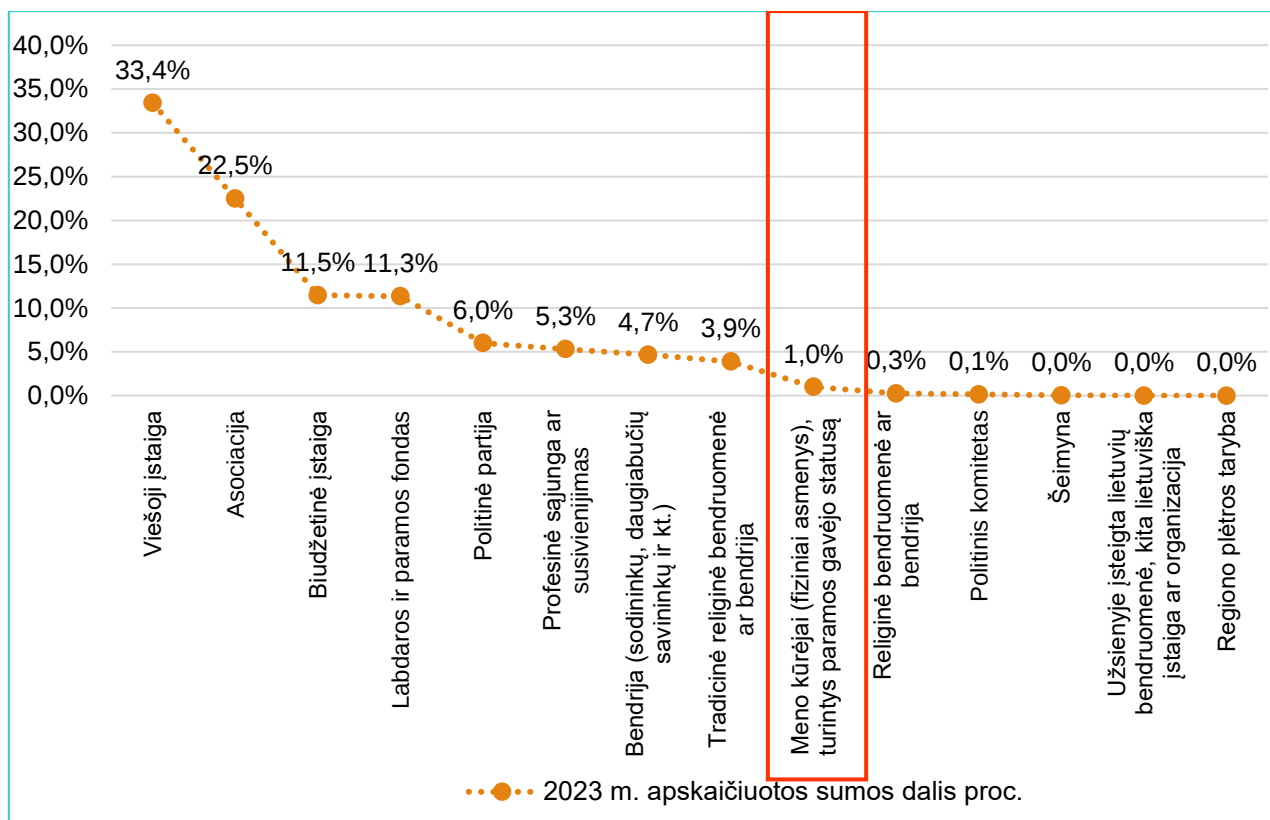
Dažniausiai per 2004–2024 metų laikotarpį atskiram kūrėjui išmokėtas atlygis siekė iki 100 eurų už vienus metus. Toks atlygis atskiriems kūrėjams ar vienam menininkui skirtingais metais buvo išmokėtas daugiau negu 22 tūkstančius kartų. Beveik 6 proc. visų atlygio išmokų sudarė daugiau nei 1300 eurų siekiantys atlygiai. Didžiąją dalį kūrėjų atlygis nesudaro reikšmingos atlyginimo dalies, jis labiau laikytinas simboline įplauka.

56 pav. AGATA atlygių intervalai ir išmokėtų sumų dažniai 2004–2024 m. laikotarpiu (sudaryta autorių remiantis AGATA duomenimis).

6.7 Kūrėjų, turinčių paramos gavėjo statusą, privatus finansavimas

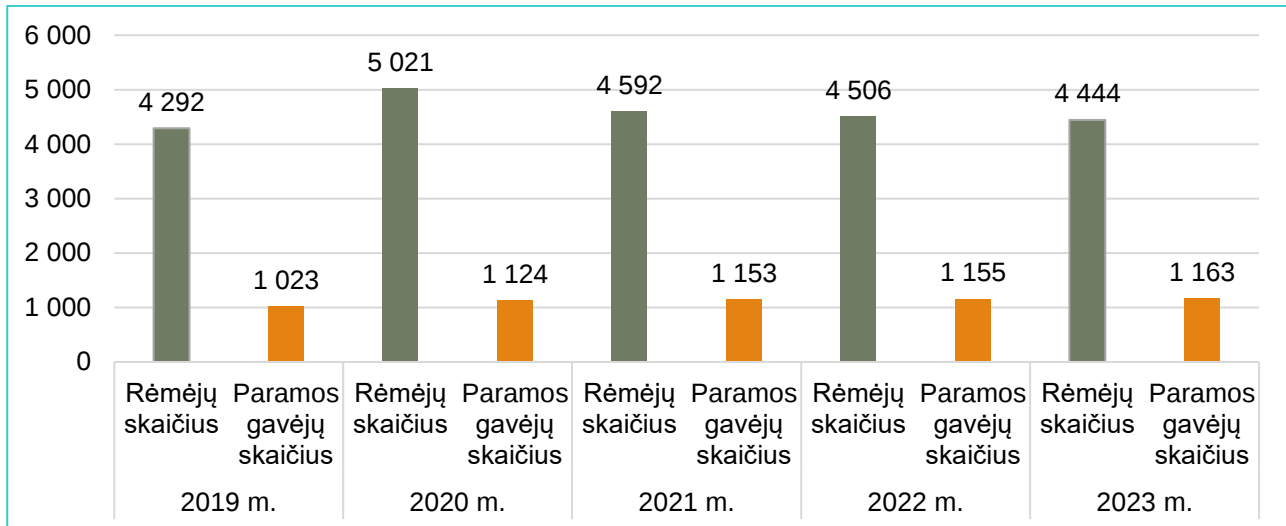
Viena iš valstybės taikomų intervencijų yra gyventojų sumokėtų pajamų mokesčio dalies skyrimas paramos gavėjams ir (ar) politinėms organizacijoms. Didžiausia 2023 metais apskaičiuota suma skirta viešosioms įstaigoms ir asociacijoms. Meno kūrėjams (fiziniams asmenims), turintiems paramos gavėjo statusą, paskirstyta apie 1 proc. visos apskaičiuotos pajamų mokesčio sumos dalies.

57 pav. 2023 m. apskaičiuotos pajamų mokesčio sumos³⁰ dalies pasiskirstymas pagal teisinės formas proc. (sudaryta autorių remiantis VMI duomenimis).

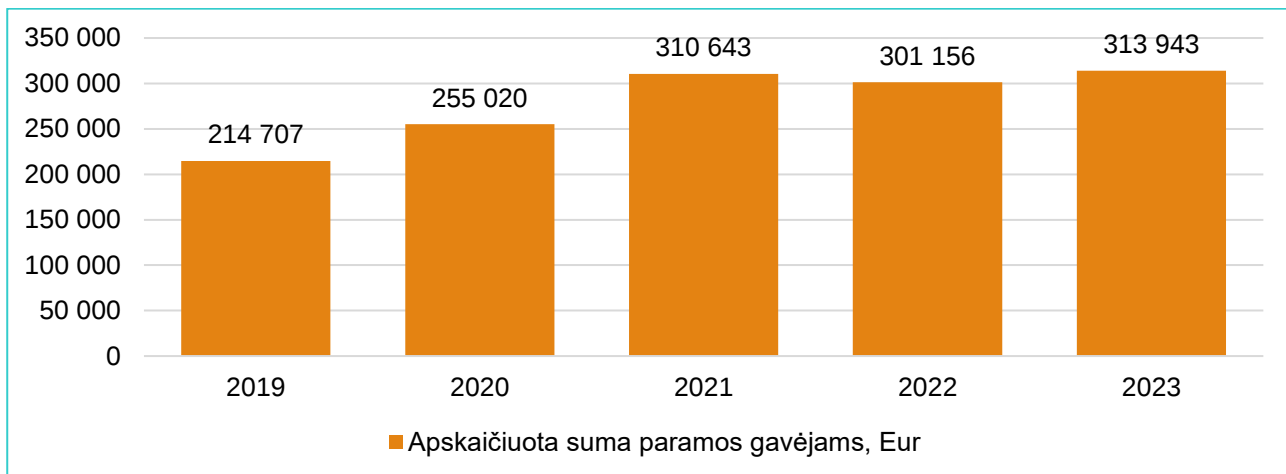
Paramos gavėjų rėmėjų, pervedančių pajamų mokesčių dalį, ir paramos gavėjų skaičius išlieka gana stabilus nuo 2019 metų. Didesnis rėmėjų skaičiaus augimas buvo Covid-19 pandemijos laikais – 2020 metais, o pastaraisiais metais šiek tiek mažėjo. Tuo tarpu paramos gavėjų skaičius pamečiui auga irgi minimaliai.

³⁰ Pagal nustatytą tvarką užpildytus ir pateiktus atitinkamo mokestinio laikotarpio prašymus pervesti pajamų mokesčio dalį paramos gavėjams ir (arba) politinėms organizacijoms (forma FR0512).

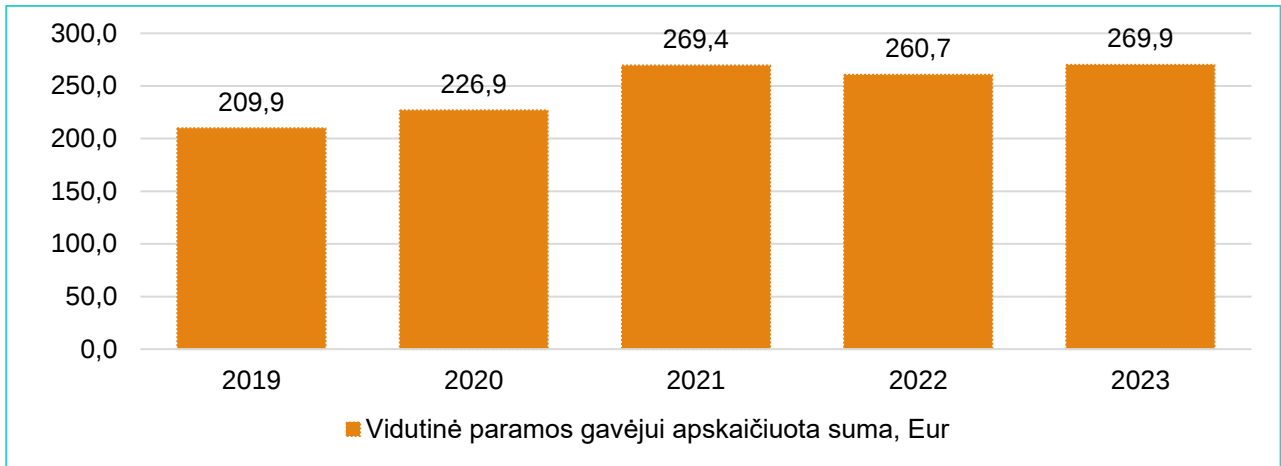
58 pav. Pajamų mokesčio dalis 2019–2023 m. skirta meno kūrėjams, turintiems paramos gavėjo statusą, ir jų rėmėjų skaičius (sudaryta autorių remiantis VMI duomenimis).

Meno kūrėjams, turintiems paramos gavėjo statusą, skiriama pajamų mokesčio dalies suma labiausiai augo 2019 – 2021 metais, o pastaraisiais metais keičiasi ne daug.

59 pav. 2019–2023 metais pajamų mokesčio dalies, skirtos meno kūrėjams, turintiems paramos gavėjo statusą, suma Eur (sudaryta autorių remiantis VMI duomenimis).

Vidutinė suma, kuri skiriama individualiam menininkui, pamečiui keičiasi nežymiai ir nesiekia 300 eurų asmeniui.

60 pav. 2019–2023 metais pajamų mokesčio dalies, skirtos vienam meno kūrėjo statusą turinčiam paramos gavėjui, vidutinė suma Eur (sudaryta autorių remiantis VMI duomenimis).

7

TEISINGAS ATLYGIS UŽ KŪRYBĄ

Teisingo atlygio menininkui klausimas jau ne vienus metus keliamas skirtingų institucijų, pvz., LKT ar atskirų meno kūrėjų sąjungų. Diskusijų objektu tampa klausimai: kas turėtų paskelbti teisingo atlygio gaires (įvertinti atlygius už skirtingas kūrybines veiklas); kaip įvertinti veiklas / kūrybą, kurios yra unikalios kiekvieno menininko atveju ir priklauso nuo skirtingų aplinkybių, kaip menininko patirtis, profesionalumas, kūrybos paklausa ir pan.; ar pasiūlytos kainų gairės nepakenks menininkams (pvz., ar nepriklausomai nuo patirties ir pripažinimo, bus sutinkama mokėti tik tiek, kiek yra minimaliai rekomenduojama); galiausiai, kaip įtvirtinti, kad pasiūlytų kainų gairių būtų laikomasi. Kita vertus, diskusijų apie teisingą atlygį su menininkais metu išryškėja aktualumas viešai pristatyti galimas kainų gaires, – tai ypatingai svarbu jauniems menininkams, kurie dar gerai nepažįsta meno rinkos ir tam tikra prasme nežino, koks atlygis būtų teisingas. Viešumo svarba aktualizuota ir fokus grupių diskusijų su menininkais metu, kur buvo pastebėta, kad moterys menininkės yra linkusios nurodyti mažesnę kainą, o žinojimas, koks atlygis mokamas kolegoms, gali paskatinti nustatyti teisingesnius atlygius, artimesnius rinkos kainai (Mažeikaitė ir Čelutkaitė, 2022).

Toliau pateikiami keli pavyzdžiai – atlygių gairės pagal sritis. Nustatant įkainius, siekiama pateikti apibendrintas (dažniausiai dominuojančias) veiklas atitinkamoje srityje.

VIZUALAUS MENO SRITIS. Naujausios vizualaus meno srities kainų rekomendacijos pateikiamos Tado Šarūno tyrime (Šarūnas, 2025), remiantis vizualaus meno srities menininkų apklausos duomenimis bei akcentuojant, kad įkainiai turėtų būti susieti su vidutinėmis pajamomis šalyje. Autorius atkreipia dėmesį, kad kalbant apie standartines situacijas, kaip jau sukurto kūrinio eksponavimas grupinėje ar personalinėje parodoje, menininkams nebuvo sunku įvardinti pageidaujamą ar minimalų atlygį. Tyrime apibendrinama, kad, nepaisant vizualaus meno praktikoje pasitaikančių profesinių situacijų unikalumo, įmanoma nustatyti bendriausias atlygio gaires vizualaus meno kūrėjams už jų dalyvavimą sklaidos projektuose (Šarūnas, 2025). Be to, pastebima, kad įvardinti įkainiai aktyviai dirbančiam menininkui turėtų užtikrinti šalies vidurkį siekiančias pajamas (Šarūnas, 2025).

22 lentelė. Vizualaus meno srities menininkų pageidaujamas atlygis už dalyvavimą parodose (Šarūnas, 2025)³¹.

Veikla	Atlygis (neto) eurai
Dalyvavimas grupinėje parodoje, kurioje pristatoma daugiau nei 10 menininkų	400
Dalyvavimas grupinėje parodoje, kurioje pristatoma mažiau nei 10 menininkų	670
Personalinė paroda	2000
Kūrybinio darbo atlygis (už darbo dieną)	280
Kūrybinio darbo atlygis (už darbo savaitę)	930
Kūrybinio darbo atlygis (už darbo mėnesį)	2670

Taip pat Tadas Šarūnas pateikia 3 žingsnius teisingam atlygiui užtikrinti:

- I. Įkainių už standartinius sklaidos produktus nustatymas;
- II. Į kūrybos veiklas orientuota kultūros politika. Šiuo metu tiek veiklų planavimo, tiek jų įgyvendinimo dokumentuose susitelkiama į sklaidos funkciją. Ir nors kūrybos eigoje menininkas prisiima kaštus ir rizikas, be kurių didelė dalis sklaidos veiklų nebūtų

³¹ Pastaba: Lietuvos menininkų pozicija yra konsultacijos metu pateiktų individualių vertinimų medianiniai vidurkiai. Jie padidinti 12,3 proc., siekiant atspindėti nuo konsultacijos laiko (2023 m.) pakitusį bruto vidutinį atlyginimą, bei papildomai padidinti 15,8 proc. siekiant įvertinti mokestinę naštą. Daroma 18 000 Eur metinių veiklos pajamų prielaida, kai sveikatos draudimas mokamas atskirai.

įmanomos, politikos įgyvendinimo priemonėse šie kaštai ir rizikos atspindimi neproporcingai;

- III. Autonomiškumą ir decentralizaciją laiduojantis finansavimo modelis. Dabartinis finansavimo modelis nėra palankus individualiai dirbantiems menininkams, kurie yra labiausiai nuo kultūros politikos formavimo centrų nutolę lauko veikėjai. Po Kultūros rėmimo fondo panaikinimo visas kultūros finansavimas apsprendžiamas politiniais sprendimais. Tokiomis aplinkybėmis arčiau kultūros politikos formavimo centrų esantys lauko veikėjai turi didesnę galią nulemti sprendimus, o tai didina kultūros lauko centralizaciją. (Šarūnas, 2025).

MUZIKOS SRITIS. Lietuvos kompozitorių sąjunga buvo viena pirmųjų, viešai paskelbusių rekomenduojamus įkainius kūrėjams. Išskiriami rekomenduojami muzikos autorių honorarai ir muzikologų atlygiai.

23 lentelė. Rekomenduojami muzikos autorių honorarai³².

Instrumentuotė	Iki 5 min. (Eur)	6–10 min. (Eur)	11–25 min. (Eur)	Virš 26 min. (Eur)
Solo arba duetas	500–1500	1000–2000	1500–4000	3000–7000
Elektroninis kūrinys	600–1500	1000–2500	2000–5000	4000–8000
Kamerinis kūrinys nuo 3 iki 10 atlikėjų	800–2500	2000–4000	2000–5000	4000–15000
Choras	900–2000	1500–3500	3000–9000	Nuo 7000
Kamerinis arba pučiamųjų instrumentų orkestras	1250–3000	2500–6000	4000–10000	Nuo 8000
Simfoninis orkestras	1500–3000	2500–6000	4000–13 000	Nuo 10000

Pastaba: Rekomendacijos skirtos kompozitoriams, meninių projektų organizatoriams ir kūrinių užsakovams bei paramos teikėjams. Rekomendacijos apima profesionaliąją koncertinę ir eksperimentinę muziką. Rekomendacijos parengtos atsižvelgiant į Lietuvos ekonominę padėtį (BVP vienam gyventojui, vidutinį darbo užmokestį) bei regiono rinką (Europos valstybėse figūruojančius honorarus, atsižvelgiant į ekonominę situaciją). Šios rekomendacijos netaikomos stambiams sceniniams kūriniams (operai, operetėi, baletui, miuziklui, oratorijai ir kitiems stambaus žanro kūriniams). Apskaičiuokite sumą pagal instrumentinę sudėtį ir kūrinio trukmę. Lentelėje pateikiami orientaciniai sumų intervalai, kurie priklauso nuo kompozitoriaus patirties ir kūrinio sudėtingumo. Jeigu kūrinyje yra solo balsas arba ryški elektroninė partija, pridėkite prie sumos 20–30 proc.³³

³² Šaltinis: https://media.lks.lt/filer_public/ab/4d/ab4d3417-7d49-4b00-8fbf-ef67dc027183/rekomenduojami_atlygiai_muzikos_autoriams_20240827.pdf.

³³ Šaltinis: https://media.lks.lt/filer_public/ab/4d/ab4d3417-7d49-4b00-8fbf-ef67dc027183/rekomenduojami_atlygiai_muzikos_autoriams_20240827.pdf.

24 lentelė. Rekomenduojami muzikologų honorarai³⁴.

Kategorija	Darbo apimtis	Rekomenduojamas atlygis (Eur)
Mokslo monografija	1 spaudos lankas	1000–1500
Straipsnių rinktinės sudarymas	1 spaudos lankas	500–1000
Mokslo straipsnis	1 spaudos lankas	700–1200
Publicistika, interviu	1 spaudos lankas	300–700
Vieša paskaita	1 valanda	400–800
Kito pobūdžio viešas kalbėjimas (koncerto vedimas, diskusijos moderavimas ir pan.)	1 valanda	250–600

ŠOKIO SRITIS. Šiuolaikinio šokio asociacija, atsižvelgusi į šokio lauko specifiką, remdamasi tyrimo „Menininkų socialinės ir kūrybinės būklės vertinimas“ (2021) rezultatais, užsienio šalyse taikomos praktikos analize bei savo narių apklausos įžvalgomis, parengė rekomenduojamų atlygių šokio kūrėjams lentelę. Joje numatyti dydžiai nėra privalomi, tačiau tai yra siektina geroji praktika, užtikrinanti adekvačius atlygius šokio srities kūrėjams. Metodikos kūrėjai pažymi, kad šokio kūrėjų darbas pasižymi fizine ir psichine įtampa, atlikėjai turi nuolat palaikyti tinkamą formą bei saugotis nuo traumų ar atlikti reabilitaciją po jų.

Šiuolaikinio šokio asociacijos rekomendacijos yra taikomos laisvai samdomiems šokio menininkams už profesionalaus šokio kūrybinę bei edukacinę veiklą. Metodika koncentruojasi į šokio sritį ir nėra taikoma komercinio pobūdžio ar kitų meno sričių projektams. Metodika yra nuolat peržiūrima atsižvelgiant į šalies ekonominės būklės pokyčius.

Vienas pagrindinių metodikoje taikomų kriterijų – kūrėjų patirtis. Bazinis atlygis skaičiuojamas nuo pradedančiųjų (iki 3 metų patirties turinčių kūrėjų). Įkainis auga pagal amžių: turintiems 4–10 metų patirtį siūlomas atlygio augimas 10 proc., turintiems 10 metų kūrybinės veiklos patirtį – 20 proc. Neprofesionaliems kūrėjams ir studentams siūloma mokėti 50 proc. bazinio atlygio. Parengtoje metodikoje nustatyti atlygiai už repeticijas (dienos įkainiai), spektaklio viešą atlikimą, choreografinį darbą bei edukacinių užsiėmimų vedimą.

Tyrimo rengimo metu metodika yra atnaujinama, paskutinėje (2022 m.) redakcijoje joje nurodyti įkainiai svyruoja šiuose rėžiuose: apmokėjimas atlikėjams už repeticijų dieną (70–110 Eur); apmokėjimas už spektaklio viešą atlikimą (120–210 Eur.); choreografo darbo diena (80–170 Eur.); rekomenduojamas šokio pedagogo atlygis už 90 min pamoką (30–65 Eur, jeigu pamokos vyksta reguliariai; 120–200 Eur už vienkartinę pamoką ar seminarus).

³⁴ Šaltinis: https://media.lks.lt/filer_public/e2/cd/e2cd2b5e-2798-4340-b549-ca77efe54c3/rekomenduojami_atlygiai_muzikologams_20240903.pdf.

IŠVADOS

- I. Lietuvoje nėra vieningo *profesionalaus menininko* apibrėžimo. Galima paminėti architektūros sritį kaip išsiskiriančią (dėl savo veiklos specifikos ir būtino teisinio reglamentavimo) apibrėžus architekto sąvoką ir veiklą įstatymu. Visgi bendrai kalbant apie profesionalius menininkus, kultūros politikos teisės aktuose pasitelkiama *meno kūrėjo*, *kultūros dalyvio* ar *kūrybinio darbuotojo* sąvoka. Taip pat nėra nusistovėjusio kultūros ir meno sričių skaidymo (vien LKT sisteminamuose duomenyse išskiriami skirtingi sričių sąrašai, priklausomai nuo konkursų), o tai ilgainiui komplikuoja nuoseklią stebėseną ir duomenis padaro nebepalyginamus. Sąvokos apibrėžties trūkumas persikelia ir į profesionalių menininkų situacijos stebėseną. Lietuvoje nėra centralizuotos oficialios menininkų duomenų bazės, informaciją apie kūrėjus skirtingais tikslais renka pavienės organizacijos, o duomenų sujungimas ir susisteminimas yra sudėtingas ir išėstas laike. Tai lemia, kad **nėra vykdoma vieninga menininkų skaičiaus, pasiskirstymo pagal sritis, gyvenamąją vietovę ir kitus rodiklius stebėseną, o ši informacija yra renkama tik vykdant tyrimus. Kitaip tariant, be reguliariai atnaujinamų ir lengvai prieinamų duomenų ir menininko apibrėžties yra sudėtinga užtikrinti objektyvią stebėseną ir aktualiai planuoti instrumentus, galinčius prasmingai prisidėti prie menininkų gerovės.**
- II. Menininkai yra svarbi visuomenės dalis, jų sukurti kūriniai yra būtini kultūrinei raidai ir atminties įprasminimui, gyventojų vertybių formavimuisi, jie siunčia svarbias sociokultūrinės žinutes. Tai lemia ir pačių menininkų požiūrį į savo profesiją – jie supranta ir vertina savo veiklos svarbą šalies gyvenime. Menininkams taip pat yra svarbi profesijos suteikiama kūrybinė laisvė bei galimybės išreikšti savo idėjas ir jas pristatyti auditorijai. **Kultūros politikos tyrėjai tai įvardija kaip nefinansinę veiklos teikiamą grąžą. Tačiau tai neturėtų būti pasitelkiama kaip argumentas kylantiems finansiniams iššūkiams, su kuriais susiduria menininkai, pateisinti:** kūrėjų atlygiai nėra stabilūs, jie dažnai dirba per kelis darbus, norėdami oriai gyventi dirba ne vien kūrybinį, bet ir kitų profesijų darbą, patys ne tik kuria, bet ir užsiima savo kūrybinio proceso organizavimu, sklaida ir viešinimu.
- III. **Remiantis prieinamais duomenų šaltiniais, 2024 m. Lietuvoje kūrė 16 849 menininkai.** Šie kūrėjai veikia skirtingomis formomis, daliai jų yra svarbu įprasminti kūrybą ir gauti oficialų meno kūrėjo statusą, kitiems – aktualu jungtis į meno kūrėjų sąjungas ar gauti valstybinį finansavimą savo veiklai. Šiame tyrime į analizę įtraukti kūrėjai, kurie nedalyvauja valstybinio finansavimo mechanizmuose, tačiau taip pat yra svarbi kultūros ekosistemos dalis, – tai yra asmenys, save išreiškiantys komerciniame sektoriuje.
- IV. Daugiausia Lietuvos menininkų (38 proc.) kuria muzikos srityje, taip pat didelė dalis – dailėje (12 proc.), architektūroje (11 proc.), literatūroje ir kine (po 10 proc.). Menininkų lauke yra daugiau kūrėjų vyrų (51,68 proc.), visų menininkų pasiskirstymas pagal amžių yra gana tolygus. Nors visa populiacija pagal lytį ir amžių yra pasiskirsčiusi gana tolygiai, skirtumai atsiranda analizuojant atskiras sritis, pvz., šokio srityje didžiąją daugumą sudaro moterys kūrėjos, o tarp etninės kultūros ir tautodailės kūrėjų daugiausia yra vyresnių menininkų.
- V. Menininkai nėra tolygiai pasiskirstę per visą Lietuvą. **Beveik du trečdaliai visų šalies kūrėjų (60,5 proc.) gyvena ir kuria Vilniaus apskrityje, šioje apskrityje apskaičiuotas ir didžiausias menininkų tūkstaniui gyventojų tenkančių menininkų rodiklis – 9.** Toliau sekančioje Kauno apskrityje šis rodiklis yra beveik trečdaliu mažesnis ir atitinka 3,67. Mažiausiai kūrėjų yra Tauragės apskrityje – 0,41 proc. visų šalies kūrėjų ir tai nesiekia vieno kūrėjo tūkstaniui gyventojų.
- VI. Meno kūrėjo statusą yra įgiję 33,92 proc. visų šalies meno kūrėjų, pagal jį turinčių asmenų dalį atskirose srityse galima teigti, kad jis aktualiausia dailės, etninės kultūros ir tautodailės

kūrėjams. Pastebima, kad kūrėjai statusą įgyja dėl socialinės padėties ir pabrėžiamos kūrėjo pozicijos, nes ne visi jo turėtojai naudojami statuso suteikiamomis galimybėmis ir garantijomis, pvz., paramos gavėjo statusą yra įgiję tik trečdalis (31.58 proc.) statusą turinčių asmenų.

VII. Menininko veiklos specifika neatsiejama nuo nepastovių, neužtikrintų pajamų, finansinės ateities neapibrėžtumo, trumpalaikių darbo kontraktų ar kūrybos ir kitų darbų derinimo. Šiuo atveju ypatingai svarbiu tampa valstybės menininkams skiriamas finansavimas. Visgi vertinant LKT skirtas stipendijas, matoma, kad per dešimtmetį (2014–2024 m.) stipendiją bent kartą gavo 4 271 menininkas (menininkų populiacija – daugiau nei 16 tūkst. menininkų). Daugiau nei trečdalis (36 proc.) LKT stipendijų konkursuose dalyvavusių menininkų per dešimtmetį gavo finansavimą iki 2 000 Eur. Tik 516 menininkų (apie 10 proc. visų stipendijas gavusių menininkų) per 10 m. gavo stipendijų, kurių vertė siekė 10 tūkst. eurų ir daugiau. Galiausiai, aukščiausiam gautų stipendijų rėžyje (nuo 20 iki 32 tūkst. eurų) yra tik 76 menininkai, kurie sudaro 1,8 proc. visų stipendijas per dešimtmetį gavusių menininkų. **Vadinasi, stipendijos pakankamai fragmentiškai prisideda prie menininko gerovės ir šiuo metu nėra tas instrumentas, kuris gali užtikrinti finansinį saugumą.** Analogiškos tendencijos stebimos ir LKC stipendijų atveju. Lietuvos kino centro stipendiją yra gavę apie 1,7 proc. Lietuvos menininkų populiacijos arba 10,1 proc. visų kino srities populiacijai priskiriamų kūrėjų. **Skiriamą stipendijų finansavimą atskiriems kūrėjams galima laikyti epizodiniu, nes beveik 90 proc. visų LKC stipendijas gavusių menininkų buvo skirta iki 2 tokių stipendijų per 2018–2024 metų laikotarpį.** 70 proc. LKC finansavimą gavusių pavienių menininkų nagrinėjamu laikotarpiu iš viso skirta iki 4 000 Eur. Vertinant tiek LKT, tiek LKC finansuotus stipendininkus pagal lytį, stebimas moterų menininkų dominavimas (ypač tarp edukacinių / mobilumo stipendijų gavėjų), pvz., LKC atveju edukacinės stipendijos skirtos apie 73 proc. menininkų. Tuo tarpu individualių stipendijų gavėjų pasiskirstymas pagal lytį tolygesnis. Tai patvirtina prielaidą, kad Lietuvoje, kaip ir Norvegijoje atveju (Askvik ir kt., 2022), moterys gali būti stipriau priklausomos nuo valstybinio finansavimo dėl egzistuojančios pajamų nelygybės darbo rinkoje.

VIII. Per 2024 metus LKT ir LKC kartu skyrė apie 700 stipendijų visos šalies menininkams. Be to, skirtos mėnesinės sumos (individualių stipendijų atveju) išliko žemesnės nei vidutinis darbo užmokestis šalyje. Tai byloja apie reikšmingus atotrūkius tarp finansavimo galimybių ir esamos menininkų populiacijos. Nacionalinį finansavimą galėtų papildyti ir kitos iniciatyvos, – tai galėtų būti privačios iniciatyvos ar mecenatystės atvejai (remiantis kitų šalių patirtimi, pavyzdžiu galėtų tapti privačia iniciatyva finansuojama rezidencija, taip suteikiant erdvę kūrybai, pvz., metų laikotarpiui, su mokama stipendija).

IX. Menininkų populiacijos analizė patvirtino ir Savivaldybių kultūros indekse fiksuotus reikšmingus atotrūkius tarp didžiųjų miestų. Vilniaus m. kuria ir gyvena apie 60 proc. profesionalaus meno kūrėjų (daugiau nei 7 000 asmenų), tuo tarpu Kauno m. – apie 1 700 (tik apie 13 proc.), Klaipėdos m. – apie 650 (iki 5 proc.). Likusiuose trijuose didžiuosiuose miestuose atotrūkiu dar didesni: Šiaulių m. kuria apie 330 asmenų (2,5 proc.), Panevėžio m. – mažiau nei 200 (1,5 proc.), Alytaus m. – mažiau nei 100 (0,5 proc.).

X. 2004–2024 m. laikotarpiu tarp AGATA atlygio gavėjų vidutiniškai buvo apie 34 proc. moterų ir apie 66 proc. vyrų. Vyrams atlygis išmokėtas šiek tiek dažniau nei moterims. Tarp abiejų lyčių kūrėjų dažniausiai atlygis buvo gautas 1 kartą per visą laikotarpį: 16 proc. moterų gavo išmoką 1 kartą, o vyrų – 14 proc., atitinkamai tarp kasmet 2004–2024 m. laikotarpiu gavusiųjų atlygį moterų buvo mažiau nei vyrų (kasmet atlygį gavo 2 proc. moterų ir 3,4 proc. vyrų). Dažniausiai 2004–2024 metų laikotarpiu atskiram kūrėjui išmokėtas atlygis siekė iki 100 eurų per vienus metus, o daugiau nei 1300 eurų siekiantys atlygiai sudarė beveik 6 proc. visų

atlygio išmokų. Tad didžiajai daliai kūrėjų atlygis nesudaro reikšmingos atlyginimo dalies, yra labiau laikytinas simboline įplauka.

- XI.** Per 2015-2023 metų laikotarpį vidutiniškai 189 meno kūrėjai arba 3,4 proc. meno kūrėjų registre esančių menininkų kasmet gaudavo kūrybinės prastovos išmoką. Didžiausias besinaudojančių priemone šuolis buvo Covid-19 pandemijos laikotarpiu (2020 ir 2021 metais), kuomet prastovas gavusių kūrėjų skaičius išaugo daugiau nei 7 kartus lyginant su ankstesnių metų vidurkiu. Per 2015-2023 metų laikotarpį vidutinė kūrybinės veiklos prastovos išmoka vienam kūrėjui augo beveik 2,5 karto ir 2023 metais siekė apie 2 333 Eur per metus.
- XII.** Nors valstybė taiko intervenciją dėl gyventojų sumokėtų pajamų mokesčio dalies skyrimo meno kūrėjams (fiziniams asmenims), turintiems paramos gavėjų statusą, tačiau tokio pobūdžio privatus rėmimas nėra populiarus. Menininkams 2023 metais paskirstyta apie 1 proc. visos apskaičiuotos įmokėti GPM dalies sumos. Vidutinė suma, kuri skiriama individualiam kūrėjui, pamečiui keičiasi nedaug ir siekia apie 248 eurus asmeniui.
- XIII.** Problema išlieka neaugančios gyventojų išlaidos kultūrai. Gyventojų vidutinių poilsio ir kultūros vartojimo išlaidų, tenkančių 1 namų ūkio nariui, dalis bendrame išlaidų krepšelyje per pastarąjį dvidešimtmetį reikšmingai nesikeičia (svyruoja apie 6 proc.). Vadinas, menininkų gerovės pokytis negali priklausyti nuo gyventojų kultūros vartojimo. Esant mažai meno rinkai, didesnė atsakomybė tenka valstybės institucijoms.

**„Norisi daugiau vertinimo, nes tikiu kad mes esam varikliukas,
ant ko laikosi žmonių įkvėpimas“**

LITERATŪROS SARAŠAS

1. Abbing, H. (2002), *Why Are Artists Poor?: The Exceptional Economy of the Arts*, Amsterdam University Press, <https://www.jstor.org/stable/j.ctt45kdz4>.
2. Abbing, H. (2022), *The Economies of Serious and Popular Art. How They Diverged and Reunited*, Palgrave Macmillan.
3. AGATA (2024), Agata, <https://www.agata.lt/lt/>.
4. Alytaus miesto savivaldybės tarybos sprendimas dėl Alytaus miesto savivaldybės stipendijų skyrimo jauniems menininkams atrankos konkurso nuostatų patvirtinimo, Pub. L. No. T-250 (2017), <https://va.alytus.lt/document/47760>.
5. Askvik, T., Jacobsen, R. A. ir Kleppe, B. (2022), Income Changes for Norwegian Artists During the Pandemic, *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift*, 25(2), 1–16, <https://doi.org/10.18261/nkt.25.2.5>.
6. AVAKA (2024), AVAKA, <https://avaka.lt/vidaus-dokumentai/>.
7. Bille, T. ir Jensen, S. (2018), Artistic Education Matters: Survival in the Arts Occupations, *Journal of Cultural Economics*, 23–43.
8. Colvin, G. (2008), *Talent is Overated*, Portfolio.
9. Dėl Stipendijų kino kultūros ar meno kūrėjams skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo, Pub. L. No. IV-1005 (2017), <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/959dbda1af8a11e7a80ef1cff7d455dd/asr>.
10. Dėl Utenos rajono savivaldybės stipendijos kultūros ir meno kūrėjams skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo, Pub. L. No. TS-66 (2022), <https://teisineinformacija.lt/utena/document/72544>.
11. Dorota Ilczuk, A. K. (2024), *Policzone i policzeni artyści, twórcy i wykonawcy w Polsce*, Warsaw: Uniwersytet SWPS.
12. Elberse, A. (2013), *Blockbusters: Why Big Hits - And Big Risks - are the Future of the Entertainment Business*, London: Faber & Faber.
13. Filer, R. (1986), The „Starving Artist“-Myth or Reality? Earnings of Artists in the United States, *Journal of Political Economy*, 94(1), 56–75.
14. Heikkinen, M. (1995), Evaluating the Effects of Direct Support on the Economic Situation of Artists, *Journal of Cultural Economics*, 19(3), 261–272, <https://doi.org/10.1007/BF01074054>.
15. Henrique, J., Machado, A. ir Antigo, M. (2023), Work Satisfaction and Job Permanence in Artistic Careers: the Case of Musicians in Belo Horizonte, Brazil, *Journal of Cultural Economics*.
16. Hirvi-Ijäs, M., Renko, V., Sokka, S. ir Leppänen, A. (2024), As an Artist in Finland: Researching Professional Artists in the Light of Registry Data., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/fe6d3130308311eb932eb1ed7f923910>.
17. Įsakymas dėl Lietuvos kultūros tarybos administruojamomis lėšomis finansuojamų projektų teikimo gairių ir stipendijų kultūros ir meno kūrėjams skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo, Pub. L. No. IV-1487 (2021), <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/1d191eb068a911eca9ac839120d251c4/asr>.
18. Joniškio rajono savivaldybės tarybos sprendimas dėl Joniškio rajono savivaldybės stipendijos kultūros ir meno kūrėjams skyrimo nuostatų patvirtinimo, Pub. L. No. T-261 (2017), <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/78d705f0d66811e7910a89ac20768b0f/asr>.
19. Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos sprendimas dėl Kaišiadorių rajono savivaldybės stipendijos skyrimo jauniems menininkams atrankos konkurso nuostatų patvirtinimo, Pub. L. No. V17E-4 (2024), <https://teisineinformacija.lt/kaisiadorys/document/9882>.
20. Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos sprendimas dėl Klaipėdos miesto savivaldybės stipendijų kultūros ir meno kūrėjams skyrimo nuostatų patvirtinimo, Pub. L. No. T2-247 (2018), <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ef11d6d0f79d11e880d0fe0db08fac89/asr>.

21. Kregždaitė, R. ir Godlevska, E. (2021), *Menininkų socialinės ir kūrybinės būklės vertinimas* (p. 567), NKKIA, <https://www.ltki.lt/tyrimai-ir-statistika/kulturos-tyrimai/menininku-socialines-ir-kurybines-bukles-vertinimas-107>.
22. LATGA (2024), Latga, <https://www.latga.lt/apie/>.
23. Lietuvos Respublikos architektūros įstatymas, Nr. XIII-425 (2017), <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/3658622050c911e78869ae36ddd5784f>.
24. Lietuvos kultūros tarybos Stipendijų kultūros ir meno kūrėjams skyrimo tvarkos aprašas, Pub. L. No. IV-466 (2024), <https://www.ltki.lt/stipendijos/tvarkos-aprasas>.
25. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas, Pub. L. No. IX-1007 (2002), <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.171369/IEEgzPSOmh>.
26. Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymas dėl apdovanojimo Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos garbės ženklų „Nešk savo šviesą ir tikėk“ skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo, Pub. L. No. IV-1407 (2020), <https://www.infolex.lt/ta/638882?ref=2>.
27. Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymas dėl Kultūros ministerijos premijų už gautus svarbiausius tarptautinius apdovanojimus kultūros srityje skyrimo ir mokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo, Pub. L. No. IV-401 (2019), <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/9693dea28bb711e98a8298567570d639/asr>.
28. Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymas dėl stipendijų kino kultūros ar meno kūrėjams skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo, Pub. L. No. IV-791 (2021), <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c28e8ea0af4b11e7afdadc0e4460de4/asr>.
29. Lietuvos Respublikos kultūros politikos pagrindų įstatymas, Pub. L. No. XIV-2762 (2024), <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/e12b7cc02efa11efb121d2fe3a0eff27>.
30. Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymas, I-172 (1993), <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5483/hWUueULPPM>.
31. Lietuvos Respublikos meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymas, I-1494 (1996), <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.30615/asr>.
32. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas, Pub. L. No. X-233 (2005), <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.257650>.
33. Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymas, Pub. L. No. IX-751 (2002), 2023-05-01 – 2025-04-30 versija, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.163423/asr>.
34. Lietuvos Respublikos profesionaliojo scenos meno įstatymas, Pub. L. No. IX-2257 (2004), <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.235372/asr>.
35. Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymas, Pub. L. No. I-1343 (1996), galiojanti suvestinė redakcija (2024-07-01 – 2025-06-30), <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.28356/asr>.
36. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas, Pub. L. No. I-1336 (1991), galiojanti suvestinė redakcija (2024-11-01), <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActEditions/lt/TAD/TAIS.1327>.
37. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Meno kūrėjų socialinės apsaugos programos, Pub. L. No. 316 (2011), galiojanti suvestinė redakcija (2023-07-14), <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.394689/asr>.
38. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl valstybės kultūros ir meno premijų, Pub. L. No. 83 (2006), galiojanti redakcija (2015-08-05), <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.269888?ifwid=ha0ap0ive>.
39. LMAIC (2024), <http://www.musicperformers.lt/About>.
40. LMIC (2024), <https://www.mic.lt/lt/apie-mus/>.

41. LŠIC (2024), Lietuvos šokio informacijos centras, <http://dance.lt/new/apie-mus/>.
42. Mangset, P., Heian, M. T., Kleppe, B. ir Løyland, K. (2018), Why are Artists Getting Poorer? About the Reproduction of Low Income Among Artists, *International Journal of Cultural Policy*, 24(4), 539–558, <https://doi.org/10.1080/10286632.2016.1218860>.
43. Mažeikaitė, K. (2022), *Savivaldybių kultūros indeksas*, <https://www.kulturostyrimai.lt/visos-temos/kulturos-politika/savivaldybiu-kulturos-indeksas-2022/>.
44. Mažeikaitė, K. ir Šulskutė, K. (2022), *Teisingas atlygis už kūrybą*, <https://www.kulturostyrimai.lt/metai/teisingas-atlygis-uz-kuryba/>.
45. Menger, P. (1999), Artistic labor markets and careers. *Annual Review of Sociology*, 541–574.
46. Menger, P. (2006), Artistic Labor Markets: Contingent Work, Excess Supply and Occupational Risk, in: Esantis V. Ginsburg ir D. Throsby, *Handbook of Economics of Art and Culture*, Ed. 1 (p. 765–806).
47. *Meno darbuotojų profesinė sąjunga*, (2024 m. birželis), Gegužės 1-osios profesinė sąjunga – G1PS, <https://g1ps.lt/mdps>.
48. Neringos savivaldybės tarybos sprendimas dėl Neringos savivaldybės stipendijų kultūros ir meno kūrėjams įsteigimo ir nuostatų patvirtinimo, Pub. L. No. T1-70 (2023), <https://www.infolex.lt/ta/843152>.
49. Panevėžio miesto savivaldybės tarybos sprendimas dėl Panevėžio miesto savivaldybės kultūros ir meno stipendijų skyrimo nuostatų patvirtinimo ir savivaldybės tarybos 2019 m. rugpjūčio 22 d. sprendimo nr. 1-278 pripažinimo netekusiu galios, Pub. L. No.1-345 (2020), <https://www.infolex.lt/ta/639206>.
50. Šiaulių miesto savivaldybės taryba dėl Šiaulių miesto savivaldybės stipendijų skyrimo jauniems menininkams konkurso nuostatų patvirtinimo, Pub. L. No. T-204 (2014), galiojanti suvestinė redakcija (nuo 2024-04-05), <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d92acb202f5a11e4a83cb4f588d2ac1a/VwaQPvuMeH>.
51. Teatro informacijos centras (TIC; 2024), <https://www.lithuaniantheatre.com/tic/>.
52. Throsby, D. (2001), Defining the Artistic Workforce: The Australian Experience, *Poetics*, 255–271.
53. Throsby, D. ir Petetskaya, K. (2024), *Artists as Workers: An Economic Study of Professional Artists in Australia*, Department of Economics, Macquarie Business School.
54. Utenos rajono savivaldybės tarybos sprendimas dėl Utenos rajono savivaldybės stipendijos kultūros ir meno kūrėjams skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo, Pub. L. No. TS-66 (2022), <https://teisineinformacija.lt/utena/document/72544>.
55. Šarūnas, T. (2025), *Teisingas atlygis menininkams: Trys žingsniai, kaip tai pasiekti* (p. 26), VU.

FOTOGRAFIJŲ SĄRAŠAS

Puslapis	Pavadinimas
VIRŠELIS	Method, Sound and Silence konkurso renginys, SODAS 2123, Anetos Urbonaitės nuotr.
1	Performatyvos paskaitos „tremolo“ repeticija (rež. Laura Kutkaitė, MMLAB), Dainiaus Putino nuotr.
2	Rusnė Kregždaitė, Monikos Markevičiūtės nuotr. Kristina Mažeikaitė, VU nuotr. Karolina Šulskutė, Audriaus Solomino nuotr.
4	Lidijos Kononenko instaliacija „Fantominės srovės“ Somers galerijoje Londone 2023 m. Lidijos Kononenko, Atletika projects, Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjungos nuotr.
8	Naujojo cirko stotelės, Julia Masli
11	Spektaklis „Šokis cigaretei ir geriausiai draugei“ (choreografė Greta Grinevičiūtė, MMLAB), Dainiaus Putino nuotr.
25	Knygos dizaino konferencija, VDA, Mato Puidos nuotr.
36	Spektaklio „Šokis cigaretei ir geriausiai draugei“ (choreografė Greta Grinevičiūtė, MMLAB) įvaizdinė fotosesija, Martyno Norvaišo nuotr.
56	Performatyvos paskaitos „tremolo“ repeticija (rež. Laura Kutkaitė, MMLAB), Dainiaus Putino nuotr.
71	Lietuvos kultūros sezonas Prancūzijoje, festivalyje „Circa“, „Nappies Project“ (Marija Baranauskaitė-Liberman, Teatronas), Dainiaus Putino nuotr.
80	Šiuolaikinio šokio spektaklis „Saikas“ (choreografai Marius Pinigis ir Oksana Giazniova, tarptautinis šokio festivalis NEW BALTIC DANCE), Agnės Bekeraitytės Popierės nuotr.
114	Šiuolaikinio šokio spektaklis „Kur krantas“ (choreografas Lukas Karvelis, Be kompanijos), Donato Ališausko nuotr.
118	Šiuolaikinio šokio spektaklis „Itch“ (rež. Gildas Aleksa, Teatronas), D. Ališausko nuotr.
123	Knygos dizaino konferencija, VDA, Mato Puidos nuotr.
127	Projektas „Šokti 1000 metų“ (autorės Agnietė Lisičkinaitė, Greta Grinevičiūtė, LŠIC), Martyno Plepio nuotr.
130	Kristinos Mažeikaitės studija, Andriaus Makarevičiaus nuotr.

RUSNĖ KREGŽDAITĖ, KRISTINA MAŽEIKAITĖ, KAROLINA ŠULKUTĖ
2025

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA